

VASILIS G. FRANGOPULOS

O MUSCĂ ÎN SFÂNTUL MUNTE

O poveste
tulburătoare
despre descoperirea
credinței

CAPITOLUL I

– Dumnezeu are umor!

– Iertare, nu am auzit. Ai spus ceva, frate?, întreabă surprins tânărul călugăr, care mergea înainte pe holul larg al mănăstirii athonite.

– Cu mine însumi vorbeam, părinte. Nu mă lua în seamă! Și mai termină cu „frate” ăsta, zici că suntem în Harlem!, îi replică Iorgos cu răceală, care, în timp ce îl urma, simțea cum înăuntrul lui fierbea.

„Auzi, «frate»! De unde și până unde sunt eu frate cu trântorul ăsta? Am trei frați și toți muncesc, și au și copii! Iar eu lucrez de la cincisprezece ani și nu m-am ascuns în vreo mănăstire ca să stau de pomană și să mă droghez cu tămâie!”

– Iar eu ți-am mai zis că nu sunt preot!, a replicat călugărul cu o politețe vizibil reținută.

– Cum zici tu, l-a ironizat Iorgos ostentativ.

Călugărul și-a continuat drumul mâhnit, simțind privirea însoțitorului său ca pe o lovitură de cuțit în spate. Își pierduse de mult zâmbetul binevoitor cu care îl întâmpinase și se străduia să nu-și piardă și răbdarea. Ispita zilei, sau mai degrabă ispita lunii, avea chip și nume: e în vârstă de aproape treizeci de ani, îl cheamă Iorgos Papadopoulos și, din câte se știe, este noul tâmplar al mănăstirii.

Chiar dacă practică meseria care a fost cinstită de Iisus, asemănările se opresc aici. Nepolíticos și arțăgos din prima clipă în care l-a întâlnit la arsană¹. Un „Bună ziua” mai mult răstit decât rostit. Aruncă priviri nemulțumite în jurul său și bombăne întruna. Unde mai pui că îi tot zice „părinte”, cu toate că i-a explicat că nu e decât un simplu monah!

– Pentru mine cine poartă rasă e popă!, îi răspunsese tăios.

Odată ajunși la marea mănăstire, când arhondarul i-a oferit cafea grecească, a cerut un *freddo espresso* (cafea cu gheață) sau ceva de genul ăsta, iar când călugărul i-a zis că nu au altceva, pe chip i-a apărut o expresie acră și l-au auzit zicând înfundat ceva despre Jeep-uri și Mercedes. În privința rahatului² însă nu a fost mofturos, nici reținut. L-a mâncat pe tot. Singurul lucru care îl consola era faptul că de aceste treburi se ocupă monahul Ilarion, care are modul său de a-i pune la punct pe lucrători. Cu acest gând liniștitor, care a făcut să i se zugrăvească pe față un zâmbet frav, mai mult o grimasă, profilându-i-se pe barba neagră ca tăciunele, au ajuns dincolo de ușa sălii de oaspeți. După ce a bătut cu discreție și a zis: „Pentru rugăciunile...”³, a pășit înăuntru ca să îi anunțe starețului sosirea noului vizitator, apoi, cu o ultimă fărâma de politețe, i-a cerut lui Iorgos să aștepte puțin pe hol. Poate că – cine știe? – făcuse asta ca să aibă timp să îl înștiințeze pe „șeful” său despre caracterul bizar al oaspetelui lor.

¹ *Arsană* (tc., *tersane*) – debarcader, mic port cu chilii, magazii, hangare și loc de ancorare pentru vapoarele de mic tonaj.

² La mănăstirile din Sfântul Munte, în semn de ospitalitate, peletinilor li se oferă cafea, rahat, apă sau uzo.

³ La mănăstiri, bătaia în ușă este urmată de cuvintele: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!”, după care se așteaptă răspunsul-invitație „Amin”.

Pentru Iorgos, tot ce i se întâmplase în ultimele zile era un vis urât, o farsă, un capriciu al vieții. La asta se gândea atunci când a zis că Dumnezeu are umor. Un prieten al lui formulase asta mult mai inspirat: „Dacă există Dumnezeu, să vedeți că are să fie unul dintre cei doi bătrâni din *Mapet Show*¹, și acum stă în loja Lui și râde de Iorgos!”

Și cum să nu tragă o astfel de concluzie? El însuși se mândrește că, dacă ar exista o asociație „antipreotească, antireligioasă, a ateilor”, el ar fi președintele acesteia. Când vede vreo sutană, simte că i se întoarce stomacul pe dos de trei ori! Devine ca un taur cuprins de furie când vede nu roșu, ci negru! Când vede „cucoane” care își fac semnul crucii, îi crește tensiunea. Dacă drumul pe care trebuie să meargă trece prin fața bisericii, preferă să facă un ocol. Asta, în afară de ziua Învierii! Atunci, ia petarde și, când aude „Hristos a înviat!”, aruncă cu ele înspre preot, fără a-i păsa câtuși de puțin de riscurile faptei lui. Asta a făcut, desigur, până acum doi ani, când a fost văzut de trei credincioși mai zdraveni, care au pus mâna pe el. L-au cruțat totuși, și asta numai de dragul răposatului său tată, pe care îl prețuia mult. Doar l-au amenințat că, dacă mai face vreodată așa ceva, or să cheme poliția. Însă amenințarea asta l-a făcut să evite numai propria-i parohie, fiindcă în urmă cu un an a făcut același lucru cu preotul din altă parohie. În Vinerea Mare, în fiecare an, merge cu prietenii lui la taverne și petrec mâncând fripturi. În Duminica Învierii postește! Mănâncă doar pâine și măslina.

¹ *The Muppet Show* este un program de televiziune britanic, care a rulat între anii 1975 și 1982. Cele două personaje în vârstă, Statler și Waldorf, care au apărut pentru prima dată în *Muppet Show* în 1975, sunt cunoscute pentru atitudinea lor arțăgoasă și zeflemitoare; de la locurile lor din balcon luau în râs în mod constant toate personajele și prestația acestora, distrându-se reciproc de propriile lor glume.

La școală, Iorgos nu a deschis nici o carte. Era unul dintre turiștii din ultimele bănci. Cu chiu, cu vai trecea dintr-o clasă în alta. Dar câte cărți n-a citit în ultimii ani! Nu că ar fi citit lucrări de valoare, doar n-a devenit alt om, ci a citit tot ce e în acord cu părerile lui și îi întărește argumentele. Mama lui îl „ceartă”, zicându-i că, dacă ar fi citit așa de mult ca elev, cu siguranță ar fi ajuns astăzi expert în fizica nucleară sau chiar mai mult de atât. Adevărul e că nu există vreo lucrare care să acuze religia, Biserica, pe Hristos, creștinismul, pe care să nu o aibă. Biblioteca lui ocupă un perete întreg.

Iar acum, acest om, victima crizei economice, fiind șomer în ultimii doi ani, a ajuns în singurul loc unde i se oferea de lucru: în Sfântul Munte! Cu alte cuvinte, în „gura lupului”! Putea oare să nu tragă concluzia că Dumnezeu are umor?

Când toți cei care îl cunoșteau bine l-au întrebat, pe bună dreptate, de ce a acceptat să meargă, nu răspundea cu sinceritate. Se fălea că, pasămite, nu se teme și că se ducea acolo cu dorința de a se confrunta cu călugării și că aceștia „or s-o-ncurce cu el”, și alte fanfaronade de genul acesta. Adevărul era cu totul altul. N-avea nici o dispoziție să se certe cu nimeni. Faptul că era șomer îi tăiasse de mult elanul și orice dorință de polemici.

Ceea ce îl făcuse să meargă acolo era doar sentimentul de onestitate, singurul lucru pe care, după cum se părea, îl moștenise de la tatăl lui. Sentimentul acesta nu-l mai lăsa să trăiască precum un parazit din mica pensie a mamei sale. Odată avusese și el propria-i afacere, cu doi angajați, propriul apartament, dar acum ajunsese să locuiască în camera în care își petrecuse anii copilăriei și să îi ceară bani de buzunar mamei lui, ca și cum ar fi intrat pe neașteptate

într-o mașină a timpului și ar fi redevenit un adolescent de cincisprezece ani!

Se consola cu speranța că acea criză nu avea să dureze mult timp. De altfel, și... politicienii veneau cu predicții în acest sens. Nici slujba asta nu era permanentă. Avea să lucreze aici cel mult un an de zile, după cum îl informase cunoștința care-l propusese pentru postul acesta. Un an de zile cu un salariu bun, cu masa și cazarea asigurate. Asta, până ce economia avea să-și revină. Și putea lucra în domeniul său de activitate, nu ca distribuitor pentru fast-food, așa cum făcuse în ultima vreme.

Și ce îndeletnicire avea? Artistic! Sculptor în lemn! Iorgos era un meșter cum puțini sunt! Îl avusese ca dascăl pe tatăl lui, care fusese cel mai renumit meșter din Grecia. L-a învățat mai întâi să țină în mână dalta și apoi, cuțitul pentru scobit.

De asta se enervase pe călugărul care l-a întâmpinat: „Tu ești noul tâmplar?“, l-a întrebat de îndată ce-l văzuse. Auzi, tâmplar! Ca și cum ai zice că Theotokópoulos¹ a fost zugrav sau Iktínos², muncitor în construcții!

¹ Doménikos Theotokópoulos (1541-1614), pictor spaniol manierist de origine greacă, cunoscut mai ales datorită picturilor sale pe teme religioase și ca portretist. Cunoscut și sub numele de El Greco (nume în spaniolă, influențat de italianescul „Il Greco” – Grecul, care i-a fost atribuit de către contemporanii săi, căroră le-a fost greu să îi pronunțe numele), Theotokópoulos a rămas în obscuritate timp de trei secole, fiind descoperit abia la începutul secolului al XX-lea de istoricii artei, care au văzut în el un precursor al expresionismului, dar în primul rând de pictori care s-au grăbit să adopte trăsături ale artei sale, între care un loc de frunte îl ocupă Cézanne, căruia mai târziu i-au urmat Picasso și Jackson Pollock. Este cel mai neobișnuit pictor din Europa secolului al XVI-lea, îmbinând în opera sa stilul bizantin al patriei sale, Grecia, cu influențe primite în timpul studiilor sale la Veneția și tradiția medievală a țării în care a lucrat, Spania.

² Iktínos și Kallikrátēs au fost cei doi arhitecți ai Partenonului (construit între anii 447 și 438 î.Hr.).

În ultima perioadă, până când a fost nevoit să închidă afacerea pe care o avusese, ca să-și câștige traiul, se ocupase mai cu seamă cu lucrări de tâmplărie. Până ce s-au dus și acestea. I-a rămas însă numele pe care și-l crease pe „piață”, ca sculptor în lemn.

Cu toate că în Sfântul Munte îl adusese, desigur, nevoia, se hotărâse să arate superioritate, ignorându-i pe toți și evitând certurile; trasase însă și o linie roșie, o limită, de a cărei depășire avea să depindă viitorul lui în acel loc. Pentru nimic în lume nu ar fi acceptat să urmeze tipicul lor religios și să asculte predici și povește religioase. Asta voia să discute cu starețul, iar începutul prost, marcat de discuția cu călugărul care îl întâmpinase, l-a făcut să-i încolțească în minte gândul că nu avea să stea prea mult în Athos, ba poate că nu avea nici măcar să înnopteze acolo. Și gândul ăsta îi vâjâia în cap ca un zumzet de albină.

După logica lui Iorgos, călugărul era un creștin fanatic. Prin urmare, starețul este cel mai fanatic dintre toți. Un fel de cap al *Cosa Nostra*! La asta se gândea atunci când a intrat în sala de așteptare și presupunea că va da cu ochii de un preot care seamăna cu Papaflessas¹.

Cu siguranță că oricine altcineva ar fi văzut în persoana starețului un bătrânel cu totul inofensiv; nu însă și Iorgos. Își închipuia cum un bătrânel ca el ar fi fost în stare să conducă mulțimile ca să dărâme statuile și templele antice și să ardă întreaga înțelepciune ascunsă în papyrusurile și în bibliotecile Antichității. Un bătrânel neputincios și fanatic, în spatele furiei și urii mulțimii.

¹ Grigorios Dikéos sau Flessas (născut Gheórgghios) (1788-1825), cunoscut sub numele de Papaflessas, a fost un cleric grec, politician și figură reprezentativă a luptei pentru independență în timpul Revoluției din 1821.

– De la păsări înveți multe, s-a auzit vocea starețului, care, atunci când a intrat el, a rămas cu fața îndreptată spre fereastră. Privighetoarea te învață să fii scump la vorbă. O lună din an cântă și unsprezece tace!

– Ce noroc pe privighetoarea mascul!, își exprimă Iorgos gândul. Scapă de bombănit!

În adâncul sufletului era mândru de gluma lui și a zâmbit plin de mulțumire.

Starețul nu a avut însă nici o reacție, parcă nici nu l-ar fi auzit.

– De sărbătoarea Pogorării Sfântului Duh, privighetorele simt ce sărbătoare este și nu-și fac cuiburi.

– Până și zburătoarele au ajuns funcționari publici, comentă Iorgos cu fățișă ironie.

Reacția aceasta a lui a câștigat în sfârșit o privire din partea starețului, care, scuturându-și firimiturile din palme, s-a îndreptat către oaspetele său.

Din fericire – sau poate și intenționat – acesta nu i-a întins mâna ca Iorgos să i-o sărute, și în felul acesta au scăpat amândoi: Iorgos, de o situație neplăcută, și starețul, de o... posibilă mușcătură!

– Ia loc, fiul meu, l-a îndemnat starețul, așezându-se pe un scaun în spatele biroului.

I-a aruncat o privire fugitivă, însă pentru duhovnicul plin de experiență a fost de-ajuns ca să-și dea seama de disconfortul pe care îl simțea invitatul său. Scaunul parcă nu îl încăpea, se foia continuu, își încrucișa frecvent mâinile pe piept, gâfâia ca un astmatic și își ștergea întruna de pantaloni palmele transpirate, ca și cum ar fi fost la spital și tocmai ar fi aflat că a devenit tată sau cineva care a comis o evaziune fiscală și era supus controlului financiar.

Monahii au o îndatorire principală: să-și certe propriul sine, sinele lor cel rău pe care-l avem cu toții, fiindcă existența acestuia este cel mai mare obstacol în calea legăturii cu Dumnezeu. Această preocupare asiduă, precum și cercetarea de sine pe care aceasta o presupune, sporește puterea de discernere a sentimentelor vătămătoare, dându-i omului puterea de a simți negativismul pe care îl emană un semen al său, până și pe cel mai greu sesizabil. Această capacitate poate ajunge la punctul cel mai înalt dacă monahul este și preot cu o bogată lucrare duhovnicească. Starețul, părintele Gavriil, cercetător al sufletelor și încercat duhovnic, de mulți ani, aspru cu sine însuși, însă îngăduitor cu ceilalți, nu s-a grăbit să îl evalueze negativ pe Iorgos, chiar dacă monahul care-l însoțise îl „ajutase” cu puțin mai înainte să-și formeze o idee preconcepută. Starea de nesiguranță pe care o observa la acesta, palmele lui transpirate, mișcările spasmodice, privirea dură, toate acestea îi arătau un singur lucru, anume că în sufletul acestui om se luptă răul cu binele.

Cel rău, ca și cel bun, nu este nervos, fiindcă starea sa este deja petrificată. Cunoașterea și acceptarea de sine ne aduc o liniște și o putere care pot fi sesizate cu ușurință de ceilalți. Și acest tânăr, pe care-l are acum în față, este speriat și neputincios asemenea unei vrăbiuțe care se teme să zboare sus, spre soare, ca să nu i se ardă aripile. Ca să nu se „sperie” și mai mult, ar avea nevoie doar de timp și de un mod potrivit de a se apropia de el. Puțină înțelegere și multă răbdare. Astfel, părintele stareț s-a hotărât să-l facă să se relaxeze puțin prin ceea ce monahii detestă cel mai mult, grăirea în deșert, adică vorba multă și fără rost.

– Cum a fost călătoria ta?

– Lungă!

– Cum ți s-a părut Halkidikí¹?

– Frumoasă!

– Ai mai venit în Sfântul Munte?

– Nu!

– Cum ți se pare până acum? Din puținele lucruri pe care le-ai văzut.

– Verde!

– Ei, de unde atâta verdeață! Dacă vrei să vezi locuri înverzite, să mergi în satul de unde sunt eu. Știi, sunt de loc din satul în care s-a născut Papafléssas.

În mintea lui Iorgos s-a declanșat o adevărată furtună. „Cum i-o fi venit acum asocierea asta în minte? Ce coincidență diabolică mai e și asta?! Și acum ce-o să facem, o să stăm la taclale? Ce-l interesează călătoria și impresiile mele? Dacă-i spun părerea mea, o să-și piardă și astea zece fire de păr pe care le mai are pe cap”, se gândea Iorgos mișcându-și nervos degetele.

Călătoriile cu autobuzul n-au fost niciodată o plăcere pentru el. Din Atena până la Tesalonic drumul era drept, și cât de cât a rezistat. Din Tesalonic a luat alt autocar din stația Halkidikí, o mașină murdară și foarte veche, și de atunci a început calvarul. Curbe interminabile, sistem de aerisire stricat, mirosuri neplăcute, colegi de călătorie deranjanți și greața care-l însoțea întotdeauna atunci când călătorea. De două ori a vomitat tot ce mâncase, oricum nu multe lucruri, două cafele și un sandviș, și tot restul drumului a încercat să se stăpânească. Ca prin ceață își

¹ Halkidikí sau peninsula Calcidică se află în nordul Greciei, alcătuită din trei brațe, Kassandra, Sithonía și Aghion Óros (Muntele Athos), Sfântul Munte reprezentând extremitatea estică a peninsulei.

amintea de drumul plin de verdeață de pe culmile din Hal-kidikí și de niște cruci de lemn care răsăreau dintr-odată de-a lungul drumului sau însemne IS-HS NIKA scrise pe stânci, care-i dădeau de știre că se apropia de destinație.

Capătul traseului rutier însemna un sat la malul mării, Uranoupoli sau „satul schizofrenic”, după cum îl botezase el. Plin de hoteluri de lux, o plajă care l-a însoțit pe parcursul ultimilor kilometri ai călătoriei, un drum turistic cu magazine în centrul localității și un complex de restaurante lângă mare, chiar în portul unde trag micile vapoare care merg spre Sfântul Munte. Poți vedea în acest loc turiști din toate colțurile lumii, în principal ortodocși din țările slave și nemți, cu îmbrăcămintea lor multicoloră, de concediu, în sandale, însoțiți de copii cu părul blond, femei înalte din nordul Europei și, bineînțeles, printre ei și unii asiatici, cu ochii alungiți și cu un aparat de fotografiat în mână. Așa arată, oare, un loc obișnuit de vacanță din Grecia?

Acest loc ar putea purta orice nume dacă am ignora turnul bizantin care domină portul, dacă am trece peste faptul că la cele mai multe dintre magazinele turistice se vând mai ales produse bisericești și dacă, desigur, nu am ține cont de intervalul de timp din zori până la ora 10:00 dimineata, când pleacă feribotul înspre Dafni, portul de primire a pelerinilor în Sfântul Munte. În acest răstimp, în sat circulă îndeosebi purtători de rasă și pelerini grăbiți cu rucsacuri în spate și toiege de drumeție în mână. O priveliște asemănătoare i se oferă privitorului și în jurul orei 2:00 după-amiaza, când același vapor se întoarce cu cei care ies din Sfântul Munte. Într-un răstimp de aproximativ patru ore satul acesta se transformă, ai zice, într-o

extensie a Republicii Athonite, pentru a se preface mai târziu într-o extensie a insulei Mýkonos¹, când trupurile se expun cu generozitate sub razele soarelui, fie pe plajă, fie pe străduțele satului. De aceea Iorgos a numit acest loc satul „Doctor Jekyll și Mister Hyde”² și cu inima ușoară l-a șters pentru totdeauna de pe harta zonelor turistice pe care le-ar putea recomanda vreodată cuiva.

Călătoria cuprindea însă și o parte maritimă, drumul de la Uranoupoli spre Dafni. Două ore pe un feribot deschis, pe o mare de un albastru adânc, scăldată în soarele de mai, o experiență care ar fi fost o adevărată încântare pentru oricine. Dar Iorgos nu era oricine!

Cum stătea singur, nu avea nimic mai bun de făcut decât să observe și să judece, dat fiind că aceste două acțiuni sunt legate una de cealaltă. La un moment dat a încercat să adoarmă, în zadar însă, fiindcă niște colegi de călătorie nu i-au „respectat” „dorința” de a se întinde pe câteva scaune, nepăsându-i că îi lăsa astfel pe aceștia în picioare. Și mai aveau și impertinența de a discuta între ei, stricându-i liniștea. Ce oameni lipsiți de bun-simț pot exista în lume!

¹ Mýkonos este o insulă a Mării Egee, din Arhipelagul Cicladelor. A fost una dintre primele insule grecești care au fost dezvoltate turistic. Încă din anii '60 a avut parte de prezența foarte multor turiști. Astăzi, viața de noapte din Mýkonos este considerată una dintre cele mai reprezentative din Europa, numele insulei fiind simbolul concupiscentei și al exceselor.

² *Dr. Jekyll și Mr. Hyde* (în engleză, *Dr Jekyll and Mr Hyde*) este un film de groază din 1912, bazat pe nuvela lui Robert Louis Stevenson, *The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde* (1886). Protagonistul, Dr. Jekyll, se închide în secret în laboratorul său și își administrează un flacon cu o substanță care, după ce își face efectul, îl transformă într-o variantă malefică a sa. După ce folosește substanța de mai multe ori, *alter ego*-ul malefic, Hyde, apare la dorință, Jekyll ajungând să săvârșească chiar și o crimă. În final doctorul se otrăvește.

În final, observația și concluziile la care a ajuns, filtrate de dispoziția sa interioară, aveau să-i fie cea mai bună companie pe parcursul călătoriei. Fiind o minte analitică din fire, perspicace și cu simț de observație, deja până la jumătatea drumului putea să clasifice, să analizeze, să caracterizeze și să catalogheze tot ceea ce i-a trezit interesul.

Mai întâi natura. Marea era într-adevăr de un albastru adânc și limpede, dar plină de meduze. Milioane de meduze. Ca și cum s-ar fi aliniat de-a lungul călătoriei ca să îi îndepărteze pe pelerini. Apoi uscatul. După cum a putut observa, plutind de-a lungul coastei peninsulei athonite, partea de uscat a acesteia era sălbatică, plină de verdeață, denivelată, aproape neprimitoare, peisajul fiind întrerupt doar de mănăstirile de pe mal, de unele construcții, probabil chilii ale unor pustnici, și de arsanalele mănăstirilor, unde vaporul oprea ca să încarce și să descarce vehicule, mărfuri și oameni.

Din jocul de impresii făceau parte și pescărușii, gălăgioși și obraznici, uneori o simplă companie, alteori, precum niște acrobați de la circ, prinzând cu măiestrie în zbor bucăți de pâine pe care le aruncau călătorii.

Un alt aspect care i-a atras atenția lui Iorgos – și asta pentru că știa că intra în zona cu cea mai puțin dezvoltată rețea de drumuri din Grecia – au fost numărul și tipurile de vehicule de pe vapor.

Automobile de tip *jeep* și camioane încărcate cu tot felul de materiale de construcții. Sfântul Munte trecea printr-o etapă de refacere, printr-o dezvoltare materială și tehnică, ceva care pentru mulți dintre colegii săi de drum reprezintă o „vindere a sufletului”, pentru că se face cu fonduri ale „europenilor, care nu dau nimic în dar

dacă nu au un interes”. Această teorie îl lăsa indiferent pe Iorgos, ba chiar i se părea aproape deranjantă, de vreme ce acești bani erau cei care îi ofereau prilejul să scape de șomajul ultimilor ani.

Colegii de drum s-au dovedit a fi principalul său obiect de studiu. În mod succesiv și după o îndelungă observare, i-a clasat în trei categorii: mai întâi purtătorii de rasă, „popii”, după cum îi numea în general, cu bagajele lor negre și cu expresia neutră a feței. În mână cu un șirag de mătănii, stăteau de obicei singuri și nu vorbeau. Unii erau nucleul unor grupuri de mireni – o imagine care îl enerva teribil pe Iorgos. Era ca și cum aceștia ar fi fost un tip de sobă cu lemne, care răspândea căldură, și oamenii alergau spre ei ca să se încălzească.

După „popi”, i-a grupat și pe mireni, împărțindu-i în două categorii: „turiștii” sau „începătorii”, și „cei vechi” sau „cunoscătorii”. O trăsătură comună a celor două categorii erau rucsacurile de călătorie, umflate ca și când scopul celor care le purtau era să se mute, nu să facă un pelerinaj de două-trei zile și să plece.

Primii, „începătorii”, erau cei mai deranjați. Neliniștiți și permanent în mișcare, puneau tot timpul întrebări, mergând înapoi și încolo cu o hartă în mână, și fotografiau tot ce le apărea în față, de la nori și stânci, până la valuri și arbuști. Se entuziasmau într-un mod ridicol de orice construcție pe care o vedeau în zona țărmlui, care era vreo ruină, moară sau înseși mănăstirile, de parcă nu ar fi trăit în epoca tehnologiei, când poți să vezi din casa ta întreaga lume!

Dar cei față de care a avut nevoie de multă răbdare ca să îi suporte, străduindu-se din răputeri să nu îi „pună la

punct”, erau cei „vechi”. Era enervant să-i vezi așa dezinvolti și atotștiutori, răspundeau fără să fie întrebați la nedumeririle grupului din apropierea lor doar fiindcă „se întâmpla” să știe totul. Cu aer de veteran din Vietnam, ceva între Rambo și Gandhi, își încheiau cuvântul de obicei cu o anumită „reușită” personală. „Eu am fost pe jos de la Kareia la Marea Lavră”, „eu am fost de trei ori la părintele cutare”, „eu..., eu..., eu”. Cel mai deranjant însă, aproape exasperant, era faptul că nu spuneau „Sfântul Munte”, ci doar „Muntele”. Și nu fiindcă nu atribuiau sfințenie locului, asta nu îl interesa câtuși de puțin pe Iorgos, ci îi „apăsa” atât de mult experiența, încât li se „îngreuiase” și limba. Îi amintea de un soldat veteran, pe care îl cunoscuse în armată, indolent și mereu încruntat, care, atunci când i se reproșa veșnica plictiseală, răspundea: „Nu pot să merg, mă trag anii înapoi!”

Și acum starețul îl întreba cum a fost călătoria! Ar putea oare să îi spună lucrurile astea fără să îl facă să îi crească tensiunea?!

Din fericire, experimentatul duhovnic a renunțat repede la încercarea de a sparge gheața și a trecut la cele care trebuiau îndeplinite de către el.

– Știu că ai vorbit la telefon cu părintele Ilarion, care e supraveghetorul mănăstirii și cel mai în măsură să te îndrume și să te ajute cu orice ai nevoie. Presupun că te-a informat în legătură cu sarcina ta, care în linii mari constă în confecționarea a două catapetesme sculptate din lemn și a unor obiecte auxiliare pentru biserici, cu ornamente. De asemenea, așteptăm un expert în conservare de la minister, cu care vei colabora în vederea înlocuirii unor straturi mai vechi, care au fost distruse de cari. Dorința noastră

este ca lucrările tale să se potrivească cu cele deja existente, acesta fiind motivul pentru care este necesară prezența ta aici până la finalizarea lor. Nu e ca și cum te-ai afla într-o închisoare; oricând vrei, poți primi câteva zile libere. Vei avea propria cameră, mâncare de la bucătărie – dacă dorești – și salariul care a fost convenit în discuția telefonică. Cerința noastră este doar să respecti locul în care ne aflăm, fiindcă nu îți ascund că printre muncitori avem multe cazuri de beție și de tulburare a liniștii, cu muzică și voci ridicate, și de multe ori chiar și cu vorbe necuviincioase. Nu vreau să ne vezi ca pe niște patroni, ci ca pe colaboratorii tăi în strădania noastră comună de a lăsa celor de după noi întreg ceea ce am primit de la cei de dinaintea noastră și, dacă e cu putință, îmbogățit și încă și mai frumos. Împodobim locul în care ne aflăm nu ca să ne desfășurăm simțurile muritoare, ci ca să aducem un imn de slavă frumuseții Creației lui Dumnezeu. Te văd însă neliniștit. Probabil vrei să îmi spui ceva – te rog să întrebi fără nici o reținere.

– Într-adevăr, a răspuns Iorgos, profitând de ocazia oferită. Aș vrea să ne lămurim de pe acum în privința unor aspecte, ca să nu apară neînțelegeri pe parcurs. În primul rând, meșter, tehnician și lucrător ca mine nu găsiți ușor...

– O știi, fiule, l-a întrerupt starețul cu tact. Am primit asigurări în acest sens din surse de încredere. Și nu îți ascund faptul că în alegerea noastră a cântărit decisiv numele pe care îl porți, dat fiind că tatăl tău a fost nu numai un meșter vestit, dar mi-a fost și bun prieten.

Ca și când nici nu ar fi auzit aceste cuvinte, Iorgos a continuat cu același avânt:

– Toată măiestria pe care ați cunoscut-o la tatăl meu o s-o întâlniți și la mine, dar... atât. Eu, părinte, mi-am câștigat existența de mic prin muncă și nu am învățat să mă ascund. Nu mă am bine cu tămâia, cu „Doamne, miluiește” și toate cele popești. Am păreri mele și țin la ele. Nu mă deranjați și nu vă deranjez. Dacă mă vreți de meșter, bine, dar dacă trebuie să urmez vreo rânduială a voastră sau să ascult predici ori să fac pe „marele creștin”, zi-mi-o de-acum, ca să plec până să ne supărăm.

Pe neașteptate, un sentiment de întristare i-a cuprins sufletul bătrânului stareț, dar s-a străduit să nu i se vadă asta și pe chip. Și-a adus aminte de tatăl lui Iorgos, un omuleț smerit și plin de respect, cu mâinile bătătorite, care numai la vederea unei rase se pleca și se închina. Mulți ani a durat prietenia lor, și atunci când acesta, la pat fiind, nu a mai putut să vină în Sfântul Munte, își rezerva întotdeauna puțin timp când mergea, cu anumite ocazii, la Atena să-l vadă pe dragul său prieten. În amintirea lui l-a ales pe Iorgos, deși existaseră unii care se opuseseră acestei alegeri, și era hotărât să arate oricâtă răbdare e nevoie pentru a-i da o șansă de a se întoarce în îmbrățișarea lui Hristos.

– Fiul meu, Hristos nu a tras pe nimeni lângă El cu forța. „Cine vrea, să Mă urmeze!” Nu au făcut asta nici Apostolii și cu atât mai puțin noi, care suntem foarte mici în comparație cu ei. De aceea, nu îți face griji. Nu ai nici o obligație în privința slujbelor și a rânduielii noastre. Dar întotdeauna caută să te înțelegi cu Ilarion și să eviți lucrul în anumite zile de sărbătoare. Fiindcă intuiesc dispoziția ta, de vreme ce vei fi cu noi destul timp și fiindcă te afli într-un spațiu în care atmosfera religioasă are întâietate, ca-

re nu se poate schimba ca să nu te deranjeze, permite-mi totuși să îți dau un sfat, o povață părintească, dacă vrei, nu doar pentru aici, ci pentru oriunde vei merge și orice vei face în viață.

Ascultă, deci, un cuvânt care nu e rod al înțelepciunii mele, ci al unui bătrân luminat: „Dacă vezi lucrurile cu ochii unei albine, pe toate le vei vedea ca mierea. Dacă însă le vezi cu ochi de muscă, pe toate le vei vedea murdare.”

Cu aceste cuvinte, starețul se ridică, socotind discuția încheiată. Iorgos s-a ridicat și el și s-a îndreptat spre ușă. Înainte să iasă, s-a oprit și, întorcându-se, a zis:

– Dacă pui o albină într-un grajd, o să plece, fiindcă nu va găsi nimic de folos. Dacă pui o muscă în stup, albinele or s-o omoare. Se va vedea ce sunt după felul în care voi pleca de aici și când voi pleca.

Când a rămas singur, bătrânul cu părul alb s-a așezat la rugăciune înaintea icoanei Maicii Domnului și cu voce frântă șopti: „Împărăteasa tuturor, o muscă a intrat în Grădina ta. Tu, care alergi grabnic înaintea oricui te cheamă și împărtășești durerea noastră, a tuturor, mijlocește la Fiul tău să îl miluiască! A pierdut calea, să nu-și piardă și sufletul!”

CAPITOLUL II

În fapt, mănăstirea e un mic sat autonom. Vizitatorul are inițial impresia că are în față o cetate inexpugnabilă, o impunătoare construcție pătrată din piatră, cu ambrazuri și turnuri, ridicată în luminișul unei văi, la o distanță de aproximativ o sută de metri de mare. Privind acest edificiu solid, mintea ți se duce în epoci trecute și primejdioase, când mănăstirea era asediată de pirați sălbatici și necruțători, iar călugării iubitori de liniște, uitând să întoarcă și celălalt obraz, se transformau în vajnici luptători. Zidurile acestea uriașe ocrotesc de zece veacuri tot ce există dincolo de ele: nenumărate paraclise, chiliile monahilor, biserica centrală¹, synodikonul², arhondaricul, bucătăria, magazia, dogăria, cămara unde se păstrează uleiul, brutăria, căminul de bătrâni – spitalul, biblioteca, trapeza, locul unde se păstrează icoanele (iconofilachion), veșmântarul (schevofilachion³) și magazinul cu suveniruri pentru pelerini. Intrarea unică a mănăstirii este pro-

¹ Biserica centrală a unei mănăstiri athonite este numită *katholikón*, termen ce provine de la cuvântul grecesc *καθολικόν*, care înseamnă „sobornicesc”, aceasta fiind de obicei cea mai mare biserică din cadrul mănăstirii, în care se adună la slujbă întreaga obște monahală.

² Spațiul în care se desfășoară sfatul bătrânilor referitor la probleme ce privesc viața mănăstirii.

³ *Schevofilachion* (din gr. *σκευοφύλακion*) este numele dat locului în care se păstrează veșmintele, vasele și obiectele liturgice.

tejată de o uşă veche, solidă, cu zăvoare uriaşe de fier, iar de o parte şi de alta a intrării se văd ambrazurile precum gurile deschise ale unor condamnaţi.

Dacă treci de poarta fortăreţei, ieşind din mănăstire, câţiva metri mai jos dai cu ochii de casa de oaspeţi, o clădire nouă cu două niveluri. Mergând pe aceeaşi cărare, dai de casa unde sunt găzduiţi muncitorii, în jur de zece la număr, în principal albanezi, români şi georgieni. La balcoane atârnă haine multicolore şi sârme improvizate pentru întins rufe, lăsându-ţi impresia că te afli într-o mahala. Mai jos, de o parte şi de alta a drumului, se află presa de ulei, atelierul de cositorit, atelierul de tâmplărie, maşinile de spălat şi grajdul, care acum adăposteşte vehiculele mănăstirii. Şi, cotind-o sprinten spre dreapta, drumul se încheie cu un mic pod peste râul care trece pe lângă partea nordică a fortificaţiilor şi se varsă apoi în mare. În partea sudică a mănăstirii se află grădina cu legume de sezon, iar alături este livada de măslini şi lămâi. De la pod, bifurcându-se, drumul duce spre partea de răsărit, unde sunt arsanaua şi locul de andocare a vapoarelor. Toate acestea sunt înconjurate – din toate părţile, cu excepţia celei care dă spre mare – de o pădure deasă, verde, care urcă pe dealurile dimprejur, dând impresia că mănăstirea se află în sânul naturii-mame, cu al cărei nectar se hrăneşte.

Imediat în apropierea podului începe un drum acoperit cu dale de piatră, care duce la cimitirul mănăstirii, la sihăstrie, cum îi zic părinţii. În capul cărării se află vechea casă destinată cazării muncitorilor, o clădire ce cuprinde o cămăruţă, o bucătărie mică şi o baie. Această locuinţă, izolată şi acoperită cu ţiglă, a fost aleasă de Ilarion pentru găzduirea lui Iorgos. Este practic cea mai îndepărta-

tă clădire din întreg complexul, fapt care pe Iorgos l-a mulțumit în mod deosebit. Și asta nu i-a scăpat atenției lui Ilarion – deși Iorgos nu a zis nici un cuvânt, îl trădase însă un zâmbet larg, care i-a luminat brusc chipul la vederea aceluia loc. Înăuntru era tot ce avea nevoie: un pat supraetajat, un dulap, o sobă cu lemne, o măsuță cu două scaune, cuverturi și cearșafuri și mai ales vase de gătit, în cazul în care nu i-ar fi plăcut mâncarea de la mănăstire și ar fi vrut să își prepare singur ceva.

Nu știa dacă monahul îndeplinea dispozițiile starețului de a nu-l caza împreună cu ceilalți muncitori în clădirea mare sau luase de unul singur decizia asta, dar Ilarion „s-a purtat ireproșabil”, după cum s-a gândit Iorgos în sinea sa.

Ilarion! Ce om și el! Înalt de doi metri, voluminos cât un dulap cu două uși, cu părul roșcat, cu sprâncenele unite și ochii albaștri, arăta ca un urs care rămăsese de la vreun circ ambulant.

În doar câteva săptămâni a realizat că acest călugăr uriaș era sufletul lucrărilor care se făceau în mănăstire; era ceea ce este mecanicul-șef la o navă, chiar dacă cel care primește toată slava este căpitanul. Dacă mănăstirea este un aparat, un ceas, iar monahii sunt angrenajul acestuia, atunci Ilarion este „ceasornicarul”, este cel care se îngrijește ca toate să funcționeze perfect.

Cu siguranță, văzându-i statura și auzindu-i vocea puternică, simți că nu e genul de om cu care ai vrea să te certî, și totuși Iorgos l-a simpatizat din prima clipă. Nu-și aducea aminte să mai fi simpatizat vreodată alt purtător de rasă. Poate că asta avea legătură și cu rasa lui care, în mod cu totul original, era făcută din material de jeans, rezistent, de un albastru spălăcit, peticită și murdară de tot felul de vopsele și uleiuri. Sau poate fiindcă și el e un tip onest și scump la

vorbă. Probabil simpatia lui se datorează faptului că amândoi vorbesc aceeași limbă la lucrări, Ilarion câștigându-ți aprecierea din prima clipă prin cunoștințele sale tehnice. Iar cunoștințele acestea nu se rezumă doar la partea de tâmplărie, ci, așa cum avea să se dovedească în timp, cuprind și alte domenii: electricitate, hidraulică, mecanică, vopsitorie, feronerie, construcții, până și partea electronică.

Să te sustragi de la muncă era exclus, de vreme ce el nu doar supraveghează permanent fiecare lucrare, dar este și cel dintâi care se implică direct, pune mâna, asudă, ostenește. Știe precis ce vrea și cum se poate realiza și discută toate detaliile în patru-cinci limbi. Lucru de calitate medie nu se acceptă. Imperfecțiunile și lucrul de mântuială sunt cea mai bună cale de a cunoaște forța laringelui lui Ilarion, care nu are nici o reținere în a ridica tonul, dar după astfel de momente de obicei își face în mod repetat semnul crucii și își cere iertare pentru ieșirea sa. Și cum toți îl apreciază și nimeni nu își dorește ca cineva de doi metri să strige la el, toate lucrările se fac cu o precizie de ceas elvețian.

Toate ca toate, poate să fie Ilarion călugăr, dar Iorgos nu mai cunoscuse până atunci un astfel de supraveghetor, iubitor de muncă, drept, harnic, priceput și bun gospodar. Poate doar pe răposatul lui tată, dar acesta nu avea atâtea cunoștințe. În plus, era foarte blând și nu putea să nu se impună în fața muncitorilor – cu tot ceea ce presupune asta în privința randamentului lor.

Sigur, asta nu l-a împiedicat să-și mențină părerea despre călugări; și-a zis doar că orice regulă are și excepțiile ei.

Prețuirea sa față de Ilarion a crescut și mai mult atunci când a realizat că dincolo de fața lui dură se ascunde o inimă sensibilă. E în stare să schimbe locul desfășurării unei

lucrări doar fiindcă acolo există un cuib de furnici sau de albine sau doar pentru că pe acolo trec niște broaște. Până și muștele, întotdeauna le alungă, niciodată nu le omoară. Slăbiciunea lui sunt însă pustnicii și călugării de la chilii. Umblă încoace și încolo, prin râpe și locuri pustii, pentru câte o reparație la chilii, colibe și la schiturile mănăstirii, căutând întotdeauna un pretext să-i viziteze și să le îndeplinească orice nevoie, fie cu hrană, fie printr-o reparație. În felul acesta, dintr-un capriciu al sorții, Iorgos s-a trezit că îi ținea companie lui Ilarion, devenise ajutorul și colaboratorul lui, deși nu avea nici o dispoziție pentru așa ceva.

Cum a ajuns Iorgos să cutreiere împreună cu Ilarion pustietățile Athosului, nici el nu știa! Toate au început într-o dimineață de iunie, la doar câteva săptămâni după sosirea în Sfântul Munte. Atelierul de tâmplărie în care își puna în practică meșteșugul – foarte bine dotat, cu instrumente de tăiat, pânze de fierăstrău, strung, presă și banc de lucru – s-a dovedit a fi un loc în care oricine intra când dorea și lua și făcea ce voia. De obicei intrau călugării pictori sau ceilalți muncitori să ia sau să taie diverse scânduri de care aveau nevoie, și în special un român, Gheorghe, care se ocupa de treburile de tâmplărie din mănăstire. Pentru pretențiosul Iorgos, care se obișnuise să aibă întotdeauna atelierul în siguranță și îngrijit, situația asta era foarte neplăcută. Nimic nu găsea așa cum lăsase și niciodată nu era sigur că avea să găsească un lucru pe care îl căuta în locul unde îl pusese. În fiecare seară dedica o oră curățeniei atelierului, și asta doar ca să poată lucra în ziua următoare într-un spațiu curat. Păstra cu deosebită grijă dălțile cu vârfurile sensibile, pe care le ascuțea cu atenție în mod regulat, pentru lucrările pretențioase, de finețe.

Într-o dimineață s-a întâmplat ceva ce, de fapt, de mult părea inevitabil, dar asta avea să îi schimbe cursul vieții cotidiene. Gheorghe nu doar că a distrus din neatenție o bucată de lemn pe care Iorgos o terminase de sculptat, dar a găsit de cuviință și să taie un nod de la o scândură cu cea mai bună daltă semicirculară a lui Iorgos, distrugându-i complet vârful. Vocea lui Iorgos s-a auzit atunci până în Kareia și, întrucât vinovatul se prefăcea că nu înțelege deloc limba greacă, mânia lui Iorgos a crescut și mai mult și expresii din cele mai colorate, ca de mahala, au umplut aerul sfințit din jurul lor.

Ilarion a apărut în grabă, acționând ca în cazul unui incendiu. Văzând bucata de lemn sculptată cu măiestrie, la care Iorgos lucrase timp de două săptămâni și care acum se transformase în lemn de foc, știa că acesta avea dreptate, dar nici nu putea să interzică accesul celorlalți muncitori în atelier, acordându-i lui exclusivitatea, pentru că erau unele lucrări în lemn care necesitau și contribuția lor. Astfel, în fața acestei dileme, a acceptat cu ușurare propunerea lui Iorgos de a prelua și treburile de tâmplărie ale mănăstirii, evident cu condiția, de la sine înțeleasă, să pună lacăt la atelier, astfel încât să nu mai calce nimeni acolo. Propunerea s-a arătat însă la scurt timp a fi una luată în pripă, întrucât Gheorghe era muncitorul care îl însoțea pe Ilarion la treburile de tâmplărie care trebuiau făcute în afara mănăstirii. Și, cum vara e perioada potrivită pentru acest fel de lucrări, înainte de venirea toamnei umede, Iorgos s-a trezit că aproape în fiecare dimineață străbătea cu Ilarion cele mai de neînchipuit colțuri ale Sfântului Munte, neglijând în fond scopul pentru care fusese angajat.

Astfel, de obicei imediat după Sfânta Liturghie, dacă drumul era accesibil, se urcau într-un jeep, iar dacă nu, plecau pe jos, înainte ca soarele să răsară și să se lase căldura înăbușitoare, încărcau uneltele și materialele pe un catâr și mergeau pe jos. Cel mai adesea, destinația era o bisericuță a cărei fereastră sau ușă se strâmbase, sau care avea acoperișul de țiglă stricat pe unde intra apă în biserică, sau era nevoie de reparații la strane. Bisericiuțe smerite și simple, construite în mijlocul pustiului, uneori pe vreo stâncă, ca un cuib de vulturi, alteori în vreo vale, în mijlocul naturii, iar din cauza frunzișului des puteai să treci pe lângă ele și nici să nu le bagi de seamă.

Drumul dura întotdeauna mai mult decât trebuia, fiindcă Ilarion se oprea de fiecare dată când găsea vreo troiță sau vreun loc de închinare ca să aprindă o candelă și să cânte cu voce joasă troparul sfântului căruia îi era închinat acel loc. Alteori se oprea atunci când vreo mireasmă amețitoare îi gădila nările. Reacționa de parcă ar fi fost curentat! Dacă acel miros nu provenea de la vreo floare, lucru de care își dădea seama imediat, îngenunchea și se ruga în acel loc, sigur fiind – după cum i-a descoperit lui Iorgos, care îl întrebase plin de curiozitate de ce avea astfel de reacții – că un călugăr necunoscut cu viață sfântă „adormise” undeva în apropiere și mireasma care se simțea în aer provenea de la osemintele sau de la mormântul aceluia.

„Lasă-l pe nebun în lumea lui”, zice înțelepciunea populară! Exact asta făcea și Iorgos. Dar câtă răbdare să aibă? Hai, avea bunăvoință și putea închide ochii în fața unei întârzieri și a sensibilității olfactive a călugărului! Dar întâmplările bizare pe care le-a trăit nu erau una sau două, ca să le treacă cu vederea și să rabde fluierând nepăsător.

Un pustnic pe care l-au vizitat odată a pus lapte într-o cutie de conserve și după aceea a chemat șerpîi ca să vină să bea! Și aceștia veneau ca niște căței și apoi, sătui, se frecau de picioarele lui. Altul făcea ceva asemănător cu păsările, iar altul, cu broaște. Ba chiar, om în toată firea, un altul vâna muște ca să le dea să mănânce. Altul avea un lemn în formă de T și dormea pe el în picioare. Le-a zis că de 40 de ani nu mai dormise în poziție orizontală! Altuia, care se ascundea de fiecare dată când vedea un om, Ilarion, care-l cunoștea, îi lăsa mîncarea agățată de creanga unui copac.

– Dacă ăsta nu ne-o fi urmărit și se ascunde, să nu-mi zici pe nume, a comentat atunci Iorgos, primind o privire plină de nedumerire din partea uriașului monah roșcat.

Altul nu scotea nici o vorbă. Făcuse, zicea, o făgăduință a tăcerii. În schimb altul, care știa tot Noul Testament și toți Psalmii pe dinafară, nu se oprea din recitat.

Niște pustnici mîncau o bucată de pâine uscată pe zi și nimic altceva. Alții nu mîncau nimic ambalat fiindcă – auzi minunăție! – ambalajele aveau în codul de bare numărul 666! Altul își punea nisip în mîncare ca să nu îi placă. Un alt pustnic plîngea tot timpul și se numea pe sine „vierme”! Ilarion socotea lacrimile acestea dar al lui Dumnezeu!

Cei mai mulți dintre ei trăiau în peșteri sau în colibe în care n-ar sta nici măcar un porc mistreț, și hainele lor erau găurite și peticite în nenumărate locuri. Unghiile le erau negre și părul, încâlcit. De multe ori mirosul neplăcut din chilia lor era atît de greu de suportat, că nu reușea să rămână înăuntru nici un minut; era ca și când s-ar fi aflat acolo un animal mort, și numai el îi simțea mirosul. Ilarion – parcă voia să-l înnebunească – insista că simțea doar

miros plăcut. Ce să mai zici de puricii, ploșnițele și păduchii care mergeau pe ei ca la paradă!

Într-o zi, după ce au vizitat un astfel de călugăr, de care numai când îl vedeai te și îngrozeai – avea ochii bulbucăți și vorbea continuu despre iad –, Iorgos n-a mai suportat și, pe cât de politicoș și discret cu putință, l-a întrebat pe Ilarion:

– Ilarion, scuză-mă, nu mă înțelege greșit, dar oare acesta e un mod de a-L găsi pe Dumnezeu? Adică ce diferență e între el și sălbaticii care trăiesc în Africa? Dacă trăiește singur, omul devine fiară, nu sfânt.

Ilarion l-a privit cu sinceră compătimire.

– Și cât crezi că îl desparte pe un sălbatic de un sfânt?, l-a întrebat la rândul său. Doar o literă îi separă¹! Dar ai și tu dreptate. Într-adevăr, omul care trăiește singur, în pustietăți, devine fiară. Însă ei nu sunt singuri. Îi au alături pe Hristos, pe stareța noastră, Maica Domnului, pe toți sfinții și toate puterile îngerești. Și dacă adaugi și demonii, care îi vizitează ca să le strice nevoița... Cred că o așa aglomerație nu poate fi numită... pustiu!

Făcând borduri din pietre și pământ adus din altă parte, unii reușiseră să planteze pe suprafețe mici, inaccesibile și stâncoase, fel de fel de pomi fructiferi, creând acolo un mic paradis.

Pe unul dintre aceștia l-a întrebat odată din ce motiv s-a făcut călugăr.

– Ca să mă sfințesc, i-a răspuns acela fără să stea pe gânduri.

– Și de ce ai venit aici ca să te sfințești? Puteai să faci asta și la tine acasă. Omul sfințește locul, nu locul pe om, nu

¹ În limba greacă, *áγιος* (*ághios*) înseamnă „sfânt”, iar *άγριος* (*ágrios*), „sălbatic”.

știa lucrul ăsta?, l-a întrebat Iorgos, din nou cu o ușoară ironie în glas.

Iar călugărul, cu o simplitate dezarmantă, a zis:

– Atunci, ori ajung la sfîntenie, ori... o să mor de frig!¹

O a treia cale nu există!

A trăit însă și situații mai normale. Acolo, călugării – chilioții, după cum mai sunt numiți, ca să fie deosebiți de cei de la chinovii și de pustnici – se ocupă cu tot felul de lucrări cu ajutorul cărora își câștigă cele ale traiului, în alternanță cu rugăciunea, anume cu ceea ce numesc rucodelie sau lucrul mâinilor; de obicei se ocupă cu pictura, fabricarea lumânărilor, prepararea tămâii, apicultura, croitoria, legarea cărților, sculptura, construcțiile, pescuitul sau viticultura. Locuiesc în case îngrijite, „umane”, deseori cu două niveluri, dacă comunitatea este mare; de regulă au și curent electric și, la o privire superficială, nu diferă cu nimic de călugării din mănăstire. Un ochi experimentat însă poate să distingă deosebirea văzându-le palmele bătătorite și rasele ponosite.

Au în comun cu ceilalți călugări ospitalitatea, numai că pustnicii pur și simplu nu au ce să împartă cu vizitatorii. Doar povețe au de dăruit și, dacă ești dispus să le asculți, așa cum era Ilarion, te pot „ospăta” ore întregi.

Părinții de la chilii nu te lasă să pleci de la ei până nu îți oferă tot ce au mai bun în grădina lor sau în plasa de pescuit, iar când pleci te umplu de daruri, de obicei, borcane cu marmeladă, dulceață, lucruri făcute de mână, pește uscat și legume uscate.

Călugării sunt de multe „soiuri”: pustnici, călugări de la chinovii, chilioți, ieromonahi, stareți, ucenici, novici,

¹ Joc de cuvinte prilejuit de asemănarea dintre verbul *αγιαζω* (*aghiázō*) – „a deveni sfânt” – și *ξεπαγιαζω* (*xepaghiázō*) – „a îngheța”.

pe toți însă îi unește iubirea pentru Hristos și... șiragul de mătânii. Toți, tineri, bătrâni, educați, analfabeți, oricum ar fi și oricât ar fi de diferiți unii de alții, au un șirag de mătânii în mână și, în timp ce îți vorbesc, „numără” nodurile metanierului.

Multe nedumeriri a strâns Iorgos; pe unele i le-a lămurit Ilarion, dar „obsesia” asta cu mătăniile nu a înțeles-o. I-a observat și și-a dat seama că, dacă nu țineau mătăniile în mână cât stăteau de vorbă, aveau o stare de disconfort asemenea celei pe care o au mirenii când nu au la ei telefonul mobil. Unii, chiar dacă nu aveau nimic în mâini, își mișcau degetele de parcă ar fi ținut în mână niște mătânii nevăzute. Parcă lucrătura asta de sfoară e un fel de frână în calea vorbirii în deșert sau o super-armă care îi protejează, o super-hrană care îi satură în mod magic sau o sobă care îi încălzește în timpul iernii! Ciudate lucruri!

Fel de fel de minunății au văzut ochii lui Iorgos în aceste pustietăți. La mănăstirile mari pe care le-au vizitat a văzut și a auzit alte lucruri nemaîntâlnite – despre minuni, sfinți, icoane făcătoare de minuni și locuri de închinare. Era o altă lume, cu totul diferită de cea din afară. O lume în afara timpului. Ca un univers paralel, care însă, într-un chip magic, nu există fără restul lumii. Linii paralele care, pe măsură ce te apropii de Dumnezeu, converg. Și-a amintit de jocul de cuvinte al unui monah:

– Peninsula Athosului este plinătatea vieții în Dumnezeu¹!

În fața tuturor acestor lucruri mintea lui Iorgos se bloca. Se amestecaseră toate cu logica „comună” și cu convingeri-

¹ Literal, „Α-Θ-Ω este de la Alfa la Omega prin Thíta [inițiala cuvântului *Theós* – Dumnezeu]”.

le lui și se făcuseră un terci. De aceea, le-a respins „cu inima ușoară”, poate pentru a-și păstra mintea întreagă.

În zadar aștepta Ilarion să primească de la colabatorul lui mirean un cuvânt de bine, o exclamație de admirație, un gest de aprobare sau măcar o recunoaștere a unicității tuturor acestor lucruri întâlnite. În loc de asta, când odată l-a provocat să vorbească, l-a auzit afirmând sigur pe sine, cu satisfacție, că pilde asemănătoare de ascetism pot fi întâlnite începând de la pitagoreici până la monahii tibetani.

– Știi ce au reușit să facă monahii budiști prin asceză?, l-a întrebat cu un aer de universitar. Până și ritmul inimii pot să și-l încetinească intenționat și pot să ajungă în stare de moarte artificială. Dacă e să admir pe cineva, de ce trebuie să admir monahii creștini, și nu pe cei budiști?

– Măi, binecuvântatule, i-a răspuns dezamăgit Ilarion, pentru că monahii creștini tot ce fac este pentru Dumnezeu, și nu pentru ei înșiși. Socotesc că tot ce reușesc se datorează și lui Dumnezeu, nu doar propriilor strădanii, așa cum fac ceilalți. În acest fel te smerești și nu îți închipui lucruri care nu există! Nu doar postul și nevoința, ci și smerenia conduce la Dumnezeu. La ce folos să-mi opresc inima să bată dacă e să merg în iad?

Cuvintele acestea au trecut pe lângă urechile lui Iorgos. Nu era prima dată când auzea astfel de lucruri. De câteva ori, din politețe, a urmărit discuțiile lui Ilarion, care înseta după fărâme de înțelepciune de la bătrânei cu viață sfântă. A auzit descoperiri și sfaturi pentru care alții ar fi dat orice să le audă, dar care în urechile lui Iorgos răsunau precum torsul continuu al unei pisici, precum susurul înghețat al unui râu într-o zi de iarnă, în care nimeni nu ar vrea să in-

tre cu picioarele. De regulă, în astfel de momente fie căsca pe furiș, fie rămânea indiferent și apatic. Și asta nu era ușor, desigur, fiindcă, impulsiv cum era, trebuia să facă un efort deosebit să se stăpânească și să nu reacționeze. O astfel de stăpânire de sine a fost nevoit să arate odată când a auzit spusele unui bătrân care „profețea” războaie, foamete, ciume și antihriști, și toate acestea după „înștiințarea” pe care o primise într-o vedenie! Când simțea că nu se mai poate abține și-și va spune părerea, prefera să găsească o justificare și să se retragă. Și n-ar fi putut face altfel căci – odată când i-au scăpat un zâmbet ironic și un cuvânt jignitor, rostit printre dinți – Ilarion, căruia acestea nu i-au trecut neobservate, când au rămas singuri, l-a prins de guler și l-a ridicat zece centimetri de la pământ. Ceea ce îl provocase atunci a fost faptul că un bătrân pustnic, aproape orb, călcase pe necurățenii, și fie nu a dat importanță acelui lucru, fie nu a observat, a rămas netulburat, iar lui Iorgos asta i s-a părut amuzant.

Niciodată nu îl mai văzuse așa pe Ilarion. Gâfâia ca un taur și ochii i se înroșiseră. Și acum își amintea cum i-a aruncat în față mustrarea:

– Pe mine poți să mă înjuri, să mă batjocorești, să mă ironizezi, poți chiar să mă lovești dacă vrei, dar dacă te mai vād că îți bați joc de un pustnic o să te strivesc ca pe-o dudă. Eu în fața lor nu sunt nimic, de mai folos sunt viermii decât mine. Știi, măi, de ce te întrebau cum te cheamă? Crezi că voiau să-ți facă un cadou de ziua ta sau că o făceau din curiozitate? Pustnicii aceștia au văzut întunericul în care te-ai afundat, și noaptea, în timp ce tu dormi sforăind și i-ai dat deja uitării, ei or să se roage pentru tine, învârtind șiragul de mătânii, lui Hristos, Maicii Domnu-

lui și tuturor sfinților. Și nu doar pentru tine, ci și pentru tot neamul tău. Dacă tu nu dai doi bani pe Hristos și pe Maica Domnului, cel puțin arată respect față de iubirea pe care o simți pentru tine toți acești oameni.

În zilele care au urmat acestei întâmplări, de cum se întâlneau, călugărul uriaș nu înceta să îi ceară iertare lui Iorgos. Se făcuse preș și implora să fie călcat în picioare. Știind că avea o mare parte de vină pentru ieșirea călugărului, Iorgos a acceptat scuzele lui Ilarion și bărbătește i-a cerut și el, la rândul lui, iertare. În final, Ilarion, convins de mărinimia sinceră a lui Iorgos, a încetat să-și mai ceară iertare doar când, a nu știu câta oară, Iorgos l-a „amenințat” că, dacă nu o să se oprească, va pleca.

Și, cum se știe, după o neînțelegere sau o ceartă încep cele mai puternice prietenii. Astfel, întâmplarea aceasta a sporit prețuirea pe care o avea față de călugărul roșcat și, în mod paradoxal, relația lor inițială de colaborare s-a transformat într-una de prietenie. De atunci s-a petrecut o schimbare în amândoi – Ilarion a devenit mai vorbăreț și Iorgos a început să arate un oarecare interes, întrebându-l anumite lucruri despre Sfântul Munte.

Ilarion cel vorbăreț și firesc s-a dovedit a fi cel mai bun ghid. Cunoștințele lui au răspuns multor nelămuriri care se cuibăriseră în mintea lui Iorgos, dar care apăruseră și în urma descrierilor fermecătoare ale monahului uriaș. Ilarion cunoștea toate plantele și vietățile din peninsula Athosului. Enumerase aproximativ o mie patru sute de plante și vreo două sute de păsări, mamifere, animale marine și târâtoare. Pe un metru pătrat de pământ putea să-ți enumere vreo cincizeci de feluri de arbuști și plante medicinale și să-ți vorbească despre calitățile beneficătoare ale fiecăreia. Cunoștea păsările după trilul lor și le putea preciza și genul:

– Țsta e castan, ȃsta stejar, ȃsta de-aici e pin negru... semnele astea sunt de porc mistreț, astea, de șacal. Țsta care zboară acum e șerparul, ȃsta e cormoran moțat, ȃsta e porumbel... Țsta care înoată acum e delfinul cu bot gros, asta e focă... Asta care se târăște este viperă, ȃsta este un șarpe-bici balcanic, acesta, șarpe cu patru dungi... Uite o caracatiță, un chefal, o sepie...

Bucata asta de pământ pare a fi o arcă a lui Noe sau un șevalet pe care și-au făcut loc toate nuanțele de verde. O biodiversitate incredibilă pentru secolul nostru, într-un adevărat paradis botanic, și în mijlocul lor, ici și colo, monumente lăsate de prezența omului, spre slava Creatorului.

De câte ori nu au străbătut cărările umbroase ale Muntelui, încărcăți cu materiale și întăriți la vederea furnicuelor care trudesce fără cârtire?! De câte ori nu și-au os-
toit setea la diverse izvoare și în pârlăiașe repezi, simțind asupra lor privirea unei căprioare ascunse în desiș?! De câte ori nu au mâncat pâine și măsline în câte un luminiș, uitându-se la marea care se întindea în fața lor, săturându-se mai mult cu priveliștea decât cu mâncarea?! Un paradis teluric e întreaga peninsulă, iar ei parcă îl închipuie pe Adam cel dinainte de cădere!

– Aici e raiul, aici, pe pământ! Aici e și iadul!, a zis Iorgos într-un astfel de moment de liniște și răgaz, la care Ilarion a răspuns:

– Asta e doar pregustare, doar încercare cu vârful limbii, ca să ne îndulcim. Adevăratul rai e atunci când Dumnezeu Își face sălaș în sufletul tău. Atunci să vezi frumusețe! E atâta frumusețe, încât mintea nu o poate cuprinde și e gata să o ia razna.

În general, Ilarion evita discuțiile care puteau să ducă la un dezacord, dar, pe măsură ce se lega prietenia lor,

prindea curaj și mai arunca câteva „semințe”, nădăjduind că acestea vor avea să rodească cândva în sufletul interlocutorului său. Nu ținea predici, nici nu teologhisea, cel puțin nu în chip direct. De altfel, cu toate că era foarte pregătit, nu avea veleități retorice. De fiecare dată când încerca să explice ceva mai adânc, se poticnea și ajungea să zică jumătate din câte avea în minte. De obicei îi vorbea despre rânduiala din Sfântul Munte, despre istoria locului, despre viața de zi cu zi a monahilor, despre locurile de închinare din mănăstiri; erau cunoștințe utile ca să se adapteze mai bine sau să înțeleagă ceea ce până atunci judecase, considerând irațional.

Uneori însă până și dialogurile obișnuite, cu fraze scurte, aduceau o tensiune, dar nici unul dintre ei nu insista. Așa s-a întâmplat odată când Iorgos nu a mai suportat să audă cum atei erau numiți „bolnavi duhovnicește” și a reacționat zicând:

– Nu înțeleg ușurința cu care e numit cineva „bolnav duhovnicește”. Adică noi, cei care nu credem, ce suntem? Legume duhovnicești? Poți să-mi explici lucrul ăsta?

– E foarte simplu! Dacă auzi cuvintele dumnezeiești cu desfătare și mulțumire, ești sănătos duhovnicește. Dacă nu, ești bolnav! Ca cineva căruia i se dau cele mai bune mâncăruri, dar nu are poftă de mâncare fiindcă este bolnav trupește.

Lui Iorgos i-a părut că explicația aceasta simplistă e o jignire la adresa inteligenței sale, de aceea i-a răspuns lui Ilarion cu aer blazat:

– Nici măcar nu îți trece prin minte că e posibil să nu aibă poftă să mănânce fiindcă e deja sătul, și nu bolnav? Și se poate să se fi săturat chiar cu o mâncare mult mai gustoasă!

Un om îl poate înțelege pe altul care se află într-o stare duhovnicească mai joasă decât el, pentru că și el s-a aflat în acea stare. Nu poate înțelege însă pe cineva aflat într-o stare duhovnicească mai înaltă – lucru cunoscut monahilor. Iorgos nu era însă monah!

Într-o dimineață i-a încolțit un gând în minte. Nu avea cum să fie întâmplător tot acest periplu prin Sfântul Munte! Trebuie să fi fost un plan de catehizare bine organizat. Intuiția îi spunea că autorul și inițiatorul acestuia era starețul, acest bătrân viclean. Dar, în lipsa dovezilor, a fost nevoit să pună acest gând la „dosar”.

Într-un moment de relaxare, în compania unei sticle de *țipuro* – primită în dar de la părinții darnici de la un schit, unde reparaseră timp de trei zile acoperișul –, Ilarion i-a descoperit lui Iorgos motivul pentru care a devenit monah:

– Bunicii mei au venit în Grecia ca imigranți din Asia Mică. Mai întâi s-au așezat în Límnos. Apoi neamul s-a împărțit: unii au rămas acolo, ai mei s-au dus în Kokkiniá. Tatăl meu s-a căsătorit cu mama, care era din Síkinos, și s-au mutat acolo. În Síkinos m-am născut și eu. Insula era mică, săracă, fără mari porturi ca în celelalte insule. Turismul nu ajunsese încă acolo și insula nu putea să mă hrănească. Astfel, după ce mi-am terminat stagiul militar, am plecat la un unchi al meu în Australia, care lucra la o firmă de construcții. Așa am învățat tot ce ține de meseria asta. Am stat acolo zece ani. Și acum aș fi fost acolo, îmi făcuseră și trei aranjamente matrimoniale, dar mi se făcuse dor de Grecia. Mă ofileam de la o zi la alta. Australia e o țară frumoasă și, acolo unde locuiam, trăiau mulți greci. Era chiar o stradă pe care, atunci când treceai, aveai impresia

că ești în Grecia. Toate magazinele aparțineau grecilor, tarabe cu frigărui, frizerie, croitorie, cafenele... Dar nu era patria mea! Și biserica era ciudată, modernă, nu îmi venea să merg la slujbă.

Am uitat să-ți spun că în familia mea toți erau oameni credincioși. Țineau posturile, aveau icoane, candela nu se stingea la noi în casă niciodată, făceam rugăciune înainte de masă și înainte de culcare, respectam sărbătorile, hramurile. Cât sunt de frumoase hramurile pe insulă! Cât sunt de luminoase! Aproape de noi o aveam pe Maica Domnului de la Lotzia. Pe atunci, toate hramurile și sărbătorile erau organizate de oameni simpli, în a căror grijă se afla și biserica. Tot satul participa. Văruiau biserica, o împodobeau cu flori, pregăteau mâncare pentru hram, cântau în cor, mergeau în procesiune cu icoana. Eram și noi acolo, cei mici, copiii de la altar, care, vrând-nevrând, purtam ripide, crucea, ramuri de finic... Era vremea în care pătrunsese în case diavolul acesta, televizorul. Știam de zgârie-nori, de orașele mari, pline de viață, de revoluționarii care voiau să schimbe lumea. Am fost rockeri, aveam idei politice de stânga, ne-am ridicat împotriva tradiției, îi înfruntam pe cei în vârstă, am uitat de Dumnezeu, mi se părea că ne sufocăm pe insulă. Și împreună cu insula ne sufoca și preotul, care ne certa atunci când neglijam să mergem la slujbă. A devenit dușmanul nostru. Și, ca răul să fie deplin, a venit și perioada de după regimul coloneilor¹, și

¹ Începând cu 21 aprilie 1967, zi care a intrat în istorie drept ziua puciului coloneilor, Grecia s-a aflat timp de șapte ani (până în ziua de 23 iulie 1974) sub un regim dictatorial militar, care a abolit drepturile civile, a dizolvat partidele politice și a exilat, încarcerat și torturat politicieni și cetățeni pentru convingerile lor politice. Revolta împotriva regimului dictatorial a început cu greva studenților Facultății de Drept a

tot ce amintea de dictatură – precum referirile la Grecia Antică, drapelul, cântecele populare, religia – au devenit pentru noi lucruri învechite.

Din armată, unde eram departe de privirea alor mei, am ieșit aproape ateu. În mintea mea stăpâneau concepții de genul „Nimeni nu m-a întrebat dacă vreau să fiu botezat creștin”, „Ce face Hristos pentru sărăcie și pentru nedreptatea din lume?” și alte asemenea teorii hipiote. Erau, vezi, la modă atunci atitudinile de tipul acesta și ideile de stângă. Evoluție însemna să anulezi orice lucru vechi! Dumnezeu era cu totul demodat pentru tineri. Cu siguranță, înlăuntrul meu Dumnezeu exista, credința mi se înrădăcinase în suflet de mic. Se pare însă că trebuia să fiu lipsit de Hristos ca să-mi dau seama cât de deșartă era viața mea departe de El.

Revin, după paranteza asta, la Australia. Cu cât trecea timpul, dorința mea de a mă întoarce devenea din ce în ce

Universității din Atena din data de 21 februarie 1973, care au cerut abrogarea legii ce impunea recrutarea forțată a „tinerilor subversivi”, după ce zeci de colegi ai lor fuseseră luați cu forța în armată. Următorul pas decisiv în lupta împotriva juntei a avut loc în ziua de 14 noiembrie 1973, când studenții de la Politehnica din Atena au intrat în grevă, protestând împotriva regimului militar. Demonstrațiile au escaladat într-o revoltă anti-juntă, și s-au încheiat cu vărsare de sânge în dimineața zilei de 17 noiembrie, în timpul revoltei fiind omorâți zeci de civili. Căderea regimului militar a avut loc abia după eșuarea loviturii de stat din Cipru, din 15 iulie 1974, organizate cu sprijinul conducerii de la Atena, în urma căreia Ciprul a fost invadat de trupele turcești. În text se face referire la forme ale propagandei desfășurate de dictatura militară în învățământ, prin legea privind organizarea și administrarea învățământului general din 1967, care viza formarea elevilor în idealurile eleno-creștine și educarea lor de la toate nivelurile de învățământ conform standardelor impuse de conducerea politică (cf. Alexis Dimarás, „Μεταρρύθμιση και αντιμεταρρύθμιση [1964-1974]”, în: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, vol. VI, Atena, 2000, p. 554; în general, despre regimul dictatorial: Papahelás Alexis, *Ο βιασμός της ελληνικής δημοκρατίας*, Ed. Estía, Atena, 1997).

mai intensă. Când mă întindeam ca să mă odihnesc, gândurile mi se duceau la satul meu și la dealurile lui. Apoi, ca prin farmec, mă aflam în curtea școlii unde mă jucam cu mingea, desculț, împreună cu ceilalți copii. Îmi închipuiam cum urcam strada din fața casei văduvei, ca să ne holbăm la furourile ei, sau cum alergam pe ulițe după pi-soi. Îmi lipseau până și bătrânii de la cafeneaua din port, care se luau după noi când ne vedeau că adunăm mucurile de țigări de pe jos ca să fumăm, imitându-i pe cei mari. Eram în metropole pline de culori, și totuși îmi lipsea albul locului în care m-am născut. Mă plimbam prin parcuri mari, cu copaci tunși cu grijă și înșirați în linie dreaptă, și eu îmi doream urzicile, stejarii de cârmâz și locurile stân-coase de acasă. Cel mai mult mi-era dor de biserica din sat, cu clopotnița ei înaltă și cu turla albastră, cu crucea din vârf. Când în mintea mea confuză, plină de blasfemii și nrecunoștință, apărea imaginea ei, nu puteam să mă abțin și izbucneam în plâns. Închideam ochii, îmi închipuiam că sărutam icoana lui Hristos de pe catapeteasmă și El îmi întindea de acolo mâna și mă mângâia. Lângă El, vechea icoană a Maicii Domnului devenea o îmbrățișare caldă, care mă cuprindea cu totul. Și dintr-odată îmi pătrundea în nări miros de tămâie, ca și cum aș fi fost acolo!

Din salariu nu îmi cumpăram nimic de prisos, ca să vi-nă mai devreme ziua întoarcerii. Făceam atâta economie, încât ajunsesem să mi se zică „zgârcitul”. Și totuși, într-un moment de nostalgie, cu toți banii pe care îi strânsesem am ridicat acolo, în Australia, o biserică la fel ca cea de aca-să. Aveam în memorie toate detaliile ei și am făcut-o cu to-tul aidoma celei din sat. De atunci, zi și noapte eram în bi-serică și vorbeam icoanelor. Uneori îmi răspundeau și ele.

Într-o noapte am visat insula, dar nu pe toată. Se făcea că eram pe un câmp de lângă bisericuța Maicii Domnului din Sykiá. Soarele ardea și am intrat să mă răcoresc. Am aprins candela ei și am luat în mâini *Ceaslovul* ca să citesc câteva rugăciuni în sfânta bisericuță. La o anumită pagină cineva pusese o fotografie cu o mănăstire din Sfântul Munte. Era mănăstirea noastră! Am scos fotografia și am început să admir mănăstirea cu zidurile de fortăreață. Când m-am trezit, am simțit în gură o dulceață și nu îmi mai ieșea din minte acea fotografie. Auzisem de Sfântul Munte, dar nu știam prea multe despre acest loc.

La câteva zile după aceea mi-am strâns lucrurile și m-am întors în țară fără nici un ban, așa cum plecasem. După construirea bisericii nu mai rămăsesem cu nici un cent! Singurele valori pe care le purtam cu mine erau cunoștințele în domeniul construcțiilor și dragostea față de Maica Domnului, care mi se reaprinsese în suflet. De aceea mă și simțeam foarte bogat! Mi-am lăsat bagajele nedesfăcute și pe ai mei cu lacrimile în ochi și m-am dus la biserica Maicii Domnului din Sykiá. Nu știu de ce, dar aveam impresia că visul acela nu fusese întâmplător, că Maica Domnului voia să-mi spună ceva. Când am găsit, deci, în *Ceaslovul* din biserică aceeași fotografie ca cea din vis, m-am încredințat pe deplin. Paradoxal este că nu am fost deloc surprins, ci am simțit doar bucurie, o bucurie nebună.

Și restul ți-l poți imagina. Mi-am luat rămas bun pentru a doua oară de la ai mei, de data asta pentru totdeauna, și am venit aici. De atunci nu încetez să mă întreb ce lucru bun a văzut în mine Maica Domnului de m-a adus în „grădina” ei.

CAPITOLUL III

Vara, peninsula Athosului este o adevărată desfătare. E cald cât timp domnește soarele pe cer, dar nici el nu poate ajunge dincolo de frunzișul des și de zidurile groase. Văzduhul e plin de cicade guralive, de greieri cu glasuri frumoase și iubărețe păsări multicolore, trubaduri neobosiți, care fac concurență clopotelor și toacelor. Rândunelele, porumbeii sălbatici și pescărușii prind cu nesaț rugăciunile și le ridică în înaltul cerului până ce găsesc vreun norișor îndrăzneț, ca să le așeze acolo. Și apoi coboară spre pământ, ca să aducă și celorlalte făpturi slava pe care au văzut-o acolo, la marginile cerului.

Seara, o răcoare plăcută gădilă trupul și priveliștea pe care o oferă soarele e una de basm. Iar noaptea, sunetele pe care le scot animalele de pradă se îmbină armonios cu susurul limpede al izvoarelor însetate și cu foșnetul discret al frunzelor copacilor. Pe cer se întinde o puzderie de stele luminoase, care își iau nerăbdătoare strălucirea de la lumina neseacă a lunii. Pretutindeni în jur, Dumnezeu pătrunde cu dărnicie în orice inimă pe care o află deschisă. Pe El se pare că Îl caută și mulțimile de pelerini care străbat Sfântul Munte în lung și-n lat în mijlocul verii și care, fără voia lor, au făcut din monahi gazde și ghizi, neținând seama de dorința acestora de a trăi în liniște și izolare.

În peninsula isihastă este prezent însă și diavolul, care caută să se furișeze acolo unde, din nebăgare de seamă și din nepurtare de grijă, Cel numit prin trei litere¹ a fost alungat sau, fie și pentru puțin timp, lăsat deoparte. Urmăritor experimentat, adușmecă precum un câine de vânătoare victimele ușoare. Și, când le găsește, se năpustește asupra lor precum un păianjen asupra insectelor care i se prind în plasă. Așa s-a strecurat, pe ascuns, și în mintea lui Iorgos. A găsit poarta deschisă și a intrat ca la el acasă. Era pe la jumătatea lui august când s-a întâmplat asta, sub forma unui vis care, prin intensitatea lui, părea a fi realitate, un vis care-l făcea să sară din pat în fiecare seară ud de transpirație. Și ce vis! Viclean, interzis și ațâțător ca o vecină frumoasă, măritată. La început părea a fi un vis oarecare, ce aducea cu el amintiri din toate verile pe care le trăise. Cuprindea de toate visul ăsta! Copii jucându-se, care umpleau văzduhul cu veselia glasurilor lor, curți cu buganvilea și băuturi răcoritoare cu dulceață de prune, grătare în jurul cărora diverse grupuri ciocneau pahare mari cu bere rece. Trupuri de femei întinse pe plajă, pe care crema cu protecție solară le făcea să lucească. Alte femei îmbrăcate în rochii înflorate, vapoase, care se desfătau cu o băutură în mână, seara târziu, într-un bar la marginea mării pe vreo insulă, împărțind priviri pline de făgăduințe. Până și țigani erau în vis; își vindeau marfa: pepeni și scaune de plastic. Simțea mirosul cremei cu protecție solară și al pielii catifelate a femeilor și auzea cântecele celor din jur și gălăgia pe care o făcea megafonul portativ al țiganului.

¹ Referire la numele $\delta \Omega \nu$, „Cel ce sunt”, cuvintele prin care Dumnezeu Se numește pe Sine în răspunsul pe care i-l dă lui Moise: „Eu sunt Cel ce sunt” (în gr. *Εγώ εἰμι ὁ Ων*), în textul de la *Ieșirea* 3, 14.

În visul acesta nu existau straie negre și nici purtători de barbă. Și marea nu era o prezență răcoroasă interzisă, ci o iubită nesățioasă, care te chema să te pierzi în îmbrățișarea ei. Și în clipa în care se arunca în mare, se trezea, chinându-se să-și dea seama dacă ceea ce simțea pe pielea lui era transpirație sau apa sărată a mării; apoi, încercând să adoarmă la loc, carnea i se trezea, lua foc. Așa se termina visul acesta întotdeauna, ca un triumf al cărnii!

În diminețile acelea nu prea avea chef de multă vorbă, și Ilarion, care bănuia ceea ce se întâmpla, îl lăsa liniștit. Poate că și el avea propriul coșmar; diavolul are câte unul pentru fiecare. I-a venit de vreo două ori să-l întrebe pe experimentatul monah dacă există vreun „leac” pentru carnea răzvrătită, dar i-a fost rușine. Și, fiindcă acolo unde prisosește rușinea, lipsește discernământul, i-a întrebat pe ceilalți muncitori cum abordează ei astfel de „probleme”. Nu a primit nici un sfat folositor, dar în schimb a primit multe hohote de râs, tachinări – până și din partea lui Gheorghe, care învățase brusc greaca – și, din cauza unor aluzii pe care le făceau, a mai intrat și la bănuială, că nu era exclus să fie aduse femei în clădirea unde locuiau muncitorii. Poate că le aduceau cu barca când se înnopta! Mai în glumă, mai în serios, i-au propus chiar să-i rezolve ei „problema”, „cu discreție” și, bineînțeles, contra cost. Adevărul e că într-o seară, trecând prin dreptul clădirii unde stăteau, i s-a părut că aude o voce de femeie și vocea unui bărbat beat, care cânta, dar nu a îndrăznit să creadă lucrul acesta. A considerat că ceea ce i s-a părut că aude era rodul imaginației lui. Oricum, imediat au schimbat între ei priviri cu înțeles, din care puteai deduce că le-a părut rău de ceea ce au spus, și s-au grăbit să îl asigure că au glumit;

poate și fiindcă era grec și pentru că în fiecare zi era în compania supraveghetorului lor, grozavul Ilarion.

Lucrul acesta l-a deranjat atunci foarte mult. Trebuie să respecti ceea ce pentru celălalt este sacru. Această senzație o mai trăise și altădată în ceea ce-l privește pe Gheorghe. Ce bizar era să te simți străin în țara ta, iar străinii să facă pe stăpânii! I-a venit în minte un episod din perioada în care a fost militar în Évros¹. Într-o zi a intrat într-o geamie din Komotini². S-a simțit ca și cum s-ar fi aflat brusc în altă țară. A intrat înăuntru din curiozitate și, din respect față de cei pentru care spațiul acela era sfânt, fără să stea pe gânduri și-a scos și el încălțăminte. Când a ieșit, prietenul lui, care îl aștepta afară, i-a zis ceva ce lui i s-a părut de neînchipuit:

– Într-o zi aş vrea să iau un buldozer și să dărâm toate minaretele, în primul rând pe cele de la Sfânta Sofia!

A simțit că ia foc auzindu-l.

– Măi, noi suntem greci, nu barbari. Noi construim, nu dărâmăm! Toate minaretele astea o să le facem... clopotnițe!

Același respect îl nutrea și față de Sfântul Munte, chiar dacă el avea propriile-i păreri în privința aspectelor religioase. Nu conta care erau convingerile sale religioase, dar bănuiala că niște străini pângăresc acest loc sfânt îl înnebunea. Până la urmă, acest loc este parte a țării sale, iar ei sunt în vizită. Și își și câștigă pâinea aici! Se cuvine să fie recunoscători și să aibă respect!

Această bănuială, împreună cu hohotele lor de râs și aluziile pe care le-au făcut au fost picătura care a umplut

¹ Évros este cea mai nordică unitate regională a Greciei. Se învecinează cu Turcia la est, dincolo de râul Evros (Marița) și cu Bulgaria la nord și nord-vest.

² Oraș situat în partea de nord-est a Greciei, capitala Traciei grecești.

paharul. Contactul, fie și ocazional, pe care îl avusese cu ei până atunci s-a întrerupt definitiv. De altfel, aceștia obișnuiau să bea până se îmbătau, și asta nu-i plăcea. Oricum, și până atunci fusese singur în timpul pauzei de la amiază, acum însă era sigur că nu își mai dorea ca situația aceasta să se schimbe.

Într-o seară de început de septembrie, când îl apăsau diverse gânduri de plecare din Sfântul Munte din cauza tensiunii create, a luat o bucată de hârtie și a făcut ceva ce mai făcuse o dată când a vrut să ceară o fată în căsătorie (cu titlu informativ, pe fata aceea a respins-o).

Lista argumentelor pro: 1) nu sunt șomer, 2) salariu bun, 3) patron bun (Ilarion, părintele Gavriil), 4) mănânc, dorm pe gratis și pun banii deoparte, 5) lucrez în domeniul meu, 6) nu mă deranjează cu chestiunile popești, 7) natura e superbă, 8) nu sunt nevoit să fiu întreținut de mama.

Lista argumentelor contra: 1) m-am săturat să văd rase și bărbi, 2) femeie, urgent, 3) mi-e dor de familie, 4) singurătate și plictiseală, 5) îmi lipsesc fripturile la grătar și kokoretsi¹.

Balanța a cântărit mai mult în favoarea argumentelor pro, dar asta nu a făcut ca argumentele contra să rămână fără urmări. A contribuit însă la dispariția dorinței de a pleca și a stării de nemulțumire, ajutându-l să acționeze practic. Mai întâi i-a cerut unui angajat al corpului portuar, pe care îl cunoscuse în Dafni, să îi aducă un televizor mic și un telefon mobil. Pentru televizor nu a fost nevoie de bani, întrucât cunoștința sa avea unul în plus. Tot acesta i-a destăinuit și faptul că au permisiunea tacită de la

¹ Kokorétsi este o mâncare la grătar, din organe (de obicei de miel) învelite în intestine, servită de regulă ca aperitiv.

Sfânta Epistasie¹ să vâneze porci mistreți, fiindcă distrug semănăturile. Astfel, în schimbul unui preț modic, congelatorul lui Iorgos s-a umplut de carne și, la intervale regulate, din bucătăria lui se răspândea un miros ispititor și provocator pentru monahii postitori din mănăstire.

Cu telefonul pe care îl dobândise a scăpat de obligația pe care și-ar fi creat-o la arhondar de fiecare dată când ar fi vrut să sune pe cineva, și în felul acesta a putut comunica cu ai săi mai des și fără opreliști. La un moment dat a trebuit să ridice tonul în convorbirea cu mama lui, fiindcă aceasta începuse să îi telefoneze de trei ori pe zi și se plângea continuu că îi lipsește. Astfel, i-a impus cu strictețe să nu fie sunat decât la ora 9:00 seara, oră pe care mama sa a respectat-o fără nici cea mai mică abatere!

Următorul pas a fost să caute cărți. S-a gândit să-i ceară mamei sale să-i trimită prin poștă câteva din bogata sa bibliotecă, dar a renunțat la acest gând, de teamă ca nu cumva ideile subversive din acele cărți să îl tulbure acum, când se împăcase cu locul în care trăia. Cu reticență, i-a cerut cărți lui Ilarion, care, după ce s-a gândit mult, i-a dat tot ce-a putut găsi mai „digerabil” în biblioteca mănăstirii: un ghid de călătorie în Sfântul Munte și o istorisire, *Peripețiile unui pelerin*, despre un creștin rus care caută să afle cum poate cineva să se roage neîncetat.

Prima carte a citit-o pe nerăsuflăte, mai ales fiindcă avea și un bogat material fotografic și nu se adresa creș-

¹ Sfânta Chinotită [comunitate] (gr. *Ιερά Κοινότητα*) este organul de conducere al Sfântului Munte Athos, comunitatea fiecărei mănăstiri din Sfântul Munte având un reprezentant în cadrul Chinotitei, care este alcătuită, astfel, din 20 de delegați ai celor 20 de mănăstiri athonite. Organul executiv al Chinotitei este Sfânta Epistasie – formată din patru membri ai Sfintei Chinotite – care este condusă de primul epistat sau protoepistatul Sfântului Munte.

tinilor „habotnici”, ci doar turiștilor. Pe cea de-a doua, după ce a citit-o, a înapoiat-o cu precizarea de „inacceptabilă și ofensatoare pentru inteligența umană”, după cum s-a exprimat.

Un „pierde-vară”, i-a explicat el lui Ilarion, „care a ridicat trândăvia la nivel de știință, și întreabă și pe alți pierde-vară ca el cum să boteze trândăvia rugăciune”.

Bineînțeles, lui Ilarion nu i-a rămas decât să se întrebe, clătinându-și capul a mirare, ce o fi avut oare în minte când i-a dat acea carte!

Toate acestea însă au făcut ca timpul până atunci gol, care se scurgea cu încetineală, să se umple și starea lui Iorgos să se îmbunătățească, fără să își dea seama că începea să prindă rădăcini într-un loc din care cu câteva luni înainte se gândise să plece din prima zi. Un lucru îl preocupa, singura problemă care i se părea de nerezolvat: lupta cărnii. În fierbințeala trupului, s-a gândit să „viziteze” într-o zi Tesalonica. Era un oraș mare, tot avea să găsească o „soluție”. Ideea legăturii fizice plătite nu îl entuziasmaser însă niciodată. Și, în afară de asta, nu ar fi vrut sub nici o formă să se apuce de cheltuieli de acest gen. Și-a amintit și de istorisirea lui Ilarion, care, cât a stat în Australia, nu a cheltuit, ca să se poată întoarce în țară cât mai repede. Astfel, ideea escapadei în Tesalonica a ajuns, fără discuție, la coșul de gunoi. Sigur, ținând cont de înfățișarea lui plăcută, dacă ar fi ieșit în lumea civilizată ar fi putut găsi un „loz câștigător”, ar fi avut parte de un succes nesperat, dar și-a adus aminte de cuvântul unui caporal din armată și s-a conformat:

„Derbedeilor, aveți grijă cu localnicele. Cele care fac nazuri nu sunt de nasul vostru. Iar cele ușoare sunt și ele de trei tipuri: cele urâte, cele care vor să se mărite și cele

care poartă bolile „profesiei” lor. Știți, sifilis, blenoragie și celelalte. Aveți grijă, fiindcă nu mai sunteți copii!”

În cele din urmă, văzând că nu găsea nici o soluție de unul singur, l-a întrebat cât mai discret cu putință pe Ilarion cum reușesc monahii, de atâtea secole, să își supună dorințele trupești; cum se luptă cu firea lor; cum se ajunge să faci din propriul tău trup un dușman. I-a cerut să-i spună dacă există vreun mijloc la îndemână de înfruntare a acestei situații și, cu o anumită doză de naivitate, l-a mai întrebat și dacă există poate vreo plantă misterioasă care ar putea ajuta în acest sens. Ceva de genul renumitei „anti-cucu”, care, potrivit tradiției, se pune pe ascuns în mâncarea soldaților!

La început călugărul nu a scos o vorbă. Se vedea că se află într-o postură delicată. I-a aruncat o privire cercetătoare, din care se înțelegea că încerca să afle dacă în spaatele acestei întrebări se ascunde vreo acuză la adresa monahismului sau dacă, într-adevăr, întâmpina o problemă. Poate că nu era unul dintre subiectele despre care trebuia să discute un monah. A văzut însă cum Iorgos îl privea insistent, așteptând un răspuns, și și-a dat seama că prietenul său trebuia să fi fost cu adevărat disperat ca să ajungă până acolo încât să-l întrebe așa ceva. Știa că astfel de sfaturi sunt date doar de duhovnic, dar dacă l-ar fi trimis la duhovnic, ar fi fost ca și cum ar fi refuzat să îl ajute, fiindcă, în mod cert, i-ar fi respins propunerea. Luptându-se cu principiile sale, a respirat adânc și, cedând în fața necesității, a lăsat jos garda.

– Nu știu dacă o să te ajute sfaturile mele. Mă întrebi cum poți câștiga o luptă, neînțelegând că această luptă este parte a unui război generalizat. Nu pot să-ți răspund, din păcate, prin câteva cuvinte. Cel puțin, urechile tale

neînvățate n-ar fi în stare să primească un astfel de răspuns. Poate că ți-ai imaginat că vei primi vreun sfat magic, care se transmite monahilor din generație în generație și rezolvă în mod automat „problema”. O să te dezamăgesc! Un astfel de mijloc magic nu există! Există însă altceva la fel de „magic”, dar mai întâi trebuie să-ți explic anumite lucruri, cât mai simplu cu putință.

În primul rând, instinctele tale sunt un dar al lui Dumnezeu, un dar pe care l-a făcut tuturor făpturilor, pentru perpetuarea lor. Dacă nu le-ai avea, ar fi nefiresc. Ai putea să zici că, desigur, dacă sunt darul lui Dumnezeu, atunci monahii de ce se luptă împotriva lor. Asta o să-ți spun mai târziu, dacă vrei.

Trebuie mai întâi să înțelegi puțin cum funcționează aceste impulsuri. O să încerc să ți vorbesc simplu, ca să pricepi. Inițial apar ca gânduri în minte, sub forma unei femei frumoase, a unei amintiri erotice, a unei experiențe din trecut... Când mintea ta primește aceste gânduri, implică și imaginația și îndeamnă trupul să poftască. Acesta reacționează în mod firesc, supunându-se. Ceea ce facem noi, monahii, este să încercăm să oprim acest impuls încă din prima clipă. Din clipa în care gândul pătrunde în minte. Gândul este vrăjmașul care intră neinvitat în cetate. Cea mai bună modalitate de apărare în fața acestuia este pustiul și izolarea, ca să nu primim impulsuri exterioare, care în esență provoacă gândul. Impulsurile exterioare sunt ceea ce primim prin intermediul simțurilor. De câte ori nu ai simțit dorință la vederea unei femei frumoase, printr-o atingere întâmplătoare sau printr-un parfum care ți-a atins nările? Îmi amintesc că odată s-a spus despre un violator că ceea ce îl provoca erau tocurile femeilor!

Dacă nu putem să evităm impulsul sau gândul, care, într-un fel sau altul, vine și trece de zidurile cetății, adică pătrunde în mintea noastră, atunci să ne străduim să nu îl întreținem. Ce vreau să zic prin asta? Să nu îl acceptăm, să nu îl primim. Să-l ignorăm, ca și cum ar fi cineva anti-patic. Iar dacă nici asta nu putem face, atunci să-i dăm un șut ca să plece înainte de a se „întovărăși” cu imaginația noastră. Ei bine, cea mai bună lovitură este invocarea numelui lui Iisus.

Îți aduci aminte de cartea pe care ți-am dat-o, despre omul acela care căuta o cale de a se ruga permanent, până și în timpul somnului? Știi de ce rugăciunea aceasta, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!”, se numește rugăciunea inimii? Fiindcă, în final, în starea de desăvârșire, credinciosul ajunge să o rostească cu fiecare bătaie a inimii. Acum aceste lucruri îți pot părea ca de pe altă lume, dar, crede-mă, sunt singura cale de a ajunge la sfințenie în zilele noastre, când nu există martirii și persecuții.

Sigur, o să-mi spui – și pe bună dreptate –, „eu nu vreau să mă sfințesc, vreau doar să pot să-mi liniștesc trupul”. Dar problema este că doar dacă te sfințești vei putea să biruiști! Ce înseamnă a te sfinți? Duhul biruiește trupul, și sufletul se eliberează. Sufletul liber aleargă să Îl afle pe Creatorul lui. De aceea ne luptăm noi, monahii, cu toate acestea. De aceea postim, de aceea priveghem, de aceea ne lipsim de plăceri și de tot ceea ce mulțumește trupul.

Când satana vede toate acestea, când vede că un om privește spre Dumnezeu, turbează și, fiindcă este duh și poate comunica cu noi doar prin intermediul duhului, face singurul lucru posibil pentru el. Care este acesta? Să pătrundă în cugetul nostru și să ne asalteze cu gânduri. Cu

gândul lăcomiei și al foamei atunci când postim, cu gândul desfrânării atunci când trăim în abstenență, al oboselei și al trândăviei atunci când participăm la slujbe și cu multe alte gânduri despre care tu crezi că sunt propriile idei și gânduri. De aceea trebuie să ne rugăm neîncetat! Acesta este răspunsul la întrebarea ta. Fiindcă Hristos este singurul Care ne poate ocroti în fața atacului gândurilor celor rele. Fără ajutorul Lui nu putem să îl înfruntăm pe stăpânul întunericului.

Ceea ce gândea Iorgos în timp ce îl asculta pe Ilarion se putea ghici dintr-o grimasă a gurii sale, ce exprima indignare și nemulțumire: „Ce îmi tot îndrugă călugărul ăsta aici? Care satana și care Hristos? Ce legătură au ei cu poftele mele? Ajunge cu ideile și obsesiile astea popești și călugărești! Până la urmă, rău a făcut că s-a dat pe față și l-a întrebat! Nu a făcut decât să piardă vremea! Auzi, soluția e rugăciunea! O baie rece e o soluție mai ușoară și mai sigură! Și face bine și pielii!” A gândit toate acestea, dar n-a îndrăznit să i le spună în față lui Ilarion, de aceea doar i-a mulțumit și a plecat.

La rândul său, Ilarion și-a dat seama că tot ceea ce a spus, cât se poate de simplu, a fost receptat de Iorgos ca ceva vrednic de respins. Și-a adus aminte atunci de el însuși când a primit aceleași sfaturi de la duhovnicul lui. El măcar le accepta, altceva îi crea dificultăți. Frumoase vorbe, frumoase teorii, multe pilde, dar aplicarea lor era dificilă, părea realizabilă doar într-un viitor îndepărtat, aproape imposibilă. „Cum să te pui cu diavolul care face ceea ce face de mii de ani și s-a perfecționat? Și cum să ajungă rugăciunea la Hristos atunci când păcatele și patimile aduc continuu paraziți în comunicarea cu El?” Astfel de întrebări își pune zilnic.

Adevărul e că în privința aceasta s-a chinuit mult. Sata-
na știe care este slăbiciunea, punctul slab în zidurile cetății
fiecăruia, și într-acolo își îndreaptă săgețile. Punctul slab
al unora este mâncarea, al altora, somnul, pentru alții, par-
tea pasională, pentru alții, traiul bun, unii au slăbiciunea
mâniei, alții, pe cea a judecării celorlalți, alții sunt iubitori
de bani. Acolo unde te doare, acolo te lovește! Și el a avut
aceeași problemă ca și Iorgos, de aceea îi simțea suferința
și de aceea i-a și dat răspuns. Mai ales în vremea în care a
trăit în Australia, bărbat de doi metri, făcând cuceriri și
având admiratoare, trăise multe excese, într-un mediu to-
lerant, unde nu era nevoie nici să te căsătorești cu priete-
na ta, nici să te ascunzi de familia ei, așa cum se întâmpla
pe insula lui. Și, când a venit în Sfântul Munte, toate ace-
le experiențe au devenit un adevărat coșmar, îl sufocau.
Fiindcă una este să te lupți cu fapte ipotetice și alta, cu
experiențe care și-au făcut deja sălaș în memoria ta! Lup-
ta era zilnică, serile erau grele, se înnopta greu, Îl ruga pe
Dumnezeu să nu se mai facă niciodată noapte, să fie ca la
Cercul Arctic, unde ziua durează șase luni.

Un părinte duhovnicesc l-a lămurit că rugăciunea nu
este de ajuns, e nevoie să chinui trupul, să-l ostenești, ca să
nu mai aibă poftă. Ergoterapie! Asta a făcut. Nu stătea o
clipă. Toată ziua era în picioare, la ascultări.

Se oferea voluntar oriunde simțea că e vorba de efort și
chin. Și când trupul se revolta prin dureri, când pleoapele
aveau nevoie de o cantitate mai mare de cafea ca să nu se
închidă, atunci, ca prin magie, comunicarea cu Iisus de-
venea mai bună, dobândea limpezime și patimile intrau
într-o letargie hibernală. La început a crezut că acestea au
murit, că au plecat pentru totdeauna, dar, imediat ce se

mândrea cu victoria lui, reveneau și mai cumplit și era nevoie de și mai mult efort ca să le adoarmă.

Acasta era și ultima povață pe care i-a dat-o lui Iorgos, muncă până la extenuare. Și-a călcat pe inimă când i-a spus asta, fiindcă în situația actuală de așa-zis șef și supraveghetor se temea ca nu cumva acest îndemn să fie receptat de Iorgos ca reproș și acuză legate de eficiența lui.

Iorgos a înțeles ce a vrut să îi transmită Ilarion, nu a interpretat greșit cuvintele prietenului său, dar nici nu a luat în calcul că putea să lucreze mai mult. Petrecea aproape douăsprezece ore muncind, mai mult nu putea. În fond, nu voia să devină sfânt, ci doar să-și potolească instinctele și a constatat că acestea se intensificau atunci când rămânea singur. Astfel a luat hotărârea să petreacă cât mai mult timp afară.

În partea de răsărit a mănăstirii, spre mare, la o distanță de aproximativ cincizeci de metri de ziduri, era un platou natural, cu vedere panoramică. Acolo fusese construit un chioșc octogonal din cărămizi, deschis în părți, cu băncuțe așezate împrejur, în jurul căruia fusese sădită viță-de-vie, buganvilea și iasomie. Poteca ce conducea într-acolo era din pietricele colorate, care reprezentau vulturi bicefali, modele florale și figuri geometrice. Își amintea că mai văzuse ceva asemănător la bisericile din Kámpo¹, în Hios², și la Panormítis³, în Sými⁴. Chioșcul acesta,

¹ În regiunea Kampos din insula Hios se află în jur de cincizeci de biserici declarate monumente istorice, care datează din perioada post-bizantină.

² Hios este o insulă în partea centrală a Mării Egee, aflată la foarte mică distanță de coasta Asiei Mici, în apropierea orașului turcesc Çeșme.

³ Panormítis – Mănăstirea Sfântului Arhanghel Mihail, situată în partea de nord-vest a insulei Symi.

⁴ Insula Symi face parte din Arhipelagul Dodecanez, aflându-se în vecinătatea insulei Rodos.

ale cărui priveliște și umbră erau o fereastră spre Paradis, adunau în după-amiezile de după Vecernie și Pavecerniță toți vizitatorii mănăstirii. Și aceștia îl transformaseră în loc de fumat și în salon unde se făceau noi cunoștințe; le oferea tuturor șansa de a surprinde cu privirea ultimele imagini ale unei zile ce pleca și care și-ar fi dorit să nu se sfârșească niciodată. În fiecare după-amiază se aflau acolo vizitatori diferiți, însă un observator putea vedea întotdeauna aceleași lucruri previzibile. Sticle cu *țipuro*, care apăreau ca prin magie, punguțe cu diverse semințe și indispensabilul telefon mobil pentru raportul zilnic pe care îl primeau cei de acasă, acești nefericiți care nu se puteau bucura de toate aceste clipe din Sfântul Munte.

Acolo se adunau cei pe care Iorgos, atunci când sosise, pe vapor, îi grupase în categorii și îi numise disprețuitor „atotștiutori” și „turiști”. Mai târziu, cu aceeași atitudine batjocoritoare, i-a grupat pe toți într-o singură categorie: „imaculații”. Adică aceia care cred că, fiindcă au venit aici, s-au sfințit deja, iar toți ceilalți sunt păcătoși și o să fiarbă în cazanele iadului. Iar ei or să stea sus, în rai, și o să-i ironizeze, zicându-le că, pasămite, i-au avertizat ce urma să-i aștepte. Cu toate că nu avea nici cea mai mică dovadă în acest sens, credea chiar cu certitudine că toate discuțiile de la chioșc erau despre Dumnezeu și despre cât de buni creștini sunt ei. De multă vreme deja, toate acestea îi erau suficiente, pentru ca platoul cu vedere panoramică să constituie pentru el un loc de evitat. Însă, pe de o parte, singurătatea sa, și, pe de alta, râsetele și buna lor dispoziție, l-au făcut să li se alăture, fie și ca observator.

Astfel, căutând o modalitate de a se afla cât mai puțin posibil singur, a luat această hotărâre și într-o după-amia-

ză de început de septembrie, ezitant și timid la început, a intrat în mijlocul lor tăcut și discret. Distanța a ținut cel mult o oră, fiindcă nu a fost nevoie să se apropie el de ei, au făcut-o aceștia cu simplitate și bunătate. Așa au început să se prăbușească, asemenea unui turn din cărți de joc, toate prejudecățile, convingerile și concluziile sale pripite.

Ce „atotștiutori”, ce „turiști”, ce „imaculați”? Erau oameni simpli, bine dispuși, firești, prietenoși, de toate vârstele, din toate colțurile Greciei, care puteau să vorbească cu aceeași lejeritate de la sport și femei până la sfinți și minuni. În discuție se amestecau anecdote, gustări – fiecare oferea ce avea în rucsac –, istorisiri, minuni, experiențe. Timpul trecea și afară se întuneca fără să prindă de veste. E uimitor cum o mână de necunoscuți se pot aduna undeva cu o atât de bună dispoziție doar pentru că îi unește locul respectiv; precum vizitatorii într-o țară străină, care, atunci când se întâlnesc cu un compatriot, se bucură ca și cum ar vedea o rudă!

De mult nu se mai simțise Iorgos așa, liber, ușor, puternic. Se simțea ca și cum ar fi scăpat de o greutate, ca și cum ar fi achitat o poliță scumpă. În acea seară a adormit ca un prunc și și-a dat seama că în somn trebuie să fi zâmbit chiar.

De atunci, în fiecare după-amiază se afla acolo. Și, ca prin magie, trupul i-a „adormit”, chiar fără rugăciunile și ergoterapia lui Ilarion.

În final, și-a zis, uneori soluția la problemele care ne par de nerezolvat poate fi cel mai simplu lucru posibil. Un grup de cunoștințe, o discuție, o lovitură amicală cu mâna pe spate, ceva atât de simplu! Dacă omul și-ar fi dat seama de asta, nu ar fi avut nevoie de nici un Dumnezeu!

Cei din grup, mereu alții în fiecare după-amiază, nu erau, într-adevăr, „imaculați”, adică rigizi și osânditori, cum își închipuise el, însă aveau alte convingeri decât el. Și de obicei le exprimau într-un mod simplu, liniștit, fără fanatism, dar cu multă credință. Pentru ei, Dumnezeu are rolul cel dintâi în viața omului și Se ascunde în spatele tuturor lucrurilor, El Se află în spatele grupului, al unei discuții mângâietoare, al unei lovituri prietenești pe spate... Chiar dacă nu lipseau și cei absolutiști, fanatici, cei care săreau în picioare la fiecare exprimare blasfemiatoare, ce ajungea la urechile lor neprihănite, și care stricau armonia grupului, provocând o stare de irascibilitate, ceilalți se declarau a fi păcătoși care se luptă pentru mântuirea lor. Unii erau creștini „căldicei”, care fuseseră aduși în Sfântul Munte de prietenii lor sau făceau parte din cluburi de drumeții montane, care veniseră pentru frumusețile locului și pentru faimoasele lui poteci.

Mulți erau și cei care se numeau pe sine „naufragiați”, referindu-se în acest fel la o viață depravată, și spuneau că Dumnezeu le-a aruncat la un moment dat un „colac de salvare”. L-au prins și au ajuns „înnot” până aici. Iar din clipa în care s-au prins de acest mijloc de salvare s-a întâmplat ceva bizar. Li s-au deschis ochii și au început să-L vadă pretutindeni pe Dumnezeu, în orice moment al zilei, în orice loc, în orice întâmplare a vieții lor. Coincidențele și faptele întâmplătoare au dispărut, au devenit minuni și intervenții ale lui Dumnezeu.

Într-un mod tainic, toți puteau istorisiri o minune care li se întâmplase fie lor înșiși, fie celor din jurul lor. Vindecări de boli incurabile, nașteri nesperate de copii, salvări din accidente, arătări ale unor sfinți și îngeri, vise profetice, unii primiseră chiar și amenințări de la diavol! Toți

erau nerăbdători să le istorisească, fiindcă în lumea din afară asemenea întâmplări – știau bine lucrul acesta – ar fi provocat râsete și ironii.

Iorgos nu a îndrăznit să ia în râs pe nimeni. Nici măcar să-și exprime dezacordul. Orice dezacord ar fi avut îl exprima cu voce tare... înlăuntrul său! Se antrenase bine atât timp în a-și reprima obiecțiile, încât acum era în stare să dea la schimb tăcerea sa pe compania lor plăcută. Și ce dacă ceea ce auzea i se părea absurd, aproape bolnăvicios? „Lasă-l pe nebun în nebunia lui”, se gândea. Unii chiar aveau un asemenea talent de a istorisi, încât rămânea cu gura căscată. Ardea de nerăbdare să asculte continuarea, și nu-i mai păsa dacă era de acord sau nu. Multe dintre aceste istorisiri ar fi putut fi subiect de film și ar fi avut mare succes. Unele povestiri nu le va uita niciodată!

Își aducea aminte, de pildă, și probabil încă mult timp își va aminti, de povestirea unui bărbat între două vârste. Avea douăzeci de ani, era soldat în Cipru când au pătruns turcii¹. Împreună cu colegii lui, tineri cărora încă nu le crescuseră bărbile, încă niște copii, care cu doar câțiva ani înainte căutau refugiu la sânul mamelor lor, au săpat tranșee, s-au ascuns și au tremurat la gândul morții, care putea veni de la un atac aerian sau de la vreun obuz al artileriei. În acea atmosferă încărcată, maiorul lor, un bărbat curajos din Epir, le-a dezvăluit într-o discuție faptul că „zarurile fuseseră aruncate”, că erau trădați și de prieteni,

¹ Cu sprijinul Atenei, care urmărea unirea Ciprului cu Grecia, în ziua de 15 iulie 1974 în Cipru a avut loc o lovitură de stat, în urma căreia, la 20 iulie, pentru a preveni unirea insulei cu țara-mamă, Ciprul a fost invadat de trupe turcești care au ocupat partea de nord a țării – 37% din teritoriul insulei. În 1983 s-a ajuns la instaurarea Republicii Turce a Ciprului de Nord, care, din prima săptămână de la înființare până în prezent, este recunoscută doar de Turcia.

și de aliați și că nu aveau de unde să aștepte vreun ajutor, nici măcar din partea Greciei-mame.

Tranșeele pe care le făcuseră păzeau dealurile din preajma unei plaje. Dincolo de coline era un sat ai cărui locuitori își puseseră toate nădejdlile în ei. Cu câteva zile înainte primiseră niște dispoziții dubioase, prin care au fost siliți să demineze zona, și acum doar puștile lor erau piedică în calea dușmanului. A doua zi de dimineață, în apropierea țărmului s-a oprit o navă de război turcească și și-a îndreptat tunurile înspre ei. Nu era apărare sau scăpare din fața bombardamentului iminent. Dacă unul s-ar fi ridicat să fugă, sigur l-ar fi urmat și ceilalți. Dar nimeni nu a îndrăznit să se miște, cu atât mai mult cu cât îl vedeau pe maior stând în mijlocul lor, ca un simplu soldat, zâmbind morții și răsucindu-și mustața. Unii plângeau pe înfundate, altul a făcut pe el, alții se rugau. Strângeau armele în mâini cu atâta putere, de li se învinețiseră degetele; pe plajă domnea tăcerea, nici păsările nu se auzeau, parcă fiirea întreagă își ținea răsuflarea. Și atunci cineva dintr-un tranșeu a început să cânte Imnul Acatist. Încet la început, și apoi mai tare. Vocea îi era plăcută, dulce și plină, ca de înger. Niciodată nu s-a aflat cine a fost. Timid, i-a urmat și altul. În scurt timp toți cântau, și sufletul a început să li se liniștească și să se întărească totodată. Atunci a căzut primul obuz. Singuratic, de avertisment, poate pentru a-i face să se predea sau pentru ca dușmanii să le vadă reacția. Îndată ce s-a așezat norul de praf, l-au văzut pe comandant în picioare în tranșeu, strigând:

– Ce vă ascundeți, măi? Cântăm Imnul Acatist¹! Ridicați-vă în picioare! Maica Domnului e de față, nu vedeți?

¹ Numele „acatist” provine din limba greacă, de la cuvântul *ακάθιστος*, format din particula privativă *α* și adjectivul *καθιστός*, „așezat, șezând”, ară-

Unul câte unul s-au ridicat în picioare, continuând să cânte. În acel moment a început să cadă o ploaie de obuze. Nimeni nu și-a dat seama cât a durat bombardamentul și câte bombe au căzut. Nici n-a îndrăznit nimeni să se ascundă în tranșee sau să nu mai cânte, cât timp cel de lângă el era în picioare și îl privea. De la prăpădul creat nu se vedea nici cazemata de alături. Iar când situația s-a liniștit puțin, fumul și praful s-au așezat, cu toții se așteptau să îi vadă bucăți pe cei din jur, dar au rămas înmărmuriți: toți erau vii și nevătămați. Plini de praf și de pulbere din cap până în picioare, dar fără nici măcar o zgârietură. S-au îmbrățișat și s-au sărutat, și pe buzele tuturor era numele Maicii Domnului, care îi ocrotise. Comandantul i-a pus să jure că se vor aduna într-o zi, cu toții, să îi mulțumească în Grădina ei, în Sfântul Munte. De atunci, de prima oară când au venit, omul acesta între două vârste se întoarce aici în fiecare an. Iar maiorul, de când a venit, nu a mai plecat. A devenit monah, primind numele Mihail, și a adormit plin de zile cu câțiva ani în urmă. Înainte să adoarmă în Domnul, i s-a descoperit cine a început să cânte atunci în tranșee, pe acea plajă din Cipru. Și, potrivit mărturiei călugărului care i-a slujit, ultimele sale cuvinte au fost: „Maior de infanterie Pavlís Evánghehos. Arhistrateg și Arhanghel al meu, Mihail, mă prezint cu smerenie înaintea ta și raportează...”

tând că în timpul acestei cântări, în semn de cinstire față de persoana sfântă căreia îi este închinată rugăciunea, nu se stă jos, pe scaun, ci în picioare.

CAPITOLUL IV

Primul sfat profesional pe care Iorgos l-a primit de la tatăl său a fost să-și țină întotdeauna în ordine atelierul și... mintea. Pentru cel dintâi este nevoie să fii gospodar, ca să fie mereu curat spațiul în care muncești și uneltele să fie la locul lor. Pentru el nu exista „lasă, sunt obosit astăzi, o să le adun mâine”. În ce privește ordinea minții, i-a recomandat să aibă o agendă în care să-și noteze țelurile pe care și le propune și ceea ce a realizat.

„Dacă nu ai privirea ațintită înspre locul în care vrei să ajungi”, îi zicea, „o să ajungi acolo unde îți îndrepti privirea”; voia să spună prin asta că trebuie să își stabilească un termen pentru lucrări, ca să nu depășească datele stabilite, să înceapă să se neliniștească și să-l cuprindă deznădejdea. Tatăl său, în contrast cu ceea ce era uzual pe „piață”, prefera mai degrabă să nu fie plătit decât să nu fie punctual în împlinirea făgăduințelor și a respectării termenelor.

Obiceiul de a nota într-o agendă tot ceea ce avea de făcut l-a adus cu el și aici. Prima dată când a pus piciorul în Athos și a stabilit în detaliu cu Ilarion lucrările și îndatoririle pe care le avea, în aceeași după-amiază și-a făcut un plan de lucru. „Din ziua cutare a lunii mai până în ziua cutare a lunii iunie o să fac asta, din ziua cutare a lunii iunie până în ziua cutare a lunii iulie, asta...” și așa mai departe.

Și întotdeauna, atunci când calcula termenul de predare a unei lucrări, lua în considerare și o perioadă pe care o alocă situațiilor neprevăzute, care ar fi dus la întârzierea lucrării.

Curând însă, „angajatorul” său se arată a fi lacom, apăreau mereu alte lucrări ce trebuiau făcute, și astfel, în principal din cauza îndatoririlor suplimentare, convenite de ambele părți, în această agendă erau trecute doar lucrările terminate, iar toate cele programate erau șterse, de vreme ce tot ce planificase dispăruse ca un fulg, ca promisiunea unui politician în campanie electorală.

În Sfântul Munte venise la începutul lui mai. Or, acum era începutul lui noiembrie și abia începuse lucrul la cele pentru care fusese angajat. Era ca și cum trebuia să sufle primul vânt de nord, ca să dea semnalul de începere a lucrului propriu-zis. La începutul unei zile în care, cu toate că ieșise soarele, era la fel de frig ca în seara dinainte, toți și-au schimbat pe neașteptate prioritățile. Cel dintâi a fost Ilarion, care a încetat să îl mai ia cu el la reparațiile în afara mănăstirii. Și-a adus și el aminte de catapetesmele nefăcute, de analoage și de sculpturile despre care vorbiseră la început și de faptul că Iorgos nu era tâmplar, ci meșter. Cu siguranță, la această schimbare contribuiseră și ploile frecvente din ultimele zile, care transformaseră în mocirlă toate potecile. Oricare ar fi fost însă cu adevărat pricina, diminețile sale au devenit, în chip nesperat, libere și astfel a găsit prilejul să întocmească, în agenda sa, un plan credibil care, din fericire, s-a dovedit că avea șanse să fie respectat cu exactitate.

Vântul rece și ploile dese au rărit și numărul pelerinilor. Acum nu vedeai decât foarte puțini, și aceștia stăteau

mai mult înăuntru. După-amiezile, care de acum erau întunecate și reci, nu erau prielnice adunării și discuțiilor în aer liber. Grupurile frumoase se strângeau acum în arhondaric și, în lipsa discuțiilor și a gustărilor pe care le ofereau unul altuia, Iorgos își petrecea timpul muncind suplimentar și uneori pierzând vremea în fața televizorului, care avea semnal bun doar când voia; era ca și cum Ilarion i-ar fi dat aparatului dispoziție să îl trimită la atelier ca să muncească.

De multe ori, sculptând în mod mecanic motive monotone, s-a surprins evocând imagini, oameni, mirosuri și frânturi de discuții auzite în răstimpul de șase luni în care se afla în Munte (da, așa îl numea și el acum). Minte sa fusese ocupată cu bogăția de cunoștințe legate de viața athonită. Era ca și cum viața sa anterioară se rezuma doar la o fărâmă de memorie. De fiecare dată ajungea îngrozit la concluzia pe care o auzise din gura unui pelerin într-o după-amiază, într-una dintre multele după-amiezi petrecute în aer liber, când, prinzând curaj, nu s-a mai limitat doar să asculte, ci discutând cu ceilalți, rezolva anumite nelămuriri ale lor și corecta unele inexactități pe care le auzise despre Sfântul Munte:

„Prietene”, i-a zis pelerinul, în ochii căruia se vedea o dulce invidie, „nu am mai văzut nici un mirean care să știe atâtea lucruri despre Sfântul Munte! Și e a unsprezecea oară când vizitez locul acesta și am citit nenumărate cărți despre el.”

A constatat îngrozit că toate peregrinările și toate discuțiile cu Ilarion îl transformaseră în... regele „știutorilor”! Și cum să nu fi fost așa de vreme ce putea, de exemplu, să enumere dintr-o răsufare toate icoanele făcă-

toare de minuni din Sfântul Munte. Printr-o imatură etalare de cunoștințe a făcut lucrul acesta odată, când se afla în mijlocul unui grup:

„*Áxion Estín* la Protaton, în Kareia (numită astfel și *Karyótissa*), „Iconoama” (*Ikonómissa*) și „Cucuzelița” (*Kukuzélissa*) de la Marea Lavră, la Vatoped: „Ctitorița” (*Ktitoríssa*), „Atotîmpărăteasa” (*Pantánassa*), „Mângâietoarea” (*Paramythía*), „Înjunghiata” (*Esfagméní*), „Izvorătoarea de mir” (*Eleovrýtissa* sau *Dohiárisa*), „Împotrivă-Glăsuitoarea” (*Antifoníttria*) și „Cea Împușcată” (*Pyrovolithísa*); „Portărița” (*Portaítissa*) la Ivíron; „Cea cu trei mâini” (*Triherússa*), „Cea care alăptează” (*Galaktotrofússa*), „Maica Domnului a Imnului Acatist” (*Akathístu*) și „Maica Domnului a preoților” (*Papadikí*) la Hilandar, „Maica Domnului a Imnului Acatist” (*Akathístu*) de la Dionisiú; „Cea din altar” (*Vimatárisa*), „Cea din Stylari” (*Stylaríní*), „Cea Milostivă” (*Eleúsa*) și „Ocrotitoarea nebiruită” (*Foverá Prostaía*), la Cutlumuș, la Pantocrator: „Stareța” (*Gheróntissa*), la Zografu: „Ascultătoarea” (*Epakúusa*) și „Înainte Vestitoarea” (*Proanangheloméní*), la Dohiariu, „Cea Grabnic Ascultătoare” (*Gorgoypíkos*), la Filoteu: „Dulcea Sărutare” (*Glykofílúsa*) și „Stareța” (*Gheróntissa*), la „Sfântul Pavel”: „Izvorătoarea de mir” (*Myroulýtissa*), „Cea de pe insulă” (*Nisiotissa*), „Păzitoarea” (*Fylátussa*) și „Maica Domnului «de la oglindă»” (*tu Kathréfti*); „Îndrumătoarea” (*Odighíttria*), la Xenofont; „Cea milostivă” (*Eleúsa*) și „Cea de la arsană” (*tu Arsaná*), la Esfigmenu; la Constamonitu: cealaltă „Îndrumătoare” (*Odighíttria*) și „Împotrivă-Glăsuitoarea” (*Antifoníttria*); la Rusikon, „Ierusalimiteana” (*Ierosolymítissa*); la Simonopetra, „Nădejdea celor deznădăjduiți” (*Elpís ton Apel-*

pisménon); la Grigoriu: „Cea care alăptează” (*Galaktotrofúsa*), „Atotîmpărăteasa” (*Pantánassa*) și „Maica Domnului-Paleologhina” (*Paleologhína*); „Cea care lăcrimează” (*Dakryrroúsa*) și „Cea care alăptează” (*Galaktotrofúsa*) la schitul Sfântul Ilie; „Prodromița” (*Prodromítissa*), la schitul Sfântului Ioan Botezătorul; „Cea milostivă” (*Eleúsa*) la Kavsokalivia; „Maroudá” la schitul omonim al Mănăstirii Hilandar; „Pururea Fecioara cea Milostivă” (*Évsplahni Aipártheni*) la schitul Tebaidei; la schitul Bogorodița, „Maica Domnului «a Tâmplarului»” (*Xilurgú*), la schitul Sfântul Pantelimon, „a Acatistului Bunei Vestiri”.

Și bineînțeles, își însoțea etalarea cunoștințelor cu detalii despre istoria fiecărei icoane, explicarea denumirii și câteva dintre minunile lor. Și chiar dacă nu credea în aceste minuni, le prezenta totuși cu mișcări largi ale mâinilor și schimbări în tonalitatea vocii, pentru a crea atmosferă, desfătându-se în timp ce vedea că ascultătorii îi sorbeau cuvintele.

Alteori enumera toate locurile de închinare și toți sfinții ale căror moaște se găsesc în fiecare mănăstire. Dădea informații și despre călugării „luminați”, după cum îi numea Ilarion, și unde se nevoia fiecare. De asemenea, le spunea unde pot găsi mătânii „binecuvântate” și obiecte athonite autentice, dat fiind că produsele *made in China* și-au făcut deja simțită prezența în Kareia, în Dafni și în multe dintre magazinele mănăstirilor.

Un profesor din gimnaziu îi spusese odată că mintea lui e un „burete... impermeabil”! Îi zicea mamei lui că putea să învețe orice cu o ușurință incredibilă, însă doar când voia, de aceea spunea că mintea lui era impermeabilă! Altfel, o „etanșeiza”, nemaiputând pătrunde înăuntru

nici măcar un strop de cunoștințe. Și de obicei nu voia să învețe, motiv pentru care zilele petrecute la școală au fost o plictiseală continuă. Era ca un elev mexican într-o siestă de prânz permanentă. Din fericire era băiat bun și era simpatizat, și așa a putut să treacă clasele la limită și să termine gimnaziul. Apoi, finalizând studiile la tolerantul liceu la seral, a reușit, iarăși la limită, să ia diploma de absolvire, pe care o dorea atât de mult... mama lui. Visul ei era să-l vadă angajat la un serviciu la Stat, și fără diploma de bacalaureat nu ar fi avut nici o șansă.

Perspectiva aceasta o putea încânta pe mama lui; pentru el era însă un blestem. Alături de mănăstiri, domeniul public reprezenta pentru Iorgos refugiul rataților, al leneșilor și al celor fără o meserie. Astfel, niciodată nu și-a irosit timpul așteptând în biroul vreunui politician, nici nu i-a lingusit când îi întâlnea și nici nu le-a adus laude la vreo adunare din campaniile electorale. Totuși lucrurile acestea îl preocupau și se implica. La fel ca și acum, când îl preocupa „cucerirea minții lui” – așa numise starea aceasta atunci când și-a dat seama cu groază că o mare parte a minții îi fusese ocupată de cunoștințe „inutile” despre Sfântul Munte. Pătrunseseră cu viclenie în subconștientul său și ieșeau la suprafață treptat, ca furnicile care ies din pământ cu miile când dă căldura. La ce ar putea să-i folosească, de pildă, icoanele „făcătoare de minuni” din Munte și istoria lor, sau care este cel mai bun loc pentru stupi din Athos, sau în ce loc nu pot crește lămâii, sau unde e cel mai bun sol pentru vița-de-vie? Potrivit spuselor profesorului său, această „ocupare” se făcuse cu încuviințarea sa, chiar dacă neconștientizată, ceea ce era încă și mai neliniștitor. A cincea falangă în nucleul logicii sale și res-

ponsabil pentru ea era... Ilarion! Vulpița asta vicleană, roșcată și gigantică, care, sub pretextul lucrărilor în afara mănăstirii, timp de șase luni de zile cât au cutreierat prin cele mai de negândit colțuri ale Sfântului Munte, i-a sădit pe ascuns în minte semințele îndoielii și ale acceptării. Ce treabă avea la chilii și în locuri ce nu țineau de jurisdicția mănăstirii? Cu siguranță executa dispoziții ale starețului, care, pe cât era de scund, tot pe atât de șiret era, vulpe bătrână! Dacă nu ar fi fost starețul autorul acestui plan, nici nu i-ar fi permis să neglijeze atâta timp lucrările pentru care fusese angajat. În fond, atâtea luni a fost plătit pentru lucrări pe care puteau să le facă și fără el!

Constatarea aceasta i-a activat tot mecanismul de apărare. A mobilizat strategii de reacție și soluții energice pentru aflarea unei modalități de a smulge din rădăcină toate aceste cunoștințe „trădătore”. Mai întâi era nevoie ca dintre amintirile de acum să le separe pe cele folositoare, ca să nu se mai afle în neplăcuta situație de a constata că și-a pierdut fără rost șase luni din viață. Întreg planul său s-a blocat însă în acest punct, întrucât fiecare cunoștință de acest gen era însoțită de imaginea unui călugăr primitor, a unui peisaj superb, a unui grup în mijlocul căruia petrecuse clipe frumoase și, mai ales, era legată de prezența lui Ilarion. Astfel, închipuindu-și că mintea sa era un calculator, s-a hotărât, de vreme ce nu putea să apese pe un buton ȘTERGERE, să apese pe SALVARE și să așeze „documentul” într-un fișier îndepărtat și ascuns, cu titlul „NU ATINGEȚI!”.

Cam așa a reușit să ascundă „praful sub covor” și și-a continuat viața în Munte. O dulce rutină i-a devenit constantă companie, împreună cu frigul pătrunzător, care se

instalase deja definitiv, făcând ca ușile și ferestrele să fie închise și îndepărtând orice dispoziție de pierdere a timpului și de discuții cu alții.

Era jumătatea lui decembrie și natura aghiorită era acoperită cu un vâl alb. Maica Domnului se îmbrăcase în straiele ei albe, așa cum era zugrăvită în biserica spitalului Evangelismós din Atena¹. Gerul pusese stăpânire pe grădina ei și Maica Domnului devenise preocuparea fiecăruia. Iarna din anul acela era aspră, cu multe zăpezi și vânturi puternice, și mănăstirea se îmbrăcase în straie nupțiale. Zidurile, care făcuseră față piraților și veacurilor barbare, erau chemate acum să reziste în fața greutății zăpezii. Călugărul care avea de parcurs un drum pe jos, fie și câțiva metri, făcea primii pași îmbrăcat în rasa-i neagră, dar ajungea la destinație acoperit în alb, bicolor, precum steagul². În aer se simțea continuu miros de lemne arse, infuzii, iahnie de fasole și mucegai. Cafeaua caldă se soarbe acum cu înghițituri mari și apa trebuie s-o lași puțin lângă sobă înainte s-o bei. Așternuturile paturilor sunt aproape imposibil de ridicat, iar trezirea dimineața este o decizie pentru cei curajoși și temerari. Puținii pelerini care apar acum sunt priviți ca eroi sau nebuni.

Ilarion se trezește întotdeauna mai devreme decât Iorgos și aprinde soba cu lemne din atelier, pentru ca prietenul lui să găsească locul cald și primitiv. Iar el, ca să-și arate recunoștința, lucrează de bunăvoie fără cârtire, până seara târziu. De altfel, ce ar avea mai bun de făcut? Iubește această artă și, practicând-o, simte că e cel mai bogat om

¹ Evangelismós [Buna Vestire] este un spital renumit din centrul Atenei.

² Referire la steagul elen, care are două culori (albastru și alb).

din lume. Și poate că și cel mai sătul, fiindcă neglijează tot timpul hrana, iar Ilarion, care a observat că lipsește de la trapeză, e nevoit să-i aducă mâncarea în atelier, așa cum face vulturul când aduce prada în cuib, la puii înfomețați. Doar că Iorgos nu se entuziasmează la fel ca puii de vultur, fiindcă de obicei ceea ce îi aduce Ilarion sunt mâncăruri de legume, supe și, mai rar, paste. Unde e vara cu gustoasele ei roade din grădină?

Frigul și noul mod de viață pe care acesta l-a impus l-au izolat complet de mănăstire, cu atât mai mult cu cât excepțiile au devenit regulă, în cele din urmă ajungând un obicei ca monahul uriaș să-i aducă mâncarea în fiecare zi. Astfel, au dispărut cu totul prilejurile de a vizita mănăstirea. Sunt zile când nici măcar nu intră în incinta ei, și singurul purtător de straie călugărești pe care îl întâlnește este Ilarion. Dimineța merge de la coliba sa la atelier, și același drum îl face seara, în sens invers.

Dacă nu ar fi auzit clopotele bătând, ca să-i amintească de sacralitatea locului, ar fi putut cu ușurință să-și închipuie că se află altundeva, departe de Munte, în vreun sat pitoresc.

O paranteză în izolarea sa au fost zilele de sărbătoare de Crăciun. Este a treia perioadă, după Adormirea Maicii Domnului și Paști, când Sfântul Munte e cu totul în sărbătoare. Fără podoabe, lumini, brazi, sănii și Moși Crăciuni falși, comerciali, dar cu multe sunete de clopot, Liturghii interminabile, doxologii, tămâieri și procesiuni și, bineînțeles, mese de sărbătoare la care e obligatorie participarea tuturor. Aceste mese erau o desfătare cu totul specială pentru Iorgos, dat fiind că, de regulă, atunci se putea bucura de pește proaspăt, plăcinte și dulciuri. Odată i-a

fost oferită chiar și înghețată cu vanilie așezată în ananași micuți, ca niște minuscule grenade aromate, care „explo-dau” în stomac și care i-au îndepărtat orice îndoială pe care o avea în privința bucătăriei călugărești.

Chiar, ce ironie! Ce contradicție! Cetatea abstinencei și a postului să ajungă să fie renumită pentru savoarea mâncărurilor! Și de la un bătrân aghiorit, care dădea, supărat, niște sfaturi unor monahi tineri, auzise ceva de genul: „Viața călugărească cere luptă, și nu... fălci!”

Ce bizar i se părea faptul că locul în care au trăit și în care trăiesc și astăzi asceți care se hrănesc doar cu pâine uscată și fructe de cactus e o adevărată școală de gastro-nomie! De mult se gândise la asta, când vedea în librării reclame la cărți cu rețete mănăstirești, scrise de monahi; purtători de barbă bine hrăniți, care apăreau fotografiați pe copertile acestor cărți, aplecați asupra unei oale imense, iar într-un colțișor al bucătăriei lor atârna icoana Sfântului Ioan Postitorul! Mama lui avea trei astfel de cărți și deseori alegea rețete din ele. Tatăl său era înnebunit după mâncărurile acestea, mai puțin însă el și frații lui, care mâncau carne și nu le plăceau amestecurile ciudate, cum era de pildă mâncarea de linte cu orez. Astfel, deseori masa de prânz se transforma într-un câmp de luptă și cel care câștiga ajungea să fie... vânzătorul de frigărui din cartier. De altfel, bucătăria athonită a fost unul dintre factorii care, inițial, l-au făcut să fie reticent în privința venirii aici.

De zeci de ori se certase cu tatăl lui pe tema postului. Tot timpul Iorgos avea o obiecție, de obicei susținând teorii precum că postul e creație a popilor, că Hristos nu a vorbit de fasole păstăi, murături și sardine în saramură, și că e absurd să consumi măslina, dar nu și ulei, și al-

te astfel de filosofii ieftine. Mai ales „aberația” cu uleiul și măslinile devenise un fel de stindard pe buzele lui Iorgos. Bineînțeles, tatăl lui îi explica faptul că termenul „post” [în limba greacă, νηστεία – „nistía”] este un cuvânt compus, format din particula privativă νη [ni] și εστία [estía, „vatră”], adică flacăra, însemnând deci abținerea de la mâncărurile gătite, referindu-se, prin extensie, la mâncărurile gustoase. Faptul că noi consumăm mâncăruri gătite în timpul postului este un pogorământ pentru neputința noastră. Prin urmare, uleiul, ca element de bază al mâncărilor gătite, funcționează ca o ispită și pretext, ceea ce nu este cazul cu măslinile, care se consumă ca mâncare uscată.

Tatăl său voia ca toți în familie să țină posturile, dar în cele din urmă a ajuns să fie singurul care postea. Și fiindcă nu putea, sau nici nu dorea, să le impună voia sa, când îl auzea pe Iorgos spunându-i teoriile sale, îi dădea următorul sfat:

– Măi, uitați de măslinile, murături, calendar, canoane și chiar de Hristos, Care Însuși postea, dacă toate acestea nu vă fac să vă simțiți bine! Țineți minte doar un singur lucru, și fiecare zi pe care o trăiți o să fie una de post: niciodată să nu aveți în farfurie mai multă mâncare decât are cea mai săracă dintre cunoștințele voastre, oricât de bună ar fi acea mâncare!

În perioada adolescenței a considerat că tatăl său nu era ancorat în realitate și a respins cu fermitate toate sfaturile „inutile” pe care i le dăduse ani de zile. Toți adolescenții au o astfel de tendință. A trebuit până la urmă să trăiască în Sfântul Munte ca să își schimbe părerea și să ajungă la concluzia despre care îi vorbise tatăl său: „Niciodată să nu

generalizezi. Toți preoții sunt așa, toți polițiștii sunt așa, toți străinii sunt într-un anumit fel, toate femeile fac asta, toți bogații gândesc într-un fel. Generalizarea este metoda cea mai bună de a pierde simțul măsurii. Generalizând, îți ții captive rațiunea și judecata. Generalizarea e începutul fanatismului.”

Câtă dreptate avea! A ajuns să constate lucrul acesta în Munte, când la început i-a considerat pe toți purtătorii de rasă fără ocupație, leneși, unii cărora le place traiul bun, deși a întâlnit fel de fel de monahi! Unii sunt foști profesori universitari sau oameni de știință care au lucrat la NASA și au renunțat la slavă și bani, alții, meșteri și artiști de neegalat, alții, medici și agronomi, alții, foști campioni sportivi și alții, simpli agricultori și pescari. Unii trăiesc în peșteri, iar alții, în case cu sonerie la intrare și conexiune la internet. Unii poartă rase din material neșifonabil și strălucitoare, alții, straie zdrențuite. Unii mănâncă un pesmet pe zi, alții, până nu mai pot. Unii discută cu răbdare și îngăduință, în timp ce alții, dacă îi contrazici, sar cât colo. Unii își petrec întreaga zi la diverse ascultări și la rucodelie, alții caută un loc cu umbră, ca să se ascundă. Aceleași diferențe le întâlnești și la mănăstiri. Unele nu au nici măcar lumină electrică, iar altele au antenă parabolică și lift. Muntele e o adevărată contradicție, dar, după cum îi spusese și Ilarion, „Dumnezeu îi iubește pe nebuni”.

Un exemplu grăitor este Kareia, capitala administrativă a Republicii Athonite. Este locul în care se află clădirea Sfintei Chinotite, lângă Protaton, conacele [casele] mănăstirilor, schiturile și Mănăstirea Cutlumuș, precum și toate instituțiile Statului, Poliția, Poșta, Centrul medical etc. Un sat frumos de munte, construit pe o pantă pli-

nă de verdeață, în centrul căruia se află un platou unde, printr-un jgheab lucrat cu măiestrie, un izvor împarte trecătorilor răcoare, mângâiere și ospitalitate. Case din piatră dintr-o altă epocă, acoperite cu țigle sau plăci, magazine tradiționale cu produse alimentare și diverse alte lucruri, cafenele și străzi în pantă, pietruite, care iarna se pierd în cețuri neașteptate, iar vara sunt scăldate în lumina indiscretă a soarelui. Dimineața, satul, care se află la unul dintre cele două capete ale traseului unic de autobuz Kareia-Dafni, este plin de vehicule și vizitatori de toate neamurile ortodoxe de pe pământ. În zona în care sunt parcate tot felul de vehicule, prin fața ochilor privitorului se perindă telefoane mobile și camere de fotografiat, alături de toiege de lemn și traiste, și nu e deloc neobișnuit ca lângă vehicule de teren prăfuite să vezi odihnindu-se vreun asin.

Această imagine durează până la prânz. Imediat după ce autobuzul pleacă în ultima cursă spre Dafni, satul devine pustiu. Zgomotul mulțimii și gazele de eșapament de la motoarele mașinilor, care umpleau până atunci atmosfera, sunt înlocuite de sunetele naturii și de bătăile clopotelor bisericilor. Pe platoul până atunci aglomerat circulă acum doar pisici leneșe, care conviețuiesc în pace cu câini permanent flămânzi, și din când în când mai trec pe acolo și câțiva călugări grăbiți. Magazinele se închid toate, nu mai au nici un rost acum. Zici că o putere nevăzută pustiește drumurile și, într-un chip fermecat, satul se scufundă în timp. Ai impresia că locul acesta intră pe neașteptate în hibernare, că toate îngheață. Dar ce minunăție este liniștea care domnește în această peninsulă! Sunt clipele în care vizitatorul atent aude respirația acestui loc, puternică și ritmică:

„DOAMNE IISUSE HRISTOASE,
MILUIEȘTE-MĂ!”

În Sfântul Munte timpul devine spațiu și capătă volum, și descoperi că nu este liniar, ci ciclic. Iar dacă încerci să îl îndrepți, să îl potrivești la măsura ta, aproape sigur vei eșua, și atunci locul însuși te va lepăda. Astfel, trebuie să te lași condus de el. E de ajuns să nu-i întorci spatele, fiindcă atunci o să treacă pe lângă tine. Aici existența tehnologiei te aduce în momentul prezent, iar absența ei te întoarce înapoi, în epoci bizantine pline de slavă. Așa te poți simți în clipele în care, trecând poarta vreunei mănăstiri cu aspect de cetate, te aștepti să zărești dintr-odată în fața ta un conducător de oaste îmbrăcat în armură, iar în spatele lui, așezați în ordine, luptători în zale grele, a căror priveliște te înfioară. Sau, privind lipsit de griji spre mare, nu ar fi de mirare să vezi întrezărindu-se la orizont un vultur bicefal întipărit pe pânzele unui dromon¹ sau ale unui helandion².

Sfântul Munte a îmbrățișat tehnologia, însă doar atât cât să nu Îl alunge pe Dumnezeu. Acolo unde stăpânesc credința și rugăciunea, nu au lăsat-o să treacă pragul. Au păstrat cu înțelepciune tradiția și nu au întinat-o prin confort. Cine se îndoiește de asta nu are decât să intre într-o biserică athonită. Nici o biserică din Sfântul Munte nu este înconjurată de cabluri; nicăieri lumina soarelui și flacăra candeliei nu au fost înlocuite cu becuri electrice și nici

¹ *Dromonul* (din gr. δρόμων) era principala corabie de luptă bizantină, cu formă alungită, cu pânze și vâsle. Acest tip de navă a fost utilizat de flota militară bizantină mai bine de opt secole, începând din secolul al VI-lea.

² *Helandionul* (din gr. χελάνδιον) este o galeră bizantină, un tip de dromon, care servește și ca navă de transport, dar mai ușoară și mai rapidă, cu echipaj redus ca număr. Apare în sec. al VIII-lea, fiind folosită inițial pentru transportarea cailor.

un psalt nu a disprețuit smerita lumânare la citirea textelor sfinte. Tipicuri și rânduieli neclintite, ceremonii în privința cărora nu există tocmeală, biserici vechi de o mie de ani, asemenea unor oaze de statornicie într-un pustiu al timpului.

Poate că la aceasta a făcut referire starețul atunci când a vorbit de miere. Miere însă pentru cine? Pentru Iorgos n-are nici cea mai mică importanță dacă au putut să îmbine tehnologia cu tradiția. Îi e indiferent și dacă printre călugării „orbi” există și unii „ciclopi”. Asta îl irită teribil, întrucât consideră că – dacă toți acești oameni de știință, meșteri, acești oameni morali, harnici și abstenenți ar ieși în lume și ar trăi în mijlocul societății, având familii și copii bine educați – lumea ar deveni mai bună. Și, din partea lui, pot să meargă în fiecare duminică la biserică să-și facă cruci mari; ar putea să treacă asta cu vederea în fața bine-lui general! Mierea trebuie să fie pentru toată lumea, toți trebuie să se bucure de textura și de gustul ei. Altminteri, e miere amară, ca mierea de castan pe care o dau pădurile din Sfântul Munte, căutată doar de diabetici.

Și fiindcă acolo unde domnesc contradicțiile și „fanatismul” te aștepți la orice, ajungi în cele din urmă să nu te mai surprindă nimic.

Asta s-a întâmplat și cu Iorgos. Câte a văzut și auzit în aceste șase luni l-au făcut să devină imun. Simțurile i-au amorțit și capacitatea lui de reacție a ajuns să semene mai mult cu cea a unui nordic decât cu cea a unui balcanic mediteranean. Ca să îl mai surprindă acum ceva, ar trebui, probabil, să fie aruncat în apă clocotită, așa mai poate avea o reacție. Lucrul acesta îl observa și Ilarion, dar l-a considerat un progres în comparație cu rebelul irascibil pe care îl cunoscuse la început.

Dar nimeni nu se schimbă dramatic de pe o zi pe alta și, în adânc, pândește întotdeauna vechiul sine, gata ori-când să își facă din nou apariția. Iorgos s-a trezit într-o seară stând de pândă la fereastră; și asta nu fiindcă nu ar fi avut somn, ci din cauza unui pariu prostesc pe care îl făcuse cu sine însuși. Auzise că azi, de ziua Sfântului Antonie, în toiul nopții, aveau să se adune toți călugării, într-o bisericuță care are hramul sfântului, ca să-l cinstească. În bisericuța asta reparase odată stranele care se deformaseră din cauza umidității. E o biserică cu turlă, în formă de cruce, care din exterior pare mică, însă înăuntru este foarte spațioasă. Ca să ajungi acolo trebuie să urci, pe jos, pe poteci dificile, cu pietre alunecoase, pe care te poți pierde cu ușurință, și trebuie să știi drumul ca să te întorci pe poteca cea bună, altfel riști să ajungi la marginea mării sau, și mai rău, să te rătăcești. În condiții normale poți ajunge acolo într-o oră, însă astăzi nu erau condiții prielnice. Luna se ascunsese în spatele norilor negri și întunericul era dens și de nepătruns. Temperatura – aproape de zero grade și o lapoviță enervantă, care te lovea direct în față, te silea să ții ochii pe jumătate închiși, reducându-ți și mai mult vizibilitatea. În astfel de condiții, degetele neprotejate ți se învinețesc rapid și respirația ți se taie și îți îngheață. Accesul la această bisericuță ar putea fi mai mult un exercițiu pentru soldații din trupele speciale decât un act de credință pentru monahi.

„Exagerări!”, s-a gândit când a auzit întâmplător povestindu-se despre asta, și atunci a pus un pariu cu el însuși: dacă monahii vor fi atât de temerari și vor face lucrul acesta... va merge și el cu ei!

Acesta este motivul pentru care stătea acum la pândă în dreptul ferestrei; o încăpățănare întreținută de plictiseală și

curiozitate. Dacă până la urmă îndrăznesc să meargă, călugării aveau să treacă în mod inevitabil pe podețul care se afla lângă locuința lui. S-a înfășurat în două cuverturi de lână, și-a făcut un ceai de mușețel și și-a fixat privirea spre poarta centrală a mănăstirii, așteptând cea mai mică mișcare.

Niște sunete de clopot mai înainte decât de obicei i-au trezit atenția, dar liniștea care a urmat l-a potolit din nou. Era gata să cadă în brațele lui Morfeu și deja își reproșa nesăbuiința de a fi stat până atunci treaz în zadar, când a zărit o luminiță în dreptul porții. Nu a trecut mult și un șir de lumini a apărut aliniat pe potecă, ajungând până în dreptul ferestrei lui. Fiecare lumină era ținută de o siluetă neagră și doar rar se vedeau și niște „voluntari nebuni”, cu haine civile, care purtau ripide, cruci și icoane. În nări le pătrundea aer rece și din gură le ieșeau cântări fierbinți.

Erau cu toții acolo, nu lipsea nimeni! În față era Vlasi-os, ecleziarhul cu care nu se afla în relații prea bune, fiindcă odată, când i-a cerut să repare ceva în biserica centrală, el l-a trimis la Ilarion, ca supraveghetor al său și persoana în măsură să împartă lucrările. Acesta a luat-o ca pe un refuz, și de atunci îl ignora cu ostentație sau cauta prilej să îl critice. Nu putea însă să nu îi recunoască meritul de a păstra biserica centrală într-o stare perfectă. Acestuia îi urmau cei doi preoți ai mănăstirii, asceticul părinte Eftimie, cel care poartă cea mai lungă barbă dintre toți călugării mănăstirii, și părintele Neofit, mai tânăr, cu vocea sa angelică și privirea permanent adormită, fapt datorat blefaroptozei¹ de care suferea din naștere. Urma părintele Gavriil, starețul, înfășurat până la urechi împotriva frigului și, ală-

¹ Blefaroptoza (cuvânt ce provine din limba greacă, de la *βλέφαρον*, „pleoapă” și *πτῶσις*, „cădere”) reprezintă căderea patologică a pleoapei superioare.

turi de el, sprijinindu-l, Filótheos, ucenicul său și epitropul mănăstirii. Veneau apoi trei călugări aduși de spate, pe care n-a putut să-i recunoască, iar în urma lor Simeon, bucătarul, care întotdeauna avea ceva bun cu care îl trata, și Damian, trapezarul, cel cu inima bună, care de multe ori i-a iertat lui Iorgos întârzierile și îi păstra mâncarea undeva, separat. În spatele lor, Ilarion, care prin statura lui se distingea ca o piramidă în deșert, și ocrotiți de volumul său, Nicodim bibliotecarul, cel scump la vorbă, cu ochelari cu lentile groase, și neobositul Calist, asistentul medical. După ei veneau cei doi pictori, Ioasaf și Macarie, care n-au înțeles niciodată motivul pentru care li s-a interzis accesul neîngrădit la atelierul de tâmplărie, ce de la o vreme fusese închis și care, când îi mai cereau lui Iorgos să le prelucreze vreo bucată de lemn, se arătau de fiecare dată grăbiți, cu o iritare pe care nu și-o putea explica. De altfel, niciodată nu i-a refuzat și nici nu a întârziat vreodată cu predarea lucrărilor pe care i le dădeau de făcut.

Și cu cel care le urma, Teolipt, arsanarul, avusese o neînțelegere, dar se rezolvase, și astăzi sunt prieteni. Mai mult, și acesta era un susținător fanatic al echipei Panathinaikós, iar, de fiecare dată când se întâlneau, aveau multe să-și spună și cădeau de acord mai ales când era vorba să îi „desființeze” pe „țanțoși”¹. Patru-cinci bătrânei cu părul alb și aduși de spate, care îi urmau lui Teolipt, îi erau necunoscuți, probabil erau de la schituri, dar pe următo-

¹ Pseudonimul dat jucătorilor acestei echipe (în original, γαύροι – gávri) provine fie de la adjectivul γάυρος (gávros), care înseamnă „mândru, îngâmfat”, fie de la substantivul γάυρος, care înseamnă „hamsie”. Pentru cea de a doua variantă pledează o întâmplare din jurul anului 1965, când, la un meci, fanii Panathinaikós i-au salutat pe jucătorii echipei Olympiakos (club de fotbal din Pireu) cu... lăzi pline cu hamsii, care fuseseră furate din portul Pireu, în semn de superioritate.

rul îl ştia – era Cosma, arhondarul, tânărul monah care îl întâmpinase atunci când a sosit la mănăstire, şi abia acum recunoştea că atunci avusese faţă de el un comportament necuviincios. A căutat odată ocazia să îi ceară iertare, dar, văzând că monahul îl evita, s-a trezit în el egoismul şi a renunţat la orice încercare de împăcare. În rând se afla şi priceputul Evdóchimos, singurul care, alături de Ilarion, putea să se ocupe aproape de orice lucru. Specialitatea lui însă erau motoarele de toate tipurile şi lucrările de feronerie, de aceea era responsabil cu vehiculele mănăstirii şi de atelierul de feronerie. Era „ciudat” şi el, ca şi Iorgos – după ce i s-au furat nişte unelte, îşi ţinea permanent încuiat locul unde îşi avea lucrurile, şi cheie îi dăduse doar lui Ilarion.

Urmau şi alţii, vreo cincisprezece la număr, unii care îi erau cu totul necunoscuţi, care cu siguranţă locuiau şi ei în chiliile dimprejur, şi unii pe care îi ştia, aşa cum erau: Luca, grădinarul şi totodată cel care se îngrijea de măgarii mănăstirii, de vreme ce singurul asin al mănăstirii îl ajuta la lucrările câmpului; Nil, clopotarul, care întotdeauna se mişca precum o umbră; Ioan, chelarul, care o dată şchioapătă şi altă dată merge normal; Atanasie, paracliserul, cel care răspunde de icoana făcătoare de minuni şi care merge aplecat tot timpul, ca şi cum ar fi pierdut ceva; Theonás, pescarul, care e mereu nemulţumit că i se rup plasele şi că i se fură din peşti; Procopie, citeţul, care, în timp ce ceilalţi mănâncă, citeşte la trapeză texte patristice şi vieţi de sfinţi, de parcă ar fi pedepsit; bătrânul Arsenie, cizmarul şi caligraful mănăstirii; un călugăr slab şi înalt, care probabil poartă numele de Hristofor, şi, de fiecare dată când îl vede, cară după el un morman de chei, fiind, după cum se pare, responsabil cu locurile unde se păstrează icoanele şi vasele liturgice ale

mănăstirii; iar ultimii din rând erau puținii mireni care se apărau împotriva frigului cu fulare, mănuși și căciuli.

Printre mireni abia dacă l-a recunoscut pe smeritul „Esop”, cel mic de statură. Acesta era un monah de la o chilie din apropiere, între două vârste, care poartă pantofi ca și cum ar fi papuci, turtiți la călcâi, fie iarnă, fie vară. Numele său de călugărie e Ilie, dar Iorgos îi spune „Esop” fiindcă de fiecare dată când deschide gura – și asta se întâmplă rareori –, ticluiește povestiri spontane cu tâlc. Îi place foarte mult să urmărească grupurile de mireni, de obicei de la o anumită distanță, și nu vorbește decât dacă este întrebat sau când simte că are ceva de spus. Atunci când vorbește dă glas întotdeauna unei istorisiri încântătoare. Odată, în timpul verii, într-o după-amiază când se afla la chioșcul pelerinilor, de față fiind și Iorgos, un grup „mediteraneean, plin de viață”, vocifera, ajungând la neînțelegeri indiferent de subiectul discuției. Voci ridicate, tensiuni, aluzii, nervi, gesturi! „Esop”, care stătea discret undeva la distanță, a observat că pricina tensiunii era un bărbat cu barbă, care avea prostul obicei de a întrerupe pe toată lumea și de a nu lăsa pe nimeni să termine nici măcar o propoziție, răspândind astfel, cu viclenie, o stare de nervozitate cu totul lipsită de sens. Și, având și o voce tunătoare, îi acoperea pe toți ceilalți, rezultatul fiind acela că ajungeau să se certe chiar și din pricina lucrurilor asupra cărora erau de acord! Când cineva a cerut la un moment dat, indignat, părerea cuiva obiectiv și neutru, din afara grupului, l-a găsit disponibil ca „arbitru” pe „Esop” și i-a cerut să-și exprime părerea. Și acesta, în loc să își spună opinia, a povestit următoarea istorisire, făcându-i, de fapt, o descriere fidelă omului cu barbă:

„Odată, un tânăr monah împreună cu duhovnicul său experimentat au fost nevoiți să iasă în lume cu anumite treburi. În trenul cu care călătoreau se afla și un mirean care a început cu viclenie o discuție despre Dumnezeu, declarându-se însă din capul locului ateu. Cu politețe, cei doi călugări l-au lăsat să își exprime părerile, după care, printr-un semn discret, bătrânul i-a dat binecuvântare monahului tânăr să răspundă. Dar înainte să apuce monahul să termine o propoziție, omul respectiv l-a întrerupt, exprimându-și dezacordul față de ceea ce monahul spusese până atunci și vorbind continuu. Călugărul tânăr s-a uitat întrebător la duhovnicul său, care i-a șoptit la ureche: «Nu te mânia, fiul meu – ori este intimidat și nerăbdător ca un copil, ori se simte foarte sigur pe el și e lipsit de cumpătare.»

Tânărul monah nu a luat în seamă întreruperea și a încercat să-și termine cuvântul. Mireanul l-a întrerupt iarăși, începând să vorbească. Monahul în vârstă l-a îndemnat din nou pe cel tânăr: «Nu te supăra, fiule, nu e învățat să discute, e mai necizelat. Cere-i politicoș să nu te mai întrerupă și o să respecte asta; nu este rău, sărmanul.»

Asta a și făcut călugărul tânăr, dar, cu prima ocazie, interlocutorul său l-a întrerupt din nou cu grosolănie. Bătrânul l-a văzut pe ucenicul său că se aprinde și a încercat să-l liniștească: «Fiul meu, unii oameni sunt din firea lor nepoliticoși. Ai răbdare și învață-l politețea prin propria ta politețe!»

La politețea ucenicului mireanul a răspuns însă din nou cu impolitețe, întrerupându-l. Pe fruntea monahului au început să apară broboane de sudoare și se vedea cum răbdarea îi era pusă la grea încercare. Din nou, liniștitor,

bătrânul i-a zis ușor: «Fiule, dacă e ispită de la diavol și vrea să te facă să te mânii, nu cădea în capcana lui!»

Tânărul monah l-a prevenit pe un ton calm, dar ferm, să nu-l mai întrerupă, altminteri avea să pună capăt discuției. Celălalt i-a cerut pasămite cu părere de rău iertare, dar, îndată ce călugărul a zis ceva cu care el nu era de acord, a procedat ca și mai înainte.

«Probabil că avem de a face cu un om bolnav psihic, fiul meu, care poate nu și-a luat pastilele, i-a zis bătrânul. Fii de acord cu el în tot ce zice!»

Făcând ascultare de duhovnicul său, ucenicul i-a dat cuvântul «nebunului», care a refuzat însă să vorbească, fiindcă, după cum a zis cu emfază... voia să asculte părerile lor!

De îndată ce monahul a zis ceva ce nu a fost pe placul lui, a sărit din nou ca ars și a început să vorbească. Bătrânul i-a șoptit din nou tânărului monah: «Nu e nebun. Are egoism demonic. Fă-ți cruce și încearcă să îi arăți că nu are dreptate. Ridică și puțin vocea ca să îl înspăimânți. Spre bine este. Să nu ne ia nici de papă-lapte!»

Ucenicul și-a făcut cruce, a zis în gând o rugăciune scurtă, i-a cerut celui alt cu hotărâre să îl lase odată să își exprime punctul de vedere și a început să vorbească. Mireanul nu l-a lăsat nici de data aceasta să își ducă gândul până la capăt. Tânărul călugăr s-a întors atunci dezamăgit spre duhovnicul său: «Ce să mai fac, părinte? Omul e incorigibil, are o problemă.» «Nu acesta are o problemă, fiule, a oftat bătrânul monah, problema e la noi, și aceasta are și nume: se numește răbdare vecină cu prostia! Nu se poate, hai să plecăm de aici, fiindcă o să-l iau de gât!»

Și, spunând acestea, „Esop” a plecat brusc din mijlocul lor. Cei din grup au rămas fără glas. Iorgos nu mai putea de râs!

Amintirea acestei istorisiri cu final amuzant i-a adus un zâmbet pe chip. L-a alungat însă repede, fiindcă avea alte probleme de rezolvat, mai serioase, mai stringente. Astfel, dilema era de ordin moral: dacă cineva este obligat să își păstreze o făgăduială stânjenitoare, de care doar el știe, și nimeni nu ar putea să-l acuze de nerespectarea ei. Nu a stat mult pe gânduri, fiindcă la astfel de dileme aflase de mult rezolvarea. Era de ajuns că acest lucru era cunoscut de conștiința lui. De altfel, bărbatul nu se deosebește prin mușchii puternici și pieptul cu păr des, nici prin numărul de femei care au trecut prin patul lui; un bărbat adevărat este cel care își ține cuvântul!

„Trebuia să am grijă ce făgăduiesc!”, a bombănit și, luându-și în fugă haina, s-a grăbit să îi prindă din urmă pe ceilalți înainte să îi înghită întunericul. „Poate am noroc”, s-a gândit, „și Esop o să zică vreo poveste de-a lui ca să treacă timpul mai repede.” Numai că a plătit scump pentru plecarea și îmbrăcatul în pripă, când a simțit cum, din pricina frigului pătrunzător, îi îngheață mâinile și capul îi amorțește. Ochii i s-au umplut de lacrimi din cauza gerului și imediat i s-au și uscat, făcându-l să vadă totul în ceață. Și, de parcă n-ar fi fost de ajuns, a început să-i curgă nasul, fiind nevoit să și-l șteargă cu mâneca, ca un copil al străzii. Singura nădejde ca să se încălzească puțin era să meargă repede, dar, fiind ultimul, era nevoit să urmeze ritmul lent al celor dinaintea lui.

Spre mirarea sa, șirul s-a oprit la o troiță, unde au început să rămâieze și să cânte vreo jumătate de oră. Ceva se întâmplase acolo. Și-a adus aminte că Ilarion i-a povestit odată că un pustnic întâlnise în acel loc un înger și l-a bîrruit acolo pe diavol, sau a vorbit cu un sfânt, nu-și amin-

tea prea bine și nici nu îl interesa. Singurul lucru care îl interesa acum era să ajungă odată în „Itaca”, la bisericuță. De altfel, mică fiind, cel puțin din cauza aglomerației, era sigur că aveau să se încălzească.

Știind că stranele și scaunele erau puține la număr, i-a depășit, cu șiretenie, pe mulți dintre cei care se aflau în fața lui, ca să apuce loc în biserică. Era de acord să stea treaz, să asculte toate cântările astea psaltice, dar să le facă pe toate astea stând și în picioare?! Ei, asta ar fi fost prea mult!

Și, fiindcă atunci când noi ne facem planuri, Dumnezeu are alte gânduri și nici nedreptatea nu Îi place, când s-a ajuns la bisericuță, fie au intrat înăuntru după rânduială, fie au fost lăsați să se așeze călugării în vârstă, fie ghinionul lui, cum-necum, s-a trezit că stă în picioare și îngheșuit între călugării tineri și niște pelerini.

Nu ni se întâmplă uneori să simțim fără motiv o teribilă antipatie față de niște necunoscuți, doar fiindcă sunt în fața noastră la rând? Și nu ne e ciudă că am întârziat două minute, gândindu-ne că ar fi trebuit să fim noi în locul lor? Sau să nu îi putem suporta pe șoferii care se află, ca și noi, în trafic, contribuind la ambuteiaj, de parcă doar noi avem treabă și suntem îndreptățiți să conducem? Sau pe cei care, la magazin, cumpără în fața noastră ultimul produs, pe care ni-l dorim și noi? Așa s-a simțit Iorgos văzându-i pe cei care stăteau jos în timp ce el era în picioare, și simțea că îi crește tensiunea. În toți cei din jur vedea rivali! Ca și cum doar el ar fi avut motiv să se afle acolo și toți i-ar fi datorat ceva! Și ce dacă cei mai mulți aveau părul alb? Până la urmă el reparase stranele și băncile, el cărase scaunele. Avea dreptul să stea jos!

Din fericire, a observat că și Ilarion, cealaltă persoană „îndreptățită” la un loc pe scaun, stătea și el în picioare și

și-a revenit. Mânia i s-a risipit la fel de repede cum îl cuprinsese, fiindcă, la oamenii la care răutatea nu a prins rădăcini adânci, mânia ține puțin. Astfel, a dominat rațiunea și și-a adus aminte că întotdeauna când se afla într-un autobuz se ridica pentru a ceda locul celor în nevoie; așa fusese educat de acasă. Și, cel mai probabil, dacă ar fi prins un loc acum, în biserică, s-ar fi ridicat de bunăvoie ca să îi lase să se așeze pe cei mai în vârstă. Dar una era ca el să aleagă lucrul acesta, și alta era să i se impună!

Liniștindu-se, s-a hotărât ca, de vreme ce se afla aici, să „bea paharul până la capăt”. De altfel, avea un principiu: „Dacă ești silit să trăiești ceva ce nu poți evita, bucură-te măcar de ceea ce ai!”

După ce s-a destins și simțurile i s-au relaxat, observând fără opreliște tot ce se întâmpla în jurul său, a avut parte de o surpriză plăcută. Atmosfera plină de emoție de aici nu avea nici o legătură cu ce își amintea din slujbele de la parohia lui. Unde e candelabrul strălucitor, care atârna deranjant, deasupra capetelor oamenilor, ca un soare căzut din slavă? Aici doar câteva lumânări mici și candelarele erau singurele surse de lumină, și acestea, timide. Unde sunt cântăreții plini de aere, cu instalațiile de acustică, care își etalează vocile și trag de teriremuri¹? Aici toți cântă

¹ Teriremul este o compoziție muzicală în care nu se întâlnesc cuvinte, ci numai silabe precum *te-ri-rem*, *te-ne-na*, *to-ro-ro*. Acest gen melodic se mai numește „cratimă”, care în limba greacă înseamnă „prelungire”, indicând o mărire a duratei unei cântări bisericești. Acest tip de cântare era în uz înainte de sfârșitul secolului al XIV-lea, Sfântul Ioan Cucuzel fiind unul dintre cei mai renumiți autori de teriremuri. Unii Părinți au explicat că silabele acestea sunt văzute drept simboluri ale unirii negrăite dintre divin și uman. De asemenea, se consideră că acest fel de rugăciune, fără cuvinte, reprezintă o imitare a cântărilor îngerești. Există însă și voci care se opun întrebuințării teriremului în cadrul slujbelor, susținând că acesta constituie o îndepărtare de la elementul fundamental al muzicii bisericești, care este armonia dintre cuvânt și melos.

în cor, dar se aud ca o singură voce; și aceasta pare că vine de undeva de afară, de pe acoperiș și pătrunde în biserică prin gura Pantocratorului din turlă, ca să se răspândească în biserică smerit și discret, mângâind auzul celor prezenți la slujbă. Unde e preotul „de profesie”, cu burtă și cu straie aurite, pe care totul îl deranjează, copiii care plâng, psalții care cântă prea tăragănat, copiii din altar care fac glume? Aici sunt doi preoți și ai impresia că sunt nevăzuți; intră și ies din altar, și în ochi le strălucesc lacrimi de străpungere a inimii. Unde e mulțimea de credincioși indiferenți și insolenți? Unde sunt femeile cu haine provocatoare sau cei care cască sau discută între ei? Unde sunt cei care se ceartă cu paracliserul, făcând un întreg spectacol, fiindcă s-a grăbit să strângă lumânarea lor? Unde este cel care se preumblă cu tava în mână prin biserică, ca un percep-tor de impozite? Aici toți sunt serioși, tăcuți, plini de respect, în armonie cu locul și cu slujba. Doar vestimentația îi deosebește pe mireni de monahi. În stare de armonie cu ceea ce se întâmplă în biserică este și natura; vântul înce-tează să mai bată când preoții rostesc cu voce înceată cân-tările, iar la psalmodiile corului, bate cu tărie.

Până și animalele sălbatice au înconjurat bisericuța, în tăcere și se fac auzite doar când aud cântările de lau-dă însoțite de cădelniță. Niște păsări răpitoare, de noapte, cățarate pe acoperiș, nu îndrăznesc să mai împartă moar-tea, ci doar zgârie țiglele, ca să-și arate supunerea față de Ziditorul și Creatorul lor.

Icoanele sfinților de pe pereți freamătă în lumina lu-mânărilor, prind viață și se fac una cu cei vii. Nimic nu era în plus, dar nici nu lipsea nimic. Toate erau desăvârșite, parcă ar fi fost pregătite de cel mai bun maestru de cere-

monii. Până și timpul s-a pierdut, s-a făcut ghem și soarele nu și-a mai amintit să iasă, și nici nu l-a căutat nimeni. Toți erau absorbiți de prezent și își doreau ca acesta să nu se mai sfârșească niciodată.

Privirea lui Iorgos s-a umplut de emoție și a simțit cum în suflet i se așază o liniște nemaiîntâlnită până atunci, a închis ochii, și mirosul de tămâie amestecat cu mirosul de umezeală și aer închis din bisericuță a surpat zidurile timpului, trezindu-se dintr-odată cu gândul într-o altă bisericuță, în care intrase cu doisprezece ani înainte.

Era o noapte rece ca aceasta, dar înstelată – era soldat în Évros. Acolo frigul este umed, pătrunzător, și nu te poți apăra de el nici dacă porți multe haine. Și lângă foc dacă stai, te încălzești doar din față; trebuie să te întorci ca o frigăruie ca să te încălzești peste tot. Unitatea lui ieșise să facă exerciții, și el a fost chemat să stea de pază între 12 și 2 noaptea. Locul unde trebuia să stea de santinelă era la vreo două sute de metri de tabără și încă și mai departe de locul unde erau parcate vehiculele militare. Trebuia să stea în picioare pe un deal arid, într-un loc unde vântul și ciobanii locului se îngrijiseră să nu existe nici măcar un arbust care să te ferească de vânt sau care să îți ofere o mângâiere, fie și prin simpla lui prezență în acel peisaj. Cine a fost în armată știe că este foarte important ca un căpitan să îl afle la locul său pe cel care urmează să facă de pază. Astfel, nu rareori se întâmplă ca cel care urmează să fie santinelă să „uite” și să nu se ducă la post; de aceea, unele santinele mai „temerare”, când își dădeau seama că cel care trebuia să-i înlocuiască nu avea să mai vină, își părăseau postul și se retrăgeau la cortul lor sau se duceau să doarmă într-o mașină.

Trecuse o jumătate de oră fără să fi apărut cel care urma să îl înlocuiască și, înghețat fiind, Iorgos s-a gândit mai întâi să plece. Însă, pe de o parte, probabilitatea de a fi pedepsit și, pe de altă parte, sentimentul răspunderii l-au făcut să mai stea acolo încă o jumătate de oră. Când însă firava lumină a stelelor a fost acoperită de nori groși și a început o ploaie mărunță – apa curgea de sus ca dintr-o stropitoare, de parcă Dumnezeu ar fi fost un țăran care-și uda ogorul, iar el stătea în mijlocul câmpului, ca o sperietoare –, și-a luat, înjurând, arma și, orbecăind în beznă, s-a îndreptat spre cazarmă. Numai că din greșeală a luat-o pe alt drum, în direcția opusă. Și-a dat seama de asta abia când, pe neașteptate, s-a trezit în fața unei bisericuțe. De nevoie, a intrat înăuntru, a aprins lumânările și candelile pe care le-a găsit, ca să facă puțină căldură, apoi s-a așezat într-o strană și, fără să își dea seama, a adormit cu capul în palme. Și atât de cufundat era în somn, că nici măcar nu a realizat – nu știa cât timp trecuse – când ușa a fost deschisă cu forță de căpitanul care efectua inspecția din timpul nopții. Sau poate l-o fi auzit, dar s-a străduit să-și continue visul. Căpitanul fusese mai întâi la postul de pază al lui Iorgos și, întrucât nu-l găsește acolo, până să ajungă la cort, unde spera să îl găsească, hotărât fiind să îl pedepsească, a văzut în întuneric o luminiță tremurândă, care evada din unica fereastră a smeritei biserici. Așa îl descoperise. În final nu l-a mai pedepsit, nici măcar nu a raportat nimănui ce se întâmplase. Abia când s-a eliberat, i-a mărturisit cum a scăpat atunci de tribunalul militar:

– Știi, Papadopoulos, faptul că te eliberezi astăzi și nu ești la carceră lui Dumnezeu I-l datorezi.

– Cum de s-a întâmplat așa minune, domnule căpitan?, s-a mirat Iorgos pe bună dreptate, neînchipuindu-și că avea să își muște buzele ca să nu izbucnească în râs la ce urma să îi spună superiorul său.

– Fiindcă atunci când, la exercițiul de noapte din februarie, ți-ai părăsit postul și te-ai dus la bisericuță, trebuia să-ți fi făcut raport. Părăsirea postului! Știi ce pedeapsă atrage lucrul ăsta? Tribunalul militar! Și ar fi fost vai de tine! Singurul motiv pentru care nu am făcut lucrul acesta a fost că nu am mai văzut niciodată un om atât de absorbit în rugăciune. Nici măcar capul nu ți l-ai ridicat când am intrat în biserică! De asta m-am gândit: hai, treacă de la mine! Și, ca să fiu sincer, nu te credeam credincios. Unde mai pui că bunicul meu, care a fost preot, s-ar fi întors în mormânt dacă te raportam! De-asta zic, să-I mulțumești lui Dumnezeu!

Povestirea acestei întâmplări a devenit anecdotă pe buzele lui Iorgos, și luni întregi a râs de căpitanul care a luat somnul lui drept rugăciune. În cartier, prietenii i-au pus porecla „marele creștin”.

Cu gândul la întâmplarea aceasta, nici nu și-a dat seama când a trecut timpul. L-a readus în prezent aglomerația și, împins de ceilalți, s-a trezit dintr-odată la un rând și a ajuns față în față cu Sfântul Potir, părintele Eftimie oferindu-i Sfânta Euharistie. Și cu siguranță, absent cum era, s-ar fi împărtășit dacă nu ar fi simțit o mână grea trăgându-l din spate și nu ar fi auzit atunci vocea lui Ilarion șoptindu-i la ureche pe ton supărat:

– Unde te duci, nesăbuitule? Întinat și nespovedit vrei să Îl primești pe Hristos?

CAPITOLUL V

Lui Iorgos nu i-a fost vreodată teamă să se bată, dar nici nu a căutat să ajungă în asemenea situație fără să fie provocat. Era gata să facă față și la cinci oameni, nu conta ce lovituri ar fi dat și ar fi primit, dar ar fi făcut-o numai dacă trebuia să se apere. Nu-i plăcea nedreptatea și, de aceea, de multe ori ajungea să se bată cu cineva, luând apărarea celor slabi sau nedreptățiți. Acesta era și motivul pentru care în școală era numit „Zoro”. Avusese însă un coleg de care îi era teamă. Thomás Pițikális era numele acestuia, și era informatorul oficial al directorului școlii. Nu că ar fi fost bine făcut, din contră. Și nici nu știa să se bată; dar era personificarea perfidiei. Dacă intra în conflict cu el și se ajungea în punctul în care vorbele deveneau de prisos și bătaia părea a fi singura cale de ieșire, pleca capul și renunța. În schimb, acela pândea săptămâni întregi până când te găsea nepregătit, și atunci se năpustea pe ascuns asupra ta, te lovea cu furie și, până să-ți dai seama de unde veneau loviturile, o lua la fugă și apoi nu mai venea la școală o săptămână. Când se întorcea, venea întotdeauna însoțit de mama lui și se smiorcăia în fața directorului, care îi motiva absențele și amenința cu exmatricularea pe oricine ar fi îndrăznit să se atingă de el. Așa ajunsese Iorgos să primească destule lovituri de la oftico-

sul ăsta amărât, în timp ce el nu apucase să-i dea nici măcar o palmă!

De atunci a început să se teamă de un singur lucru: de omul perfid! Cum să te aperi atunci când ești prins în somn? Cum să faci față cuiva care își consumă fiecare răsuflare gândindu-se cum ar putea să îți facă rău? Asta i-a creat două puternice antipatii: țânțarii și virusurile! Și unii, și alții – perfizi și iubitori de sânge!

Un singur țânțar poate să te țină treaz toată noaptea, să-ți strice ieșirea în oraș pe o insulă sau să ți se ducă pe apa sâmbetei clipe lipsite de grijă, în compania prietenilor, cu un frappé alături și admirând apusul de soare. Și toate acestea se pot întâmpla fără ca măcar să te înțepe! E de ajuns să îi auzi bâzâitul la ureche. Mai mulți țânțari pot să șteargă de pe harta turistică zone întregi – să nu mai pomenim de malarie și alte boli! Iorgos ar fi putut să vorbească ore întregi despre țânțari. Dușmănia pe care o simțea față de ei era extrem de mare, prin urmare, și arsenalul său era la fel de puternic. Când vedea un țânțar, odată cu primele călduri, începea să se ungă cu diverse uleiuri împotriva lor, și acest obicei dura până când se instaura vremea când se face focul în sobă. Atât de mult își îmbiba pielea cu loțiunile de protecție, încât nu de puține ori cei de lângă el erau siliți să se plângă de mirosul deranjant al soluțiilor pe care le folosea.

Și dacă pentru țânțari găsea protecție cu ajutorul uleiurilor speciale și al tabletelor, în fața virusurilor era mai vulnerabil. De altfel, cum te puteai feri de ceva ce nu poți vedea, nici auzi, și nici mirosi?! Un invadator microscopic, care pătrunde cu viclenie în organism, se dezvoltă în mod perfid și la fel de perfid se manifestă. Și se alege pra-

ful de tot: treburi, planuri, termene, călătorii. Din fericire, nu era un bolnăvicios care să fie toată ziua răcit, și nu era unul dintre cei care au un sertar plin de medicamente și stau departe de spațiile închise și de mulțimile de oameni. Nu era însă nici unul care ar fi stat de bunăvoie lângă cineva răcit. Acesta era și un motiv de mâhnire pentru mama lui, fiindcă, de câte ori cădea la pat cu febră, Iorgos se ducea să doarmă la vreun prieten și îi lăsa pe frații lui să aibă grijă de ea. Iar dacă avea și manifestări de vomă și indigestie, era în stare să nu mai dea pe-acasă, dacă mama lui nu își zugrăvea mai întâi camera.

Un astfel de virus microscopic perfid l-a îmbolnăvit pe Iorgos cu câteva săptămâni înainte. Asta s-a întâmplat la doar câteva zile după privegherea de la „Sfântul Antonie”. Poate că acolo a pătruns virusul în corpul lui. Asta era una dintre urmările aglomerației! La început a simțit o senzație de acreală în gură, avea gâtul uscat și un gust neplăcut pe limbă. Apoi au apărut dureri și dificultate la înghițire. Când a crezut că a scăpat făcând gargară cu apă cu sare, s-a trezit cu o tuse uscată enervantă. Inițial a avut sputa incoloră, apoi a devenit galbenă, apoi verde și în final maro închis. Atunci au început frisoanele, starea de extenuare și durere la nivelul articulațiilor și a luat hotărârea să facă ceea ce ar fi trebuit să facă de mult – să nu mai lucreze și să stea în camera lui, ca să-și revină.

În prima dimineață care l-a găsit în pat s-a trezit însă cu febră mare, care nu voia să cedeze cu nici un medicament. A doua zi s-a trezit tot cu febră și slăbit și nu s-a mai ridicat să mănânce și să bea ceva cald. Iar a treia zi a fost epuizat, în letargie. Ulterior și-a amintit, ca într-un vis, că la un moment dat a auzit bătăi puternice în ușă și o voce

care îl striga; apoi Ilarion l-a înfășurat într-o pătură, cum înfășori un prunc în scutece, și l-a ridicat pe umeri. Apoi, în poziția aceea incomodă, atârând pe umărul călugărului, și-a revenit puțin; îl auzea pe Ilarion cum răsufla din greu încercând să nu își piardă echilibrul în timp ce mergea pe cărarea acoperită de zăpadă, care ducea spre mănăstire, apoi a urcat scările interioare ale mănăstirii, spre cabinetul medical, unde l-a așezat ușor pe un pat. Tot ce a urmat după aceea a fost cuprins în întuneric, ca și cum nu ar fi existat.

Când a deschis ochii, cu greutate, ca prin ceață, fiindcă razele soarelui, care străbăteau prin fereastră, îl orbeau, a deslușit în fața lui un purtător de barbă care îi zâmbea.

– Bine ai revenit, Lazăre!

Era Calist, infirmierul mănăstirii. Încercând să-și dea seama unde se află, a rotit privirea împrejur. Era într-o cameră spațioasă, alături de doi bătrânei care stăteau în paturile vecine. De mâna dreaptă avea legat un tub transparent, de plastic, care ducea, deasupra capului său, la o sticlă cu ser fiziologic. Din nas îi ieșea un alt tubuleț de plastic, care ducea la un „proiectil” mare, cu oxigen. Într-un colț al camerei duduia o sobă cu lemne. Chiar vizavi de el, pe perete, era atârnată o icoană mare a Maicii Domnului și, lângă ea, două icoane mai mici cu Sfinții Doctori fără de Arginți și Sfântul Pantelimon. Unul dintre bătrâneii de lângă el era în stare de afazie; celălalt tremura – avea Parkinson – și, ținând în mână un șirag de mătâni, murmură cuvinte de neînțeles, care aduceau a psalmi. Iorgos a încercat să vorbească, dar fără rezultat, pentru că buzele îi erau lipite din cauza deshidratării și a nefolosirii lor de atâta timp.

A fost însă de ajuns să îi provoace o tuse convulsivă, care s-a încheiat cu vomă și expectorație.

Calist, care în timpul acesta îi ținea capul și găletușa ca să poată vărsa, s-a arătat bucuros:

– Asta voiam, să iasă flegma ca să se curețe plămânii. Și, după culoare, văd că antibioticul și-a făcut efectul. Hai să bei acum un ceiuș cu niște pâine uscată, ca să te întrezezi puțin, că nu ai mai mâncat de o săptămână, și asta nu e bine.

Nu îi venea să creadă ce auzea: o săptămână!

Puțin mai târziu în aceeași zi aveau să i se lămurească toate nedumeririle.

Ilarion, care ar fi observat din prima zi absența lui Iorgos, se afla, din păcate, la un metoc al mănăstirii. I-a observat absența un muncitor din Moldova, care l-a informat pe Ilarion când s-a întors. Găsindu-l în camera lui, în acea stare gravă, l-a dus la Calist, care a chemat îndată salvarea. Diagnosticul acestuia a fost: bronhopneumonie. Trebuia să ia o decizie dificilă. Fie să îl transporte prin ger la un spital din afara Sfântului Munte, fie să rămână acolo și să fie îngrijit cu mijloacele precare de care dispuneau. Ca să îl transporte trebuia să cheme ambulanța, care să îl ducă până în Dafni sau la o arsana de pe latura de apus a Muntelui, unde vântul nu era așa de puternic și șalupa putea ancora, iar în Uranoupoli trebuia să fie preluat de altă ambulanță, care să-l ducă la un spital, cel mai probabil în Tesalonic. Ar fi fost deci o întreagă odisee!

Rolul determinant în luarea acestei decizii, prin care Iorgos a fost scutit de toată această previzibilă tevatură, l-a avut Calist, „făcătorul de minuni”, cum îl numea doctorul. Având cunoștințe medicale încă din vremea în care

era mirean, o capacitate extraordinară de a evalua și a prevedea la timp evoluția fiecărei boli, fiind totodată un bun cunoscător al tuturor plantelor medicinale și purtând o grijă neobosită față de pacient, era cea mai bună garanție pentru o îngrijire demnă de încredere. Cu susținerea doctorului, au adus o butelie de oxigen de la centrul sanitar din Kareia și a început să-i facă terapie intravenoasă cu antibiotice puternice și antipiretice.

Trei săptămâni a stat în salonul acesta. Cea de-a doua săptămână fusese dedicată strădaniilor de a-l fortifica. Starețul, care îl vizita în fiecare zi, a îngăduit să i se dea carne și Ilarion s-a îngrijit de procurarea ei. Simeon, bucatarul, s-a îngrijit să-i facă mâncăruri gustoase, ca Iorgos să reușească să se hrănească, dat fiind că nu prea avea multă poftă de mâncare. Preparatele gătite de Simeon le aducea Damian, trapezarul, nelipsind niciodată ceva dulce. Zilnic Calist îi făcea o infuzie dintr-o „buruiiană magică” – cunoștințele despre astfel de leacuri le moștenise de la cei mai bătrâni. De obicei, băuturile acestea erau anoste și aveau un gust acru, dar neobositul monah le considera tămăduitoare.

Monahul acesta s-a dovedit vrednic de toată admirația. Nu pentru cunoștințele pe care le avea, nici pentru simțul de răspundere cu care își făcea slujirea, ci pentru marea lui dragoste. Fiindcă numai din dragoste stătea treaz nopțile, așezat pe un scaun lângă un străin. Iubirea îți dă răbdarea să speli un bătrân la pat și, când acesta se „murdărește” imediat după aceea, să îl cureți iarăși fără cea mai mică urmă de nemulțumire și chiar să reușești să îi spui și câteva glume în acele momente, ca să nu se simtă vinovat. Din iubire, în loc să te odihnești, citești vieți de sfinți și peri-

cope evanghelice unor bătrânei neputincioși. Iorgos chiar se întreba când apuca să se odihnească omul acesta. Zi și noapte era acolo! Era permanent prezent în salon, în spitalul mănăstirii și, alături de ceilalți călugări, la căminul de bătrâni. Mâncarea lui consta în resturi, ceea ce rămânea de la masa călugărilor în vârstă, ce rămânea în farfuriile lor. Și când nu avea pe cine să îngrijească, stătea pe culoar, pe un scaun de papură, închidea pe jumătate ochii și, cu mătănile în mână, vorbea cu Dumnezeu, rugându-L să-i dea putere și răbdare. Acestea erau momentele lui de odihnă.

Toți călugării din mănăstire au venit să-l vadă pe Iorgos. Se simțea ca frățiorul cel mic într-o mare familie. Printre aceștia erau și cei cu care, din pricina unor neînțelegeri sau din alte pricini, nu avusese o relație prea bună. A aflat chiar că s-au săvârșit și rugăciuni pentru însănătoșirea lui și că numele său era pomenit de mulți monahi atunci când spuneau rugăciunea inimii cu șiragul de mătânii. Și-a adus aminte atunci că el o evita până și pe propria mamă când aceasta se îmbolnăvea și s-a osândit pe sine, jurând că se va schimba.

La sfârșitul celei de-a doua săptămâni se simțea mai în putere și binedispus, dragostea și purtarea de grijă pe care le primise sporindu-i bucuria refacerii. Doar tusea persista încă, dar Calist l-a asigurat că de aceasta va scăpa mai greu.

La începutul celei de-a treia săptămâni l-au dus la Kareia să facă o radiografie. Ieșind, s-a simțit mai bine, i se părea că este mai în formă și nu a vrut cu nici un chip să se reîntoarcă în salon. La centrul de sănătate aproape că s-a certat cu doctorul, care a insistat să mai stea încă două săptămâni internat, să aibă parte de îngrijire și să își revi-

nă complet, dar Iorgos se declara vindecăt și a început să-î enumere doctorului lucrările pe care le lăsase neterminate. Și cu cât ridica vocea mai mult, cu atât tușea mai tare!

Și Calist a fost de aceeași părere cu medicul, fără să-și dea seama că avea să plătească scump pentru decizia aceea. Fiindcă a te afla lângă Iorgos în acele zile a fost un adevărat martiriu. Nu mai putea sta locului. Din infirmieră și înger păzitor, Calist se transformase în temnicer. Dintr-odată mâncarea nu mai avea nici un gust, iar căldura soarei o simțea exagerată și îl făcea să transpire. Călugării în vârstă, din companioni și împreună-suferinzi, deveniseră deranjați, îndeosebi cel care cânta ușor, tremurând. Până și palidă lumină a soarelui iernatic îi devenise o povară fiindcă „îi bătea în ochi”. Bombănea tot timpul și toți îl deranjau. Starețul, care îl vizita frecvent, când îl vedea bosumflat ca un copil căruia părinții nu i-au luat înghețată, izbucnea în râs, și asta îl înfuria și mai mult. Ilarion, care nu avea nici un chef să îl vadă văicărindu-se, nu intra la el în salon. Stătea pe culoar, afla noutățile despre starea lui de la Calist și, după ce îi arunca o privire pe furiș, pleca în vârful picioarelor.

Astfel a reușit ca în cea de-a patra săptămână de terapie să se găsească, precum un venetic biruitor, în atelierul său. I se îngădui în cele din urmă acest lucru cu o singură condiție – să rămână acolo și să nu lucreze, cel puțin până nu se constata, la o nouă radiografie, că plămânii săi erau cu totul curați. Din a doua zi însă s-a dus la atelier și a lucrat cât a putut. În ziua următoare, când s-a dus din nou la muncă, a constatat că Ilarion – care se pare că aflase de vitejia lui – a schimbat lacătul și, fiindcă nu voia să se certe cu el, s-a întors cum a venit. Dar, reacționând ca un co-

pil singur la părinți, răsfățat și încăpățânat, a încetat să-și mai ia medicamentele. Urmarea a fost că a primit vizita starețului, mai serios ca oricare altă dată, iar împreună cu el erau și Calist, și Ilarion.

– Gheórghe¹, pisicile mănăstirii au mai multă minte decât tine. Dacă le observi, când se face frig, ele nu umblă prin curte. L-au educat până și pe bucătar, care le duce resturile de mâncare de la masă într-un loc ferit, mai călduros. Prin ce ai trecut tu nu a fost ceva de joacă, fiul meu. Dacă organismul tău n-ar fi fost tânăr și puternic, ar fi trebuit să te trimitem la spital. Nu te avânta deci, crezând că te-ai făcut deja bine. Organismul tău este încă slăbit și vremea este înșelătoare; i-a îngenuncheat pe unii care erau mult mai obișnuiți cu frigul decât tine. Să nu te înșele primele raze de soare, nici primăvara care o să-și facă apariția în curând, fiindcă în perioada aceasta există o umiditate care frânge oasele. Am discutat cu frații și am hotărât că este bine să pleci o vreme, cât va fi necesar; cel puțin până se va instaura căldura.

Ascultând cuvintele starețului, Iorgos s-a făcut palid. Până să se îndrepte vremea avea să treacă și Paștile! Dacă nu două luni, o lună și jumătate cel puțin. I se părea că miroase a demisie, servită cu diplomatie; coșmarul șomajului prindea iarăși viață. Mai mult, ar fi avut de purtat pentru restul vieții și povara faptului că nu făcuse nici măcar jumătate din lucrările pentru care fusese angajat, și gândul acesta nu-l suporta. Încercarea deznădăjduită de-a încheia un dialog cu starețul a fost înăbușită de o tuse convul-

¹ Starețul i se adresează folosind numele lui în forma sa originală, așa cum a fost botezat: Gheórggios (Gheórghe este forma de vocativ), Iorgos fiind forma familială a numelui Gheórggios.

sivă, care era, în fond, o dovadă tacită a justeții deciziei pe care o luase starețul. L-a lăsat așadar să continue:

– Astăzi am vorbit și cu mama ta, care își face griji și pe bună dreptate: este mamă! Avem o responsabilitate și față de ea și trebuia să fie înștiințată. O să mergi, prin urmare, la ea, ca să te îngrijească și, în ce privește locul tău aici, să nu ai nici o teamă. Pentru noi timpul nu se măsoară ca în lume. Va fi ca și cum ai lipsit o singură zi. Ah, mări, binecuvântatule... Cred că, oricât te-am iubi, putem să rezistăm și noi, și scândurile tale, dacă lipsești o zi!

Cuvintele acestea l-au liniștit pe Iorgos, astfel încât replica plină de umor care a urmat i-a ieșit cu totul firesc:

– Părinte Gavrilă, cred că n-o să mă plătiți după cum măsurați voi timpul, și în loc de leafa pe o lună, să iau doar banii pe o zi!

În râsul pe care l-a stârnit replica lui Iorgos, starețul s-a întors spre cei doi călugări și, încă râzând, le-a zis:

– Acum înțelegeți de ce îl iubesc eu pe pierde-vară ăsta?

Și cum să nu-l fi iubit, când în persoana lui vedea un copil în vârstă, spontan, simplu, sincer, jovial! Aceste însușiri au dus la clădirea treptată a relației lor, iar starețul, care avea iubire față de toți oamenii, avea față de Iorgos o afecțiune deosebită, prilejuită de „nebunia” copilărească a acestuia.

Nu de puține ori s-au întâlnit și niciodată nu i-a sărutat mâna. De obicei îl numea „patron”, „general”, „părinte Gavrilă” sau „părinte”. Îi vorbea la singular și, fiindcă primea permanent sfaturi de la stareț, întotdeauna ascunse în spatele unei istorioare, era „nevoit” să îi răspundă ca să nu piardă controlul. De multe ori chiar ataca el mai întâi, ca să dobândească un ascendent.

Așa a fost, de pildă, odată când l-a întâlnit la poarta mănăstirii, când se întorcea cu Ilarion de la o lucrare:

– Patroane, NASA a trimis o navă spațială fără pilot la capătul galaxiei și – ia ghici! – nu a dat nicăieri de Dumnezeu!

A primit însă răspunsul neașteptat, binemeritat, din partea experimentatului stareț doctor:

– Și în satul din care sunt eu era un nebun care a spart odată un buzuchi¹ ca să găsească muzica înăuntru și – ia ghici! – n-a găsit nimic în interiorul instrumentului!

Altădată, când s-au întâlnit, glumele lor s-au intersectat din nou:

– Ei, generale, ...părinte Gavrilă, ce-o să se întâmple oare: o să găsesc mierea sau vă e teamă să nu mă aleg cu vreun diabet și mi-o ascundeți?, l-a întrebat Iorgos ironic.

Atunci, în loc să-i dea un răspuns, părintele stareț a venit lângă el zâmbind și i-a dat mângâietor o palmă peste frunte. Cei care îl cunosc știu că acesta e un gest de iubire din partea lui. Cei mai mulți se apropie de el cu spațele aplecat, îi sărută mâna și apoi stau serioși și reținuți ca niște fecioare la târgul de mirese. Dar trăsnițul ăsta se purta cu el de parcă ar fi fost colegi de școală generală, și asta îl amuza.

– Și de te-ai fi băgat în butoiul cu miere, să înoți în ea, tot n-ai conștientiza unde ești, nici dacă te-ai îneca în miere, a bombănit Ilarion cu voce tare, deranjat pasămite de obrăznicia lui.

¹ Buzuchi (gr. *μπουζούκι*) este un instrument muzical cu coarde ciupite, folosit în cântece populare și dansuri grecești. Este instrumentul principal în orchestra de muzică populară și în *rembétiko* (gen muzical urban, apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea în porturile orașelor grecești, unde locuia clasa muncitoare – Pireu, Tesalonic, Volos –, extins apoi și în alte centre urbane).

– Lasă-l, Ilarion, o să-și dea seama când o să scape de tot ce e de prisos. E încă devreme. Și sămânța aruncată în pământ pare a fi moartă până dă lăstar.

– Ce pământ? Ce semințe și lucruri de prisos? Ce sunt aiurelile astea?, s-a mirat Iorgos cu indignare, auzind parabola starețului. Voi, popii, sunteți specialiști în a vorbi în metafore și asocieri. Dar ce altceva ați putea face?! Doar și Conducătorul vostru tot în parabole vorbea.

Sprijinindu-se în baston, starețul oftă.

– Ah, cât te invidiez! Inima ta e ca a unui copil. Un copil mic pe care l-au dus părinții iarna într-o excursie, într-un loc înzăpezit și l-au îmbrăcat cu fes, fular, mănuși și toate hainele călduroase cu puțință, încât nu numai că nu a simțit frigul, dar s-a întors acasă chiar transpirat. Și apoi spune în dreapta și în stânga că zăpada e caldă! Așa faci și tu, doar că tu ți-ai pus singur „hainele” de prisos, și apoi te plângi că nu simți răcoarea.

– Bun! Din câte văd, am fost promovat, din muscă am ajuns om de zăpadă. Până o să plec de aici o să ajung și... cormoran. Specie protejată!

Ilarion era obișnuit cu replicile prietenului lui și la început a putut să se abțină să nu râdă. Când l-a văzut însă pe stareț izbucnind în râs – era prima oară când îl vedea în această ipostază –, nu a rezistat și a început să râdă și el, ținându-se de burtă. Și, înalt și cu barbă cum era, arăta ca un Moș Crăciun de import.

În felul acesta s-a construit relația lor. De câte ori se întâlneau se tachinau reciproc și schimbau vorbe de duh. Desigur, întotdeauna cu măsură și niciodată când erau alții de față. Oricât de „copil” ar fi fost, Iorgos își dădea seama că ditamai starețul trebuia să își mențină autorita-

tea și nu se cuvenea ca el să i-o știrbească. Astfel, în afară arăta respect și ascultare. De altfel, părintele acesta în vârstă a reușit să îi câștige iubirea și prețuirea. Îi câștigase și respectul, chiar dacă avea un mod bizar de a arăta asta. Starețul a înțeles lucrul acesta și îl aprecia încă și mai mult. Singurul martor ocular la toate acestea era Ilarion, care era nevoit să fie doar observator, dat fiind că, oricât încerca să participe la ineditele lor polemici pline de umor, nu putea spune nici glume asemenea prietenului lui și nici pilde inteligente ca cele ale starețului. Și, pe măsură ce îl vedea bucuros pe starețul pe care îl iubea nespus, cu atât mai mult creștea simpatia sa față de Iorgos.

CAPITOLUL VI

Atena se schimbase. Nimic nu mai era la fel, nici măcar cerul. Parcă albastrul devenise opac! Nedumerit, Iorgos își spuse: „Atâta timp am lipsit oare?”

Și totuși nu clădirile erau diferite, nici străzile; aceleași cutii de ciment, împrejmuite de un șir nesfârșit de mașini. Și oamenii erau la fel: străini, grăbiți, posomorâți, gălăgioși sau tăcuți, la extreme. Ce îl făcea însă să se simtă străin? Parcă avea un nod în gât, de care nu se putea elibera. De ce se simțea ca un străin, ca un invitat nedorit la un eveniment plăcut în familie?

Până și cartierul lui, când a ajuns, i s-a părut ireal, ca o scenă de teatru zugrăvită de un pictor lipsit de talent. Primul vecin pe care l-a întâlnit i-a întors spatele, făcându-se că nu îl vede, ca să nu îi dea bună ziua. Și îl știa de mic copil, era de-o vârstă cu fiul său! Cine știe? Poate că nu putea suporta faptul că fiul lui era încă șomer! Sau poate că pur și simplu se trezise de dimineață prost dispus!

Un alt vecin, care l-a salutat, își îngrijea grădina, mândria lui. Vreo douăzeci de ghivece pline de flori de diverse culori. Era casa cu cele mai multe flori din tot cartierul!

– Ah, bietul de tine, s-a gândit Iorgos, toată grădina ta încapă într-un singur ghiveci din Munte!

Până și camera lui i s-a părut străină. Plină de afișe cu cântăreți străini, jucători de fotbal și steaguri ale echipei Panathinaikós.

„Ce-am avut în minte, oare, când am umplut pereții cu drogați?”, s-a întrebat.

Numai îmbrățișarea mamei lui, Chira-Vasilichí, rămăsese aceeași, caldă, generoasă, o dăruire totală. L-a scăldat în lacrimi, chiar dacă i-a zis că nu îi plac melodramele.

– Vai, ai slăbit, ești palid... te-ai „stricat”!

Și și-a pus în gând să îl „refacă” printr-un mic-dejun cu suc de portocale, lapte, plăcinte de casă și dulciuri și cu „leacul care a salvat atâta și atâta lume în timpul ocupației”, atotputernica... untură de pește. Iar pentru prânz i-a pregătit ficat la grătar, ca să i se refacă sângele.

În bombănitul ei i-a pomenit și pe călugării cei „răi”, care i-au îmbolnăvit copilul. „Unii, obișnuiți cu traiul bun”, care trăiesc o sută de ani, pe feciorul ei l-au „omorât” cu munca și când s-a îmbolnăvit l-au „aruncat pe un pat să se sfârșească”. Era atât de pornită împotriva lor, că nu a vrut să primească nici măcar darurile pe care i le dăduseră prin fiul ei: miere, plante medicinale, marmeladă și talismane¹. Și era om al Bisericii! Ținea întotdeauna posturile de când și-a pierdut soțul și nu lipsea de la nici o Liturghie. În zilele de sărbătoare nu spăla nici rufe, fiindcă era păcat! Mai presus de toate era însă... mamă!

Și totuși, uitându-se în oglindă, Iorgos vedea cu totul altceva. Chiar dacă fusese bolnav în ultimele săptămâni,

¹ Talismanul este o mică bucată de stofă, care poate conține flori uscate, de la Sfântul Epitaf, vată îmbibată în ulei de la Sfântul Maslu, fragmente din veșmintele cu care sunt îmbrăcate moaștele sfinților (care sunt schimbate periodic și împărțite credincioșilor) sau târnoseală (o bucată mică de pânză, îmbibată în ceară de albine, frumos mirositoare, care se împarte credincioșilor după slujba sfințirii unei biserici).

nu-și amintea să fi fost vreodată atât de îmbujorat. Pielea îi era nefiresc de transparentă și curată și simțea o stare de bine regeneratoare. Obrajii îi erau colorați roz; privirea lui căpătase vitalitate și curățenie, albul ochilor îi era luminos. Și nici profilul curbat al burții nu era al unui om subnutrit. Cine îndrăznește însă să o contrazică pe mama lui? Ochii acesteia au alt filtru, un filtru pe care îl capătă toate mamele la maternitate, în momentul în care își iau pentru prima oară copilul în brațe. O primă încercare a lui Iorgos de a le lua apărarea călugărilor care l-au îngrijit ca pe o vrăbiuță rănită a căzut în abisul refuzului mamei sale de a asculta orice îi contrazicea convingerea. Era ca și cum vorbeau altă limbă și nu se puteau înțelege.

Și masa de seară, dată în cinstea sosirii lui, a semănat tot cu un turn Babel. Toți vorbeau în același timp și de aceea vorbeau tare. Copiii țipau, mamele îi amenințau pe copii, bărbații își turnau vin unul altuia cu de-a sila și din difuzoare se auzea vocea lui... Kazantzídis¹, întregind vacarmul general. Parcă se întorsese ca emigrant de la München!

Erau de față toți frații lui, cu familiile lor. Fratele său mai mare, proprietar al unei spălătorii de mașini, însoțit de soția lui grasă și de cei trei copii ai lor. Acesta îl angajase la un moment dat la firma lui, atunci când rămăsese șomer, ca să spele mașini, dar a descoperit rapid că, așa cum făcea și cu cei doi pakistanezi pe care îi avea ca angajați, nu îi plătea asigurare, și în felul acesta a fost silit să plece de acolo. Urmau fratele mai mic împreună cu

¹ Stelios Kazantzidis (1931-2001) a fost unul dintre cei mai populari cântăreți eleni ai secolului al XX-lea, reprezentant al genului *rembétiko* și al cântecului popular (*laikó tragúdi*).

nu-și amintea să fi fost vreodată atât de îmbujorat. Pielea îi era nefiresc de transparentă și curată și simțea o stare de bine regeneratoare. Obrajii îi erau colorați roz; privirea lui căpătase vitalitate și curățenie, albul ochilor îi era luminos. Și nici profilul curbat al burții nu era al unui om subnutrit. Cine îndrăznește însă să o contrazică pe mama lui? Ochii acesteia au alt filtru, un filtru pe care îl capătă toate mamele la maternitate, în momentul în care își iau pentru prima oară copilul în brațe. O primă încercare a lui Iorgos de a le lua apărarea călugărilor care l-au îngrijit ca pe o vrăbiuță rănită a căzut în abisul refuzului mamei sale de a asculta orice îi contrazicea convingerea. Era ca și cum vorbeau altă limbă și nu se puteau înțelege.

Și masa de seară, dată în cinstea sosirii lui, a semănat tot cu un turn Babel. Toți vorbeau în același timp și de aceea vorbeau tare. Copiii țipau, mamele îi amenințau pe copii, bărbații își turnau vin unul altuia cu de-a sila și din difuzoare se auzea vocea lui... Kazantzídis¹, întregind vacarmul general. Parcă se întorsese ca emigrant de la München!

Erau de față toți frații lui, cu familiile lor. Fratele său mai mare, proprietar al unei spălătorii de mașini, însoțit de soția lui grasă și de cei trei copii ai lor. Acesta îl angajase la un moment dat la firma lui, atunci când rămăsese șomer, ca să spele mașini, dar a descoperit rapid că, așa cum făcea și cu cei doi pakistanezi pe care îi avea ca angajați, nu îi plătea asigurare, și în felul acesta a fost silit să plece de acolo. Urmau fratele mai mic împreună cu

¹ Stelios Kazantzidis (1931-2001) a fost unul dintre cei mai populari cântăreți eleni ai secolului al XX-lea, reprezentant al genului *rembétiko* și al cântecului popular (*laikó tragúdi*).

soția – ambii, funcționari publici –, cu cele două odrasle ale lor și sora lui mai mică, care de curând își manifestase revolta și plecase de acasă, trăind cu un muzician, un lungan searbăd, plin de tatuaje și cercei. Dacă ar fi trăit tatăl lui, nu ar fi permis niciodată ca fiica sa să plece de acasă necununată. Și, fiindcă voinicul ei nu avea „chef” de mese în familie și astfel de „complicații mic-burgheze”, nu a însoțit-o, și cea „mică” a fost toată seara posomorâtă.

Erau de față și cei mai buni prieteni ai lui Iorgos, colegi din școala generală, care erau și ei microbiști fanatici ai echipei Panathinaikós, și mai ales împărtășeau aceleași concepții: când văd un preot fac eczeme alergice. „Ara-tă-mi cu cine te însoțești ca să îți spun cine ești!” Unul dintre ei este șomer din convingere, cu alte cuvinte, un trântor, client permanent al cafenelelor și leneș până și în conversație. Doar pe stadion i se dezleagă limba. Celălalt lucrează la atelierul de motociclete pe care îl deține tatăl lui și își risipește banii în excese și cu femei de moravuri ușoare. Este tipul clasic al deșteptului care ironizează și ia în batjocură pe toți și pe toate.

Se lăuda că s-a dus odată să se spovedească, ca să „se distreze”. Toată lumea din piață aflase dialogul pe care l-a avut cu preotul; se fălea cu asta:

- Ești căsătorit?, l-a întrebat preotul.
- Nu!
- Mergi la femei?
- Nu... ele vin la mine.
- Le promiți cumva că le iei de soție, pentru a le seduce?
- Nici dacă aș vrea, n-aș putea!
- De ce?, s-a mirat preotul.
- Nu sunt grecoaice și nu știu o boabă de greacă!

– Crezi că e creștinește ceea ce faci?

– Da, fiindcă merg doar la femei de alte religii. Știi, chinezoaice, albaneze, musulmane...!

– Să nu te împărtășești șase luni, și de măsura pocăinței tale va depinde ce va urma...

– M-am împărtășit ieri!

– Mai întâi ne spovedim și apoi ne împărtășim!, zise preotul exasperat. Măcar ții post înainte să te împărtășești?

– Cu o seară înainte, cu un grup de prieteni vechi, am ras niște *kokoretsi* și niște cârnați din măruntaie, pe care le-am stins cu vin îndeajuns. Ne-am îmbătat criță! Dar stai liniștit, am luat permisiunea să mă împărtășesc de la un medic din grup!

– Cum adică un medic ți-a dat voie să te împărtășești?, s-a mirat preotul, cu dezamăgire în glas.

– Mi-a zis că în trei ore stomacul digeră totul. Am băut și o apă carbogazoasă, deci... eram cu totul pregătit!

Preotul s-a convins că cel pe care-l avea în față lua în batjocură Taina și a încercat să pună capăt discuției, dar nu-i venea să citească rugăciunea de dezlegare. De aceea i-a dat un chestionar, în care erau enumerate o sută de păcate, ca să-l studieze și să-i răspundă altă dată în câte a căzut. Prietenul lui Iorgos s-a făcut că îl cercetează pe loc și a răspuns cu puțin înainte ca preotul, a cărui răbdare ajunsese la limită, să-i ceară să plece:

– Oau, există atâtea păcate și eu n-am știut? Îți mulțumesc, părinte! Acum știu cu ce o să-mi umplu timpul!

Într-o astfel de companie, cu persoane lipsite de măsură și cu vinul curgând din belșug, limbile se dezleagă cu ușurință și rușinea dispare. Și cu atât mai mult cu cât mama lui nu a încetat o clipă să-l îndoape cu mâncare și să-i

acuze pe călugări. Astfel, nu a durat mult până când au început șicanările și „grosolăniile” despre Sfântul Munte.

– Ia zi, acolo fac cruce asupra mielului și îl botează „doradă”? Au cântare acolo sau le-a stricat-o cel mai slab dintre ei? Când fac baie, le... cade săpunul pe jos? Ce culoare e la modă la lenjeria intimă?... Rozul? În ce te plătesc, în obligațiuni ale societății Paradisul S.A.? Călugării știu ce e transpirația, sau când le apar primele picături cheamă doctorul?

La început, din politețe, Iorgos doar a zâmbit. De altfel, recunoștea că multe dintre aceste replici fuseseră inspirate chiar de el. Apoi, timid, a încercat să corecteze puțin nedreptatea, dar nu au făcut decât să îl ia în râs. Știind care-i erau opiniile obișnuite, au crezut că glumea și râdeau și mai mult la fiecare cuvânt pe care-l spunea. După aceea, văzând bine că vorbește la „urechi ce nu aud”, nu a mai scos un cuvânt. În final s-a declarat obosit și „puțin bolnav” și s-a retras în camera lui.

Și acolo, îndată ce a închis ochii, s-a văzut urcându-se pe masă și, privindu-i pe rând, unul câte unul, le-a zis: „Care dintre voi are îndrăzneala să îi acuze? Nici unul dintre voi nu e mai muncitor decât Ilarion! Toți la un loc nu lucrați cât el! Nici unul dintre voi nu este atât de neobosit și nu se dăruiește celorlalți precum Calist! Care dintre voi se satură cu un pesmet, așa cum face părintele Visarion? Cine iartă așa ușor precum părintele Gavrilă? Faceți aluzii sexuale, iar voi purtați cercei și vă epilați ca și cum ați fi femei, fiindcă așa este la modă! Admirați artiști panhedoniști și tolerați anormalitatea atunci când vă convine. Femeia care acceptă să aibă o relație cu voi trebuie să fie «versată». Epoca metrosexuală pe care o admirați și

în care vă integrați nu vă deranjează! Cu toții înșelați Statul și exploatați pe oricine puteți, funcționar, client, rudă, prieten, iar la sfârșitul zilei vă admirați în oglindă și sunteți satisfăcuți că vă descurcați! Și pentru tot ce faceți rău aveți întotdeauna o justificare: tot timpul cineva v-a silit să faceți ce nu trebuia!”

Uitându-se astfel, cu ochii minții, pe rând, la fiecare, privirea i s-a oprit asupra mamei lui, și atunci s-a rușinat pentru cuvintele pe care le spusese mai devreme și s-a oprit. Și așa a adormit, cu acea senzație de jenă. Dimineața, când s-a trezit, după ce și-a aruncat cu apă pe față, uitându-se în oglindă, i s-a părut că vede un străin. Și s-a hotărât să-l alunge.

Clima blândă din Attica a alungat tusea și o radiografie a confirmat evoluția bună a sănătății lui. Îngrijirea pe care i-o acorda mama lui și lipsa obligațiilor au venit în ajutorul timpului-medic, plămânii săi curățându-se treptat. Viața sa cotidiană a intrat precum un calapod de lemn într-un pantof vechi, încercat, comod. Plimbări cu prietenii, stadion, distracții de noapte, trândăvire prin cafenele, flirturi. Imaginea din oglindă îi era acum iarăși cunoscută, străinul dispăruse.

Sau oare doar s-a ascuns? Ceva nu e în regulă, simte asta, mai ales atunci când e singur. Și „pantoful” acesta cunoscut îl deranjează, ca și cum acolo, în Munte, s-ar fi ales cu o bătătură care acum îl deranja la „mers”. Au trecut cinci săptămâni de când venise. Când o să înceapă să se simtă din nou ca înainte? Cât avea oare să mai dureze sentimentul acesta? Se simțea de parcă niciodată nu ar fi fost parte a acestui oraș, ca un vizitator străin, ca un ginere sărac, care locuiește în casa socrilor. De ce oare se surprinde

uneori căutând mireasma ademenitoare a Muntelui? Aici toate miros a cancer și decădere! Unde sunt trilurile păsărilor și murmurul valurilor mării? Aici aude doar sunete de claxon și motociclete. De ce paleta de culori de aici are doar gri? Ce fel de pictori locuiesc aici? Aici până și culorile luminoase devin mohorâte, terne. Și străinii nu te salută aici așa cum o face monahul necunoscut, pe care îl întâlnești pe potecă, nici nu îți oferă vreo gustare dacă nu primesc de zece ori înapoi ce ți-au dăruit! Și toți aceștia, care taie frunze la câini prin cafenele, n-au oare nici o altă treabă de făcut? Cum de se cunoaște cu toți pierde-vară? E și el unul dintre ei? Așa o fi și el, care a lucrat de mic, sau îi unește altceva? Și trecătorii de ce se grăbesc? Nu își amintește să fi văzut vreun monah grăbit decât dacă trebuia să ajute pe cineva. Și secunde ceasurilor de ce se aud aici intens și enervant, ca niște lovituri de ciocan în tâmpile? Acolo sunt silențioase, arătătoare se mișcă neobservate, asemenea unui gecko jucăuș pe tencuială. Până și transpirația are miros neplăcut aici. Acolo putea să nu facă baie cu zilele, și totuși mirosea frumos! Nici mâncarea nu te satură aici, după puțin timp îți e din nou foame. Acolo îți ostoiai setea doar cu apă. Și somnul aici este greu și întotdeauna puțin, chiar dacă doarme continuu, și nu e regenerator și ușor ca în Munte.

Mama lui, Chira-Vasilichí, care își „citește” copiii așa cum marinarii citesc vremea, a prevăzut furtuni neașteptate și i-a înghețat inima când s-a gândit: „Te pomenești că i-or fi făcut vrăji copilului meu și se călugărește!” La gândul ăsta aprindea candelile, tămâia și o ruga pe Maica Domnului să nu îl lase pe fiul ei să își închine viața... Fiului ei!

Și Iorgos, care și-a dat seama de spaima mamei lui, o tachina:

– Mamă, eu de ce nu am haine negre? Știi ce bine îmi vin?

Sau când trecea pe lângă ea, pasămite firesc și absorbit de gânduri, cânta ușor „Apărătoare Doamnă”, singura cântare bisericească de care își amintea.

Chira-Vasilichí încerca să pună capăt tensiunii pe care fiul ei i-o iscase în inimă în toate felurile posibile. Mai întâi i-a pus pe toți frații și pe prietenii lui să-l „cumințească”. Și aceștia, ca să o liniștească, au făcut-o, dar nu cu convingere, fiindcă considerau că își făcea griji în mod exagerat. E adevărat, îi mai scapă două-trei cuvinte de bine despre Sfântul Munte, dar, în fond, îl au în fața lor pe același Iorgos pe care îl cunoșteau de atâția ani. Până la urmă, de acolo își câștigă pâinea, ar fi absurd să fie nerecunoscător!

Acestea erau însă detalii care nu îi redau liniștea! Apoi s-a îngrijit să îi facă cunoștință cu o fată „de familie bună”, cu slujbă bună și o căsuță în Kamínia¹. Iorgos nici nu știa ce trebuia să facă – să râdă sau să se enerveze! Când și această încercare a eșuat, a invocat argumentul major, propria-i stare de sănătate. Respira greu, cu dificultate, avea „depresie”, dar toate îi treceau când îl avea pe Iorgos lângă ea. Și el, neliniștit, a dus-o la medici și, abia când toate analizele au ieșit bune, s-a trezit, și-a dat seama de „jocul” mamei lui și s-a liniștit. Dar... nu a încetat să o tachineze, așa, ca să se învețe minte că l-a speriat:

– Mă gândesc să îmi las barbă! Ce zici, mi-ar sta bine?

¹ Unul dintre cele mai cunoscute cartiere muncitorești din Pireu.

CAPITOLUL VII

Apnee în somn... Era prima dată când Iorgos auzea de această boală. Și asta, la telefon, de la starețul Gavriil. Vocea părintelui tremura și părea lipsită de viață, ca și cum ar fi vorbit dintr-un puț adânc, atunci când i-a dat vestea cea rea. În timp ce mama lui i-a strâns fără chef lucrurile, pentru a se întoarce de urgență în Sfântul Munte ca să ajungă la slujba de înmormântare, el, nevenindu-i să creadă ce se întâmplase, a căutat pe mai multe pagini de internet informații: „Apneea în somn este o tulburare patologică a somnului, în timpul căreia se observă întreruperea respirației, care durează mai mult decât pauza firească dintre două respirații. Aceasta are ca rezultat faptul că somnul este neliniștit și superficial, cu sforăit intens. Consecințe imediate sunt oboseala pe tot parcursul zilei, randamentul redus, tulburări de memorie și ale capacității de concentrare, iar deseori bolnavul acuză dificultate de trezire și cefalee matinală. Totodată, se poate observa o schimbare a comportamentului său, nervozitate și iritabilitate. Pe termen lung, dacă nu se tratează, persoanele cu sindrom de apnee în somn prezintă riscul de a dezvolta hipertensiune arterială, cardiopatie, insuficiență respiratorie, accident vascular cerebral sau se poate agrava o boală coronariană preexistentă. Cel mai eficient tratament pentru sindromul de apnee în somn este adminis-

trarea unui flux continuu de aer direct în nas cu ajutorul unui dispozitiv special (CPAP). Prin această metodă, pacientul poartă în timpul somnului o mască specială, prin care primește aer sub presiune.”

Nu-i venea să creadă. Era ca și cum trăia un vis urât, în care totul era absurd și lipsit de coerență. *Cum e posibil să moară un om în secolul al XXI-lea de o „tulburare a somnului”?* Părea incredibil! În primul rând, Ilarion nu părea niciodată obosit. Nici măcar nu a căscat vreodată în fața lui! Niciodată nu l-a văzut nervos, nici cu vreo tulburare de memorie. Nici nu s-a plâns vreodată de dureri de cap.

Dacă nu ar fi auzit vestea rea din gura vrednică de crezare a starețului, nu ar fi crezut. Era ca și cum cineva i-ar fi spus că s-a prăbușit... Olimpul! *Mor munții? Și mai ales dintr-un sforăit?!*

Problema de sănătate a lui Ilarion era veche și frații din mănăstire o cunoșteau, după cum i-a explicat starețul. Făcuse toate analizele și încercase toate tratamentele posibile, dar în zadar. Soluția era procurarea aparatului CPAP, pe care îl putea concesiona Casa de Sănătate. Întrucât însă Ilarion considera numărul de asigurare socială drept premergător al pecetluirii finale, prin urmare diabolic, nu a vrut să aibă asigurare, deci nici să fie închiriat aparatul la un preț mic. Insistența starețului de a-l cumpăra s-a lovit de refuzul său categoric, Ilarion aducând ca argument costul ridicat al aparatului în raport cu alte nevoi pe care le avea mănăstirea și care erau prioritare. Soluția pe care a găsit-o a fost să doarmă iarna-vara cu ferestrele deschise sau să nu doarmă deloc!

Drumul de întoarcere în Munte i s-a părut lui Iorgos ca o singură secundă, ca o clipire. Nu-și amintește nici mă-

car un minut din despărțirea de rudele sale, nici de locurile prin care a trecut, nici de oamenii pe care i-a întâlnit în acea călătorie. Își amintește doar că a stat încolăcit pe scaun fiindcă îi era frig, cu toate că era o zi călduroasă de primăvară. Nici mintea, nici simțurile sale nu au călătorit atunci, ci doar trupul său. Mintea îi era în altă parte, călătorește în timp, la diminețile cu uriașul roșcat, la păhărelele de *țipuro* pe care le-au ciocnit și urările pe care și le-au făcut în acele clipe, la sfaturile pe care i le dădea, la răbdarea și la grija cu care îl înconjura, la dragostea pe care i-o arăta și până și la neînțelegerile pe care le-au avut uneori. Printre aceste amintiri îi venea în minte figura tatălui lui și se simțea ca și cum îl pierdea acum a doua oară, iar durerea devenea dublă, insuportabilă. Simțea cum ochii i se umezesc și îl va podidi plânsul, și atunci avea o stare de... nervozitate, și se gândea atât de intens, că se înroșea la față și i se umflau venele la tâmplă. Era supărat pe toată lumea. Răul nu era impersonal:

„Popi fixiști! Mincinoși! Ipocriți! Peste tot îl vedeți pe diavolul și umpleți lumea de sentimente de vinovăție! Nu mânca una, nu face alta, nu te îmbrăca așa, nu te distra, nu îți face asigurare fiindcă trebuie să iei număr de asigurare... Iar voi trăiți în opulență și mâncați pe săturate și, când vă îmbolnăviți, alergați la cei mai buni profesori!

Și tu, măi Ilarion, ditamai bărbatul, om de doi metri, să te încăpățânezi ca un copil mic! De ce? Ai vrut să mori? De ce? Ca să te duci în rai cu un ceas mai devreme? Ești sigur că există raiul sau acum ești într-un vid negru și îți dai singur palme?”

După ce s-a descărcat și ochii i s-au limpezit, s-a liniștit și, gândindu-se la trecut, a simțit dintr-odată cum se um-

pleau anumite goluri, cum i se lămureau unele nedumeriri, neînsemnate, pe care le-a avut. De aceea se trezea întotdeauna primul, pentru că el pur și simplu... nu dormea! Pentru el slujba de dimineață și treburile înainte de răsăritul soarelui erau o izbăvire din chinul nocturn. Această afecțiune trebuie să fi fost cauza pentru care nu lăsa nicio dată pe mâine o lucrare care putea fi făcută astăzi. Nu făcea asta fiindcă era un supraveghetor pretențios, ci pentru că pur și simplu nu era sigur că se va mai trezi! Și, limpezindu-se aceste nelămuriri, altele mai dificile i-au cuprins mintea. Unde găsea el atâta putere? Cine îi ținea pleoapele deschise? De unde izvora liniștea lui? Ce fel de om trăiește fiecare zi ca și cum ar fi ultima lui zi, și liniștit sau chiar fericit? Ce-l făcea să nu piardă nici o Liturghie și nici o slujbă, oricât de epuizat ar fi fost? Și cum de putea oare iubi atât de mult un Dumnezeu Care îi făcuse un asemenea „dar”?

Când a vorbit la telefon cu starețul Gavriil, l-a rugat să amâne slujba de înmormântare până ajunge și el. Și starețul, care își dăduse seama cât îl iubea pe Ilarion, nu a vrut să îl lipsească de acest moment. De altfel, de asta îl și înștiințase. Și, de vreme ce Ilarion nu păstrase legături cu lumea din afară, Iorgos era în fond singura sa „rudă” din lume care a fost înștiințată. Nu a fost însă singurul mirean prezent la înmormântare. Ilarion era foarte îndrăgit – la slujbă a fost prezent aproape tot personalul civil din peninsula athonită: angajați ai corpului portuar, polițiști, asistenți medicali, oameni de afaceri, muncitori, străini și greci...

De dragul prietenului său, Iorgos a stat la toată slujba, chiar dacă cea mai mare parte a acesteia a fost un interminabil „Doamne, miluiește!” rostit în biserica centrală. A rezistat fără să cârtească, în memoria prietenului său!

Era de un an aproape „aghiorit” și era pentru prima oară când participa la o slujbă în biserica centrală a mănăstirii. Nu a trecut neobservat nici un centimetru din biserica veche de mai bine de un mileniu, catapeteasma aurită cu măiestrie, înaltele și impunătoarele coloane monolitice, icoanele foarte vechi, curbate, icoanele afumate de pe pereți, Atotțiitorul încruntat de pe cupolă, podeaua din marmură, împodobită cu mozaic; și-a îndreptat privirea către orice altceva, doar ca să nu îl vadă pe monahul întins în mijlocul bisericii și acoperit cu lințoliul.

În *Ghidul Sfântului Munte*, cartea pe care i-o dăduse prietenul său acum adormit, citise despre tipicul înmormântărilor din Munte. În mod bizar, îl impresionase atât de mult acea rânduială, încât o reținuse aproape în întregime:

Înmormântarea unui călugăr în Sfântul Munte

Două sunt într-o obște principalele slujbe la care se poate vedea pus deplin în aplicare principiul „toți pentru unul”: tunderea în monahism și slujba de înmormântare. Prin cea dintâi are loc includerea monahului în cadrul comunității. Prin cea de a doua este scos din comunitatea de pe pământ. Prima este numită naștere duhovnicească; a doua este moartea trupească.

Vestea adormirii unui călugăr se află imediat în toată mănăstirea și, apoi, în toată lumea aghiorită. De obicei monahii ajung la vârste înaintate, deoarece nu fac excese și mănâncă alimente sănătoase. După ce trupul celui adormit este îngrijit (nu este spălat, ci șters cu apă caldă pe frunte, pe piept, pe mâini, pe genunchi și pe picioare, fără ca monahul care îl va îmbrăca să îl vadă dezbrăcat), i se pun în picioare șosete curate, pe cap, potcapul, cuculul, camilafca, este

încălțat cu sandale, i se pune rasa, lenjeria de corp, flanela, schima, polistavrionul¹, i se încrucișează și i se leagă mâinile. Apoi este înfășurat în mantia care mai întâi a fost întinsă pe lat și cu mânecile sfâșiate până sus, este învelit în aceasta de-a curmezișul, după care mantia este cusută cu ață neagră, astfel încât să cuprindă înăuntrul ei întreg trupul celui adormit. Apoi i se pune în mantie un șirag de mătănii. Mantia lui devine lințoliu și deasupra se fac, cu fâșiile mantiei, trei cruci: la frunte, la piept și la genunchi. Dacă cel mort este ieromonah, i se pune deasupra un epitrahil. Dacă este stareț, nu i se acoperă capul.

Acum este pregătit pentru a fi dus în naosul bisericii. Este dus pe un pat de lemn (năsălie) în naos. Cât timp rămâne acolo, lângă cel adormit arde o lumânare, iar frații citesc pe rând Psaltirea. Slujba de înmormântare a unui ieromonah se face în mijlocul bisericii, iar cea a unui simplu călugăr, în tinda bisericii. Slujba înmormântării are loc imediat după Liturghie, dimineata, sau după Vecernie, după-amiaza. Potrivit unei foarte vechi rânduieli monahale, la slujbă se adună întreaga obște – când moare un frate „toți frații trebuie să-l însoțească pe ultimul drum”. În timpul slujbei, care este mult mai lungă decât cea obișnuită, toți frații țin în mână lumânări aprinse. Pe pieptul mortului este așezată icoana care înfățișează cele trei chipuri².

¹ Polistavrionul [din gr. πολυ- („mult”) + σταυρός („cruce”) + terminația -ιον(ν)] → „multe cruci”) este un șnur cu multe cruci mici împletite în el. Polistavrionul formează un jug în jurul călugărului, reamintindu-i astfel monahului că viața sa este dăruită lui Hristos.

² În original, τριμορφη εικόνα. Prin această sintagmă se înțelege probabil icoana Deisis (de la gr. δέσις, „rugăciune”), care îl reprezintă de regulă pe Hristos ca Împărat, așezat pe tron, ținând Evanghelia în mână și binecuvântând. În dreapta Mântuitorului se află Maica Domnului, iar în stânga Sa, Sfântul Ioan Botezătorul, amândoi în picioare, rugându-se.

Pe măsură ce se desfășoară, slujba se dovedește a fi, cu adevărat, o revelație. Troparele din cadrul acesteia nu vorbesc doar despre deșertăciunea vieții (fapt ce se poate învăța și din prezența trupului neînsuflețit în mijlocul pronaosului), ci slăvesc și biruința Vieții, a Domnului nostru Iisus Hristos, asupra morții și a stricăciunii. Spre sfârșitul slujbei, când se cântă prosomiile, începând cu: „Veniți, fraților, să dăm mortului sărutarea cea mai de pe urmă...”, frații se apropie și îi dau ultima sărutare celui mort.

Apoi, în timp ce se cântă Trisaghionul [„Sfinte Dumnezeule”], în sunete tânguitoare de clopot, cel adormit este scos din biserică. Înainte merg paracliserii, ținând felinare, urmează cântăreții, preoții și ceilalți frați, iar pe drum se fac opriri, la care se înalță rugăciuni. Urmează trupul celui adormit și în spatele lui, cu lumânări aprinse, ceilalți părinți. După ce trupul este așezat în mormânt, fără coșciug, preotul aruncă, în chipul crucii, țărână pe trup și ulei din candela Mântuitorului (la cimitir). Fiind adunată obștea în jurul mormântului proaspăt săpat, tipicarul va face prima sută de rugăciuni cu mătăniile pentru odihna [sufletului fratelui]. Timp de 40 de zile, fiecare frate va face rugăciune cu mătăniile pentru cel adormit. Apoi se face Trisaghionul... și starețul ține o cuvântare, în care laudă virtutea și nevoințele duhovnicești ale călugărului care a adormit.

Cererile și rugăciunile pentru odihna sufletului acestuia vor continua să se facă „cu râvnă, timp de un an, în biserica centrală, iar la cimitir, până la mutarea osemintelor lui, adică vreme de trei ani”. Cel adormit este pomenit timp de 40 de zile după înmormântare la Vohodul Mare. Dacă este stareț, pomenirea se face o perioadă mult mai îndelungată.

Este trecut în diptice (fiecare monah care a plecat [din viața aceasta]) și este pomenit zilnic la Proscomidie, în tim-

pul Sfintei Liturghii (în biserica principală a mănăstirii, la paraclise).

Ceea ce trebuie menționat, ca un excepțional privilegiu al călugărilor athoniți, este faptul că trupul celui plecat rămâne, până la îngroparea sa, moale și flexibil, spre deosebire de trupurile tuturor morților, care devin, fără excepție, tari și rigide.

Tipicul a fost respectat în totalitate, exact așa cum îl citise Iorgos. Nicăieri nu era scris însă că figurile monahilor (care participă la slujbă) vor fi inexpresive, aproape indifferente. Mișcări de rutină, fețe „fără chip”, aproape ca niște chipuri de ceară. Mișcările și expresiile feței lor nu se deosebeau cu nimic de o zi obișnuită la slujbă și nimic nu arăta că în curând aveau să îngroape un bun prieten și tovarăș. Și privindu-i, până și în timpul procesiunii, în drum spre cimitirul care se afla în spatele clădirii muncitorilor, unde petrecuse atâta timp, aveai impresia că purtau în procesiune o icoană, o simplă zugrăveală pe o scândură. Doar la unii parcă vedea puțină invidie [că el se întâlnea înaintea lor cu doritul Iisus], dar și aceea de scurtă durată! Unde era mama lui Ilarion, să se arunce în mormânt cu el? Unde erau surorile lui, să-l ude cu lacrimi? Unde sunt bătrânele satului lui, să-l jelească? Unde era cea pe care o iubise în taină, când era tânăr, să plângă deoparte? În mormântare era acest continuu „Doamne, miluiește!”? Doar starețul era puțin mai palid decât de obicei! Ce părinte, fie și duhovnicesc, vrea să-și îngroape copilul?

Era supărat, întristat, dezamăgit, altfel își închipuise acest eveniment. Nici măcar amintirea unui moment dintr-un dialog pe care îl avusese cu Ilarion nu i-a adus mângâ-

iere. Își amintea că dialogul acesta fusese prilejuit de un articol pe care Iorgos îl citise mai demult într-o revistă:

– Muntele Athos este singurul loc în care doar se moare și nimeni nu se naște, făcându-se referire, în mod evident, la absența femeilor.

– Muntele Athos este singurul loc în care toți se nasc, mai precis, se nasc din nou și nimeni nu moare, ci doar se somnă de veci, a replicat brusc monahul uriaș, deranjat de inexactitatea cuvintelor lui Iorgos, punând cu asta capăt discuției.

Discuția despre moarte a fost continuată pe neașteptate altă dată, când au vizitat un monah în vârstă. Acel călugăr uscățiv afirmase că, pentru creștinul autentic, moartea este un dar, o binecuvântare, o întoarcere în „patrie”, este „biletul” către Ierusalimul cel de Sus. „Ei bine, dacă e dar și sărbătoare”, a gândit Iorgos și s-a abținut să nu o strige în gura mare, „atunci lăsați cădelnițele și puneți mâna pe tobe și pe clarinete și să petrecem!”

Dar în loc să scoată un strigăt de revoltă, în loc să îi vină să danseze, i-a venit să plângă în hohote și a simțit o durere care era gata să explodeze. Ochii i s-au împăienjenit de lacrimi sărate și a simțit că nu îl mai țin picioarele. A plecat de acolo în fugă. Acum nu era doar trist, ci era și furios pe el însuși. Ce se întâmpla cu el? Cum putea să facă una ca asta? El nu plângea niciodată! Plânsul e pentru femei. Și la înmormântarea tatălui lui, el fusese cel care le dăduse curaj celorlalți.

Îi revenise din nou în minte tatăl lui! Dar cum de în ultimele zile își tot amintea de el?

CAPITOLUL VIII

Tatăl lui Iorgos era exemplul clasic de artist desăvârșit care, în același timp, era însă un prost negustor. Renumit pentru talentul lui în domeniul sculpturii în lemn, un meșter fără egal, dar... fraier! Cel puțin, așa îl considera Iorgos. Foarte căutat pentru calitatea lucrărilor lui, cu patru copii de crescut, când trebuia să ceară un preț pentru o lucrare, se simțea rău, îi era rușine să vorbească despre bani cu ierarhii și cu preoții și îi pierdea graiul, aproape că se bâlbâia. Atât de mult îi aprecia pe preoți! Urmarea era că ori cerea puțin, ori lăsa plata la latitudinea lor, dându-le ocazia să profite de el, iar epitropilor și preoților care se ocupau de aceste lucruri, prilejul să întindă mese copioase. Nu de puține ori documentele pe care le semna, „din motive formale, de contabilitate”, cuprindeau sume duble față de cele pe care le încasa el. Vedea și el asta, dar îi scuza zicând că în mod sigur lucrul acesta se făcea pentru a fi acoperite alte nevoi ale bisericii sau în scopuri filantropice.

Când Iorgos s-a maturizat ca profesionist lângă tatăl lui și din „băiatul priceput al tatălui” a ajuns „asociat” și a considerat că avea un cuvânt de spus în privința părții financiare, nu au întârziat să apară certuri homerice în acest sens. Îi era alături și mama sa, care dobândise în el un aliat

în încercarea ei, de ani buni, de a schimba atitudinea tatălui său:

– Nu vezi cum te exploatează, măi, omule? Ei semnează acte în care declară că plătesc dublul sumei reale, și astfel au ajuns să își facă averi întregi. Iar noi nu avem să-i dăm nici măcar o haină zestre fetei noastre și plătim impozite pentru bani pe care nu îi primim!

Dacă îi încasa și pe aceia, fiindcă sumele restante pe care trebuia să le primească erau nenumărate. Acolo să vezi rușine! Să se ducă tatăl lui Iorgos să recupereze restul banilor pe care i-i datora cineva? Doamne ferește! Era ceva de neînchipuit! Dar ce rest? El nu cerea nici măcar ce dădea împrumut! Toți știau că ce lua cu împrumut de la el era practic un dar! Făcuse bine foarte multor persoane, iar când a ajuns în situația să-i fie tăiat piciorul din cauza diabetului de care suferea de mulți ani și apoi a orbit și nu a mai putut să lucreze, nimeni nu s-a simțit să îi înapoieze o parte din datorii. Au venit și zile când nu au avut ce mânca, și mama lui bătea la porțile celor cărora li se făcuse bine și singurul lucru pe care l-a primit a fost compătimire și multă... înțelegere.

Iorgos a văzut asta și i-a urât pe toți preoții și pe „marii creștini” care își fac cu ostentație semnul crucii și perorează despre Dumnezeu. A fost prezent în biserici de copil, dar nu își amintea nici măcar un lucru bun! Iar când vedea că, ajuns orb și cu un singur picior, tatăl său, în loc să se revolte, Îl slăvea toată ziua pe Dumnezeu și cânta cu voce joasă cântări bisericești, atunci toată admirația și dragostea pe care le simțea pentru părintele său și pentru artistul renumit au făcut loc unui amestec ciudat de nedumescire și dispreț. Pentru el, atitudinea asta nu era îngăduință

creștină, nici dezrădăcinare a unor sentimente bolnăvicioase, ci lașitate, lipsă de curaj de a înfrunta răutatea și lipsa de simț a lumii!

În ziua în care, cu toate că îi fusese tăiat și celălalt picior, a continuat să Îi dea slavă lui Dumnezeu și să răspândească în jurul său doar iubire, la vederea tatălui său, care acum era o jumătate de om, a simțit și o stare de inexplicabilă aversiune. De atunci Iorgos nu a mai stat nici un minut pe acasă. În ultimii doi ani înainte de a muri, l-a văzut pe tatăl său cel mult de cinci ori, chiar dacă știa că acesta îi simțea lipsa și dorea să-l vadă. Și chiar când frații săi îl certau pentru comportamentul lui. Iar mama lui nu înceta să îl roage să stea acasă. Când a preluat conducerea afacerii de familie, având și un nume cunoscut și cunoștințele tatălui său, Iorgos a preluat frâiele cu altă atitudine și metode diferite. Tocmeli la preț, contracte false, sume false în acte, lucrări pe datorie, favoruri și îngăduințe erau termeni care nu făceau parte din vocabularul profesional al lui Iorgos. Profesional corect, întotdeauna punctual la predarea lucrărilor și alegând cel mai bun material de lucru, nu accepta decât respectarea înțelegerilor. De două-trei ori a intervenit și cu un avocat ca să încaseze neîntârziat ce i se datora. Înțelegeri pe sub masă și aranjamente cu intermediari nu a acceptat niciodată. Și, așa cum era de așteptat, toți cei care, asemenea unor rozătoare dubioase, fuseseră obișnuiți să profite din contractarea lucrărilor, i-au devenit calomniatori. Nu a durat mult până când – cu toate că se recunoștea că era la fel de priceput ca tatăl său – a devenit mai puțin solicitat, fiind evitat din pricina intransigenței și a rigidității sale. Astfel, treptat, piața l-a respins, iar criza economică i-a dat lovitura de grație, ajungând cu totul marginalizat.

Dar asta nu l-a făcut să-și schimbe părerile. Având convingerea că era cel mai bun meșter, a crezut că, mai devreme sau mai târziu, avea să îi fie recunoscută valoarea și că toată lumea îi va accepta termenii. Adevărul este că a învățat totul de la cel mai bun dascăl!

Tatăl său nu era ca sculptorii în lemn care sunt interesați doar de efectul estetic al lucrării și sunt în stare să lucreze și cu MDF. Meșter de veche tradiție, și-a început ucenicia prin cunoașterea lemnului, „temelia construcției”, cum obișnuia să spună. Știa că perioada cea mai bună pentru tăierea lemnului este vara, când copacul își strânge seva în trunchi, și că niciodată nu trebuie să alegi lemn din inima copacului, fiindcă se va strâmba; că, dacă lemnul nu este uscat pe cale artificială, trebuie uscat pe cale naturală, lăsându-l în aer liber aproximativ un an. Știa totul despre fibrele lemnului, de aceea îi sfătuia întotdeauna pe amatori să evite scândurile rășinoase, cum sunt cele de pin și de brad, care au miezul moale și nervuri tari. Prefera lemnul mai rar, precum teiul, arțarul și lemnul de abachi, care sunt lemne moi, chiar dacă știa că sunt vulnerabile la cari, îngrijindu-se să le trateze el însuși cu insecticide înainte să fie lăcuite. Lucra și cu lemne dure, cum sunt stejarul și nukul, dar îl durea inima când vedea că uneltele lui suferă. Dălțile, dălțile curbe, dălțile adânc curbate, dălțile în V, toate de import, erau pentru tatăl lui Iorgos ca niște copii ai lui; le pusese până și nume: fiecareia dintre cele douăsprezece dălți îi pusese numele unui Apostol.

În fiecare zi, după ce termina de cioplit, îi lua cel puțin două ore să le ascută și în tot acest timp fredona ușor cântări bisericești. Pietrele de ascuțit pe care le folosea erau făcute dintr-o rocă rară de șist din Creta, dornurile [numite

și nisipuri], cu care „săpa adânc” în „câmpul” dur, erau din oțel inoxidabil și ciocanul era din lemn de stejar de cârmâz din Karpenísi¹. Amestecul de ulei și petrol pentru ascuțit îl comanda de la un prieten, care lucra la o firmă ce producea combustibili speciali pentru mașini de curse. Toate, unelte excelente, lucrate de mâini bătătorite, cu experiență, aflate în slujba unei minți de artist fără egal, care a murit... într-o sărăcie lucie! Ce importanță mai avea că la înmormântarea lui a fost o mare de oameni? Asta nu era pentru Iorgos decât o dovadă de sentimentalism ieftin! Pe un om îl cinstești, îl ajuți și îl respecti cât e în viață, nu mort!

În perioada aceasta, când îl „ura” pe tatăl său, a vrut ca aceste unelte să fie îngropate cu el. Nu le-a acceptat nici un minut, chiar dacă erau de mai bună calitate decât ale lui. Le-a aruncat într-un colț al magaziei, disprețuite și sortite nefolosirii, și numai datorită sentimentalismului mamei sale au scăpat de a fi vândute în zile „grele”. Și totuși – și nicio dată nu a înțeles de ce a făcut asta –, când a aflat de moartea lui Ilarion, le-a căutat în magazie și le-a adus cu el în Sfântul Munte. Abia acum, ținându-le în mâini, îl poate ierta și jeli, așa cum merită un om care nu l-a lipsit nicio dată de iubirea și de grija lui și care s-a străduit să îl învețe tot ceea ce a considerat mai de preț, ca să își poată câștiga pâinea.

Și pentru că și doliul își are vremea lui, iar vremea aceasta trecuse, din ochii lui Iorgos nu a mai curs nici o lacrimă. S-a uitat doar în oglindă și, văzându-și chipul, a simțit aceeași aversiune ca atunci când l-a văzut pe tatăl lui, jumătate de om, pe patul de suferință.

¹ Orașul Karpenísi este capitala Prefecturii Evritanía, în regiunea Grecia Centrală. Se află la o altitudine de 970 de metri și la distanță de 78 de km de orașul Lamía.

CAPITOLUL IX

Starețul îl observa pe Iorgos cu vădită îngrijorare. Tre-cuseră zece minute de când oaspetele său se afla în *syno-dikón* și încă nu își găsea locul. Cinci minute îi trebuise-ră doar pentru a-l convinge să se așeze. Să dea Dumnezeu să se liniștească! Se răsucea pe scaun ca și cum ar fi stat pe cărbuni aprinși și respira ca un ceainic stricat. Nici măcar *kérasma*¹ nu a acceptat-o! Așa ceva nu se mai întâmplase!

Cum să-i spună ce avea de zis fără să-i provoace o reacție negativă? Au trecut două săptămâni de la înmor-mântarea lui Ilarion și la urechile sale ajungeau continuu plângeri legate de comportamentul lui. Și dacă ar fi rămas măcar între zidurile mănăstirii, tot ar fi fost bine. „Grația” lui Iorgos ajunsese în tot Sfântul Munte!

Cel dintâi care a rupt incomoda tăcere a fost cel mai... nerăbdător dintre ei:

– Ce facem, generale? Îmi zici odată ce ai de zis, ca să terminăm și să mă duc și eu la treburile mele? Hai, că tim-pul costă! Și nu uita cine plătește!

¹ *Kérasma* (κέρασμα) înseamnă în limba greacă cinstire, omenire, tra-tarea unui musafir sau a unui prieten cu ceva de mâncare sau de băut. În mănăstirile și schiturile athonite, dar și din restul Greciei, arhondarul le pune înainte pelerinilor un pahar de apă rece, câteva bucățele de rahat de fructe (*lukúmi*) și un păhărel de *uzo* sau *țipuro*. Alteori, vizitatorii pot fi ospătați cu dulceață sau cu fructe de sezon, iar de băut li se poate oferi ceai sau cafea grecească.

Pentru prima dată în viața sa părintele Gavriil și-a dorit să fi fost tată. Și asta, doar ca să fi știut cum să se poarte cu un copil de șapte ani. Fiindcă adultul pe care-l avea acum în față nu avea mai multă minte. S-a hotărât deci să îl ia cu binișorul, doar-doar o putea să-l liniștească. Nu că ar fi știut cum să fie sever, dar respectul pe care îl impunea prin prezența sa și care în situații asemănătoare contribuia în mod decisiv la rezolvarea unei probleme, pentru interlocutorul său era doar o noțiune abstractă.

– Fiul meu binecuvântat, nu știu cum să-ți vorbesc ca să nu crezi că te cert!

– Să-mi zici „Bravo!” și să mă trimiți la treaba mea!

Starețul era uimit:

– Bravo, că ai bătut doi oameni și ai jignit atâta lume?

Unde e considerată o astfel de purtare o realizare?

Iorgos s-a ridicat în picioare și s-a făcut că se îndreaptă spre ușă.

– De vreme ce tribunalul m-a condamnat deja, eu nu am nimic de zis!

– Ce tribunal, măi, binecuvântatule? Stai jos. Discutăm doar!, i-a răspuns starețul numaidecât și a continuat cu voce înceată: Tuturor ne lipsește Ilarion. Crezi că se bucură când, de acolo, de sus, te vede că ții în felul acesta doliu după el?

Starețul nu se înșela: la auzul acestui nume, Iorgos s-a rușinat, dar egoismul nu-l lăsa să accepte ce i se spunea.

– Lasă-l pe Ilarion! Morții cu morții și viii cu viii!

– Și tu te-ai pus să te cerți cu toți cei vii!

– Au fost niște momente nepotrivite!

Starețul a oftat. De atâția ani, în calitate de duhovnic, le dădea părinților sfaturi despre răbdare, dar acum

conștientiza prima dată că între teorie și practică e o mare distanță.

– Dacă tot te simți ca la judecată, atunci să ascult apărarea ta și să aflu cum s-au adunat în două săptămâni atâtea momente nepotrivite! Și, dacă vrei, începe cu Ieremia de la Kareia, care e unul dintre cei mai blânzi monahi pe care-i cunosc.

Iorgos s-a așezat din nou pe scaun. Avea de altfel multe de spus.

– Ieremia e călugărul care are magazinul?

– Da!

– Ce să zic, asta da blândețe! Eu n-am făcut decât să-i spun că are lucruri scumpe. Are magazin, trebuie să se obișnuiască să audă astfel de cuvinte. Nu sunt eu de vină că se supără atât de ușor!

Desigur, adevărul era puțin diferit. Un unchi al său îi ceruse să cumpere o anumită icoană, de mărimea unei pagini de revistă. Stabilise o limită rațională la preț și îi ceruse să fie realizată așa cum se obișnuia: în tempera cu emulsie de ou, clei de iepure, foiță de aur și, în fine, tot ce se obișnuia să se folosească în vechime de pictori. La chiliile părinților care pictau și la pictorii de la mănăstirile la care întrebaseră se spusese că icoana nu putea fi gata în mai puțin de optsprezece luni.

Astfel, s-a hotărât să se uite după una gata făcută, pe care o putea găsi la magazinele din Dafni și din Kareia. De multe ori prelucrase scânduri pentru pictori și, grație cunoștințelor căpătate din discuțiile cu aceștia, era capabil să distingă cât de cât o lucrare de bună calitate. Ca aspect, icoanele pe care le-a găsit erau perfecte, dar a observat un rabat de la calitate la materialele din care erau

confectionate icoanele, de pildă, erau făcute din MDF, sau din modul de preparare lipsea pânza sau grundul. Iar cele care respectau regulile i se păreau exagerat de scumpe. Asta i-a zis, cu binecunoscuta sa „politețe”, călugărului care vindea, lui Ieremia, și acela a fost deranjat:

– Cum adică este scumpă?

– Vreau să zic, prietene, că în Atena o icoană de mărimea asta o găsești de două ori mai ieftină, și acolo nu există nici scutirea fiscală pe care o aveți aici. Bine, înțeleg să pui un adaos la preț fiindcă are parafa Sfântului Munte pentru cei care țin la asta, dar nu să ai preț dublu! Aici nu ați auzit de criza economică? Pe continent lumea suferă de foame!

Figura monahului a rămas neschimbată, dar de pe buze i-a picurat otravă:

– Atunci du-te și ia-o din Atena!

Observând mânia călugărului, a simțit o satisfacție ascunsă și nu a scăpat ocazia să îl întărească și mai mult:

– Bravo, măi! Am vorbit cu un călugăr și mi-a răspuns un negustor!

Nici măcar n-a auzit răspunsul călugărului jignit. Îndreptându-se spre ieșire, cuvintele aceluia îi sunau ca un zumzăit în urechi. Însă, în momentul când a auzit ușa închizându-se în spatele său, s-a întors și i-a zis, așa, ca să ai bă el ultimul cuvânt:

– Să mergi să faci o radiografie la abdomen, mai ales înspre partea cu fierea. O să găsești mult egoism ascuns în viscerele tale!

Asta se întâmplase cu Ieremia, dar nu și-a închipuit că acela avea să alerge, ca un copil de grădiniță, să se plângă. Asta i-a și zis starețului, cu un aer ironic:

– Bine, și el a alergat ca un copilaș de școală la învățătoare, ca să îmi dea „na, na!”? Ce om serios trebuie să fie!

Cu ochii măriți de uimire, starețul zise:

– Măi, binecuvântatule, ce tot zici acolo de învățătoare și „na, na!”? Doar era atâta lume în magazin! Ieremia nu mi-a zis nimic, sărmanul, ba chiar mi-a mărturisit că i-a părut rău că s-a mâniat! M-a rugat chiar să îți transmit că: „Cele mai mari adevăruri despre noi înșine le aflăm de la cei care ne acuză!” Altcineva a transmis isprava ta!

– Deci, potrivit spuselor lui Ieremia, trebuie să primesc și felicitări, a replicat Iorgos fără urmă de pocăință. În orice caz, tare bârfitori mai sunteți aici!

Starețul a înlemnit:

– Ce tot îndrugi acolo de bârfe? Ce crezi că e Kareia?! Beijing, încât să nu îl cunoști pe cel de lângă tine?

Iorgos a început să râdă în hohote:

– Și toți să semene între ei! Să se fi întâmplat asta la Beijing și să încerci să demonstrezi că am fost eu!

Starețul a oftat din nou. Cu toată rezerva de răbdare de care dispunea a continuat cu voce joasă:

– Pe muncitorul albanez de la schitul „Sfânta Ana” de ce l-ai bătut? Te-am trimis acolo să vezi două planuri, nu să te cerți!

Iorgos s-a ridicat iarăși în picioare:

– A, aici n-ai fost bine informat! Am încercat să despart doi oameni care se certau și m-am trezit la mijloc.

– Eu am auzit că l-ai tras de păr și că l-ai trântit jos de pe asin.

– Stai să-ți zic cum a fost, ca să înțelegi. Albanezul mergea cu asinii încărcăți pe drumul în pantă, care urcă de la

arsana. Un pelerin, căruia i s-a părut pitorească scena, a făcut o fotografie, iar albanezul i-a cerut socoteală:

– De ce mă fotografiezi?

– Asinii îi fotografiez, nu pe tine!, a răspuns pelerinul.

– Și ai cerut voie cuiva să faci asta?, i-a zis albanezul.

– De la cine să cer voie, de la asini? Ești cumva reprezentantul lor?, i-a zis, pe bună dreptate, pelerinul.

– Mie să-mi ceri voie!, a continuat celălalt.

Pelerinul nu s-a putut abține și i-a spus:

– Dacă o să mă duc în Albania, o să te întreb. Aici e Grecia și nu am nevoie de permisiunea ta.

Adresându-se starețului, Iorgos conchise:

– Acum ai înțeles cum s-a întâmplat?

Starețul a ridicat nedumerit din umeri:

– Până acum am auzit doar de doi cocoși care se certau într-un șopron străin. Nu am înțeles cum ai fost tu implicat!

– Albanezul a mers mai departe și, când a trecut prin fața mea, l-am auzit bombănind ceva de Ciamuriá¹ și cape-

¹ Ciamuriá este un nume folosit astăzi în principal de albanezi pentru a descrie părțile de coastă ale Epirului din sudul Albaniei și nord-vestul Greciei, pe lângă utilizarea geografică, numele fiind folosit și în discursuri șoviniste, legate de albanezii geamizi. În urma integrării Epirului în statul grec, geamizii, populație musulmană albaneză din Grecia de Nord, au fost excluși din schimbul de populație. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au colaborat cu forțele Axei, ceea ce a dus la expulzarea violentă a acestora în Albania. După război, au fost priviți cu suspiciune de către regimul comunist din Albania. După căderea regimului comunist, anumite organizații de geamizi au cerut întoarcerea lor în Grecia și au revendicat restituiri de proprietăți din nordul Greciei (V. Victor Rodometof; Roland Robertson (2001), *Nationalism, Globalization, and Orthodoxy: The Social Origins of Ethnic Conflict in the Balkans*, Westport, Conn. [f.a.], Greenwood Publishing Group, p. 190; Hermann Frank Meyer, *Blutiges Edelweiß: Die 1. Gebirgs-division im zweiten Weltkrieg*, Ch. Links Verlag, 2008, p. 464).

te tăiate. Ei, atunci mi s-a urcat sângele la cap, l-am prins de păr și l-am aruncat jos. Și, ca să-ți spun adevărul, dacă nu interveneau alții, l-aș fi uscat în bătaie! N-am apucat decât să-i bag în gură niște baligă de asin. Auzi, să le dăm mâncare, serviciu și acoperiș, și desculții ăștia să viseze măreții anxioniste! Sunt ca niște șerpi pe care îi ținem la sân! Tu ce-ai face dacă ai vedea un șarpe la sânul tău? Nu l-ai lovi?

Părintele Gavriil s-a ridicat și a deschis fereastra. Simțea mai mult decât oricând nevoia să asculte glasul păsărilor.

– Și să știi că și cu rușii am avut dreptate!, a continuat Iorgos.

Starețul s-a întors surprins.

– Ce s-a întâmplat cu rușii? Care ruși? Asta nu știu!

Iorgos și-a mușcat buzele de ciudă.

– A, nimic important! Eram într-o zi la băcănia din Kareia să cumpăr ceva și, când să plătesc, niște ruși au intrat în fața mea, ca și cum aș fi fost invizibil. Ei, mi-am pierdut cumpătul și a ieșit scandal.

– Ai păți ceva dacă ai lăsa de la tine? În definitiv, oamenii ăștia au venit de la capătul lumii și timpul lor e drămu-it. Tu ce motiv aveai să te grăbești?

– Dar e o chestiune de ordine!

– Și de dragul cărei ordini te-ai luat la bătaie cu ceilalți muncitori din mănăstire?

Iorgos s-a ridicat din nou de pe scaun, de data aceasta simțind că i se făcea o nedreptate:

– A, până aici! Cu ceilalți muncitori m-am certat pentru binele dumneavoastră. Pentru dumneavoastră m-am certat!

Starețul a deschis sertarul biroului. Ținea minte că pusese acolo odată niște aspirină, dar n-a putut să o găseas-

că. Cu toate că vedea că starețul era ocupat, căutând ceva, Iorgos a continuat, năvalnic:

– De când a murit Ilarion, trag chiulul sistematic și se îmbată continuu. O simplă observație le-am făcut, din respect față de pâinea pe care o mănânc aici, și apoi, ei au zis una, eu alta și am ajuns să ne încăierăm.

– Și cu Simion, care a încercat să vă despartă, de ce te-ai certat?

– Ei, s-a nimerit să fie în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit!

– A zis că l-ai amenințat!

Iorgos a ridicat din umeri, ca și cum ceea ce se pregătea să zică ar fi fost cel mai firesc lucru de pe lume:

– Nu l-am amenințat, l-am... avertizat să nu îmi mai zică „frate”. În general mă deranjează obiceiul ăsta pe care îl aveți, să îi faceți pe toți „frați”! Și mi-a zis asta când eram aprins, în mijlocul certei cu ceilalți, și și-a primit și el porția.

Monahul în vârstă se simțea de parcă i-ar fi pus cărbuni aprinși pe scaun. A inspirat adânc și a încercat să se pună de acord cu gândirea interlocutorului său:

– Ce te face să fii frate cu cineva?

Mirat de întrebarea starețului, Iorgos a răspuns:

– Să ai aceiași părinți, presupun.

– Și nu suntem toți fiii lui Dumnezeu?

Iorgos a tușit cu înțeles:

– Nu e doar asta! Fraților le curge același sânge în vene.

– Te-ai împărtășit vreodată, Gheórghe?

– Acum multă vreme!

– Dacă te-ai împărtășit fie și o singură dată, ai primit în tine sângele lui Hristos, deci ai în sângele tău ceva comun

cu oricine s-a împărtășit! Împlinești așadar toate criteriile pe care tu le-ai stabilit pentru a fi frate cu cineva! Te deranjează deci pe nedrept acest mod de apelare – zise starețul și continuă mai încet, ca și cum ar fi monologat cu voce tare. Măcar ceva pozitiv să iasă din întâlnirea aceasta, că de o jumătate de oră urmăresc teatrul absurdului!

Ultima propoziție l-a făcut pe Iorgos să sară de pe scaun:

– O jumătate de oră și te-a cuprins indignarea! Eu ce să mai zic, că trăiesc absurditatea de atâtea luni?

Starețul a privit icoana Maicii Domnului și a rostit ceva în șoaptă. Apoi s-a concentrat, ca și cum ar fi așteptat să audă ceva din partea ei, dar l-a întrerupt Iorgos, care se înfierbântase.

– Și cu Ioasaf, pictorul, m-am certat fiindcă, nu știu cum, cheia de la atelier pe care o avea Ilarion a ajuns în mâinile lui și de vreo două ori l-am prins înăuntru. Ei bine, i-am cerut-o politicos, el nu mi-a dat-o și ne-am luat la bătaie! Și cu Hristofor tot din cauza asta m-am certat, fiindcă, de vreme ce el are toate cheile din mănăstire, de la el trebuie să o fi luat și Ioasaf, dar făcea pe neștiutorul, pasămite nu avea nici o idee cum de ajunsese cheia la Ioasaf. Era de față și Nil, care a încercat să facă pe avocatul pentru Hristofor și a primit și el ce merita. Și cu Filotei, când m-am certat, el a fost de vină, fiindcă...

Cu un gest al mâinii, starețul l-a întrerupt. Mii de gânduri se îngrămădeau în mintea lui. Poate un simplu om să oprească un uragan?

– Gheórghie, nu simți uneori că ești un miel lipsit de răutate, care se află în mijlocul unei jungle, unde toți încearcă să-l sfâșie?

Chipul lui Iorgos s-a luminat cu totul.

– Asta e! Acum mă înțelegi! Eu, sărmanul de mine, nu deranjez pe nimeni. Pe mine mă interesează doar treaba mea și se poate să fiu uneori mai brutal, dar nici nu fur de la cineva, nici nu îmi bat joc de altcineva, nici nu calc pe alții ca să ajung sus, nici nu înșel, nici parazit nu sunt, ca să trăiesc de pe urma altora, nici nu m-am folosit în armată de cunoștințe ca să nu fiu detașat, nici promisiuni false nu fac și nici măcar la cozi nu intru în față.

– Nu îți vine uneori să renunți la toate și să te retragi într-o pustie, ca să scapi de toate și de toți?, l-a întrebat bătrânul stareț, cu o licărire în privire.

Simțindu-se în sfârșit înțeles, Iorgos a răspuns pe un ton entuziast și aproape confesiv:

– Știi de câte ori am avut de gând să îmi iau lumea în cap?!

– Dar pustietăți ca aici nu ai cum să găsești în altă parte!

– Când vorbim de pustietăți, nu mă gândesc la ce aveți aici, părinte Gavrilă. Mă gândesc la pustietăți normale. Unde nu mai sunt alți oameni care să mă deranjeze. Cum ar fi, să zicem, la un far pe o insuliță stearpă! Și să fiu paznicul farului!

Privindu-l fix în ochi, starețul i-a zis:

– Și acolo o să te deranjeze lumina farului!

CAPITOLUL X

Ziua bună se cunoaște de dimineață. Când s-a trezit, cu ochii încă pe jumătate închiși și încetoșați, Iorgos a dat cu piciorul în pat, iar acum degetul mic de la piciorul lui stâng este vânăt și umflat. Nu e mare lucru, doar șchiopătează – oricum nu-l împiedică în vreun fel la treabă, nici nu are de gând să se ducă pe maidan să joace mingea. Ducându-se însă să-și întindă hainele proaspăt spălate, pe care le ținuse la înmuiat toată noaptea, sfoara s-a rupt brusc și au căzut toate în noroi. Atunci s-a îngrijorat, pentru că singura superstiție a tatălui său, pe care, fără să vrea, o preluase și el, era că, atunci când unui ghinion îi urmează și al doilea, trebuie să te aștepti și la al treilea. Partea bună este că de obicei nu există și un al patrulea.

Puțin a lipsit să nu se roage dintr-odată, ca nu cumva să se întâmple un al treilea ghinion sub forma vreunei stricăciuni la una dintre piesele la care lucra, dar s-a abținut. Astăzi trebuia să se încheie o muncă de câteva săptămâni; avea de finalizat un detaliu de mare finețe. De multe ori se surprinsese în astfel de momente făcându-și cruce, dar era o mișcare mecanică pe care o copiasse tot de la tatăl său. Ca atunci când, în mașină fiind, scuipa pe fereastră de fiecare dată când treceau pe lângă un animal care zăcea mort pe stradă, ca să alunge „răul”.

Azi s-a închinat fără să vrea, dar a regretat asta! Era în punctul cel mai critic, când și-a dat seama că un anumit

loc pe scândură era mai tare și era ușor închis la culoare. L-au trecut toate apele – niște bobițe reci de sudoare – de la spaima ca nu cumva în lemn să fie un nod ascuns, dubios. Prin minte îi treceau, cu o viteză fulgerătoare, felurite gânduri – este un nod? Dacă da, cât e de adânc? Poate ieși prin cealaltă parte? Sau poate nu este adânc, dar se extinde în lățime? Ar putea continua cu riscul de a rupe vârful uneltelor, dar deocamdată asta era cel mai neînsemnat lucru. Un nod reduce dramatic durata de viață a unei sculpturi în lemn, fiindcă se mișcă ca un organism viu, independent de restul, ajungând ca la un moment dat să sară și să îl crape. Dacă ar fi fost un nesorios sau dacă nu ar fi fost scrupulos, ar fi putut să nu-l ia în seamă. Există metode de a „ascunde praful sub covor”. Dar nu pentru Iorgos. Nu așa a învățat meseria de la tatăl său.

Cum a pățit însă una ca asta? Era întotdeauna foarte atent în alegerea cherestei. Niciodată nu i se mai întâmplase ceva asemănător. Dacă ar fi fost la început, ar fi îndepărtat întreaga bucată suspectă și ar fi continuat punând în loc un „petic” de lemn din același trunchi. Dar acum, fiecare mișcare pe care o făcea era un risc pentru suprafețele alăturate, deja sculptate.

S-a așezat gânditor pe un scaun și a început să-și frece degetul care îl dureau, înjurând, de parcă acesta ar fi fost vinovat de încurcătura în care se afla. Cu cât se freca mai mult, cu atât mai mult îl dureau, și pe măsură ce îl dureau mai mult, și mai mult înjura!

– Mie îmi puneau piper pe limbă când spuneam cuvinte urâte. Și, crede-mă, erau mult mai nevinovate decât ale tale.

Cel care vorbise era un tânăr călugăr, care stătea la ușă. Iorgos s-a întors surprins. L-a cântărit dintr-o privire din cap până în picioare. Nu îl cunoștea, era un călugăr care

nu avea mai mult de douăzeci de ani, negricios, cu barba rară, înalt și slab; uitându-se la el, parcă ar fi văzut o barză zâmbitoare. Acest zâmbet, pe care îl afișează pe chip, pare a fi unul permanent, de parcă în repertoriul fizionomiei sale nu ar mai exista nici o altă expresie.

– Amice, zi ce ai de zis, că m-ai prins într-un moment prost și nu am chef.

Ca și cum ar fi receptat cuvintele lui Iorgos ca pe o invitație, tânărul călugăr a intrat în atelier și a închis ușa.

– Eu sunt Teofil.

– Și ce o zici așa, ca și cum te-aș cunoaște? Ești cineva faimos? Dacă e așa, dă-mi un autograf și cară-te de aici.

Teofil nu s-a intimidat și a continuat zâmbind:

– Sunt ajutorul pe care ți l-a făgăduit starețul.

Șchiopătând, Iorgos a făcut doi pași spre tânărul purtător de rasă, măsurându-l cu privirea în mod ostentativ.

– Ascultă, puștiule! Nu știu ce-a avut în minte starețul, dar singura șansă ca eu să las un copilandru să atingă lucrările mele e să fiu mort și îngropat sub douăzeci de betoniere de ciment. Și probabil că nici măcar așa, fiindcă o să ies din mormânt să îți tai mâinile dacă atingi ceva din ce am făcut.

– Nu e plăcut să pui un călugăr în postura de a se lăuda, dar crede-mă, sunt mult mai bun decât crezi. Lasă-mă să ți-o demonstrez!

– Și când ai avut timp să înveți, voinicule? Eu am lucrat de mic, dar la vârsta ta, tatăl meu nu avea încredere să îmi dea nimic de făcut. Nu mă lăsa nici să îi țin uneltele!

Teofil a făcut doi pași într-o parte, a luat o sticlă și a ieșit afară. Câteva minute mai târziu s-a întors cu sticla plină cu apă. După aceea, cu o mișcare neașteptată, a tre-

cut pe lângă Iorgos, care era nedumerit, și a vărsat apa din sticlă pe scândura sculptată, pe locul unde era nodul. Iorgos mai avea un pic și exploda. Fără să stea pe gânduri, s-a îndreptat amenințător spre tânărul călugăr și poate că l-ar fi și lovit – atât de tare îl scosese din sărite gestul impertinent al acestuia – dacă monahul nu ar fi apucat să-i explice, arătându-i lemnul jilav:

– Poți să lovești, dar ascultă! Este apa lui Dumnezeu, nu are cum să îți strice truda. Privește! Vezi că se usucă omogen? Dacă în locul ăsta ar fi fost un nod ascuns, nu își schimba culoarea și ar fi întârziat să se usuce, fiindcă nodul nu are capacitate de absorbție.

Impresionat, Iorgos observa cum bucata de lemn absoarbe apa și se usucă peste tot la fel. Și cu cât privea, se liniștea. Se mira în sinea sa, smerit, ce fel de șmecherie mai era și asta! Cum de nu știa lucrul ăsta? Poate că nici tatăl lui nu-l știa. Sau poate i-o fi zis-o vreodată, dar, neatent fiind, nu a dat importanță?

Câte lucruri folositoare, pe care i le-a zis, nu or fi trecut oare pe lângă el în perioada în care se îndoia de tatăl său?! Și cum de tinerelul ăsta știa lucrul acesta? Oricum ar fi, tânărul purtător de rasă își prezentase „scrisoarea de recomandare” și trebuia să-i recunoască meritele:

– Mâine de dimineață, devreme, ești aici cu uneltele tale. Dacă nu ai, o să-ți dau eu. O să te pun mai întâi la probă, la niște motive încrustate, și vai de tine dacă faci vreo prostie... Și încă ceva! Înainte să vii, zâmbetul ăsta să-l lași la tine în chilie, aici nu e teren de joacă pentru copii!

CAPITOLUL XI

Teofil s-a dovedit a fi un meșter foarte priceput. Era un pic cam lent, dar vrednic. A fost avansat repede, primind lucrări dificile, complexe, și treaba a început să înainteze într-un ritm alert. Nu știa ce înseamnă pauză. Dacă nu termina ce începuse, nu se oprea. Iar Iorgos, care în ascuns era mândru de el și regreta neîncrederea pe care i-o arătase la început, a preluat sarcinile lui... Ilarion!

– Fă puțin o pauză ca să mănânci ceva! S-a întunecat și nu ai băgat nimic în gură! Și încetează odată cu zâmbetul ăsta! Îmi aduci aminte de un coleg din armată – făcea uz sistematic de „ierburi” dubioase. Oriunde dădeai de el, era mereu cu o țigară de foi, improvizată, în gură. De la prea multă „nirvana” îi rămăsese întipărit pe față un zâmbet. Și fiindcă – după cum era de așteptat, de altfel – nu își îndeplinea nici îndatoririle cum trebuia, ieșea tot timpul la raport. Când îi anunța pedeapsa, comandantul credea că zâmbetul pe care-l vede pe fața lui era semn de batjocură și se enerva: „Cinci zile de carceră! De ce râzi, soldat? Ți se pare puțin? Atunci zece zile! Râzi și acuma? Cincisprezece zile! Încă râzi?” „Nu râd, domnule comandant!”, răspundea sărmanul soldat, zâmbind, dar înăuntrul său plângea. Adunase atât de multe zile de carceră, că i s-a prelungit stagiul cu șase luni.

Plecând de la amintirea asta, Iorgos îl tachina pe tânărul său ajutor, zicându-i:

– Ia zi-mi, Teofil, tămâia o miroși sau o fumezi?

Teofil era muncitor, nu ținea minte răul și avea mereu voie bună, avea însă un cusur, ceva ce la început lui Iorgos i se păruse un dar divin, dar acum îl deranja: nu scotea o vorbă! „Bună ziua!”, „Noapte bună!”, răspunsuri monosilabice la întrebările pe care le primea și la discuțiile despre lucru. Nimic altceva! Doar atunci când spunea rugăciunea inimii cu șiragul de mătănii murmura continuu. Dar timpul nu trece dacă nu schimbi o vorbă cu cel de lângă tine. Știa că vorbirea deșartă este păcat pentru călugări și că cei care se ocupă cu rucodelia se roagă, dar el nu e călugăr, și acum, când avea un om lângă el, i se părea insuportabil să nu poată schimba o vorbă!

A stat și s-a gândit și, realizând că nu poate vorbi cu cineva ca Teofil despre politică, fotbal, mașini sau femei, s-a hotărât să facă tocmai opusul a ceea ce, în cadrul discuției inițiale cu starețul, reprezentase o condiție a rămânerii sale în Sfântul Munte: să vorbească despre chestiuni teologice! Ce era să facă, nu putea sta lângă celălalt fără să scoată o vorbă.

I-a propus asta lui Teofil, și prima reacție a călugărului a fost, în mod neașteptat, o reținere plină de politețe!

– Nu aș vrea să interpretezi greșit intenția mea. Aș vrea mult să vorbim despre Dumnezeu, doar că înainte să vin aici am fost avertizat în privința opiniilor tale și nu aș vrea să te pun într-o situație dificilă sau să ajung eu într-o astfel de situație!

– Nu e nevoie să fim de acord și nici să ne certăm. Ne spunem doar părerile, tu pe ale tale, eu pe ale mele, și ci-

ne știe?, zise Iorgos zâmbind, poate că mă convingi să mă fac călugăr sau te conving eu să lepezi straiiele monahale! Adevărul este unul singur, măi, frate, și nu putem să îl deținem amândoi! Dar stai, am uitat că voi nu cercetați! E interzis! „Crede și nu cerceta!”, nu așa ziceți?

– Cuvinte precum „Cercetați Scripturile!” și „Cunoașteți adevărul și adevărul vă va face liberi!” te-ar convinge?

La auzul acestor cuvinte, Iorgos a zâmbit sardonice.

– Vezi că deja vorbim despre teologie?!

Teofil și-a dat seama de capcana în care căzuse ca un cățeluș și a încercat să salveze situația, nu chiar elegant:

– Prin discuții în contradictoriu, mai devreme sau mai târziu cineva tot ajunge să fie deranjat. Întotdeauna se întâmplă asta atunci când există fanatism!

Iorgos a interpretat afirmația monahului ca pe o acuză la adresa lui și s-a simțit lezat:

– Sper că nu mă numești pe mine fanatic, fiindcă cred că e exagerat să îmi spună așa cineva care a părăsit cele ale lumii și și-a renegat însăși firea, ca să se roage zi și noapte în fața unor icoane.

Înțelegând că prietenul său se simțise jignit, Teofil a încercat să-i explice ce a vrut să spună:

– Nu interpreta greșit! Fanatic nu este cel care face o anumită alegere, oricât ar fi de extremă părerea sa în ochii celorlalți. Suntem liberi și avem dreptul să decidem în privința propriei vieți, atâta vreme cât nu le facem rău celorlalți prin alegerile noastre. Cine însă nu suportă părerea diferită a celui alt și încearcă să-l reducă la tăcere sau să îi impună cu forța propria părere, acela este fanatic, și asta nu este doar convingerea mea. Vezi însă că printr-un dezacord ne-am stricat deja pacea inimii? Și asta doar pentru

explicarea unui cuvânt! Închipuie-ți să fi intrat în discuții teologice mai adânci!

Aceste idei, în care credea și pe care le expusese cu un an înainte, le auzea acum din gura unui tânăr necopt. În mod ciudat însă, niciodată nu se simțise atât de matur ca acum, pentru a discuta subiecte de acest gen aici, în Munte, și, dintr-un motiv necunoscut, nu putea să-și închipuie un conlocutor mai bun decât Teofil.

– Uite... poate ai dreptate, sunt încăpățânat și mă aprind ușor, știu asta. Dar, în definitiv, ce să facem? Suntem greci! Suntem cei dintâi care au descoperit dialogul și dezacordul! Făceam până și simpozioane¹ ca să ne exprimăm dezacordul! Și dacă ne aprindem puțin, și asta e în sângele nostru. Iar dacă mai și ridicăm tonul e fiindcă nu suntem fără vlagă, ca nordicii. Sângele nostru fierbe! Ne trece însă repede, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic! Și așa cum ți-am zis și mai devreme, poate îmi vei demonstra că am convingeri eronate. Iar tot ce discutăm aici o să rămână între noi. Doar dacă... doar dacă nu cumva îți e teamă că nu ai o credință puternică și o să se zdruncine din pricina argumentelor mele!

La ultima momeală Teofil a răspuns cu un zâmbet. Ar fi vrut mult să asculte argumentele unui „înșelat”. Întotdeauna avusese de-a face cu păreri contrare alor lui de la distanță sau într-un cadru în care se simțea sigur pe el, ne-

¹ Termenul „simpozion” este de sorginte elenă, cuvântul *συμπόσιον* (*sympósion*) fiind un derivat al verbului *συμπίνω* (*sympino*, „a bea împreună”): *συν-* (*syn-*, „împreună”) + *πίνω* (*pino*, „a bea”). Simpozionul reprezenta principală modalitate de distracție și interacțiune socială a grecilor înstăriți. Banchetul începea cu imnuri și libații în cinstea zeilor, continua cu cina și se încheia cu băutura, cea mai lungă parte a evenimentului, în timpul căreia, bând vin amestecat cu apă, participanții discutau despre diverse teme, cântau, urmăreau diferite spectacole sau jucau felurite jocuri.

riscând nimic. Și acum avea în fața sa un „dușman”, care îl provoca, în fond, la un duel dialectic.

Gândurile i se succedau cu viteza unui vertij și ajunsesese la concluzia că poate vârsta sa fragedă îl făcea pe Iorgos să creadă că va domina lejer discuția. Poate că ăsta este scopul lui – înainte să plece din Sfântul Munte să poată spune că l-a zdrobit pe unul „dintre ei”. Ori, deși îi părea improbabilă varianta aceasta, poate că își dorește cu disperare să creadă în Hristos și caută o modalitate de a ajunge la credință prin intermediul dialogului! Oricare ar fi fost adevărul, a ridicat mânușa, acceptând provocarea.

O singură condiție a mai pus Iorgos:

– Să nu-mi vii cu argumente de tipul „cum zice sfântul cutare, la paragraful 20, capitolul 3, versetul 12”, că ne oprim instantaneu!

Teofil a zâmbit și, acceptând condiția, zise glumind:

– Asta îmi convine fiindcă sunt cel mai delăsător călugăr! Dacă studiam așa cum mi-au zis părinții mei duhovnicești și învățam toate locurile și trimerile, aș fi ajuns arhiepiscop, ținând cont că m-am călugărit de foarte tânăr!

Astfel, ziua următoare, prima din seria acestui duel dialectic aparte, a dobândit o însemnătate deosebită. Pentru Iorgos nu era prima dată când participa la astfel de discuții. Odată l-a făcut pe un preot să își lepede chiar straiele, la propriu, din cauza exasperării la care îl condusesese în cadrul discuției. Altădată l-a enervat pe altul așa de tare, încât a uitat de toată educația sa creștină și a început să-l înjure. Altădată a adus atâta tulburare la o petrecere de nuntă, că i-a făcut pe meseni să plece înainte de vreme.

Simțind o nervozitate căreia nu-i putea afla cauza, toată noaptea a avut o stare de așteptare nebună, învârtindu-se agitat în pat și ascuțindu-și argumentele pentru a doua zi. Iar în minte îi tot venea gândul că probabil vârsta lui Teofil era cea care l-a incitat să inițieze această discuție și că lui Ilarion nu ar fi îndrăznit niciodată să-i propună așa ceva. La un moment dat, i s-a cuibărit în minte teama supărătoare ca nu cumva să îl fi subestimat pe tânărul călugăr și înlăuntrul său își dorea ca dimineată acesta să-și fi schimbat părerea.

CAPITOLUL XII

Ziua de mâine a venit! Întotdeauna vine! Chiar dacă noi nu o așteptăm. Ziua aceasta l-a găsit pe Iorgos prost dispus din cauza nopții pierdute cu gânduri prostești și supărat pe sine însuși din cauza semnelor de lașitate pe care le observase. În plus, îl durea și degetul lovit. Dacă ar fi fost mâna, nu s-ar fi dus la atelier și ar fi stat să viseze toată ziua. Nici în situația de acum, dacă ar fi făcut asta, nu l-ar fi certat nimeni, dar se gândea că Teofil ar fi putut considera că dă bir cu fugiții, că e laș.

Dimpotrivă, tânărul călugăr a venit fluierând.

– Ești și tu cumva din satul acela, de lângă Kárystos?, l-a întrebat Iorgos puțin deranjat de buna lui dispoziție.

Teofil s-a mirat:

– Nu înțeleg despre ce sat vorbești!

– E un sat în partea de sud a Eviei, în care oamenii comunică între ei prin fluierături. Nu glumesc. Așa comunică unii cu alții, în mod normal, prin fluierături, ca mierlele! Am fost odată cu Ilarion la un părinte de la o chilie, care era din părțile acelea și cânta imnuri bisericesti fluierând. Ai fi crezut că era un mod de a pierde timpul, dar el cânta. Mare figură! Își pusese chiar și un semn la intrarea în chilie: „NU CĂLCAȚI PE PROPRIETATEA MEA!”, ca să dea de înțeles că nu era, pasămite, iubitor de străini.

– Am înțeles, era un joc de cuvinte legat de sărăcia de bunăvoie – lipsa de avere a călugărilor. Inteligent!

Pentru o vreme s-a instalat tăcerea în timp ce cei doi lucrau; cel care a rupt-o a fost călugărul:

– Știi, Iorgos, ieri, când am acceptat propunerea ta, cred că m-am grăbit. Vezi, nu doar sângele tău fierbe, ci și al meu. Nu te gândi că spun asta ca să evit dialogul sau de teamă să nu ajungem la vreo neînțelegere, ci pentru că eu, ca tânăr monah, trebuia să accept propunerea ta numai după ce primeam îngăduința din partea duhovnicului meu. Pe scurt, îngăduința mi-a fost dată și sunt gata.

– Încă o favoare îți mai cer!, l-a întrerupt Iorgos. Dacă, în timpul divergenței noastre, zicem un cuvânt în plus, nelalocul lui, ia un burete și șterge-l! Și dacă eu sunt cel care o să mă îmbufnez, îți dau dreptul să arunci peste mine o găleată cu apă rece. Nu vreau să ne găsească sfârșitul zilei supărați.

– Să numim divergența noastră, frățască. Frații întotdeauna uită certurile dintre ei.

– Și încă ceva, adăugă Iorgos, aș vrea să-mi zici câteva lucruri despre tine, ca să știu și eu pe cine am în fața mea. Se poate altfel? Suntem frați și nu știu de unde ești?

Teofil a râs.

– Cu vrednicie și cu dreptate! Nu am însă multe să-ți spun. Părinții mei au fost greci din Palestina. Acolo erau multe tulburări, curgea mult sânge! Au fost omorâți când eram mic. M-a adoptat un unchi al meu, monah, singura rudă pe care o aveam. Practic însă, am fost adoptat de întreaga comunitate monahală de la Sfântul Mormânt. Acolo am învățat arta sculpturii în lemn. De atunci trăiesc între Locurile Sfinte și Sfântul Munte.

– Cu alte cuvinte, nu ai nici o legătură cu lumea din afară!, zise Iorgos plin de uimire. Adică e ca și cum ai crescut într-o altă epocă! Ca și cum trăiești într-un glob de sticlă!

– Dimpotrivă. Întotdeauna am fost destul de extrovertit pentru mediul monahal obișnuit. Și fiindcă, pe măsură ce am crescut, în afară de greacă și arabă, pe care le vorbeam de mic, am învățat și alte două limbi, ebraica și engleza, eram traducătorul oficial al comunității. Unde mergea mitropolitul, acolo eram și eu. Fusesem sfătuit chiar să mă comport ca și cum nu înțelegeam limbi străine. Astfel, văzându-mă copil și fără nici o rezervă, străinii vorbeau deschis în fața mea. Iar după aceea eu îi spuneam mitropolitului tot ce au vorbit, cu lux de amănunte, și în felul acesta se evitau impasurile în comunicarea cu ei. În fiecare zi trebuia să-i citesc ziarele, pentru că trăiam vremuri tulburi în perioada aceea. Scrise în patru limbi chiar! În felul acesta am dobândit cunoștințe despre vedete rock și actori până la sportivi! Citeam tot, din obișnuință, nu fiindcă îl interesau pe Înaltul. Am participat și la misiuni apostolice. Nu e exclus să fiu mai umblat prin lume decât tine, chiar dacă sunt mai mic de ani!

– Dacă știam că ai cunoștințe așa de vaste, ți-aș fi propus să vorbim despre Panathinaikós, și nu despre heruvimi și serafimi, zise Iorgos în glumă.

– Mai degrabă mi-aș tăia limba decât să vorbesc despre Panathinaikós, a completat Teofil în același duh.

Iorgos a făcut atunci pe supăratul:

– Simt în aer sentimente filo-Olympiakos. Văd că ești „hamsie” ascunsă! N-am început bine! Cu asta mi-ai stricat buna dispoziție! Pregătește-te pentru o luptă nemiloa-

să. Deci! Te-ai gândit la vreun subiect pentru „măcelul” de azi? Te avertizez că nu o să arăt pic de milă.

– Sincer să fiu, am ceva în minte, a răspuns Teofil fără întârziere. Nu o anumită temă, dar, ca să te cunosc mai bine și să putem discuta mai eficient, fiindcă nu-mi place să pun oamenilor etichete, aș vrea să-mi spui tu cum te-ai autocaracteriza: ateu, areligios sau anticreștin?

Iorgos a privit puțin în gol, ca și cum încerca să își pună ordine în gânduri. Apoi, luând un aer sobru, zise:

– Uite, nici mie nu-mi place să pun etichete, fiindcă trimit la păreri absolutiste și limitate. Punând unui om o etichetă, îi atribui trăsături pe care poate că nu le are. De aceea nu o să-ți răspund la întrebare cu „da” sau „nu”, ci printr-un raționament. În primul rând, fără să mă consider ateu, mi-e greu să cred într-o entitate a cărei existență nimeni nu o poate demonstra. Prin urmare, mi se pare de la sine înțeles să consider că religiile sunt de prisos, de vreme ce istoria ne arată că au fost folosite doar pentru conducerea maselor neinstruite. Acum, dat fiind că termenul de „Antihrist” este asociat cu un monstru rău, cu chip de țap, nici anticreștin n-aș putea să mă numesc! Îmi place de Hristos, chiar dacă mă îndoiesc că a existat în mod real. Așadar, după cum îți poți da seama, evitând etichetele sau mai degrabă materializându-le, aș zice că sunt mai mult un raționalist, un căutător circumspect al adevărului, decât un ateu, areligios sau anticreștin, cu toate că, după criteriile popești, împlinesc condițiile pentru toate cele trei caracterizări!

Teofil și-a frecat obrazul, puțin descumpănit. Cel pe care-l avea în față ori își stricase mintea de la prea mult citit, ori era un uriaș balon, plin de cuvinte goale și de slo-

ganuri pompoase. S-a rugat în taină să îl poată ajuta prin intermediul dialogului și, fără să stea pe gânduri, a făcut un salt spre mintea involburată, după cum o simțea, a lui Iorgos.

– Să vorbim puțin despre existența lui Dumnezeu. Ce te-ar convinge că există cu adevărat? Mai mult ca sigur, creația nu îți e de ajuns.

– Nici o dovadă nu există că lumea este creată de-o făptură superioară. Dimpotrivă, modul în care abordează religia acest aspect este enervant de simplist. Personal, simt că îmi este jignită inteligența.

– Ai vreo altă teorie, mai bună, care explică cum a fost creată lumea?

– Teoria științifică! Cea bazată pe experiment, observație și demonstrație. Teoria asta a dat dovezi mult mai convingătoare.

– Experiment-observație-demonstrație! Interesant!, repetă Teofil. Dacă îmi amintesc bine, în linii mari, știința susține teoria Big-Bang-ului; fără intenția unei simplificări și fără dorința de a-ți ofensa inteligența, potrivit acestei teorii, dintr-o materie incredibil de concentrată, care a explodat în urma hazardului și cu ajutorul unor factori de mediu exteriori și al anumitor procese chimice, au fost create câteva celule proteice mononucleare. Aceste celule au dobândit varietate ca tip și formă și, ulterior, au interacționat în toate modurile posibile, ducând la apariția vieții, la început în mediul marin și apoi pretutindeni. Am zis bine până aici?

– În general, cam așa e. Am citit teoria asta, dar m-am pierdut undeva între organisme eucariote și procariote, formule matematice și coordonate astronomice. Vezi, de

asta e convingătoare știința! În teoria asta sunt implicate toate mințile mari, toate disciplinele – matematică, fizică, biologie, chimie, astronomie! Și toate astea, într-un proces de milioane de ani!

– Mă bucur că te-a captivat atât de mult ceva ce nu înțelegi! Permite-mi să continuu!...

– Continuă, dar fără ironii, părinte!, zise Iorgos lezat.

– Iertare!, a zis monahul. Continui... Dintre numeroasele organisme pe care le-a creat „natură” în aceste milioane de ani, un organism marin a ieșit pe uscat, s-a urcat în copaci, a devenit maimuță și a ajuns în final om...

Iorgos a sărit indignat:

– Așa cum o prezinți, sună fals. Comprimi toate etapele intermediare ale evoluției, făcând salturi, care fac ca teoria să pară stupidă!

– Am făcut-o pentru că nu cunosc detaliile și să economisim timp, crede-mă, nu a fost viclean scopul meu.

– Atunci continuă!

– Nu am altceva de spus decât să exprim o nelămurire: pe baza metodei tripartite experiment-observație-demonstrație, cum se justifică teoria aceasta științifică? A observat cineva evoluția de-a lungul acestor milioane de ani? A văzut cum peștele și-a transformat aripioarele în picioare și mâini? A existat mărturie în privința Big-Bang-ului? A fost adevărit prin vreun experiment? Sau s-a dovedit altfel? Așa cum o văd, este o teorie antiștiințifică-științifică, poate mai convingătoare decât alte teorii științifice, însă mi-e tare teamă că va fi dată uitării când va fi formulată alta, mai convingătoare.

– În orice caz, e mai convingătoare decât un Dumnezeu bătrân, cu părul alb, Care S-a trezit într-o dimineață

și S-a hotărât să facă totul în șase zile, iar în a șaptea zi Și-a oferit Lui Însuși o zi de odihnă.

– Trec cu vederea ironiile pe care ai cerut ca eu să le evit și aș dori să te întreb altceva.

– Orice dorești!

– Oricum ar fi evoluat universul, din întâmplare sau pe baza unor legi naturale, este incontestabil faptul că totul își are începutul de la „ceva”, chiar dacă acest „ceva” a fost o moleculă de praf ultra-densă, pierdută în spațiu. Acest „ceva” de cine a fost creat? Și, de asemenea, cine a creat și universul în care înota acea moleculă?

– Nu am zis că știința a dat răspunsuri la toate. Dar, părinte, nu suntem pe vremea când tuna și oamenii ziceau că s-a supărat Zeus. Chiar dacă e încă în stadii embrionare – nu neg asta –, știința a dat multe răspunsuri la superstiții, „minuni” și fenomene naturale inexplicabile. Unde mai pui și că în multe aspecte Îl imită pe Dumnezeuul tău și sunt sigur că în viitor până și cuvântul „Dumnezeu” va fi uitat.

– La urma urmei, nu ești ateu, la asta cred că am dat răspuns; doar că ai ca Dumnezeu știința. Ești însetat să crezi în ceva posibil, dar ai respins ceea ce este mai posibil doar de dragul științei. Și chiar treci cu vederea faptul că toate succesele științei au fost descoperite grație unui singur principiu: nimic nu este imposibil! Această credință a reprezentat întotdeauna punctul de plecare pentru fiecare invenție. Un om de știință care nu are o minte deschisă este depășit de epoca sa. Mai mult, deși cu siguranță știi vreun om de știință care crede în Dumnezeu și probabil îl accepți, nu consideri lucrul ăsta ca fiind absurd, altfel te-ar preocupa asta. Iar dacă îl consideri absurd, atunci es-

te un om de știință nedemn de încredere! Astfel, ca să ne întoarcem la tine, în timp ce critici cu ușurință religiile și preoții, ierți sau mai degrabă te faci că nu vezi și treci fluierând indiferent pe lângă toate poticnelile științei. Pentru că știi mai bine decât mine, care în ultima vreme sunt rupt de lume, de câte ori au fost ridicate în slăvi un medicament sau o anumită teorie sau o invenție, pentru ca la scurt timp după aceea să fie dărâmate și desconsiderate.

Iorgos ridică din umeri indiferent:

– Toți copiii cad în perioada în care încearcă să învețe să meargă! Asta nu îi face mai puțin oameni! Iar cât privește divinizarea științei, aș spune că am divinizat rațiunea. Știința este rezultatul unor asocieri raționale. Zi-mi ceva logic și voi accepta! Dar nu-mi vorbi despre lucruri invizibile, precum sufletul, paradisul cu șerpi și mere, și astfel de basme copilărești. Nu uita că sunt grec, primul neam care a folosit logica și în alt scop decât să-și umple stomacul și care a dat naștere unor giganți ai gândirii și ai rațiunii! Pitagora, Socrate, Homer, Aristotel, Platon, Solon, Bias¹ și mulți alții....

– Acum mai degrabă te contrazici, pentru că, dacă nu mă înșel, toți aceștia pe care i-ai amintit erau profund religioși și chiar vorbeau despre suflet ca despre ceva de netăgăduit. Asta, dacă nu consideri existența sufletului ceva de la sine înțeles, de parcă poți vedea sufletul! La fel cum, pentru toți aceștia, evidențe erau și viața de apoi, și elementul supranatural. Ca să nu uităm de referințele pe care le fac Hesiod și Homer la evenimente și ființe care as-

¹ Bias din Priene (sec. al VI-lea î.Hr.) a fost, alături de Tales din Milet, Kleobulos din Lindos, Periandros din Corint, Pittakos din Mytilene, Solon din Atena și Hilon din Sparta, unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei antice.

tăzi sunt considerate fantastice. Cu excepția cazului în care rațiunea ta are reacții adverse când e vorba de Adam și de Eva, dar acceptă liniștită ciclopi, sirene, coifuri care te făceau nevăzut și corăbii care îți citeau gândurile.

– Nu uita că toate acestea provin dintr-o perioadă în care știința se limita la invențiile lui Arhimede și religia avea mai mulți zei decât oameni. Totul era încă în fază incipientă atunci, atât rațiunea, cât și știința.

– Gheórghie, ai grijă!, zise tânărul călugăr, ridicându-și ușor vocea. Nu insista asupra acestui punct de vedere, fiindcă a considera gândirea rațională a lui Socrate drept infantilă și pe a ta, sofisticată doar fiindcă ești posesorul unei tehnologii avansate, este o insultă și o aroganță ostentativă și justifică în mare parte înșelarea ta. Nimic nu era nou atunci. Eu îmi amintesc de mecanismul de la Antikýthera¹, de arme bizare de la Delfi, de studii ale lui Democrit despre individ și de cunoștințe precum existența

¹ Supranumit primul calculator analogic cunoscut în istorie, acest mecanism antic a fost descoperit în anii 1900-1901 pe o epavă din lărgul insulei Antikýthera. Mecanismul era format din zeci de roțițe din bronz, introduse și asamblate într-o cutie de lemn pe care au fost desenate 2000 de caractere. Nimeni nu știe exact cine și cum a construit acest mecanism; a fost construit, probabil, în anii 150-100 î.Hr., fiind folosit de savanții vremii pentru calcularea mișcării corpurilor cerești, dar și în navigația maritimă și pentru calcularea datelor unor evenimente, precum Jocurile Olimpice, care erau cea mai importantă competiție sportivă a lumii grecești. Rafinamentul acestui mecanism a fost asemănat cu cel al ceasurilor elvețiene din secolul al XIX-lea. Aflat în prezent la Muzeul Național de Arheologie din Atena, mecanismul din Antikýthera este intens studiat de oameni de știință, arheologi și istorici (V. Derek de Solla Price, „Gears from the Greeks. The Antikýthera Mechanism: A Calendar Computer from ca. 80 B.C.”, în *Transactions of the American Philosophical Society*, vol. 64, nr. 7 (1974), pp. 1-70; Margarita Pournára, „Το τάμπλετ των ισχυρών της αρχαιότητας”, în ziarul *Καθημερινή*, 09.06.2016 (<https://www.kathimerini.gr/863018/article/epikairothta/politikh/to-tamplet-twn-isxyrwn-ths-arxaiothtas>).

eterului, care abia pe vremea noastră au fost descoperite. Mi se pare evident că adevărata cunoaștere a celor din Antichitate o aveau doar câțiva aleși și nu era nicidecum în fază incipientă.

– Voi insista, părinte, pentru că în tot ce ai spus eu văd un nou-născut cu un viitor extraordinar și posibilități nelimitate, care a fost ucis în leagăn. Și știi cine a făcut asta? Câțiva purtători de sutane care țineau într-o mână stindarde cu crucea și, în cealaltă, sabia! Uitați de epocile întunecate ale creștinismului care a ars biblioteci, care a desființat universități, facultăți, academii, teatre și jocuri olimpice, care a dărâmat statui și a transformat temple păgâne în biserici creștine, care a incriminat trupul gol, adică în fond frumusețea omului și a făcut Inchiziția și, în final, ne-au trebuit optsprezece secole pentru a putea continua din punctul unde ajunseseră anticii! Știți câți Socrate ar fi venit pe lume dacă nu ar fi existat năpasta clericilor?

Teofil a făcut un efort să rămână calm, dar era evident că atacul frontal, multilateral al lui Iorgos îl tulburase.

– Te-ai gândit vreodată că, dacă nu ar fi existat această întârziere tehnologică, poate că mintea imatură a omului ar fi distrus deja pământul cu niște superarme? Poate că Dumnezeu, în înțelepciunea Sa, a lăsat să se întâmple acest rău pentru a preveni unul mai mare. Iar în privința goliciunii „incriminate” de creștinism, îți amintesc că Dumnezeu i-a creat pe Adam și pe Eva goi, în forma lor ideală, iar condamnarea noastră se îndreaptă împotriva întinării, a părții iubitoare de plăcere, care ne conduce spre desfrânare, și nu spre iubirea curată. În ceea ce privește templele dărâmate, sunt de acord că nu ar fi trebuit să se procedeze așa, nu însă și în cazul celor care au fost transformate în biserici. Și

dă-mi voie să te întreb: unde sunt templele religiei anterioare celei a celor doisprezece zei ai Olimpului? Din câte îmi amintesc, atunci era adorat Cronos. De ce nu a fost găsit nici măcar un templu închinat lui? Nu cumva ceea ce ți se pare nedrept și te deranjează nu este creștinismul în sine, ci un obicei de veacuri al oamenilor, ca o nouă religie să fie clădită pe ruinele celei anterioare? Bisericiile creștine nu au fost transformate în geamii de către musulmani? Și – era să uit! – Inchiziția a fost creată de catolici, nu de noi!

– Voi ați ars doar manuscrise și ați omorât personalități ca Ipatia, și i-ați făcut sfinți pe cei care erau în fruntea unor astfel de mișcări sau i-ați numit „Mari”, ca pe Teodosie.

– Au fost vremuri tulburi, când se vărsa sânge de ambele părți. Erau perioade în care se nășteau uri și interese care de multe ori depășeau cadrul religios. Pentru a vindeca astfel de stări a venit Hristos. Stări precum războiul civil fratricid, de după '40, care a depășit în sălbăticie orice război anterior. Nu cred că e înțelept ca, după atâtea secole, să faci astfel de judecăți, în care tu ești și acuzator, și judecător, și jurat! Mulți se ascundeau, de altfel, în spatele numelui lui Hristos, ca să își acopere scopurile nelegiuite. Este o tactică consacrată a oamenilor, ca, în spatele unor scopuri nobile și universale, să își manifeste cele mai întunecate instincte.

– Vorbești foarte imprecis și nu mă convingi, zise Iorgos supărat.

– Bun. Dă-mi voie atunci să îți dau exemple. În primul rând, Iuda, care, dacă îți amintești, L-a trădat pe Iisus cu un sărut! Există vreun gest mai suav decât o sărutare?! Ia spune-mi însă, câte războaie nu s-au făcut în numele „păcii”, câte crime, în numele „iubirii” sau al „onoarei”, câte

întemnițări, în numele democrației, câte fărădelegi și anomalii nu au fost statornicite în numele „respectării drepturilor omului”, câte impozite nu au fost impuse în numele dezvoltării și al bunăstării? Câte pedepse nu ai primit în școală de la dascălii tăi în numele cunoașterii sau al educației? Vrei să continui?

– Nu, a sărit Iorgos. Am înțeles ce vrei să spui. Îmi e de ajuns un singur exemplu!

– Așadar, dacă în spatele scopurilor nobile, create, s-au ascuns paraziți umani, crezi că nu au existat unii care să se ascundă și în spatele numelui Creatorului? Dincolo de asta – și te rog să fii atent la acest aspect, pentru că puțini sunt cei care remarcă asta –, nu uita că de ambele părți, atât la persecutarea creștinilor, cât și la represaliile ulterioare ale „creștinilor” împotriva păgânilor, victimele au fost în principal populații vorbitoare de limbă greacă. Ai auzit vreodată de persecutarea adepților lui Isis, sau ai lui Osiris, sau mai știu eu ai cărui alt zeu? În mod bizar, doar adepți ai celor doisprezece zei olimpici erau persecutați, doar greci, și într-un caz, și în altul. Cât despre sfințenie, numai Dumnezeu știe cine este sfânt.

– Oare l-ar face Dumnezeu vreodată sfânt pe Sfântul Constantin, care și-a măcelărit tot neamul?

– Sfântul Constantin a făcut bine creștinismului și a devenit creștin înainte să moară. Ceea ce a făcut în viața lui Îl privește pe Dumnezeu și pe el însuși...

– Privește tot pământul, îl întrerupse Iorgos brusc. Pentru că odată cu el a început tolerarea fanaticilor care au adus obscurantismul.

– Vorbești despre obscurantism și mi se pare că ignori cu totul oamenii de știință bizantini! Istoricii, care de cu-

rând au început să descopere Bizanțul, au fost copleșiți de nivelul spiritual al acestora. Și nu uita că Renașterea a debutat în Occident, atunci când s-au mutat acolo erudiții bizantini, după căderea Constantinopolului.

– Ce să spun, oameni de știință și savanți!, a intervenit Iorgos precipitat. Au descoperit cunoștințele antice care scăpaseră din fața flăcărilor și le-au readus în actualitate! Cunoștințele astea sunt cele care au ajuns în Occident – manuscrise antice ascunse. Acestea au adus Renașterea, nu „Măriile lor”. Și în definitiv, dacă francii au putut ajunge în felul ăsta oameni, nu-mi pasă. Eu mă uit la grecul care a rămas în beznă!

– În privința aceasta nu te contrazic, au fost vremuri întunecate, însă doar în ceea ce privește perioada care a urmat căderii Constantinopolului, când singura flacără rămasă aprinsă a fost Biserica și limba noastră, unite într-o îmbrățișare strânsă. Și dacă grecul a supraviețuit ca neam în anii grei ai ocupației turcești, aceasta se datorează în principal faptului că și-a păstrat limba. Știi cum a fost salvată limba greacă? Pentru că a existat în textele sfinte și în viața de zi cu zi. Ai auzit de Notará¹ și de dicționarul ei etimologic? Știi că...

¹ Anna Paleologhina-Notará a fost fiica Marelui Duce Lukás Notarás (echivalentul primului-ministru) al Imperiului Bizantin. După căderea Constantinopolului și uciderea tatălui și a fraților ei de către Mahomed al II-lea Cuceritorul, Anna Notará s-a refugiat la Veneția, unde s-a stabilit definitiv în 1475. Acolo a devenit protectoarea refugiaților greci care au sosit în număr mare în Italia, îndeosebi după anul 1470. Cu încurajarea și ajutorul ei, în 1499 a fost înființată prima tipografie greacă din Veneția. Cea mai însemnată realizare a acestei tipografii a fost publicarea în 1499 a *Marelui dicționar etimologic* (*Μεγά Ετυμολογικόν*), care reprezintă cel mai important dicționar alfabetic bizantin, scris în limba greacă. Nu se cunoaște autorul și nici locul scrierii acestuia, scrierea sa fiind

Iorgos a sărit în picioare, indignat la culme:

– Ce Notará și cai verzi pe pereți îmi spui? Preoții antiunioniști i-au adus pe turci în Constantinopol, iar acum trebuie să zicem clicii lor și „Mulțumesc!” pentru că au salvat limba?

Teofil inspiră adânc, regretând că își pierduse puțin calmul. Era limpede că interlocutorul său ignora orice argumente logice ar fi auzit – dacă le auzea –, întrerupându-l continuu și sărind de la un subiect la altul, silindu-l să fie permanent în defensivă. Nu că nu i-ar fi dat dreptate în unele aspecte, ci pur și simplu Teofil știa că în spatele unui mare adevăr se poate ascunde o minciună mai mare sau că, printre adevăruri, diavolul ascunde o minciună mare, fapt pe care Iorgos îl ignora total. Dar cum ar fi putut să scoată din întuneric mintea aceasta întunecată? Hristos le-a spus Apostolilor că, dacă undeva cuvântul Său nu este acceptat, să plece de acolo și să scuture de pe ei și praful din locul acela. Oare ar fi trebuit să nu intre de la bun început într-un dialog cu el? Ar fi oare mai bine să pună capăt chiar și acum acestei provocări?

Lui Iorgos nu i-a scăpat starea de stânjeneală a monahului. I-a apărut pe față un zâmbet larg, considerând că partenerul său de dialog se simțea așa ca urmare a argumentelor sale „furtunoase”. Acum nu mai rămânea decât

datată între sec. X-XI d.Hr. Valoarea dicționarului constă nu doar în diversitatea etimologiilor pe care le conține, ci și în faptul că încorporează un bogat material lexicologic și fragmente din lucrări vechi, dintre care multe nu mai există (V. Silvia Ronchey, „Un' aristocratica bizantina in fuga Anna Notaras paleologina”, în *Donne a Venezia: vicende femminili fra Trecento e Settecento*, Ed. Susanne Winter, Venezia, 2004, pp. 23-45; Konstantinos Sp. Staikos, „The Printing Shop of Nikolaos Vlastos and Zacharias Kallierges: 500 Years from the Establishment of the First Greek Printing Press”, în *Bibliofilia*, vol. 102, nr. 1, 2000, pp. 11-32).

lovitura finală, un epilog rostit de învingător. A coborât vocea și, cu ostentativă încredere de sine, a completat:

– Așadar, părinte, cred că ți-am demonstrat că e mai logic să crezi că nu există Dumnezeu decât că există!

Tânărul călugăr s-a luminat atunci brusc. Asta era! Cuvântul magic era „logică”! Atâta vreme s-a străduit să-i răspundă prin logică interlocutorului său, care uitase lucrul cel mai esențial:

– Îmi vorbești atâta timp despre logică, dar uiți că Dumnezeu cere credință. Este imposibil să-L accepți pe Dumnezeu prin rațiune; pentru că El nu poate fi cuprins de mintea omenească. Așa L-au căutat occidentalii, de aceea au pierdut drumul. Dacă crezi în El, atunci pretutindeni Îl vei vedea și o să ți se pară de neconceput orice punere la îndoială a existenței Lui! Arăți credință la auzul unor cuvinte de dragoste din partea unei femei și alergi după ea ca un cățeluș; la promisiunile unui politician, și îl ovaționezi de la balcon; la reclama unui produs inutil, și îl cumperi și ignori logica, care te poate opri să faci greșeala asta. Cu „bună credință” accepți orice bârfă și orice informație exagerată, dar în privința lui Dumnezeu vrei dovezi! Ei, dacă vrei dovezi, trebuie mai întâi să crezi în El! Doar dacă nu cumva ai tu dovada inexistenței Lui, pe care o susții! Desigur, Dumnezeu îți poate arăta El o dovadă a existenței Lui, dar tot trebuie să ai mintea și ochii deschiși, ca să nu o ignori sau să o consideri „noroc” ori „coincidență”! Altminteri, așteaptă câteva milioane de ani până când știința o să dea răspunsuri de neclintit la toate nedumeririle omului ca să Îl anuleze pe Dumnezeu. Dar ai grijă, ca nu cumva ultima și cea mai mare descoperire a științei să fie existența lui Dumnezeu!

Amândurora le era clar că prima confruntare de astăzi nu trebuia să mai continue, dar Iorgos nu și-ar fi îngăduit nicicum ca tânărul monah să aibă ultimul cuvânt. Pus pe gânduri de ultima dezlănțuire a lui Teofil, a încheiat discuția zicând:

– Îți voi face favoarea de a lăsa în mintea mea o porțiță deschisă că Dumnezeu există, doar fiindcă știința nu L-a anulat încă deplin. Permite-mi să-I zic „Duhul necunoscut”. Așa, ca să putem discuta și mâine, ca să nu zici că sunt un reacționar! E adevărat că la unele dintre lucrurile pe care mi le-ai zis azi nu m-am gândit așa până acum. Nu ai fost însă îndeajuns de convingător. Dar insist asupra faptului că, lipsită de facultatea critică, credința, orice fel de credință în lucruri nedemonstrate, este ca morcovul după care aleargă măgarul legat, în timp ce învâрте piatra de moară. Niciodată nu ajunge să mănânce morcovul și întotdeauna de goana lui profită alții.

CAPITOLUL XIII

– În cele din urmă, chiar dacă ai lăsat o posibilitate de a accepta că Dumnezeu există, de vreme ce încă te îndoiești, mi se pare logic să consideri că religia e de prisos. Așadar, după toate probabilitățile, ești areligios și, în privința asta, cred că nu putem discuta nimic.

Iorgos se uită la chipul călugărului. Strălucea de nerăbdare! Nu era nici o îndoială că disputa de ieri îi stârnise interesul. Adevărul era că, de fapt, și lui îi făcuse plăcere. Tânărul acesta pare că nu discută ca să se impună. Și asta îi place. E foarte important să poți purta un dialog, și nu să fii implicat într-o luptă de cocoși.

– Ce vrei să spui, că nu putem să discutăm nimic despre religie? Putem, și chiar avem multe de spus! Una e Dumnezeu, alta e religia! Dumnezeu nu a zis: „Faceți cler cu funcții și salarii grase!” Nici nu a poruncit ca ierarhii să poarte straie țesute cu fir de aur, nici preotului de la sat nu i-a dat dreptul să se facă stăpânul satului împreună cu polițistul și primarul. A zis: „Dați Cezarului ce este al Cezarului!”, și nu să strângă toate bogățiile lumii în mâinile lor, iar când zic asta mă refer la bogăția materială, nu la cea spirituală, fiindcă din punctul ăsta de vedere sunt, în chip vădit, foarte săraci.

– Bine! Îți cer iertare că am perceput eronat intențiile tale. Ai dreptate! Să vorbim deci despre religie. Bănu-

iesc că va fi o discuție scurtă, fiindcă, chiar dacă ai prezentat lucrurile puțin sarcastic, în fond nu te contrazic. Nici mie nu îmi place să văd paradă de bogăție și preoți ahtiați după putere. De altfel, cred că ai observat că aici lipsesc cu desăvârșire lucruri de acest gen. Aș vrea să-mi permiți să fac doar câteva precizări. În esență, la cele mai primitive societăți, cum sunt, de exemplu, triburile izolate din Africa sau de pe Amazon, observăm că religia nu le-a fost impusă de nimeni. Poți să o numești nevoie interioară, aplecare înnăscută sau obicei moștenit, dacă îți place, însă religia este acceptată și bine primită. Mai mult, este folositoare din rațiuni de ordine morală, de siguranță psihologică și, acolo unde lipsesc legile, este de folos pentru funcționarea normală a societății prin dreptul pe care îl impun regulile religioase. Și preotul sau magul tribului, dacă preferi exprimarea asta, este o persoană respectabilă, care muncește pentru a-și câștiga traiul.

– Lucrurile astea nu mi le spune mie, ci preoților noștri, care primesc salarii de la stat, l-a întrerupt Iorgos.

– O să ajungem și la preoții noștri. Și, de vreme ce ai adus vorba despre asta, ca să nu mă întind la vorbă sau să fac pe avocatul pentru cei de alte credințe, o să îți răspund doar referitor la religia noastră. Nu ai dreptate atunci când susții că Hristos nu a întemeiat preoția. Când le-a dat Apostolilor dreptul să ierte păcatele și aceștia, la rândul lor, prin intermediul Tainei Preoției l-au transmis urmașilor lor, ce altceva este aceasta dacă nu preoție?

– Nu-mi amintesc însă să fi citit despre Apostoli paraziți.

– În privința asta ai dreptate, în parte! Multe secole preoția nu a fost o profesie. Erau preoți, dar își câștigau

traul muncind, unii puteau fi chiar și ciobani, cum a fost Sfântul Spiridon. Însă, pe măsură ce turma credincioșilor sporea și se extindea teritorial, s-a născut nevoia unei preoții organizate, cu episcopi și preoți. Aș putea spune că etapa primară a creștinismului este cea mai reprezentativă perioadă a creștinismului realizabil.

– Ce vrei să spui prin „realizabil”? Prin asta mărturisești faptul că creștinismul este nerealizabil?, l-a întrebat Iorgos, fără a lăsa neexploatarea exprimarea călugărului.

Deranjat, Teofil s-a grăbit să ofere rezolvare interpretării eronate.

– Nicidecum! Nu-mi răstălmăci vorbele. Este cu totul realizabil, însă în primul rând la nivel personal. Un tot sănătos este alcătuit din celule sănătoase. De altfel, mântuirea sufletului nostru este o chestiune personală. Singuri ne naștem, singuri murim și singuri vom da socoteală în clipa Judecății. Pentru a funcționa la nivel social este nevoie de multă credință și de eliminarea patimilor. Trebuie ca fiecare să lucreze mai întâi cu sine însuși și apoi existența cu cel de lângă el va crea o Biserică desăvârșită creștină.

– Pentru mine, lucrurile astea sunt teorii neprobate și vorbe goale. Încă nu m-ai convins de ce este nevoie de o preoție cu structură piramidală. Și popoarele antice aveau religie, dar fiecare oraș avea propriii săi preoți, care erau independenți de preoții altui oraș. Ca să nu zic că lucrul acesta era valabil chiar și între temple învecinate, în cadrul aceluiași oraș. Așadar, iudeo-creștinii nu au făcut decât să preia modelul iudaic al arhierului din rațiuni de putere.

– În primul rând, permite-mi să mă simt ortodox grec, și nu iudeo-creștin. Apoi, greșești în ce privește motivele care au dus la apariția ierarhului și, cu siguranță, nu a

fost preluat modelul iudaic, fiindcă, dacă era așa, modelul acesta ar fi fost urmat încă din primii ani. În Biserica Ortodoxă, Arhiepiscopul este doar Hristos! Când au apărut însă ereziile, care amenințau adevărul Evangheliei, s-a ivit și nevoia stringentă de a crea un centru de conducere, un fel de „cartier general”. O instituție care să organizeze războiul împotriva ereziilor, și s-a impus, desigur, și crearea unui supraveghetor-coordonator. Acesta este Patriarhul în Biserica Ortodoxă, care este un simplu coordonator. Un prim între egali. Spre deosebire de Papă, care a primit la nivel instituțional caracter infailibil.

– Și când a zis Hristos ca acest coordonator să fie îmbrăcat în straie aurite și să umple cufere cu comori?

– O să-ți pară bizar, dar, până la căderea Constantinopolului, preoții, până și cei de rang înalt, nu se îmbrăcau bătător la ochi decât la manifestări bisericești deosebite. Purtau doar straie negre. După cucerirea capitalei imperiului, a devenit necesară existența unei autorități care să îi reprezinte pe credincioșii aflați sub robia otomană. Era nevoie de o conducere cu putere recunoscută! Și la nivel local, dar și la nivel patriarhal. De atunci au început preoții să poarte simbolurile imperiale și straiele sofisticate, fiindcă, vezi bine, în cultura cuceritorului barbar, respectul se dobânda prin mijlocirea aurului și prin autoritatea pe care o impunea vestimentația. Este o simplă psihologie a negocierii. Sunt nenumărate istorisirile despre rolul salvator pe care l-au avut preoții pentru turma lor. Din acest motiv, nu doar turcii, dar până și nemții, mai recent, atunci când doreau să trimită un mesaj crud sau să ne frângă moralul, omorau preoții. Bineînțeles, este cunoscut și rolul pe care l-au avut mănăstirile în educația poporului sau ca

refugiu pentru cei urmăriți în acei ani întunecați ai sclaviei. Și cred că nu ai cum să negi rolul unificator pe care l-a avut creștinismul în Revoluția de la 1821!

– Ce tot zici acolo? Poate fi uitat patriarhul care a afurisit Revoluția?

– Acum ești nedrept! Grigorie al V-lea¹ a fost silit să afurisească revoluția pentru a nu fi omorâți toți grecii din Constantinopol. De altfel, pentru contribuția reală pe care a avut-o la Revoluție, turcii l-au spânzurat de poarta Patriarhiei! De curând a fost dezvoltată o teorie, în sprijinul căreia s-au adus dovezi serioase, conform căreia Grigorie al V-lea a fost „căpetenia nevăzută” a luptei de eliberare.

– În orice caz, ne-am ocupat deja prea mult cu trecutul. Poți să-mi vorbești despre clerul de astăzi, alcătuit din ierarhi rotofei, care deține o avere uriașă, care se amestecă în politică și care, pe scurt, se află la o distanță de ani-lumină de ceea ce ai prezentat mai înainte?

– Aș putea spune că este anticreștin să judecăm și mai ales să osândim, și cu asta aș putea să închei discuția, dar cu siguranță ai să crezi că un astfel de răspuns e doar o încercare de evitare a dialogului. Oricum, după cum ne

¹ Sfântul Grigorie al V-lea (1746-1821), patriarhul Constantinopolului, a ocupat tronul Patriarhiei Ecumenice pentru trei perioade: 1797-1798, 1806-1808, 1818-1821. A primit moarte mucenicească în timpul Războiului Grec de Independență din 1821 la porunca Sultanului Mahomed al II-lea, fiind spânzurat de poarta principală a Patriarhiei Ecumenice în noaptea Învierii Domnului. Poarta centrală a Patriarhiei, unde a fost spânzurat, a rămas închisă și sigilată până astăzi, în semn de cinste față de moartea mucenicească a Sfântului Grigorie. De atunci, în patriarhie nu se intră decât prin porțile laterale. În 1921 a fost canonizat de Biserica Ortodoxă a Greciei, fiind sărbătorit ca martir al neamului pe data de 10 aprilie, ziua adormirii sale (Cf. Hristódulos Arhiepiscopul Atenei, *Γρηγόριος Ε΄. Ο Εθνάρχης της οδύνης*, Ed. Apostoliki Diakonia, Atena, 2004; Theodoros Zisis, *Ιεράρχες εθνάρχες, Γρηγόριος Ε΄ Χρυσόστομος Σμύρνης*, Ed. Tertios, Tesalonic, 2003).

învață natura, este un principiu general valabil ca în jurul luminii sau al focului să se strângă tot felul de vietăți, unele folositoare și blânde, altele dăunătoare sau sălbătice. La fel și în jurul luminii Adevărului – se adună și oameni care se află în înșelare, și eclecticici. Prezența lor, și a unora, și a altora, certifică existența luminii, nu o anulează! Dacă tot nu te-am convins în termeni teologici, aş putea să îți demonstrez lupta binelui cu răul în sufletul nostru sau războiul de care are parte un episcop...

– Ah, nu mă obosi cu lucruri de genul ăsta! – zise Iorgos nemulțumit. Și nu duce discuția spre lucruri confuze și demoni! Te-am întrebat ceva simplu: dacă rolul și bogăția pe care le are puterea bisericească sunt în acord cu Evanghelia!

– Bine, o să fiu clar! Nu! Preotul trebuie să fie cel mai smerit dintre toți și, cu cât urcă în ierarhie, cu atât mai multă sărăcie ar trebui să arate. Și eu vreau ca episcopul să fie ascetic și smerit, dar, spre deosebire de tine, pot să văd întreaga pădure înmiresmată din jur și purtătoare de viață, nu doar copacul uscat.

– Ia zi-mi, ce altă pădure există, pe care eu o trec cu vederea? Și nu te întoarce din nou la 1821! Vorbește despre lucruri contemporane!

– În regulă. Să ne concentrăm asupra secolului al XX-lea. De ce treci cu vederea faptul că Biserica le-a dat pământ refugiaților¹?

– Care pământ? Pământul pe care l-a primit prin firme ale sultanilor? De unde și până unde era pământul

¹ Este vorba despre grecii din Asia Mică, siliți să își abandoneze casele și să vină în Grecia în urma schimbului obligatoriu de populații prevăzut de Tratatul de la Lausanne din 1923.

ei? Și cine ți-a zis că l-a dat de bunăvoie? A fost nevoită să-l cedeze și, în schimb, a primit de la Stat salarii pentru preoți. Cu alte cuvinte, pentru niște terenuri de păscut pentru capre, poporul s-a trezit în cârcă cu povara unei mulțimi de trântori purtători de rase.

La auzul acestor cuvinte, sufletul lui Teofil a fost cuprins de tristețe și privirea i s-a întunecat. Nu a putut să își ascundă starea:

– Frate, urmând o astfel de logică, orice lucru bun ar face Biserica, pentru tine nu are nici o însemnătate. Îmi aduci aminte de un cunoscut care m-a rugat odată să îi recomand un pictor pentru a-i zugrăvi o icoană. Contactase singur câțiva, însă îi ceruseră mulți bani. I-am recomandat unul care i-a cerut jumătate față de cât îi cereau ceilalți. Foarte bucuros, a primit după ceva vreme icoana, însă, când l-am revăzut, a început să îl acuze pe pictor că îi ceruse prea mult fiindcă – auzi grozăvie! – aflase că prețul confecționării icoanei era de două ori mai mic decât cel pe care îl plătise și diferența i se părea exagerat de mare pentru efortul pictorului. Înțelegi? Nu a apreciat faptul că a fost scutit de o mare cheltuială, ci îl condamna tot pe pictor!

– Dar prietenul ăsta al tău e clar că e un nerod! Și care e legătura dintre mine și el? Eu, dacă văd ceva bun, nu o să rămân fixat asupra părții negative!

– Să revenim însă în prezent, ca să vedem lucrurile bune pe care nu le-ai văzut și pe care trebuie să le recunoști. De ce treci cu vederea sutele de așezăminte sociale ale Bisericii? Cămine de bătrâni, creșe, orfelinate, școli, tabere, instituții pentru femei abuzate, mame singure, burse de studii, spitale, case pentru cei fără adăpost... De ce nu te gândești la miile de cantine și la toți cei pe care îi sprijină

și îi îmbracă Biserica? De ce nu îți îndrepti privirea asupra celor deznădăjduiți, pe care i-a oprit de la sinucidere, la embrionii pe care i-a salvat de la avortare, la cuplurile cărora le-a salvat căsnicia sau la tinerii pe care i-a îndepărtat de droguri? Știi câte persoane fără adăpost găsesc refugiu chiar în acest moment, când noi vorbim, aici, în Sfântul Munte? Știi câte familii cu mulți copii primesc zilnic cereuri sau locuințe gratuite? Dar principiul nostru este: „Să nu știe dreapta ta ce face stânga!”, de aceea nu sunt date publicității toate acestea. Sunt de acord că Biserica are multe imobile, dar de ce nu îi recunoști și lucrarea socială? În final, și oamenii se simt în siguranță dacă Biserica prosperă, știind că întotdeauna le va fi alături în momente dificile.

– Toate bune și frumoase, dar ceea ce ai zis până acum nu e decât ceea ce e de la sine înțeles că trebuie să se întâmple. Sigur că Biserica îi va ajuta pe cei în suferință – doar propovăduiește iubirea, la urma urmei. Bineînțeles că are lucrări filantropice, dar nu le face cu banii ei. Tot timpul oamenii bisericii cer bani pentru săraci și pentru pictarea bisericii și pentru mai știu eu ce! Treaba ei este binefacerea, n-o să-i aducem elogii fiindcă își face datoria!

– Datoria Bisericii este mântuirea sufletelor, nu a stomacului omului! Operele de caritate sunt o lucrare adiacentă, însă, din păcate, acest fapt nu e recunoscut. Dar, de vreme ce consideri că asta este o îndatorire de la sine înțeleasă a Bisericii noastre, prin urmare, este o îndatorire și a altor religii care au adepți în țara noastră, zi-mi, te rog, unde sunt cantinele catolicilor, ale iehoviștilor, ale musulmanilor sau ale evanghelicilor? Și să nu-mi spui că nu au resurse sau posibilități financiare, fiindcă în cazul acesta ai

dovedi în mod automat că ești înverșunat doar împotriva Bisericii Ortodoxe.

Iorgos a ezitat și s-a făcut că încearcă să-și amintească:

– Nu m-am gândit niciodată la asta, dar am o cunoștință care era șomer și iehoviștii i-au găsit de lucru.

Teofil nu s-a mai abținut și, pentru prima oară, chipul lui liniștit și zâmbitor s-a înroșit aproape cu totul din cauza iritării:

– Vorbești serios? Aprobi un act de binefacere selectiv și interesat al iehoviștilor, care au apoi pretenția ca cel căruia i s-a făcut binele și întreaga lui familie să primească catehizarea lor, în schimb acuzi Biserica Ortodoxă, care face această lucrare la un nivel incomparabil mai mare și fără să verifice măcar credința persoanei în cauză? Crezi că dacă vei merge vreodată la cantina unei parohii, preotul de acolo o să te alunge pentru că ești ceea ce ești? Este dreptul tău să ai o părere, să nu fi de acord și să respingi o idee. E un drept pe care Însuși Dumnezeu ți l-a dat. Însă ești dator să fii sincer... în primul rând cu tine însuși!

Iorgos a încercat să protesteze, dar călugărul era foarte pornit și nu l-a lăsat:

– Voi, toți cei care vă declarați atei și areligioși, aveți ceva în comun – adversarul vostru este doar Hristos, nu Mohamed, nici Buda, nici Iehova! Și pun rămășag că în fiecare Vinere Mare mânânci în mod ostentativ carne.

Expresia jenată a lui Iorgos a ținut loc de răspuns pentru Teofil, care a continuat cu același avânt:

– De ce nu mergi în mod ostentativ de ramadan să mânânci porc într-o moschee? De câte ori te-ai certat cu iehoviști, cu musulmani sau cu cei care, de dragul modei,

se ocupă cu yoga, guru sau mai știu și eu cu ce altceva? Pe lângă aceștia de ce treci fluierând indiferent?

– Dacă aș merge la vreo moschee să fac așa ceva, nu aș ieși viu de acolo, răspunse Iorgos, zâmbind fără rost.

– Deci ești „contra” doar acolo unde te simți în siguranță. Adică alături de Hristos și de Biserica Lui! Ceea ce nu înțeleg însă și mă depășește complet este de ce te preocupă ceva care nu-ți place. Nici mie nu-mi place opera, dar nu mă duc în fața Operei să fac gălăgie! Și crezi că strămoșii noștri civilizați, a căror atitudine o tot propovăduiești, aveau față de religia semenilor lor o atitudine ca a ta?

Simțind că probabil a întrecut măsura, Iorgos a încercat să îl liniștească. Dar și asta a făcut-o în singurul mod pe care îl cunoștea: cu totul nepotrivit.

– E în regulă, părinte. Liniștește-te, nu cumva să pățești ceva și să te am pe conștiință. Doar vorbim, nu e necesar și să fim de acord unul cu altul.

– Nu e vorba de a cădea de acord, ci să ne ascultăm unul pe altul și să recunoaștem reciproc ceea ce e corect și ceea ce e drept. Altminteri, au loc două monologuri paralele și se confruntă nu două opinii diferite, ci două egoisme. Și nu sunt preot, sunt doar un simplu monah!

– Pentru mine oricine poartă rasă e preot.

– Da, dar rasa nu îl face pe preot, a replicat Teofil cu o răbdare vrednică de admirat, la absurditatea de care Iorgos continua să dea dovadă.

– Asta să le spui burtoșilor cu bărbi lungi, cu mașini de lux și straie cusute cu aur, care au curajul să vorbească despre înfrânare, smerenie și iad și mai știu și eu câte altele!

– Acum iar te abați de la discuție. Sari de la un subiect la altul ca un dansator pe cărbuni aprinși, aruncând tot timpul fumigene în celălalt! Am impresia că prin dialog îți hrănești doar egoismul și înșelarea, și nu sunt dispus să te ajut să faci asta! Dacă vrei să continuăm discuția, vei da atenție fiecărei întrebări pe care am să ți-o pun și fie vei accepta spusele mele, fie le vei respinge. Dar cu argumente! Așa cum și eu iau în considerare spusele tale și încerc să le înțeleg. După aceea trecem la orice alt subiect dorești. Altfel, revenim la zilele în care lucram în tăcere și nici unul dintre noi nu-l deranja pe celălalt!

Un gând de mândrie trecu pentru o clipă prin mintea lui Iorgos: „Măi, măi, dacă până și pe Teofil am reușit să-l fac să-și piardă zâmbetul, trebuie să fiu foarte sucit!” Fulgerător însă, mândria i s-a transformat în prilej de meditare și – văzând că tânărul monah se căia pentru ieșirea pe care o avusese – chiar i-a cerut iertare, cu un aer vinovat, simțind jenă și părere de rău, iar de pe buze i-au ieșit în mod spontan cuvinte prin care își exprima regretul:

– Dacă cineva dintre noi trebuie să-și ceară iertare, acela sunt eu! Știu că am avut o atitudine inadmisibilă, dar nu am făcut-o cu intenție. Atâția ani în care mi-am exprimat dezacordul, așa am învățat să mă manifest: prin ironii, comentarii disprețuitoare, întrerupându-l pe celălalt, ignorând ceea ce nu-mi convine și ridicând vocea mai mult decât interlocutorul meu. Știi cum se zice – are dreptate cel a cărui voce se aude mai tare! De altfel, așa vorbeau și ceilalți. Acum cred că înțeleg de ce m-ai numit fanatic. Ai dreptate, potrivit sensului pe care l-ai dat termenului, așa sunt, fanatic! Și acum, când mă numesc pe mine însumi așa, nu-mi place deloc. Vezi, întotdeauna

na m-am considerat un om cu mintea deschisă și civilizată. Probabil că trebuie să mă privesc în oglindă din nou! Ai puțină răbdare, și poate reușesc să învăț cum să-mi exprim dezacordul. Sigur, asta nu înseamnă că îmi anulez opiniile și nici că voi învăța lucrul acesta într-o zi! O să încerc și, dacă întrec iar măsura, trage-mă de ureche ca să îmi vin în fire.

Teofil a ascultat cu emoție cuvintele lui Iorgos. Fisura aceasta în egoismul de granit al conlocutorului său era, poate, locul prin care pătrundea adevărul, așa cum îl recepta el. În ochii lui tocmai se întâmplase o minune și, fără să se gândească, s-a închinat. Zicându-și în mod înțelept că deocamdată nu este de folos să discute despre această scuză, riscând să provoace o reaprindere a orgoliului rănit al lui Iorgos, a încercat să reia discuția din punctul în care fusese întreruptă înainte de izbucnirea sa:

– Pentru a da un răspuns observației tale anterioare incorecte, ar trebui să îți explic care este deosebirea dintre un monah și un preot, sau chiar și un ieromonah?

– Nu! O cunosc! Nu sunt un prost. În ochii mei însă, pe oricine poartă rasă îl identific cu preotul din parohia mea, popa-Mina, cu jeepul lui luxos, cu gura mirosindu-i permanent a vin și cu mâna lui lungă și păroasă, cu care a atins toți copiii de la școala catehetică, fie ca să le dea vreo palmă peste obraz, fie ca să-i pipăie. Episcopul dinainte l-a dat afară în șuturi și ne-am ales noi cu el, de parcă anonimatul într-o metropolă ar fi fost suficient pentru a ascunde un astfel de impostor! Popa-Mina! Fiu al unui țăran sărac, când era copil, era să moară, iar părinții lui l-au făgăduit lui Dumnezeu că îl vor face preot dacă scăpă viu. Și pentru că făgăduiala este sfântă, când a termi-

nat stagiul militar, vrând-nevrând – practic, nevrând! –, a îmbrăcat straiile preoțești. Trei lucruri l-au făcut repede celebru în părțile lui: felul exagerat de teatral în care săvârșea slujbele, întrebările picante, cu multe detalii, pe care le pune la spovedanie, și plăcerea vinului. Cel din urmă îl degusta deseori cu carne de găină – de la găinile care dispăreau ca prin farmec din cotețele sătenilor. O vîetate asemănătoare, mai precis, un curcan, a fost pricina nașterii unei povești încântătoare, pe care a dezvoltat-o câțiva ani mai târziu, când era deja transferat în capitală, în timpul unei beții prelungite. A promis odată colegilor de băutură o orătanie și, pentru că nu a putut, așa cum obișnuia, să înșface una din vreun coteț, a luat pe ascuns unul dintre cei doi curcani ai tatălui său. Când acesta a descoperit hoția a doua zi, s-a supărat foarte tare. Înjura și amenința în fel și chip! Și-a chemat imediat fiul, fără să știe că se adresa chiar hoțului, și l-a silit să-l blesteme pe făptaș. Popa-Mina, desigur, s-a trezit într-o situație foarte neplăcută, deoarece nu putea nici să se blesteme pe el însuși, dar nici să nu asculte de tatăl său. Așa că, în ziua de duminică, după Liturghie, pe solee, a ridicat mâinile în felul său exagerat, cunoscut, a pufnit pasămite plin de indignare și a dat glas următoarei anateme originale pentru sine însuși: „Cine a mâncat curcanul să-l mănânce și pe celălalt, straiile negre să nu le lepede niciodată și să nu se mai bărbierească!”

Istorisirea aceasta apăruse neașteptat în memoria lui Iorgos, care a trebuit să se străduiască să nu rîdă. În fond, îl admira pentru abilitatea asta. A făcut apel la toate rezervele de seriozitate de care dispunea și a continuat să relateze cu aceeași indignare isprăvile lui Popa-Mina.

– Și să nu-mi spui că monahii sunt diferiți, înfrânați și mai morali, pentru că prietenul lui cel mai bun era un stareț, mai gras decât popa al nostru, care, atunci când nu avea clienți la mănăstire, ne vorbea despre icoana făcătoare de minuni a locașului, și uite așa i se umplea pangarul de fraieri. Și apoi petrecea la tavernele din Thrakomakedones¹, unde se ghiftuia cu cotlete și costițe în sănătatea fraierilor. Și mitropolitul, care primise atâtea reclamații din partea oamenilor, ce a făcut? Nu a făcut nimic! Știa doar să vină cu Mercedesul lui și cu mantiile aurite și să ne bage în față mâna lui mizerabilă, ca să i-o sărutăm! Și dă-i cu „Înaltpreasfințite” și „Întru mulți ani, Stăpâne!”. Ce vrea să însemne „Înaltpreasfințite”? Înaltpreasfințit e unul care cheltuie cât câștig eu într-o lună doar ca să îi aranjeze Lița, frizerița, barba? Lasă-mă, că mi-am adus aminte de toate astea și m-am înfuriat! Și nu m-am înfuriat din fanatism, ci din justificată indignare. De asta zic, preot, călugăr, cântăreț, paracliser, oricine poartă rasă e preot! Și cu asta, basta!

– Și nu orice preot, chiar preotul din parohia ta!

– Tocmai el! Și nu te uita la mine așa, de parcă ai zice: „un biet rătăcit fără de minte”, fiindcă lucrurile astea le văd nu doar muștele, ci și albinele, ca să fac trimitere la un frumos cuvânt pe care mi l-a spus odată starețul. Doar viespile nu le văd!

Teofil a zâmbit. Își dăduse seama că Iorgos era ca lemnul de pin, pe care, când îl arunci în sobă, la început scoate flacăra mare și multă căldură, dar jăratric nu face deloc. Nu avea sens să-i semnaleze vreo greșală acum, când era

¹ Suburbie în nordul Atenei, zonă exclusivistă, în care locuiesc oameni înstăriți.

iritat. Poate mai târziu, când i se va fi domolit indignarea – care din păcate era una justificată –, avea să aște un teren mai fertil pentru dialog.

A continuat să lucreze la o bucată de lemn pe care o avea de prelucrat, sugerându-i din ochi să facă și el la fel. Doar după ceva timp, când a văzut că fața colegului său nu mai era congestionată și respira normal și liniștit, a îndrăznit să rupă tăcerea.

– Știi, zise cu voce joasă, ca să-l silească să fie atent, așa cum tu ai ceva cu preoții, am eu cu doctorii.

– Ce vrei să zici?, întreabă Iorgos mirat.

– Vreau să zic că termină o facultate, depun și jurământul lui Hippocrate – ai văzut ce frumos e jurământul lui Hippocrate? –, își pun un halat alb și, apoi, după ei potopul! Plicuri cu bani, diagnostice puse prost, aroganță, indiferență în fața durerii celui alt și câte altele! Și nu zic întâmplător lucrurile acestea! Știi ce-am avut eu de tras de pe urma doctorilor?

– Dar când ai apucat, așa tânăr?

– Ei, tu nu știi. M-am născut cu displazie toracică asfiantă. Asta înseamnă că, în adolescență, oasele toracelui nu se dezvoltă normal și „sufocă” inima și plămânii. Pastile, operații, fizioterapie, ambulanța chemată de fiecare dată când mă învinețeam și mă sufocam, cheltuieli și suferință pentru călugării care mă îngrijeau. Era un renumit medic evreu acolo, la Locurile Sfinte, un „specialist” cu studii în America, îmbrăcat întotdeauna la patru ace, rece și serios, care nu avea milă – îl interesau doar banii. Îmi amintesc că în birou avea o fotografie cu cei doi copii ai lui, de parcă doar el ar fi fost părinte. „Dacă tânărul nu va fi operat până la sfârșitul lunii în curs”, le spunea călugări-

lor, „este foarte probabil să sfârșească subit în somn. Din păcate însă, operațiile sunt deja programate pentru următoarele două luni. Doar eludând procedurile legale putem să facem operația mai devreme.” Și le împingea hârtia pe care era notată suma care „grăbea” în mod magic procedurile. Iată cum s-a prăpădit și averea mănăstirii, și terenul din sat, și măslinii din câmp, și casa părintească a mamei mele, toate au încăput în două-trei plicuri, pentru ca Manolis să poată fi astăzi aici și să îți poată vorbi!

– Cine-i Manolis?

– Eu, acesta este numele meu de mirean. De atunci, ori de câte ori văd un șorț alb, chiar și dacă ar fi de măcelar sau de patiser, tot aia, este ca și cum l-aș vedea pe acest doctor, și am un sentiment de dezgust. Din cauza lui nu am mai mers niciodată la medic.

– Măcar te-ai făcut bine?, întreabă Iorgos cu sincer interes.

– Nu. Doar am primit o prelungire. Doctorul a spus că a făcut ce a putut, dar încă există un pericol și că pot muri oricând. Și acum, în ultima vreme, când simt că rămân fără respirație și parcă am pe piept o piatră de moară, îmi e clar că într-o noapte o să mă culc și nu o să mă mai trezesc! Ca Ilarion. Dar nu o să mai calc vreodată în cabinetele doctorilor ăstora nepăsători! De aceea, aș dori să îți spun că mă bucur mult că te-am cunoscut. Le spun tuturor asta. Cine știe? Se poate ca această noapte fatidică să fie cea de azi! „Iată, Mirele vine în miezul nopții!”, nu așa zicem? Ei bine, pentru mine fiecare noapte poate fi această noapte.

Pe Iorgos l-au trecut fiorii și, furios, a început să bată în orice lemn găsea la îndemână și să scuipe în sân:

– Ptiu, ptiu! Măi, să fie! Nu ești bine și te credeam om cu minte. Mergi, măi, omule, să te vadă un doctor și aici, în Grecia! Nu ne jucăm cu sănătatea! Ce, adică, fiindcă ai dat peste un sperjur, peste o canalie, ca să nu zic altfel – mai suntem și în locul ăsta! –, o să stai să mori așa, în zadar?

– Majoritatea sunt așa!, insistă Teofil, în timp ce în ochii lui apăru pentru o clipă o strălucire pe care Iorgos, revoltat cum era, nu a apucat să o surprindă.

– Nu sunt toți medicii la fel, sunt și așa, dar există și medici buni. O să cauți puțin și o să găsești unul bun! Ți s-a făcut lehamite într-atât, încât ai încetat să mai cauți? Adică, dacă nu îți place brânza, o să omori vacile?

Un zâmbet foarte larg s-a întins pe chipul lui Teofil. Profilat pe negrul bărbii, îi accentua excesiv albul dinților. Cu zâmbetul încă pe buze, și-a strâns uneltele și a dat să plece. Iorgos păli brusc și făcu ochii mari:

– Nu a fost întâmplător ce ai spus, nu?

– Nu!

– Nici nu ai vreo frustrare legată de șorțul alb al patise-rului sau al mai știu cui altcuiva, nu?

– Nu!

– Și ce am spus despre medici ar trebui să spun despre preoți, nu?

– Da!

– Și ar trebui să presupun că sănătatea sufletului este la fel de importantă ca și sănătatea trupului?

– Infinit mai importantă!

– Și nici nu ai avut o astfel de boală, nu?

– Nu!

– Rușine să-ți fie! Călugăr și minți! Măcar numele tău de botez a fost Manolis?

- Emanuel.
- Katharévousa¹ ne lipsea. În orice caz, am prins sensul, dar știi ceva?
- Ce?
- Ești un mare escroc!
- Noapte bună!
- Nu mai zâmbi! Mă enervează asta! Hai, noapte bună... părinte!

¹ Katharévousa (gr. καθαρὸν ὄμμα – literal, „purificată”) este limba greacă cultă, „purificată” de influențe străine, care, până în anul 1976, a fost limba folosită în administrație și în mediile academice.

CAPITOLUL XIV

Două săptămâni au trecut fără ca Iorgos să fi pus mâna pe daltă, fără ca măcar să fi pus piciorul în atelier, deci și fără să discute cu Teofil. Și asta din cauza prezenței specialistului în conservare trimis de Minister și așteptat de atâta timp. Au mers împreună prin toate locurile unde se aflau lucrări problematice, fotografiind piese sculptate în lemn, mâncate de cari și plăci putrezite, hotărând care dintre acestea vor fi înlocuite cu totul, care vor fi completate, adică cele pe care avea să le preia Iorgos și care aveau să fie conservate, cele care cădeau în sarcina restauratorului.

Era un om între două vârste, căruia până și actul respirării i se părea un proces obositor – o mărturisea fiecare acțiune a sa leneșă și înceată. Întotdeauna avea însă energie pentru a-și impune cu autoritate părerea. Pentru Iorgos, era întruchiparea angajatului la Stat. Capodopere vechi de secole le cataloga, fără nici o ezitare, ca fiind necorespunzătoare pentru restaurare și propunea continuu înlocuirea lor, deci mai multă muncă pentru Iorgos și mai puțină pentru el.

Ștersese de pe lista de propuneri – pregătită în dosarul pe care trebuia să îl predea spre aprobare superiorilor săi – chiar catapetesme întregi de la paraclise, iar obiecte vechi de mai bine de două sute de ani le cataloga fără nici o pro-

blemă ca fiind mai recente, doar pentru ca acestea să nu cadă sub incidența legii privitoare la antichități, și pentru a le elimina astfel și din sfera competenței lui. Aceste evaluări erau în favoarea lui Iorgos, întrucât, implicând un volum mai mare de muncă pentru el, însemna o perioadă mai lungă în care avea să fie ocupat, deci un șomaj mai scurt. Mai mult ca sigur, altcineva în locul său s-ar fi bucurat. Lui însă conștiința nu-i permitea să trăiască pe seama celor care îi ofereau hrană și găzduire, cu atât mai mult cu cât asta ar fi presupus să profite de pe urma moștenirii culturale a țării lui. Astfel, de câteva ori au avut loc între ei schimburi de replici dure și a fost nevoie de intervenții ale terților. În astfel de zile îi lipsea foarte mult Ilarion; una dintre calitățile pe care le avea era aceea că știa să-i pună la locul lor pe astfel de trântori.

Nu a trecut mult până a fost înștiințat și starețul, care, experimentat cum era, l-a cântărit deîndată pe acest domn și a trebuit să facă uz de toată diplomația „bizantină” și de tot ceea ce implica aceasta – de la lingușiri până la „bacșișuri” –, ca să-l convingă să reconsidere unele dintre evaluările sale. În cele din urmă, restauratorul s-a dovedit a fi leneș doar în privința mișcărilor fizice, atâta vreme cât contul său bancar se afla într-o stare de permanentă „trezvie”.

Iorgos îl aprecia de mult timp pe stareț pentru multe lucruri, dar acum a avut ocazia să-l admire și pentru „flexibilitatea” sa în sfera „negocierilor”. Bătrânelul acesta uscățiv, o fărâma de om, era în stare să întoarcă lumea cu susu-n jos și să o reordoneze! Și, cum nu excela în discreție, s-a grăbit să îl laude:

– Părinte Gavrilă, jos pălăria! Știi să te tocmești și cu Dumnezeu, și cu diavolul!

Starețul a zâmbit. Cum-necum, reușea tot timpul să îl facă să zâmbească!

– Cu diavolul nu faci tocmeli fiindcă îți pierzi sufletul. Doar îl poți „ocoli” uneori. Știi câți „diavoli” au venit de-a lungul secolelor în Sfântul Munte, și părinții au fost nevoiți să se tocmească cu ei? Uneori în postură de cucuritori, alteori ca împărați sau regi, alteori ca binefăcători, generali, sau ca simpli muncitori, iar uneori purtând chiar și rasă! Faci un pas înapoi ca să poți alerga după aceea! Altfel nu ar fi rămas nimic din Munte.

– Dar Maica Domnului, care îl ocrotește și pe care zi și noapte o tămâiați?

– Nu o întinăm pe Preasfânta Născătoare cu negocieri și nici nu trebuie să așteptăm ca Dumnezeu să facă totul! Facem și noi ce stă în puterea noastră. Atunci când ajungem în impas, fie din pricina intransigenței celorlalți, fie din pricina nepriceperii noastre, întotdeauna alergăm la Maica Domnului și ea știe dacă merităm și dacă trebuie să fim ajutați. Până atunci, intrăm în troacă și suntem cu luare-aminte la porci. De aceea nici un părinte nu vrea să aibă funcții și responsabilități în Sfântul Munte. Ce crezi, Gheórghe, că îmi place să port discuții cu fiecare restaurator sau angajat al corpului portuar, sau ministru, în loc să vorbesc cu Dumnezeu în chilia mea și cu mine însumi, în liniște? Crezi, oare, că am devenit călugăr ca să salvez sculpturile în lemn? Sufletul meu are mai mulți cari decât acestea!

– Spui exact ceea ce afirm și eu, doar că folosești alte cuvinte! Cu crucea în mână nu poți să mergi înainte!

– Înainte nu mergi, asta e în parte adevărat, dar mergi în sus, și asta contează mai mult.

Auzind ultimele cuvinte ale starețului, pe Iorgos l-au trecut fiorii. Ceea ce tocmai spusese era una dintre expresiile favorite ale tatălui său, pe care o rostea foarte des, de fiecare dată când el îl acuza pentru felul său împăciuator de a fi, în primul rând în aspectele financiare. Și iată că acum a auzit asta și din gura starețului.

În noaptea aceea, întins în pat, Iorgos se gândea dacă tatăl său a ajuns cu adevărat „unde va” sus sau s-a pierdut în neantul morții. Merită să îți riști bunul trai al unei vieți pământești sigure, pentru un rai despre care nimeni nu-ți dă asigurarea că există? Cu câteva luni înainte nu ar fi ezitat să răspundă cu toată puterea negativ la întrebarea aceasta! Văzându-i atâta timp în Munte pe toți cei care considerau o certitudine viața de după moarte, în sufletul lui se ivise sămânța îndoielii și câteva vlăstare subțiri începuseră să îi provoace rațiunea. Își aducea aminte și de o istorioară pe care o relatase unul dintre infirmierii care lucrează pe o ambulanță din Munte. Fuseseră chemați pentru un preot, pelerin, care leșinase și, când au ajuns, au fost informați că tocmai încetase să mai respire. Au început resuscitarea cardiopulmonară, conform regulilor, cu compresii toracice, defibrilare și respirație artificială, dar în zadar, până când, deznădăjduiți, au încetat orice strădanie. Deodată însă, după ce se resemnaseră că preotul murise și în timp ce discutau despre procedurile pe care urma să le facă, acesta a revenit la viață, a sărit în sus, cu ochii larg deschiși și a început să strige că a văzut iadul, și să îl roage pe Dumnezeu, plângând, să îi dea o șansă să își mântuiască sufletul.

Este adevărat că a auzit numeroase astfel de povești și adeseori de pe buzele „vrednice de crezare” ale vre-

nui mirean, de obicei, de la câte un pelerin, și și-a revizuit multe dintre opiniile sale. Însă rațiunea lui se ascundea în spatele zidului mândriei, în care era posibil să fi apărut o fisură – simțea el însuși lucrul acesta –, dar încă opunea rezistență.

Pentru început, și-a declarat sieși că nu toți călugării sunt trântori. Ba chiar unii dintre ei muncesc atât de mult încât, dacă ar fi urmat ritmul lor, nu ar fi supraviețuit nici măcar o săptămână. Recunoștea și că nu a remarcat nimic indecent. De asemenea, a primit din partea lor dragoste, ospitalitate, răbdare și îngrijire, pe care avea mari îndoieli că le merita.

Când și-a revenit din problema de sănătate pe care o avusese, s-a gândit chiar să sculpteze o icoană pentru a i-o oferi lui Calist în semn de recunoștință. Dar s-a gândit de câte ori și câți călugări l-au ajutat și și-a dat seama că, pentru a fi corect și a nu nedreptăți pe nici unul, ar fi trebuit să facă vreo... cincizeci de icoane! La un moment dat a realizat că el era mult mai deprins cu traiul bun decât cei pe care îi considera leneși și ipocriți. Și cum ar fi putut fi altfel când întâlnește călugări a căror mâncare în timpul postului aducea mai degrabă a înfometare? Apoi, de curând – după discuțiile cu Teofil –, a conștientizat că fanatismul pe care se aștepta să îl găsească aici se afla mai mult în el însuși decât în alții și că, în orice caz, ceilalți erau capabili să și-l înfrâneze, dar el, după cum se dovedise, nu era.

De asemenea, a înțeles că generalizarea este calea cea mai sigură de a ajunge la înșelare și rasism. Nu contează nici dacă ești îndreptățit mai mult de 50%, nici dacă ai argumente mai bune. Procentul de respingere a opiniilor tale este suficient ca să îți dea de gândit. Pentru severul anticreștin lor-

gos, aceste gânduri constituiau o mare concesie, aproape o înfrângere. A perceput, profund incomodat, această transformare atunci când s-a simțit deranjat de cuvintele prietenilor săi, în timpul discuției care avusese loc când se dusese acasă, în Atena, să se refacă. Atunci când nu a mai suportat să-i audă acuzându-i pe călugării athoniți! Doar mama lui îi simțise lupta interioară, dar și ea, ca orice mamă, a ajuns la exagerare. Și mai erau și argumentele acestui tânăr călugăr, Teofil, care, oricât ar fi încercat să le desconsidere, păreau cel puțin rezonabile. Era chiar supărat pe sine însuși fiindcă nu se gândise la ele și, pentru prima dată, s-a întrebat dacă nu cumva timp de atâția ani căutările sale fuseseră unilaterale și superficiale.

În mod nejustificat, în ultima vreme i-au venit în minte două figuri istorice: a lui Iuda Iscarioteanul și a Apostolului Pavel. Încercând să interpreteze sensul acestor imagini care îi vizitau subconștientul, a ajuns la concluzia că erau cele două drumuri ce se deschideau înaintea sa. Pe de o parte, să rămână cel pe care nici Hristos Însuși nu a putut să îl convingă, iar, pe de altă parte, să devină prigonitorul pocăit. El ar fi preferat să fie un Pilat din Pont, numai că subconștientul său nu i-a oferit această opțiune.

Și doar la auzul numelui „Iuda” se cutremura – nimeni nu vrea să fie considerat astfel. Iuda înseamnă ingrât, turnător, trădător, spion, calomniator, denunțător! Astfel, în mod conștient, dar fără prea multă dorință, a decis să devină Pavel. Însă cu o singură condiție: ca Dumnezeu să i Se arate și să-l convingă! Până atunci o să rămână binecunoscutul Iorgos, și responsabil va fi Dumnezeu – dacă până la urmă există – că nu i Se arată ca să îl facă să creadă în El!

În felul acesta, a putut să se pregătească, cu conștiința liniștită, pentru următoarea discuție cu Teofil, care nu a întârziat, având loc chiar în prima zi când s-a întors în atelier, imediat ce a încheiat treburile cu restauratorul.

Ultima dată rămăseseră la întrebarea dacă se considera pe sine antihrist și s-a grăbit să lămurească acest lucru:

– Ca să zic că sunt antihrist, ar trebui mai întâi să fiu convins că Hristos a existat cu adevărat. Îți mărturisesc că am obiecții justificate în acest sens!

Teofil a avut nevoie de câteva minute ca să digere ceea ce tocmai auzise. Nici măcar musulmanii sau budiștii nu contestă existența lui Iisus! Câtă confuzie era, oare, în mintea acestui om? Mai mult din curiozitate decât din dorința de a riposta, l-a întrebat pe ce își întemeiază afirmația. Răspunsul lui Iorgos i-a provocat mai curând tristețe în loc de mirare.

– Uite, izvoarele despre istoricitatea lui Iisus sunt doar Evangheliile, care sunt subiective și pline de contradicții. Un evanghelist scrie, de exemplu, că Hristos a făcut o anumită minune, altul o ignoră complet, iar al treilea pomenește alți martori oculari decât spun ceilalți și că minunea s-a făcut într-un alt moment al zilei, și așa mai departe! Cum să valorifici istoric niște texte care se contradic unele pe altele?

Sunt unele lucruri pe care le consideri de la sine înțelese și îți e greu să le exprimi și să le susții. Depășind acest obstacol, Teofil a încercat să îi răspundă interlocutorului său cât mai simplu cu putință:

– Evangheliile nu sunt texte istorice, nici măcar nu au fost scrise pentru a relata istoria acelei perioade. Au fost scrise doar pentru a istorisi despre Adevăr, Iisus, despre

existența unuia și singurului Dumnezeu, despre întruparea Lui și, în final, despre Învierea Lui, care a urmat jertfirii Sale pe cruce. Faptul acesta era evident pentru autorii Evangheliilor, de aceea nu au dat nici o atenție exactității datelor istorice ale evenimentelor și, în acest sens, stă dovadă faptul că între ei nu există contradicții dogmatice. Asupra Adevărului Celui Unul sunt de acord cu toții. De asemenea, este bine să reflectăm asupra vieții lor alături de Iisus. Imaginează-ți că într-o perioadă de trei ani intenși, nu doar doisprezece ucenici, ci mai mult de șaptezeci, au străbătut toată regiunea respectivă, fiecare fiind nevoit să se ocupe cum putea de asigurarea unui acoperiș sau a hranei sau de alte aspecte de acest gen. Uneori chiar îi trimitea să propovăduiască și să facă ei înșiși minuni. Era deci firesc ca cineva să lipsească de la un anumit eveniment și să afle despre acesta de la ceilalți. Treptat însă, toți au fost martorii unui eveniment miraculos și cu toții, fără excepție, au fost învățați de Iisus.

– Cele spuse de tine sună a justificări și, numai prin credință, le poți considera superioare elementelor obiective.

– Dragul meu prieten, există credință, dar pe lângă credință nu există doar necredință, ci și reaua-credință, iar granițele dintre ele sunt adesea abia perceptibile.

Iorgos s-a simțit lezat când a auzit aceste cuvinte, considerând că Teofil îi adresa o critică în mod indirect, dar a preferat să facă pe nevinovatul și în sinea sa se străduia să afle care dintre cele două îl definea: necredința sau reaua-credință?

– Dacă le-ai cere astăzi tuturor călugărilor din mănăstire – a continuat tânărul monah – să scrie viața starețului,

ai citi atât de multe contradicții și ambiguități, încât ai ajunge să te îndoiești de existența lui chiar și tu, care l-ai cunoscut. Un proverb chinezesc spune că există tot atâtea lumi câte perechi de ochi există.

Când l-a auzit pe călugăr apelând la înțelepciunea chinezească, Iorgos a zâmbit spontan.

– E corect ce ai zis, dar aceștia nu L-au primit pe Duhul Sfânt, ca Apostolii, și nici textele lor nu vor fi numite vreodată de inspirație divină! Îmi pare rău să o spun, dar nu am auzit nimic logic din gura ta care să mă convingă, așa că am tot dreptul să-mi păstrez rezervele. Și asta, cu bună credință!

Teofil s-a confruntat din nou cu lupta dintre rațiune și credință și și-a dat seama că de data aceasta chiar avea nevoie să se gândească la ceva logic. Abia ce a apucat să se roage pentru asta și, dintr-odată, convins că era ajutor „de sus”, a răspuns:

– Chiar vrei să auzi ceva logic, Iorgos?

– Abia aștept!

– Obiecțiile tale cu privire la istoricitatea lui Iisus includ și existența Apostolilor?

– Bineînțeles că nu! Existența Apostolilor este clar atestată de către istorici și prin date arheologice obiective. Aș fi răutăcios dacă aș pune la îndoială existența lor. Există texte scrise până și în India despre Apostolul Toma!

– Și, desigur, nu pui la îndoială moartea lor muce-nicească, chinurile la care au fost supuși, exilul și toate suferințele pe care le-au îndurat?

– Pornind de la fapte istorice obiective, recunosc că nu!

Teofil s-a apropiat de prietenul său și l-a privit fix în ochi:

– Și atunci, cum justifici, binecuvântatule, faptul că atâția oameni și-au abandonat copiii, familiile, locurile de muncă și casele ca să cutreiere prin toată lumea și să fie torturați, înțemnițați și să își piardă chiar și viața pentru cineva pe care ei înșiși susțin că l-au cunoscut? Și nu mă refer doar la zecile de ucenici consemnați din punct de vedere istoric, ci și la oameni precum Corneliu, sutașul, care a ajuns chiar episcop. Ți se pare logic lucrul acesta? Ar fi îndurat toate acestea pentru cineva care nu a existat?

La această întrebare, Iorgos a rămas cu gura căscată și încerca nu să răspundă, ci să tacă, ca să nu se facă de rușine. Buimăcirea inițială s-a transformat rapid în furie împotriva... logicii sale, că nu s-a gândit el însuși la ceva atât de... logic! Mai mult bâlbâindu-se decât vorbind, a fost forțat să retragă de pe tabla de șah un pion învins, pe care până cu puțin înainte îl considerase invincibil, și a aruncat în luptă altul, sperând să nu aibă aceeași soartă ca și cel dintâi:

– Recunosc că argumentul tău este imbatabil și doar un om de rea-credință l-ar putea ignora. Poate că și eu aș fi făcut asta acum câteva luni. În regulă! Mărturisesc credința în existența lui Iisus, dar sub nici o formă nu o să pot mărturisi că în Persoana Lui a fost întrupată Dumnezeuirea. Pentru mine a fost un mare filosof, un om desăvârșit, poate cel mai mare revoluționar, dar nu Dumnezeu!

Auzind lucrul acesta, Teofil a oftat, întrebându-se ce altceva aveau să-i mai audă astăzi nefericitele-i urechi.

– Nu pufăi, călugăre! Fii mulțumit cu ce ai auzit, că, dacă îți spun ce cred despre Hristos cei doi prieteni apropiați ai mei, ai să te crucești! Ca să nu îți mai zic ce teorii circulă prin librării și pe internet!

– Să îndrăznesc să întreb care sunt acestea?, zise Teofil ezitant.

– Îndrăznește. Fac asta numai și numai ca să nu mă consideri pe mine un caz extrem. Unul susține că Iisus este de fapt Apolloniu din Týana¹, un inițiat de gradul cinci în misterele grecești antice, care a ajuns până în Tibet și a devenit guru, iar un altul – fii atent, o să-ți placă asta – susține că este fiul supercomputerului imaterial, extraterestru, infailibil, care se auto-repară, al unei rase superioare, care conduce galaxia noastră, o cultură avansată dintr-o galaxie îndepărtată, care există pe întregul spectru de frecvențe.

Încercarea tânărului călugăr de a rămâne serios a fost zadarnică, un val de râs exploziv zguduindu-i tot corpul.

– Cel puțin are imaginație, a reușit să articuleze Teofil.

A redevenit sobru doar când a realizat că aceste două teorii pun în pericol două suflete. Și-a șters lacrimile de râs și a încercat să arate seriozitate, în timp ce Iorgos se bucura de reacția copilăroasă a prietenului său.

¹ Apolloniu din Týana (cca 40-cca 120) a fost un filosof grec neopitagorician. Era originar din orașul Týana din Capadocia și și-a petrecut viața peregrinând și învățând în estul Imperiului Roman. Personalitatea deosebită a acestuia și modul său de viață filosofic exemplar i-au impresionat pe contemporanii săi și au avut o mare influență asupra acestora. Referitor la activitatea sa au fost create multe legende, atribuindu-i-se chiar și minuni. În vasta biografie pe care i-o alcătuiește Filostrat (Lucius Flavius Philostratus, cca 170-247/250), istorisirile despre viața filosofului au un caracter preponderent legendar. Doar o mică parte din informațiile biografice transmise și cele despre învățătura lui Apolloniu pot fi considerate sigure. În biografia scrisă de Filostrat există o serie de asemănări între viața lui Apolloniu și prezentarea vieții Mântuitorului în Evanghelii, în special în privința minunilor (V. Maria Dzielska, *Apollonius of Tyana in Legend and History*, Roma, 1986, pp. 38 ș.u., 41-44; Nikoletta Kanavou, *Philostratos' Life of Apollonius of Tyana and its Literary Context*, München, 2018, pp. 17 ș.u.).

– Să revenim! Știi, Iorgos, toate acestea sunt semne caracteristice ale vremurilor în care trăim și, ca să fiu mai precis, reprezintă rezultatul suprainformării. În mod uzual, mintea omului primește astăzi milioane de informații. Dacă adăugăm și cunoștințele comune, și cele pe care le dobândește cineva în mod voluntar prin studiu, ne putem imagina ce cantitate de date are de procesat creierul omului. Dacă am asemăna creierul uman cu un aparat, am putea spune, la propriu, că se supraîncarcă și se arde! Este și asta o modalitate ingenioasă de a ține pe cineva în întuneric oferindu-i cunoștințe.

– Dacă am înțeles bine, ceea ce zici este că eu și prietenii mei avem creierul ars. Nu îți face griji, nu o iau ca pe un afront personal, fiindcă am conștiința liniștită. Crezi că m-am trezit într-o dimineață și mi-am zis: „Iorgos, nu te apuci să desființezi tot ce ai învățat în școală și să emiți propriul adevăr?” Ei bine, nu este așa. Fiecare societate se bazează pe anumite valori, pe unele constante; e clădită pe niște piloni. Crești idealizând și crezând în idealuri pentru care s-a vărsat sânge, precum democrația, dreptatea, religia, educația... Și ce constăți în final? Că sunt cuvinte goale, în spatele cărora se ascund minciuni și rapacitate, leneși și exploatatori, ambițioși și imorali. Democrația este samavolnicia celor puternici, care se odihnesc pe perna justiției, religia este mâna lor dreaptă, iar educația este creuzetul lor. Avocatul care, pasămite, te protejează pe tine azi este același care, cu o zi înainte, a eliberat un traficant de droguri, profitând de o porțiță din lege. Medicul care îți va reda, pasămite, sănătatea promovează medicamente necorespunzătoare, pentru că primește mită de la companiile farmaceutice. Politicianul care se presu-

pune că se îngrijește de viitorul tău se îngrijește, de fapt, doar de al lui. Preoții, care ar trebui să învețe moralitatea prin propriul lor exemplu... mai bine nu mai continuu, am mai vorbit despre asta! Toți stâlpii societății sunt putrezi! Adevărul este amestecat cu minciuna! Toate modelele, niște marionete! Cei mai mari fraieri sunt cei cinstiți și cei care au încredere în Biserică. Cei mai mari impostori sunt cei care își fac cruci mari. Nici un adevăr dat nu este curat și nevinovat. Singurul adevăr este cel pe care îl caută fiecare, de unul singur. Asta am făcut și eu! Într-o lume care se scufundă mi-am făcut propria bărcuță și am urcat în ea. Acum, dacă nu este perfectă, nu contează. Este de ajuns că mi-am salvat cel puțin rațiunea și dorm liniștit, știind că nu am fost păcălit!

Teofil oftă, simțind în adâncul său povara unui suflet care se pierde. A vrut să deschidă gura și să-i vorbească despre singurul, unicul Adevăr, Care este Hristos, dar nu a putut să articuleze nici un cuvânt. S-a simțit neputincios, ca atunci când trebuie să îi dai unui copil un medicament, iar acesta, încăpățânat, nu deschide gura. Ce trebuia să facă? Să-i dai Adevărul cu forța, așa cum le dau părinții copiilor medicamentul? Sigur, unii părinți îl păcălesc pe copilul nevinovat mințindu-l și îi dau un medicament amar, dar nu aceasta este soluția, fiindcă în acest fel nu va fi ușor să îi dai copilului următoarea doză.

– O să-ți spun o istorioară, Iorgos, despre un tânăr. Este reală, el însuși mi-a relatat-o. Tânărul acesta avea probleme cu trezitul dimineața, întârzia continuu la serviciu. Era însă un angajat bun și un om de treabă, de aceea patronul său a avut răbdare cu el. Numai că s-au plâns ceilalți angajați de la firma unde lucra, și directorul a fost nevoit

să îl avertizeze că, dacă va mai întârzia încă o dată nemotivat, va trebui să-l concedieze. Tânărul a luat la cunoștință, dar chiar în dimineața următoare, întârziind puțin, a pierdut autobuzul la câteva secunde. Tânăr fiind, a luat-o la fugă, sperând să îl prindă la stația următoare; a ajuns însă și acolo puțin mai târziu, după ce plecase autobuzul! Nu s-a dat bătut și a luat-o din nou la fugă. Cinci stații a parcurs în acest fel, de fiecare dată ajungând în stație la câteva secunde după plecarea autobuzului. Din fericire, la cea de a șasea stație, autobuzul a întârziat la un semafor și în felul acesta a putut să-l prindă. S-a urcat în mașină ostenit și transpirat, și când autobuzul tocmai a plecat, ce crezi că a constatat? Stația la care urcase era cea la care ar fi trebuit să coboare! Adică ajunsese la destinație alergând și nici măcar nu și-a dat seama, absorbit fiind de alergarea după autobuz! Până a coborât și până s-a întors înapoi alergând, timpul a trecut și, ajuns la serviciu, șeful său, fiindcă trebuia să-și țină cuvântul, l-a concediat cu părere de rău.

Grimasa de pe buzele lui Iorgos arăta că nu înțelegea în ce fel ar fi putut să îl privească relatarea aceasta. Nu că nu ar fi înțeles ce a vrut să spună călugărul, dar nu avea de gând să îi facă hatârul de a discuta în parabole. Acestea sunt arme „popești”, nepotrivite, după părerea lui, pentru un duel cinstit.

– Lasă astea, Teofile, și vorbește folosind argumente și fapte, așa cum fac eu! Tânărul de care povestești o să-și găsească altă slujbă și un patron mai bun și, în fond, nu ne privesc treburile altora. Dacă era atât de stresat, trebuia să ia un taxi! Altele sunt lucrurile care ne privesc pe noi, și noi vorbim despre altceva. Pe mine mă interesează să-mi demonstrezi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu. Acum să te văd!

– Acesta este unul dintre cazurile în care e nevoie de credință, și nu de rațiune. Ți-am mai zis lucrul acesta, dovezile referitoare la adevărul existenței lui Iisus vin odată cu trăirea lor. Urmează credinței, nu preced credința. Însă pot să-ți demonstrez că nu e doar cel mai mare filosof, sau revoluționar, sau un om desăvârșit, cel puțin îți pot arăta că nu este doar atât.

– Te ascult cu nerăbdare!

– Să începem de la ideea că a fost „revoluționar”, așa cum ai afirmat tu. Revoluționar care a luptat împotriva cui?

– Împotriva orânduirii epocii.

– „Împotriva” regimului politico-militar a spus: „Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului!” – deci nu cred că ai dreptate. Nici Pilat însuși, ca reprezentant al puterii, nu l-a considerat periculos. De altfel, cât timp a trăit, Roma nu a văzut în El o amenințare. Și ce revoluționar acceptă să fie găzduit și să aibă legături cu vameșii și cu conducătorii?

– Am vrut să zic împotriva regimului religios, spuse Iorgos, încercând să se eschiveze.

– Și consideri că e un mare revoluționar cel care intră în conflict cu o mână de arhieriei ai unei caste locale dintr-o provincie relativ mică a Imperiului Roman? Dar, dacă este așa, același lucru au făcut atâția profeți înainte de El! Și cu atât mai puțin poate fi socotit revoluționar, cu cât a spus că El a venit să împlinească legea, nu să o strice!

Iorgos simțea că discuția se îndrepta spre o cale ce îi era cunoscută și care nu-i plăcea deloc. Încercând să gândească și să-și amintească ceva din ceea ce citise de-a lungul anilor și care pe atunci i se părea convingător și irefutabil, a tăcut puțin, dându-i lui Teofil ocazia să își continue pledoaria:

– Frate, nu-ți chinui mintea! Nu te înșeli! Hristos este revoluționar, și chiar cel mai mare revoluționar! El Însuși a zis lucrul acesta, că a venit să provoace neînțelegere până și între tată și fiu. Dar prin asta arată că S-a revoltat împotriva omului vechi; împotriva păcatului și a patimilor ucigătoare de suflet. S-a ridicat împotriva diavolului! Aceasta este revoluția proclamată de El – împotriva stăpânului întunericului! A proclamat război având ca singură armă iubirea! Ce contradicție, cu adevărat! Cât de revoluționar este acest lucru! Și cum a reușit să facă asta? Fiindcă a fost cu adevărat Omul desăvârșit! Dar ia spune-mi, pe un om desăvârșit ai putea să-l numești mincinos, nebun, închi-puit sau vanitos?

– Nu, bineînțeles! Altfel cum ar fi desăvârșit?

– Atunci cum te îndoiiești de spusele Lui, că este lumina cea adevărată, alfa și omega, începutul și sfârșitul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu? Deci ori nu a fost, așa cum ai zis, om desăvârșit, ori a fost așa, fiind totodată tot ceea ce a spus că este.

– Aș minți dacă aș zice că știu ce să-ți răspund, mărturisii Iorgos.

– Și ce filosof înțelept, a continuat Teofil înflăcărat, ar declara că este fiul lui Dumnezeu și, în fond, atotștiutor? Socrate, cel mai mare filosof muritor, căutând adevărul, a rostit renumitele cuvinte „Știu că nu știu nimic”. E nevoie să îți traduc?

– Nu.

– Atunci, dacă cel mai mare filosof a acceptat necunoașterea ca singurul adevăr existent în căutarea filosofică, tu cum poți numi filosof pe cineva care a spus că El Însuși este adevărul? Deci ar trebui ori să fi fost nebun, ori să nu

fi fost nici măcar filosof. Sau, așa cum susțin eu, Hristos a fost toate acestea fiindcă totodată era Dumnezeu.

– Ar putea fi așa dacă acceptăm simplul fapt că Îi lipsea smerenia.

La auzul replicii lui Iorgos, călugărul a fost surprins și nedumerit.

– Ce om mândru spală picioarele ucenicilor săi? Cine, fiind în culmea popularității, vine spre mulțimea care îl ovaționează așezat pe un asin? Dar, în primul rând, ce rege mândru se jertfește pentru „supușii” săi? Aș putea să elogiez ore întregi smerenia Lui, însă cred că știi și tu ceea ce vreau să spun și nici măcar nu crezi în vorbele pe care le-ai aruncat adineauri.

Iorgos și-a strâns pumnii, blestemând ceasul și clipa în care a decis să își deschidă mintea spre adevărurile tânărului călugăr. Îi gâdilau limba expresii și argumente evazive, la care obișnuia să apeleze când era într-o postură dificilă, dar, de vreme ce se angajase într-un dialog cinstit, a fost nevoit să-și examineze arsenalul pentru a răspunde cu un argument convingător. Iar fiindcă își găsise tolba goală, a preferat onestitatea tăcerii.

În același timp, simțea însă o nețărmurită admirație față de simplitatea și maturitatea gândirii tânărului monah și, impulsiv cum era, s-a grăbit să îl elogieze. Auzind laudele, călugărul l-a întrebat nedumerit:

– Iorgos, aș vrea să te întreb, atunci când un călăreț încheie lupta biruitor, cine este asudat și obosit, el sau calul lui?

Iorgos nu înțelegea întrebarea.

– Cred că cel ostenit este calul.

– Dar vezi că întotdeauna cununa se pune pe capul călărețului, și nu pe cel al calului! Așadar, dacă vrei să la-

uzi pe cineva, nu mă lăuda pe mine pentru adevărul pe care ți l-am spus, ci așază cununa pe capul Celui Care o merită, iar acesta este Însuși Adevărul! Și Adevărul este Dumnezeu! Ca să folosesc un alt exemplu, e ca și cum Dumnezeu îți trimite un cec și tu te simți recunoscător față de poștaș!

În fața smereniei interlocutorului său, Iorgos a fost gata să încheie pace.

– În regulă, m-ai convins. Iisus a existat cu adevărat și a fost Fiul lui Dumnezeu. Dar nu mi-ai demonstrat că Dumnezeu există și am căzut de acord asupra faptului că aceasta este o problemă de credință. Construiești deci o teorie pe fundamente pe care nu le accept. Dacă nu pot admite temeliile, cum am să ajung să locuiesc în restul edificiului?

– De ce ai nevoie ca să crezi în El?

– În cazul lui Pavel a fost nevoie să fie orbit și să i Se arate. Cu mine sper să fie mai puțin dur.

Teofil oftă iarăși.

– Hristos a spus că sunt fericiți cei care vor crede în El fără să-L vadă, iar tu ceri o minune ca să crezi.

– El e Cel Care ne-a învățat cu minunile! A făcut atâtea, ce mai e una în plus?

– Îl faci pe Iisus să pară un prestidigitator în fața unui public, fiindcă ignori faptul că nu a făcut nici o minune fără să I se fi cerut. De aceea este necesar să citim cu atenție Evangheliile. Nu a făcut nici o minune din propria Sa inițiativă. Fiecare minune a Sa a fost favoarea pe care o face un tată pentru copiii lui, adică urmare a bogăției Sale iubiri față de oameni. A spus: „Cere și ți se va da.” Amintește-ți când, copil fiind, îl rugai pe tatăl tău să își încordeze mușchii ca să-ți arate forma bicepsilor. Și, ca toți

copiii, la fel și tu te mândreai că ai un tată puternic, cel mai puternic din lume, care te arunca în aer ca pe o minge și adormeau în îmbrățișarea lui, sigur fiind că nu va lăsa pe nimeni să-ți facă vreun rău! Oare crezi că tatăl tău sau oricare alt tată din lume, care a făcut un hatâr copiilor săi, e vreun exhibiționist fără minte?

– Bine zici. Continuă!, l-a îndemnat Iorgos cu sinceritate.

– La fel și Hristos. Nici o minune nu a fost ostentativă, ca să creadă ceilalți. Altfel, ar fi făcut una ca să vadă întreaga lume și ar fi crezut cu toții deodată. La minunile pe care le-a făcut au fost martori puține persoane, câțiva oameni din epoca Sa. Chiar și acestora le cerea, de obicei, să nu spună nimănui ce au văzut. De-a lungul veacurilor, toți câți au crezut și-au împărțit averea săracilor, și-au lăsat familiile, s-au jertfit, s-au retras într-o peșteră pentru numele Lui; au crezut fără să fi văzut.

– Dar nu e rău să vrei să vezi ca să crezi.

– Ai atâta încredere în ochii tăi?

– Mai mult decât în urechile mele.

– Și ochii nu te-au înșelat niciodată?

– Niciodată!

– Atunci trebuie să fii sigur și de faptul că pământul este nemișcat și că soarele se învâрте în jurul lui, fiindcă ochii tăi asta văd!

Iorgos a șovăit. Argumentul acesta l-a găsit nepregătit.

– Acesta e un adevăr științific, a încercat el să se justifice, există studii, cercetări...

– Pe care alții le-au făcut, cu propriii lor ochi! Și tu, cu bună credință, i-ai crezut.

Iorgos rămase fără replică.

– Ai vreun temei să-i consideri mai demni de crezare pe cei care sunt plătiți pentru ceea ce susțin, așa cum sunt oamenii de știință, decât pe cei care au plătit cu propria lor viață pentru ceea ce au spus, așa cum au făcut Hristos și Apostolii? Și nu vreau în nici un caz să deduci de aici că aș susține că oamenii de știință sunt mincinoși sau că soarele se învâрте în jurul pământului.

– Dacă era împotriva minunilor, de ce le-a făcut?

– Nu era pentru sau contra lor, nu lua parte la nici un referendum. Ți repet – tot ceea ce a făcut și tot ceea ce face încă, o face din preaplinul iubirii Lui! Poate un părinte să le refuze copiilor săi iubirea?

– Deci și eu, care sunt copilul Lui, bine fac că cer o minune!

– Ca toți părinții, la fel și Dumnezeu – nu ne face voia atunci când știe că nu o să fie spre binele nostru. De aceea rugăciunile noastre nu își află întotdeauna împlinirea. El decide, în înțelepciunea Lui, când vor fi ascultate.

– Nu văd să fie prea mulți ascultați! Toată lumea are să Ți reproșeze ceva lui Dumnezeu.

– Dacă Țl folosești pe Dumnezeu pe post de lanternă atunci când te afli în întuneric, să știi că și lanterna are nevoie să-i încarci bateriile ca să fie funcțională. Lanterna-Dumnezeu cu ce se încarcă? Tocmai cu rugăciuni și cu viața creștinească în aspectele ei liturgice și morale. Altfel, oricât ai condamna lanterna pentru faptul că rămâi în întuneric, responsabil ești tu, de fapt, pentru propria neglijență! Dacă totuși Ți deschizi ochii, vei vedea nenumărate minuni în jurul tău, și odată cu ele Ți vei vedea și pe cei care sunt mulțumiți. Atâtea paraclise și atâtea lăcașuri de binefacere, pe care feluriți oameni au făgăduit că le vor

face după ce au primit un anumit ajutor de la Dumnezeu, nu au fost ridicate de oameni nemulțumiți! Până și faptul că credința în Hristos a supraviețuit în țara noastră în ciuda atâtor cuceritori de altă credință este o minune! Și aici, în Sfântul Munte, unde te afli, trăiești minunea existenței acestui loc de mai bine de 1000 de ani!

– Eu aș prefera o minune personală!, a cerut Iorgos, ca un copil răsfățat.

Teofil a realizat că prietenul său ajunsese aproape de limitele acceptării. Nu avea rost să mai insiste de vreme ce știa că timpul ajută la asimilarea noilor cunoștințe mai bine chiar și decât cel mai bun orator. În privire i-a apărut o sclipire și, întorcându-se spre Iorgos, zise cu înțeles:

– Minunea personală o trăiești, dar nu știi asta!

– Oh! Am început cu aluzii și șarade! Mie îmi „place” misterul! Atunci când o să descoperim că crima a fost făcută de majordom, o să mă arăt surprins, ca să nu-ți faci inimă rea. Deocamdată pune mâna pe daltă, că restauratorul ne-a lăsat multă treabă de făcut.

CAPITOLUL XV

Vara aceasta, soarele parcă ar ține un bici în mână, cu care, imediat ce găsește pe cineva care îi iese în cale, îl sfichiuieste fără milă. Cu toate că are parte de umbra unui stejar bătrân, atelierul se transformă la amiază într-un adevărat cuptor. Iorgos ajunsese în pragul disperării, nu mai știa cum să se ferească de căldura toridă; nici nu mai putea lucra bine, fiindcă mâinile îi transpirau, făcând să-i alunece uneltele; au hotărât ca la orele amiezii să nu mai lucreze. Niciodată nu a făcut față căldurii excesive. Când e frig, mai poți pune o haină pe tine sau te miști un pic mai iute și te încălzești. Dar când întreaga fire era toropită de căldură, nu putea face nimic și nici pielea sa nu făcea față temperaturii ridicate. Singura sa mângâiere era conștiința faptului că, dacă el suferea de căldură în Munte, asta însemna că în Atena atmosfera era cu totul insuportabilă.

Spre deosebire de el, Teofil nu arăta că suferă. Chiar dacă purta și rasă toată ziua! Iorgos se întrebase întotdeauna cum de monahii fac față căldurii, înfășurați cu lințoliile alea negre! Nedumerirea aceasta s-a preschimbat în adevărată uimire când, într-o discuție, tânărul călugăr a spus că monahii nu fac nici măcar o baie răcoritoare.

– Ce vrei să spui când afirmi că nu faceți baie? Nu mă gândesc la baie pe care ați putea să o faceți ca să vă răcoriți

când e cald, dar nu faceți nici măcar o baie ca să vă curățați de praf și de transpirație? Bine, nu mă așteptam să umpleți cada cu ulei de măsline, săruri și petale de trandafir, dar nu se poate, un pic de apă cu puțin săpun verde¹ tot trebuie să vă atingă și vouă pielea!

Cu fermitate și simplitate, călugărul răspunse:

– Doar puțină curățire pe alocuri, cu un burete umezit. Iar pe cap nu ne spălăm niciodată.

Fără să vrea, privirea lui Iorgos s-a îndreptat spre părul călugărului. Drept, curat, cu un luciu ușor! Nici gras, nici încâlcit! Surpriza s-a transformat în admirație ascunsă, amestecată și cu o ușoară neîncredere.

– Îmi pare rău că o spun un pic brutal, dar, dacă nu vă spălați, atunci cum de nu... puțiți?

Zâmbetul lui Teofil a devenit enigmatic. Tăcerea pe care o alesese ca răspuns mai mult l-a iritat pe Iorgos decât l-a pus pe gânduri, cum ar fi fost firesc.

– O să-mi zici acum că și asta este una dintre minunile pe care eu nu le văd! Fără să fie nevoie să mă gândesc prea mult, să știi că am și găsit o explicație logică.

– Sunt nerăbdător să o aud.

– Este o chestiune de nutriție. Fiindcă țineți post și nu mâncați carne, nu aveți toxine în corp și de aceea transpirația voastră nu miroase urât.

– Neîndoielnic, este o explicație logică. Rămâne doar s-o adevărim prin intermediul observației și al experimentului, după cum cere practica științifică. De aceea, de azi înainte vei mânca ce mănânc și eu și nu o să mai faci baie. Și mai vorbim despre asta peste o săptămână.

¹ Săpunul verde este cel produs în principal din ulei de măsline, căruia i se datorează culoarea. Este un produs de casă, tradițional, prin urmare, nici costisitor.

– Dar deja mănânc exact ce mănânci și tu. De la bucătăria mănăstirii mă hrănesc în fiecare zi. De multe luni nu mai folosesc aragazul pe care îl am decât pentru încălzit mâncarea. Și totuși fac baie de două ori pe zi ca să nu miros!

– Deci nu hrana este răspunsul, a concluzionat Teofil zâmbind.

Zâmbetul acesta începuse să-l irite pe Iorgos și tonul vocii sale a devenit mai ridicat.

– Să nu-mi spui că asta are legătură cu Sfântul Mir și cu Botezul, cum zic unii zeloți despre musulmani, fiindcă și eu sunt botezat!

– Departe de mine astfel de idei rasiste! Pot însă să te încredințez că Botezul îi hărăzește omului curățirea interioară, îl rezidește. Ai observat cum miros bebelușii? Ce îi definește pe bebeluși? Prospețimea la nivelul celulelor organismului și lipsa stării de păcătoșenie. Poate că, îmbrățișând teorii antihriste, ai pierdut însușirile binefăcătoare ale Botezului – care curăță sufletul –, așa cum se întâmplă cu oamenii cărora, înaintând în vârstă, le îmbătrânesc celulele. Sau cel puțin ai înăbușit aceste însușiri.

– Deci, dacă începem să mirosim toți călugării, în funcție de mirosul neplăcut al fiecăruia vom putea să ne dăm seama de starea sa duhovnicească, zise Iorgos ironic.

– Să lăsăm în seama lui Dumnezeu „mirosirea” celui de lângă noi. Pe noi nu ne interesează cum miros ceilalți, mai ales atunci când mirosul neplăcut pe care îl lăsăm noi înșine este insuportabil. Când o să ajungem să răspândim în jur mireasmă, abia atunci putem să-i ajutăm și pe ceilalți. Până atunci...

Iorgos s-a retras într-o parte gânditor. Ce fel de om este acesta? Îl cerceta de mult timp. Nu are nici răutate, nici

nu se mânie, nici nu judecă pe cineva. Niciodată nu a zis ceva de rău despre un semen al său. De multe ori îl jignise intenționat, să-l vadă mâniindu-se, dar nici măcar zâmbetul nu a reușit să i-l șteargă de pe față. Și este la o vârstă la care sângele bărbatului fierbe! La el însă poți vedea o maturitate nefirească. Parcă s-ar fi născut bătrân! Nu că Ilarion ar fi vorbit pe cineva de rău, era un mielușel al lui Dumnezeu și el. Doar că, atunci când se supăra, toată lumea din jurul lui se ascundea. Bineînțeles, era doar gura de el, dar când îl vedeai așa uriaș și supărat, nu îți venea să riști punându-i la încercare rezistența. Lui Iorgos i-a plăcut dintotdeauna să cerceteze adâncul celorlalți. Să evalueze calitățile celui de lângă el, să-i descopere slăbiciunile și să îi dezvăluie preferințele. Mai mult decât orice îi plăcea să desființeze masca pe care o purtăm cu toții pentru a ne face plăcuți celor din jurul nostru sau pentru a ne identifica cu rolul impus de straietele pe care le purtăm, așa cum era, de exemplu, rasa pentru Teofil. Toate fetele cu care avusese relații l-au acuzat că era... hiperanalitic! Una dintre ele i-a zis chiar că ar fi trebuit să studieze psihanaliza. Încercând însă să analizeze psihologia lui Teofil, s-a trezit în ceață. Ceea ce vedea la el venea în contradicție cu imaginea pe care o avea despre purtătorii de rasă, și asta îi producea un fel de scurtcircuit la nivelul minții. Călugărul acesta vorbea puțin, întotdeauna gândurile îi erau pozitive și nu era suspicios niciodată. Era ca un copil mic, pe care, oricând vrei, îl poți convinge să-ți dăruiască jucăriile lui. Până și orice mândrie a lui era una copilărească, era mai degrabă o nemulțumire decât o mânie. Și întotdeauna îi trecea imediat. Iorgos se afla în încurcătură și și-a zis că este fie un om foarte bun, fie un ipocrit „profesionist”,

așa cum sunt chelnerii aceia care, orice bizarerie le-ai cere, o acceptă cu stoicism, zâmbind.

Văzând că, în cele din urmă, toate încercările sale de a-l face să-și piardă cumpătul au fost zadarnice, a ajuns la concluzia că Teofil este excepția de la regulă și că, într-adevăr, este un om foarte bun. Ei bine, la fel erau și Calist, și Ilarion, și alte câteva zeci de călugări pe care îi cunoscuse aici. De altfel, excepția poate cuprinde mai mulți oameni! Dar are o minte brici! În privința aceasta nu exista nici o îndoială. Nici nu și-a dat seama cum a reușit să-l convingă să ia parte la un dialog cu reguli și să îl determine să și accepte concluziile, pentru ca în final să îl facă chiar să își schimbe părerea! Are un mod de a te liniști, încât te simți în siguranță în prezența lui, iar atunci când lași garda jos, te lovește tocmai în punctul vulnerabil și întotdeauna cu zâmbetul pe buze.

Mai mult din dorința de a pătrunde mai profund în tainele structurii psihice a monahului decât din dorința de a vorbi, îl întrebă:

– Ia spune-mi, măi, Teofil, ca să mai vorbim și despre altceva în afară de cele popești și despre lucrul nostru, pe tine ce te deranjează cel mai mult? Ceva ce nu suporti și îți vine să urli atunci când te confrunți cu acel lucru? Și să nu-mi spui că ceea ce te deranjează e păcatul sau foametea sau războaiele, așa cum zic modelele la televizor când li se iau interviuri... Asta ne deranjează pe toți. Vreau să-mi spui ceva personal. Ceva care te deranja încă din vremea în care erai Manolis. Scuze – vreau să zic Emanuel.

Teofil a pufnit în râs și apoi, fără să stea pe gânduri, a răspuns:

– O să ți se pară ciudat, dar mă deranjează teribil pluralul! Mă trec furnicături prin corp când îl aud. Îmi amorțește creierul.

Iorgos a rămas uimit. Se întreba ce altceva ar mai putea auzi astăzi.

– Ce vrei să spui? Să suprimăm pluralul din gramatică? Să avem doar singularul și dualul, pe care-l aveau cei din vechime? Tu vrei să mă scoți din minți?!

– Mă refer la pluralul pe care îl folosim atunci când vorbim unii cu alții. Când te adresezi cuiva și îi vorbești ca și cum ar fi zece persoane, nu una! E absurd din punct de vedere aritmetic, aberant din punct de vedere istoric, incorect din punct de vedere al sintaxei gramaticale, rasist din punct de vedere social și blasfemiator din punct de vedere religios, atâta vreme cât atunci când vorbim cu Dumnezeu folosim singularul. Cine este mai presus de Dumnezeu ca să-i vorbim la plural?

– Bine, măi, frate, atâtea lucruri nelalocul lor sunt în lume, și pe tine asta te deranjează? Consideră că e un obicei prost! Ai putea să îl vezi ca pe un semn de politețe!

– Este semn de servilism, sufletesc și trupesc, și de decădere socială! Politețea se transmite în primul rând prin fapte, iar la nivel verbal poate fi exprimată printr-un singular al politeții sau printr-un vocabular cuviincios. În fața oricui ne plecăm servil, dar în fața lui Dumnezeu, Căruia ar trebui să-I fim robi cu toții, de bunăvoie, ne purtăm cu impertinență și ingraturitate.

Iorgos s-a scărpinat în cap încurcat. Într-adevăr, întrebarea pe care o pusese a descoperit multe despre universul psihic al monahului. Nu a ezitat chiar să-și exprime deschis concluziile:

– Fiecare sat își are nebunul lui. Aici, în Munte, toți sunteți nebuni!

CAPITOLUL XVI

Colaborarea dintre cei doi artiști împlinise trei luni! Trei luni prolifiche, în care au avut multe de făcut. Ca să evite căldura puternică începeau ziua de lucru dimineața devreme și continuau întotdeauna după-masa, când soarele se pleca spre apus, rămânând în atelier până seara târziu. De multe ori erau atât de absorbiți de ceea ce făceau, încât nu schimbau nici un cuvânt. Ca și cum ar fi făcut o înțelegere tainică atipică, până și renumitele lor discuții s-au rezumat la replici fugitive, monologuri sau păreri contradictorii superficiale, întrucât amândoi observaseră că, de multe ori, din cauza dialogului erau mai puțin eficienți. Truda lor a adus însă rezultate, au terminat toate lucrările care trebuiau făcute în cadrul mănăstirii și de câteva zile se apucaseră de lucrările lăsate de restaurator.

Jumătate dintre acestea erau în exterior, în principal la paraclise din afara mănăstirii, și multe dintre ele nu aveau un grad ridicat de dificultate, fiind chiar odihnitoare. Fără a mai fi presați de timp, de vreme ce mai era destul până la primele ploi ale toamnei, aceste ieșiri în locurile dimprejurul mănăstirii semănau de multe ori cu niște excursii de relaxare. Iorgos se îngrijea să aibă întotdeauna la ei un aperitiv și *țipuro* și nu accepta nici cea mai mică obiecție din partea bietului monah, care niciodată în viața lui nu pu-

sese alcool în gură. Iar acesta, ca să nu îl supere, își punea puțin *tipuro* în pahar și apoi îl stingea cu multă apă, ca să anuleze pe cât posibil gustul arzător al băuturii.

Gustările acestea în mijlocul naturii athonite și relaxarea care însoțea astfel de momente le-a dezlegat din nou limbile și confruntările dintre ei nu au întârziat să reapară, având același ritm și aceeași intensitate ca în trecut, de parcă nu s-ar fi scurs nici măcar o zi de la vechile lor discuții.

Un dialog mai aprins a fost prilejuit de fresca Judecării de Apoi, pe care o văzuseră într-un paraclis. Acolo erau reprezentați demoni negri ca tăciunile, cu cozi ascuțite și figuri respingătoare, care chinuiau mulțimi de păcătoși goi, iar mai sus, într-un al doilea plan, pe jumătate șters de umezeală, cei binecredincioși abia se vedeau urcând la rai, unde îi așteptau dreptii, sfinții și cetele îngerilor. În vârf, în partea de sus, care era aproape complet ștersă din pricina mucegaiului, cu greu Se profila Hristos stând pe tronul slavei, avându-i alături de El pe Maica Domnului și pe Sfântul Ioan Înaintemergătorul.

– Încă un lucru pe care îl poți înghiți nemestecat doar cu ajutorul credinței, zise Iorgos batjocoritor – viața de după moarte și basmul cu raiul și iadul.

Teofil nu a lăsat atacul fără răspuns și a zis:

– Și pentru asta tot creștinismul te deranjează? Nu există nici măcar o religie care să nu creadă în viața de după moarte. Nu-ți spune chiar nimic lucrul acesta?

– Îmi spune că preoții din vechime, ai oricărei religii, aveau logica comună a demagogului obișnuit, creând o amenințare nevăzută, ca să își asigure supremația. „Ia acum o palmă și nu te întrista, o să ți se facă dreptate în... viața de apoi. Lasă-l pe cel bogat să mănânce, iar tu sufe-

ră liniștit de foame, o să te răsplătească Dumnezeu. Stai la locul tău și nu lua atitudine față de nedreptate, iar când o să mori, o să iei răsplata cuvenită robului celui răbdător.” De asta s-au avut bine întotdeauna cu puterea politică, fiindcă își creau supuși fataliști, gata să încaseze palme peste ceafă. Ei, am noutăți pentru tine! Aici este iadul, aici este și raiul! Mănâncă, bea, râzi, petrece aici, fiindcă pe lumea cealaltă doar pământ și viermi ai să întâlnești. Asta, dacă nu cumva știi pe cineva care s-a dus pe lumea cealaltă și s-a întors să ne aducă știri din lumea de jos.

– Știu! Pe Odiseu, pe Hercule, pe Persefona, pe Lazăr, dar mai ales pe Iisus Hristos! Hristos, Care a vorbit despre toate acestea și pe Care tu L-ai numit Om desăvârșit! E deci un demagog obișnuit? Cel pe Care tu L-ai numit mare revoluționar a fost mână în mână cu puterea politică? Hotărăște-te odată! Emiți un amalgam de păreri și de idei care aduc mai mult a sloganuri ce se strigă pe stadion decât a argumente! Sincer, cu toate că aș putea să spun multe despre ceea ce afirmi, nu reușesc nici măcar să pun într-o ordine logică spusurile tale, ca să-ți pot răspunde.

– În mintea mea sunt toate foarte bine așezate. Dar, ca să putem discuta în continuare, întrucât și acesta este un alt subiect pentru care este nevoie de credință și n-o să mă convingi, o să admit două lucruri: că Dumnezeu există și că atunci când o să murim o să ne judece. Ești mulțumit? Dar ia spune-mi, în ce fel poate fi bun acest Dumnezeu Care îi amenință pe oameni cu cazane cu smoală dacă nu sunt copilași cuminți? Te aștepti să iubesc un astfel de judecător?

Teofil a oftat dezamăgit. Îndrăznise, într-adevăr, să facă un salt în mintea lui Iorgos, dar se simțea pierdut în

lacul tulbure în care s-a trezit că trebuia acum să înoate. Erau unele momente când avea impresia că, în loc să scoată la iveală credința scufundată a prietenului său, avea să se înece în final și el.

– Nu se poate să crezi așa ceva! Nimeni, nici cel mai necredincios om, nu se îndoiește de iubirea lui Dumnezeu! Confunzi amenințarea cu prevenirea – parcă nu ai fi avut părinți care să-ți arate diferența dintre aceste două noțiuni.

Cu o grimasă ce arăta nedumerire, Iorgos ceru lămuriri:

– Ce legătură au părinții mei cu ce discutăm? Sunt oare reprezentanții lui Dumnezeu? Nu are nici un sens ceea ce spui!

– Toți părinții buni sunt reprezentanții lui Dumnezeu. Mai exact, dacă vrei să cunoști iubirea lui Dumnezeu, un infim exemplu reprezentativ al acestei iubiri îl poți vedea în iubirea părinților tăi și a tuturor părinților buni din întreaga lume.

– Da, ai să zici acum și că Dumnezeu este un tătic uriaș!, zise Iorgos în glumă.

Teofil a ignorat remarca și a continuat:

– De exemplu, când mama ta îți zicea: „Să te îmbraci bine fiindcă afară e frig și o să te îmbolnăvești”, te amenința cu un atac microbian?

– Sigur că nu!

– Când tatăl tău îți spunea că fumatul duce la cancer, te amenința? Iarăși, răspunsul este negativ. Înțelegi diferența dintre amenințare și prevenire? Asta a făcut Hristos atunci când a vorbit despre iad – ne-a avertizat că există două căi și, în funcție de calea pe care o vom urma, ne-a spus unde vom ajunge. Nu ne e de ajuns că ne-a aver-

tizat, dar Îl mai și acuzăm, pe deasupra? Cu alte cuvinte, faci ceea ce făceau unii conducători nebuni, care îi omorau pe mesagerii veștilor proaste.

Iorgos s-a simțit încolțit și a preferat să nu răspundă, dându-i astfel posibilitatea lui Teofil să continue:

– Odată mi-ai zis că ceri o minune personală ca să crezi...

– Nu am zis că cer, l-a întrerupt Iorgos, dar, în fine! Asta e încă valabil.

– Oricare ar fi situația, o să facem o înțelegere, ca să fiu mulțumit și să știu că nici o discuție a noastră nu este în van.

– Ascult.

– O să discutăm așa cum ai spus, considerând existența lui Dumnezeu și a Judecății de după moarte ca date pentru fiecare dintre noi și o să analizăm toate celelalte obiecții ale tale. Dar când se va întâmpla minunea personală pe care o ceri, presupunând și că te voi fi convins în toate celelalte privințe care nu necesită credință, ci cunoaștere și rațiune, atunci Îl vei primi în chip nemijlocit pe Hristos ca Dumnezeu și toate cele pe care El le propovăduiește.

Încordat, Iorgos s-a gândit că va trebui să îi ceară și el ceva în schimb lui Teofil, de vreme ce acesta se târguia.

– Voi accepta cu o singură condiție: dacă nu o să existe nici o minune personală, vei renunța la straiele monahale! Nu cred că sunt exagerat cerându-ți asta. Eu voi deveni un bun creștin, iar tu, un bun cetățean.

Deodată își plecă privirea în pământ, obosit, și vocea i se frânse.

– Îți promit chiar că voi fi ireproșabil ca creștin, pentru că eu nu știu să trăiesc cu jumătăți de măsură. Și, între

noi fiind vorba, pe Hristos L-am iubit mereu. Și încă Îl iubesc! Oricât de mult s-au schimbat convingerile mele, nu au reușit să îmi schimbe vechile sentimente. Mărturisesc chiar că uneori îmi era rușine să Îl privesc în ochi în icoanele Lui. Știi, când eram mic, văzându-L răstignit pe Cruce, mi se părea că a deschis brațele ca o mare îmbrățișare pentru toți copilașii din lume. Nu conștientizam sensul martiriului Lui pe Cruce. Iar când tata mă cuprindea în îmbrățișarea lui caldă și protectoare, așa mă gândeam că trebuie să fie și în îmbrățișarea lui Hristos.

– Și ce s-a întâmplat după aceea de te-ai îndepărtat de El? Îmbrățișarea Lui nu a încetat niciodată să fie caldă și primitoare!

Iorgos simți un nod în gât, care îi sugruma vocea. Încercând să îl alunge, a simțit cum ochii i s-au umplut de lacrimi. I-a fost rușine și s-a întors imediat cu spatele. Știa că monahul aștepta un răspuns, poate chiar îl știa deja.

– Pentru că, a murmurat, Îl iubesc pe acest tip, pe jumătate gol, de pe Cruce. Chiar dacă nu mai cred în El ca Dumnezeu. Îl iubesc ca pe adormitul meu tată. Și știu că și El mă iubește așa cum mă iubea tata. Dar simt că dragostea Lui mă sufocă; nu o suport! Crucea pe care a ridicat-o El nu este nimic în comparație cu martiriul pe care îl simt de fiecare dată când Îl privesc în ochi. Dacă nu aș fi fost botezat de mic, niciodată nu aș fi devenit creștin.

Își ridică capul și, odată cu această mișcare, crescuseră și intensitatea vocii lui.

– Cine I-a zis să Se răstignească pentru mine și să mă încarce cu o asemenea povară? Pe mine m-a întrebat dacă vreau să facă asta? Spui că ești Dumnezeu, în toată măreția Ta, cu îngerii Tăi, care Te slăvesc în toate zilele,

și renunți la toate și Te amesteci cu putreziciunea noastră să ne mântuiești. Ne-ai întrebat dacă vrem, dacă suntem vrednici să fim mântuiți? Iar noi Te scuipăm, Te ocărâm, Te biciuim și, în final, Te răstignim. Un Dumnezeu nu ar fi tolerat niciodată toate astea! Iar Tu, Cel atotputernic, așa cum Te declari, în loc să vii în forță de la marginea universului și să dai un șut pământului – că tot este rotund – ca să ne desființezi, Tu continui să ne iubești. Ce rațiune poate înțelege lucrul ăsta? Mai logic ar fi să presupun că toate acestea sunt basme. Este posibil ca Dumnezeu să încaseze palme? Ca tata, care nu ținea minte răul, și toată lumea a profitat de el.

Coborând din nou vocea, trase aer în piept și continuă:

– Știi că sunt unii care, descendenți ai unor oameni renumiți, sunt comparați cu tații lor și, pentru că sunt mai prejos decât ei, ajung să își schimbe numele de familie? Ei bine, la fel sunt și eu. Nu vreau să-L am pe Hristos drept tată. Nu suport povara asta. Bărbatul trebuie să fie om de încredere. Trebuie să-și țină cuvântul și să răspundă la binele pe care îl primește cu un mai mare bine. Hristos mă face să mă simt întotdeauna dator și nu pot suporta lucrul ăsta. Mă înțelegi acum?

– Și să eviți creditorul, să nu-ți amintești de datorie, e o atitudine bărbătească? Dai cât ai și cât poți. Mai mult chiar, prin Spovedanie îți poți șterge toate datoriile cu un cuvânt: „Am păcătu!”

– Nu datorez nimic dacă nu recunosc datornicul! Dar și dacă aplicăm logica ta, voi face alte datorii, sunt om!

– Ți le va șterge din nou, El este Dumnezeu!

– Adică, cineva poate face orice păcat își pune în minte, ucide, violează, fură sau mai știu eu ce altceva și, cu

puțin înainte de a muri, se spovedește și... nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase, nu? Ajunge și el tot în rai, alături de cel care întreaga viață și-a petrecut-o doar în rugăciune și în post și care n-a făcut vreodată rău, nici măcar unei furnici! Excelent! Asta da dreptate!

– Nu susțin că Spovedania este un burete imens, care șterge totul. Asta fac catolicii cu indulgențele. De fapt, dacă nu este însoțită de pocăință autentică, Spovedania nu aduce nici o schimbare; în privința aceasta nu Îl poți înșela pe Dumnezeu. Nu este înțelept să te erijezi tu în judecător în locul lui Dumnezeu, plasându-te fie între cei iertați, fie între cei condamnați. Dar se pare că încă nu vezi în Dumnezeu pe Tatăl iubitor, Care caută orice prilej să Își poată ierta copilul. Îl vezi în continuare ca pe un judecător sever, care judecă după „probele” și prejudecățile omenești.

– Eu cred că, atunci când îți bate moartea la ușă, pocăința îți e sinceră, vrând-nevrând! Și – să fim onești –, ce om cu demnitate și-ar spăla rufele murdare în fața unui străin, chiar și preot? Să nu mai aud de Spovedanie, fiindcă pentru mine este cea mai mare înșelătorie!

– Înșelătoria are întotdeauna ca scop câștigul. Faptul că Spovedania este singura Taină pentru care nu cheltuiești absolut nimic nu îți spune ceva?

– Este ca brânza din capcana pentru șoareci. Și pe aceasta o oferim gratuit. Iar apoi șoricelul plătește pentru toate celelalte Taine și se consideră mântuit.

– Ce n-ai înțeles când îți spun să nu judeci tu în locul lui Dumnezeu? Cine va intra și cum se va desfăta acolo – numai El știe. La urma urmei, cerul are multe niveluri, e ca un stadion, dacă mă pot exprima așa: cu cât biletul pe care

îl plătești este mai scump, cu atât mai bun va fi locul pe care îl vei avea. Ce te interesează pe tine unde se va așeza fiecare și cine va intra înăuntru? Tu vezi-ți de propria mântuire și lasă-i pe ceilalți să se înțeleagă cu Dumnezeu, fiecare în felul lui!

– Ideea este să nu intre pe stadion cel care nu are „bilet”. Asta zic. Nu putem intra cu toții în același sac! Eu, care am plătit bilet, am fost fraier?

Arătând o răbdare exemplară, Teofil inspiră adânc și încercă să-l convingă pe Iorgos printr-un alt exemplu:

– Imaginează-ți următoarea situație: Statul adoptă o lege prin care acordă o pensie minimă, un fel de indemnizație specială de care vor beneficia până și cei care nu au plătit nici măcar o dată contribuția pentru asigurări sociale, fie din pricina leneviei, fie pentru că primeau bani în numerar, muncind la negru, fie pentru că au trăit în munți, ca partizani – nu are nici o importanță. Cel care a lucrat însă și a contribuit substanțial la casa de pensii și-a agonisit prin truda sa o pensie care este, desigur, mult mai mare decât cea a „leneșului”. După logica ta, lucrătorul respectiv, în loc să-și vadă de treabă și să se bucure de pensia sa mare, ar trebui să iasă în stradă și să manifeste împotriva nedreptății că „leneșul” primește pensie. Și asta, fără să cunoască măcar cauza care l-a făcut să se lipsească de o pensie întreagă. Dincolo de asta, în loc să se bucure, în fond, că semenul său nu moare de foame, acuză Statul că are un sistem de asistență socială. Și ironia este că același om o să acuze tot Statul dacă acesta îl pedepsește pe „leneș” pentru „lenevia” lui, aducându-l în situația de a rămâne fără adăpost, de a dormi pe bănci și de a cerși! Atunci o să zică: „Dar Statul ce face? Nu se gândește la oamenii bătrâni, lipsiți de sprijin?”

– Și bine va face să fie nemulțumit, răspunse Iorgos neînduplecat. Pentru că el a plătit pensia pe care leneșul o primește pe nedrept. Statul face asistență socială pe spezele altora. Și, fiind un contribuabil consecvent, care a știut să-și chivernisească banii, este de la sine înțeles că nu vrea să-i vadă pe cei fără adăpost stând pe băncile din centrul orașului, pentru care el a plătit să fie fabricate! Ce ți se pare ciudat în toate astea?

– Fiindcă ești tributar „ADN-ului” sindicalist al grecului contemporan, poate că vei înțelege mai bine ce vreau să spun din următoarea întâmplare: O cunoștință a mea a trebuit să meargă în centru cu niște treburi. Cerul era înnorat și burnițase puțin, dar din neglijență nu și-a luat umbrela cu el. S-a dus deci la un vânzător ambulant și l-a întrebat cât costă o umbrelă. Suma cerută de acela i s-a părut exagerat de mare și a plecat fără să o cumpere, după ce mai întâi l-a jignit foarte urât pe vânzător. După doar câteva minute a început însă o ploaie puternică; nu a avut ce face, a trebuit să-și biruie egoismul și să se întoarcă să cumpere umbrela. Numai că, atunci când i-a cerut vânzătorului umbrela, acesta nu a refuzat să i-o dea, dar i-a cerut de două ori mai mult decât îi spusese inițial. Așa cum era de așteptat, cunoștința mea a fost foarte indignată și a început să se certe cu vânzătorul, atrăgând atenția și altor persoane de pe stradă. De față la acest eveniment au fost alți trei oameni. Unul, care cumpăraseră și el, puțin mai înainte, o umbrelă de la acel vânzător, la prețul inițial – o să-l numim „prevăzătorul” –, a considerat că vânzătorul nu ar fi trebuit să îi vândă umbrela, ca să fie udat și pedepsit. Era ca și cum și-ar fi zis: „Eu de ce am cumpărat-o mai devreme, am fost prost?” Altul, sever și el, a conside-

rat că a fost corect faptul că i-a dublat prețul de vreme ce îl jignise, fiindcă așa și-a oferit posibilitatea de a alege să fie sau nu udat. Cel de-al treilea, care a fost martor doar la creșterea prețului, dar nu văzuse și comportamentul anterior al cunoștinței mele, a început să-l acuze pe vânzător că exploatează oamenii. Și te întreb acum care dintre toți aceștia a avut dreptate?

– În primul rând, ultimul dintre ei nu avea motiv să se amestece, fiindcă nu cunoștea toate faptele. Acum... ce să zic? Celălalt, „prevăzătorul”, care a vrut ca nefericita ta cunoștință să se ude, a fost foarte crud! Ce avea de câștigat dacă omul acela ar fi fost udat de ploaie? Corect mi se pare cel care a fost de acord cu vânzătorul. Dacă nu i-ar fi dat umbrela, acesta s-ar fi pedepsit și pe el însuși, lipsindu-se de un câștig. Pe de altă parte, dacă i-ar fi dat-o cu același preț, poate că respectivul nu ar fi regretat modul în care se purtase anterior.

– Așadar, în felul acesta sunt cu toții mulțumiți! Și vânzătorul ambulant s-a bucurat că a vândut umbrela, și celălalt, care a scăpat fără să-l plouă, chiar dacă a plătit ceva mai mult. Iar cei „răi” din întâmplare sunt, în fond, figuranții episodului, cei care nu aveau nici o treabă să se amestece, cel care a judecat și cel care cerea „pedepsirea” cunoștinței mele. Și acum zi-mi tu, Iorgos, cine din istorisirea aceasta este Dumnezeu, care este păcătosul, care este cel nedrept, care, cel rău, care este înțeleptul și care dintre toți aceștia ești tu?

Iorgos a început să râdă în hohote.

– Ești extraordinar, azi te-ai întrecut pe tine însuși. Cum ți-a venit să Îl prezinți pe Dumnezeu ca vânzător de umbrele? Am înțeles bine, nu? El este Dumnezeu?

Teofil răspunse atunci mirat:

– Atât ți-a rămas din istorisirea asta? Am vorbit degeaba atâta timp? În orice caz, nu cred că e greu de înțeles. E de ajuns să observăm cum ne folosim de Dumnezeu. Ca de o umbrelă care zace aruncată și uitată într-un colț atunci când e vreme frumoasă, iar când vine ploaia este indispensabilă. Și, îndată ce își face treaba, o aruncăm din nou într-un ungher.

– Și ce ai vrea, să mergem cu umbrela și când e vreme frumoasă? O să fim luați de nebuni!

– Din păcate, în epoca noastră așa este, ai dreptate. Creștinul credincios este demodat! Mai rațional ni se pare cel care își umple corpul de găuri și de tatuaje! În alte epoci, și nu atât de îndepărtate, se întâmpla contrariul. Umbrela era semn de orânduială, iar cerceii, semn de barbarism.

– Ei, noi în epoca asta trăim, ce să facem? Să așteptăm să se descopere mașina timpului și vedem apoi!

– Ia închipuie-ți ce ar fi însemnat să vorbească așa și Kolokotrónis¹! Acum ai fi fost sclav într-un harem sau ți-ai fi făcut cruce pe ascuns, cu limba, așa cum fac criptocreștinii din Turcia! Dar ia zi-mi, Iorgos, cum e posibil ca – trăind, după cum se recunoaște, în epoca cu cel mai mult confort și abundență de bunuri – oamenii să se gândească cu nostalgie la timpurile dinainte? Cum e posibil să viseze la epoci în care oamenii se confruntau cu foamete, războaie, greutate și suferință?

Iorgos s-a scărpinat încurcat în cap. Era adevărat ce spusese călugărul, dar nu se gândise niciodată din ce cauză.

¹ Theódoros Kolokotrónis (1770-1843) a fost unul dintre conducătorii renumiți ai revoluționarilor eleni în Războiului de Independență din 1821.

– Știu și eu? Poate fiindcă epoca noastră este una de tranziție. De la măgarul cu care lucram ogorul am ajuns în câțiva ani pe lună! Omul s-a zăpăcit și se gândește cu nostalgie la vremurile în care toate erau simple și familiare. Din pricina confuziei și-a pierdut busola și de asta s-a închis în el și se simte singur. Îi lipsesc vecinii și cartierele cum erau ele înainte, când toți oamenii erau ca o mare familie.

Teofil a zâmbit cu amărăciune.

– Deci, totul este pentru tine o problemă de adaptare! Adică, îndată ce omul se acomodează la noile vremuri, va fi fericit? Nu cumva ceea ce îi lipsește omului de astăzi nu este ușurința de adaptare, ci credința pe care o avea în Dumnezeu, pe care acum a înlocuit-o cu credința în apăratură și în psihanaliști? Nu cumva și-a pierdut nădejdea și visează la vremurile când, oricât ar fi suferit, avea nădejde în Dumnezeu? Pentru că Dumnezeu nu este numai speranță, ci și iubire. Și atâta timp cât iubești, nimeni nu îți este străin și niciodată nu te simți singur. Avându-L pe Dumnezeu alături, refaci vechiul cartier, unde există oameni care cred în Dumnezeu, oricât de necunoscuți ți-ar fi. Cred că ai trăit experiența asta în vara aceasta, când ți-ai făcut prieteni pe platou.

Iorgos a înțeles că tânărul monah făcea referire la după-amiezile petrecute, în aer liber, cu pelerinii și s-a simțit ofensat.

– Și ce vrei, măi, Teofile? Fac și eu ceea ce face toată lumea! Aceasta este epoca în care trăim! În timp ce toată lumea dansează disco, eu să dansez *kalamatianós*¹ fiindcă

¹ Este un dans tradițional grecesc, originar din Kalamáta (în Peloponez). În forma sa de bază este alcătuit din doisprezece pași, dintre care

așa se cuvine? Or să mă ia de nebun! Dansez și eu în ritmul majorității. Știi ce tărie îți trebuie să mergi împotriva valului?

– Exact asta e ceea ce face somonul pentru a-și depune icrele. Înoată contra curentului. Și are de înfruntat urși și alți prădători care stau la pândă să îl înșface.

Iorgos se posomorî. L-a purtat când într-o parte, când în alta, iar l-a „atins”. Auzi! Să considere un pește mai curajos decât el! Și chiar un pește de apă dulce!

Îi pieri orice chef de lucru! A lăsat deoparte uneltele și s-a așezat cu picioarele încrucișate pe podea, peste niște scânduri. A rămas puțin tăcut, privind în gol, a cântărit cu grijă ce a auzit azi și, la sfârșit, a conchis:

– Ticălos ce ești, Teofile! O să mă faci să nu mai mănânc pește!

primii șapte sunt înainte și ceilalți cinci, pe loc. Este un dans foarte popular, fiind răspândit, în diverse variante, în aproape toată Grecia.

CAPITOLUL XVII

Ciocanul lui Iuri a urmat o traiectorie bizară și în final a aterizat pe piciorul lui Iorgos. Urlând de durere, l-a fixat cu privirea pe neatentul muncitor, așteptând să audă măcar o scuză din partea acestuia. Văzând însă că fața străinului a rămas inexpressivă și că nu a schițat nici măcar un gest formal de ajutor, a uitat și de locul unde se afla și a început să-l „împodobească” cu injurii. Iar când Iuri, neînțelegând ce se întâmplă, i-a cerut socoteală, Iorgos nu a mai rezistat și l-a dat diavolului.

Au intervenit atunci câțiva dintre cei care erau de față și incidentul s-a încheiat înainte ca cei doi să apuce să se încaiere.

Când a intrat în atelier șchiopătând, Iorgos i-a explicat lui Teofil ce se întâmplase, cu lux de amănunte! Și, după toate cele pe care le-a auzit, tânărul monah a tras următoarea „concluzie”:

– Nu trebuia să-l dai diavolului! Este un blestem foarte greu, și de obicei se întoarce asupra celui care l-a proferat.

Auzind remarca aceasta, Iorgos și-a pierdut calmul cu totul:

– Pe tine asta te-a deranjat, frate? Era cât pe ce să-mi rupă piciorul, măgarul, și tu mă cerți fiindcă l-am dat cui-

va care nu există? Trebuia să fi căzut ciocanul pe piciorul tău, să vedem ce ai fi făcut! I-ai fi zis tot hexapsalmul¹!

Teofil nu s-a descurajat în fața indignării lui Iorgos și a continuat:

– La un moment dat, piciorul tău se va vindeca, dar din rănilor pe care le deschizi în sufletul tău va curge întotdeauna sânge. Și diavolul nu este inexistent! Există și ne urăște cât nici măcar nu îți poți închipui!

– O să mă spovedesc și o să-mi treacă rănilor. Nu așa zici tu mereu? Și, dacă tot m-ai provocat, află că ducă-se-pe-pus-tii ține și el tot de categoria „datelor” credinței. Dacă crezi în toate celelalte, crezi și în existența lui. Pentru mine, să știi, nu e decât o faptură imaginară căreia noi i-am pus în spate, în chip simbolic, toate elementele negative ale omului. Așa,... din motive practice – ca să existe o teamă de o forță opusă, care să te țină departe de excese. Însă de dragul discuției pot să admit că există, dar atât! Să vedem câte voi mai face, de dragul discuției noastre!

Tânărul călugăr nu s-a arătat dispus să detensioneze discuția, după exemplul prietenului său, care se dovedise capabil de concesi, ci a continuat:

– Aceasta este cea mai mare reușită a Satanei, să fie considerat inexistent, imaginar, inventat! Și totuși existența lui nu este greu de demonstrat. Pot să îți fac demonstrația aceasta oricând vrei, e de ajuns să arăți doar puțină bunăvoință.

Fața lui Iorgos exprima nedumerire și rezervă. Asemenea unei turbine, mintea sa făcu mii de turații, dar

¹ Hexapsalmul este numele dat Psalmilor Utreniei (în număr de șase), cuprinzând două grupuri de câte trei psalmi, respectiv psalmii 3, 37, 62 și psalmii 87, 102 și 142. Datorită referințelor frecvente la Judecată, cei șase psalmi mai sunt numiți și „Psalmii Judecății”.

ca de obicei, în sens invers. „Ce-mi pregătește oare călugărul ăsta? Doar nu o să facă vreo pentagramă pe podea și o să înceapă să rostească descântece numai ca să-și facă apariția vreun demon cu înfățișare de lup, cu coarne și ochi roșii?”

Ca și cum i-ar fi citit gândurile – ceea ce nu era deloc greu, dat fiind că figura lui Iorgos era suficient de expresivă –, Teofil a intervenit liniștitor:

– Sper că nu te-ai dus cu gândul la ritualuri cu descântece magice și vrăjitoare?

– Da' de unde?!, se grăbi Iorgos să declare cu ipocrizie, ca să-și salveze prestigiul, dar în aceeași clipă privirea i s-a îndreptat spre țiglele de pe clădirea din față, trădându-l.

Mărturisirea involuntară a lui Iorgos îl făcu pe monah să zâmbească, după care continuă:

– Nu-ți face griji, procedura de adevărare a existenței lui este mult mai ușoară. Ceea ce necuratul detestă cel mai mult este să vorbim cu Dumnezeu. Încearcă să Îi vorbești lui Dumnezeu și să vezi cum o să ți se arate!

– Adică, dacă iau și eu în mână un șirag de mătănii și încep să zic „Doamne, miluiește!”, o să-mi apară dintr-odată în față, zâmbitor, Beelzebul?, comentă Iorgos persiflant.

Pe chipul lui Teofil își făcu apariția un zâmbet care părea să sugereze că știa ceva ce colaboratorul său ignora.

– Cel rău nu este vreun strigoi neastâmpărat. Este imaterial, este gândul rău, coșmarul nocturn, gândul de hulă, este pricina actului păcătos, este neliniștea fără motiv, deznadejdea, disperarea. Prin lucrările acestea își mărturisește prezența în viața noastră. Nu o să-l vezi niciodată viu în fața ta, ci – deoarece poate să pătrundă în mintea ta și în visele tale – o să-l descoperi în spatele multor reacții ale

trupului tău. Fiindcă accepți, presupun, că mintea este cea care pune în mișcare trupul! De câte ori nu te-ai gândit pe neașteptate la ceva rău, cu care însă nu erai de acord? De câte ori nu te-a mulțumit, fără să vrei, gândul la pedepsirea drastică a unui răufăcător, cu toate că, dacă ți s-ar fi dat dreptul să aplici chiar tu acea pedeapsă, nu ai mai fi fost la fel de nemilos pe cât fuseseși anterior, la nivelul gândului. Sau poate că ți-a părut chiar rău atunci când a fost executat! De câte ori nu ai dorit femeia prietenului tău și nu ți-ai închipuit clipe de desfrânare cu ea, dar știi că niciodată nu ai putea să îl trădezi? Acest gând rău, pe care însă nu-l putem transforma în faptă, este amprenta celui rău. Fiindcă dovada existenței lui sunt doar faptele și dispoziția noastră.

Sigur, de multe ori gândul este acceptat și îi urmează fapta, dar pentru asta nu mai este răspunzător el, ci noi, care L-am scos pe Dumnezeu din mintea noastră și i-am dat necuratului dreptul să umple golul. Ca să revin deci la ceea ce spuneam adineauri, o să-ți dau un simplu exemplu, ca să înțelegi mai bine ce vreau să spun. Un om poate sta în picioare mult timp, cu răbdare, la o coadă, să cumpere un bilet pentru un concert, sau să aștepte persoana iubită, sau pur și simplu să facă ceva ce și-a dorit dintotdeauna. Când însă stă puțin în picioare în biserică, își simte picioarele grele, ca de plumb. Ți s-a întâmplat asta vreodată?

Iorgos înghiți în sec. Într-adevăr, călugărul avea dreptate. Când, copil fiind, mergea la biserică, se mișca de pe un picior pe altul – nu avea niciodată stare. Și acum și-a amintit cum îi vorbea tatălui său elogios la adresa confesiunilor creștine care se îngrijesc de oameni și au scaune

în locașurile lor de cult. Dar asta nu poate fi considerată o dovadă. I-a cerut astfel o explicație în plus. Iar monahul nu i-a refuzat-o.

– Dovada deplină va veni atunci când te vei îndrepta spre Dumnezeu. Acum cel rău te consideră al lui și n-o să te predea „Dușmanului” său fără să opună rezistență. O să-ți provoace un război tainic. Începe să te adresezi lui Dumnezeu și atunci ai să vezi câte lucruri ciudate or să ți se întâmple. Și eu voi fi aici ca să ți le semnalez și să te îndrum. Fiindcă pentru întoarcerea ta la Dumnezeu trebuie să ai un bun îndrumător, un duhovnic, cum îl numim în Ortodoxie.

Și ca să arate că îl ajută practic, a băgat mâna în buzunar, a scos de acolo un șirag de mătănii și i l-a înmănat. Iorgos l-a luat ezitând, dar s-a sfiit să răspundă imediat. A cerut timp, și Teofil i l-a acordat cu generozitate.

Își dădea seama că acceptarea existenței necuratului însemna în mod automat acceptarea existenței lui Dumnezeu. Și asta era doar cea mai mică înfrângere. Avea să-i fie lezat însă egoismul. Dacă există cu adevărat, se putea încumeta să încheie socotelile cu ducă-se-pe-pustii? Cine avea să-l mai ajute, atunci? Teofil, căruia abia i-au crescut tuleii? Sau Dumnezeu? Și pe cine, pe el, necredinciosul și scepticul, care l-a pus în seamă atâtea și atâtea? Bineînțeles, Teofil spusese odată că „dacă Dumnezeu este cu noi, nimeni nu ne poate sta împotrivă”. Dar asta este valabil pentru bunii creștini, nu pentru cei din tagma lui Iorgos.

Cu această îndoială în gând a adormit în acea seară și somnul i-a fost greu. La fel și în zilele următoare. Într-una dintre acestea, spre dimineață, l-a văzut în vis pe du-

că-se-pe-pustii furios, cu ochi roșii, din care curgea sânge, strigându-i că nu există Dumnezeu. Visul acesta s-a repetat și nopțile următoare, până când i l-a dezvăluit lui Teofil. Așa cum era de așteptat, călugărul a văzut în acest vis încercarea Satanei de a nu-l pierde pe Iorgos și s-a bucurat, fiindcă, pentru el, acesta era un semn de căință din partea lui Iorgos, ceea ce diavolul cu siguranță sesizase. Astfel, i-a propus ca următor pas firesc, să-I ceară ajutorul lui Dumnezeu. De altfel, pentru asta îi și dăduse mătăniile.

Pentru scepticul Iorgos, aceștia erau pași mari, aproape salturi, și a cerut din nou timp pentru a reflecta. Nici nu își putea da seama cum el, un ateu, ajunsese să țină în mâinile lui mătăanii. Parcă se trezise dintr-odată într-o altă dimensiune, într-un univers paralel, unde orice era posibil și toți sunt instabili și schimbători! Dacă l-ar fi văzut prietenii lui ținând mătăanii în mână, ar fi avut un șoc! Astfel, confuz, s-a îndreptat spre ceea ce până acum îi limpezea întotdeauna dilemele pe care le avea: cărțile. A căutat mai întâi informații despre mătăanii, ca și cum o carte despre istoria sabiei îl poate transforma într-un scrimer nemai-pomenit pe cel care o citește. Din ce a găsit, a reținut cele mai ușor digerabile idei:

Mătăniile se împletesc potrivit unei tradiții care se pierde în adâncul veacurilor. Probabil că una dintre cele mai vechi forme ale unui mijloc auxiliar al rugăciunii a fost adunarea de pietricele sau semințe și mutarea lor dintr-un loc sau vas în altul în timpul efectuării „canonului” de rugăciune sau a „canonului” de mătăanii mici sau mari. Se pomeneste și o relatare despre un călugăr care s-a gândit să facă mici noduri pe o sfoară și să o folosească în „canonul” său zilnic de rugă-

ciune. Dar diavolul îi dezlega nodurile, zădărnicipind strădaniile sărmanului călugăr. Apoi a apărut un înger și i-a arătat călugărului cum să facă un nod special, așa cum este astăzi în mătănii, format din cruci succesive. Diavolul nu a mai putut desface aceste noduri din cauza crucilor.

Șiragul de mătănii este unul dintre obiectele care i se dau unui călugăr ortodox în timpul slujbei tunderii în monahism. I se dă ca o sabie duhovnicească, cu care, ca ostaș al lui Hristos, trebuie să lupte împotriva vrăjmașului celui imaterial al omului, adică împotriva diavolului. Această sabie o folosește chemând numele Domnului Dumnezeu-lui și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și cerând mila Lui în Rugăciunea lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” Această rugăciune se poate rosti într-o formă mai scurtă: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!” sau mai pe larg: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

Când călugării și mirenii țin mătăniile în mâini, acest lucru este o reamintire a îndatoririi pe care o au, de a se ruga fără întrerupere, potrivit poruncii Apostolului Pavel: „Rugați-vă neîncetat!”

Scopul principal al mătăniilor este acela de a ne ajuta în rugăciunea noastră către Dumnezeu și către sfinții Săi.

Cunoscând deja ce era șiragul de mătănii, dar fiind încă nesigur, a cerut din nou ajutorul lui Teofil. Și acesta, după ce s-a oferit încă o dată să îl ajute când va folosi mătăniile, a criticat dependența lui Iorgos de cunoștințele transmise de alții în unele cărți, care sunt deseori deformate.

Viața mai întâi o trăiești și apoi citești despre ea. La Dumnezeu nu ajungi printr-o „metodă de învățare fără profesor”. Ca un iubitor al cărților ce era, Iorgos a reacționat și atunci monahul a încercat să îi arate greșeala acestei practici printr-un exemplu, o istorisire pe care o auzise de la un martor ocular:

– Odată a venit în Muntele Athos un – să-l numim cu îngăduință – „anticreștin”. Susținea că opiniile sale erau rezultatul unor ample studii și că inițial fusese credincios. Citise nenumărate cărți. Astfel, considerând că el ajunsese să vadă lucrurile corect, a dorit să îi „salveze” pe toți ceilalți care trăiau în „orbire”, și și-a dedicat întreaga viață confruntării cu creștinismul, scriind chiar și cărți despre existența sau non-existența lui Iisus, despre contradicțiile regăsite în Scriptură, despre „inexactitățile” istorice din cuprinsul lor, despre „fărădelegile” creștinilor și despre orice altceva îi dicta mintea lui întunecată. Știi, idei de tipul celor pe care le susții și tu.

– Cum-necum, iar m-ai „înțepat”!, remarcă Iorgos apatic. În fine, ce căuta aici? Eu, cel puțin, am venit să lucrez.

– Nu ți-ar veni să crezi dacă ai afla de ce vizitează oamenii Muntele. Unii o fac din curiozitate; alții, la insistențele prietenilor; alții, ca activitate turistică; alții, pentru alpinism... În fine, nu ne privește asta acum. Omul acesta susținea că a venit aici pentru un bun prieten al lui, creștin, respectând un pariu pe care îl pierduse. În fond, a intrat în „gura lupului” pentru că se simțea atât de sigur pe el, era atât de convins că avea dreptate, încât se credea invincibil într-o confruntare. Simțea că a ajuns la desăvârșire din punct de vedere al cunoașterii, fără a avea vreo teamă că ar putea fi „infestat” de „microbul” îndo-

ielii. Dreptatea lui era lege inviolabilă! Axiomă matematică! Și asta s-a văzut chiar de la început, pentru că, spre deosebire de tine, care ai păstrat pentru tine propriile-ți concepții, el provoca la discuție orice purtător de rasă îi ieșea în cale.

Inițial, cei cu care intra în vorbă au încercat să-i risipească înșelarea în care se găsea discutând în termenii lui. Date istorice, surse demne de încredere, analize teologice – nimic nu îl atingeau. L-au luat cu binișorul, au încercat să îi explice – nici un rezultat. Un om care și-a dedicat timp unui anumit scop cu greu poate recunoaște inutilitatea aceluia scop, chiar și atunci când constată că a greșit. Fiindcă, vezi, dacă ar face asta, atunci, pe lângă faptul că ar trebui să își îngenuncheze eul rănit, ar trebui să admită și că tot acel timp prețios, dedicat țelului respectiv, a fost doar o pierdere de vreme. Și asta nu-i place nimănui!

Mi-a povestit, odată, bunicul meu despre un potcovar care, de fiecare dată când vedea o mașină pe drum, arunca cu pietre în ea. Când era întrebat de ce face lucrul acesta, răspundea cu emfază: „Dacă or să biruiască diavolii ăștia, eu ce răspuns am să dau când o să mă întrebe cineva ce meserie am avut la viața mea?”

Înțelegi? Problema nu era cum avea să se descurce sau cum să-și întrețină familia, ci cum o să se raporteze la trecutul său. Tot ce a făcut până atunci a fost timp pierdut?

– Și cei cu studii au o gândire de acest fel, completă lorgos. Știi, alergia asta la tot ce e nou. Au mintea ticsită de știință și nimic altceva nu mai încapă în ea... Nu râde, și mintea poate să sufere de alergii! Cineva poate să studieze medicina și să se considere o autoritate în toate! Poate că ai dreptate. Acum, că mă gândesc la asta, poate că

acesta este motivul pentru care și Iisus Și-a ales ca ucenici niște simpli pescari!

Iorgos nu mai putea de mândrie! Nu e puțin lucru să tălmăcești faptele lui Hristos!

– Și ce s-a întâmplat cu respectivul „atotștiutor luminat”?, se grăbi să întrebe, ca să-și ascundă zâmbetul de autoîncântare, pe care-l simțea lărgindu-i-se pe față. Nu s-a găsit nici un înțelept pe măsura lui, să îl combată?

– Oamenii de acest gen nu consideră că există adversari vrednici să poarte o conversație cu ei. Se cred mai presus de toți. Zic ceea ce vor să zică și aud ceea ce vor să audă! E ca și cum vorbești la pereți! Nu întâmplător până și Iisus îi sfătuia pe ucenicii Săi ca, atunci când au de-a face cu „urechi închise”, să plece și să-și scuture praful de pe picioare, pentru ca nimic din locul acela să nu rămână asupra lor. Adu-ți aminte de Iuda, pe care nici Hristos nu a putut să îl convingă. Și acesta tot așa era, ca Iuda, auzea ce voia să audă și vedea ce voia să vadă. Dimpotrivă, după fiecare dispută – în urma căreia oricum se retrăgea cu sentimentul că e de neatins, învingător –, înșelarea în care se afla lua și mai mari proporții. Și când zic dispută, nu mă refer doar la dialoguri civilizate, ci și la certuri dure. Știi, aici nu au toți darul răbdării...

– Nici măcar pe cel al iubirii, aş zice eu..., găsi Iorgos prilejul să remarce.

– Am mai vorbit despre asta. Nu judeca tu! Altcineva este Cel Care trebuie să judece!

– Nu judec! Am doar ochi și văd. În orice caz, în cele din urmă ce s-a întâmplat cu omul ăsta? Fiindcă, de vreme ce îmi vorbești despre el, trebuie să aibă un rost!

– Exact așa și este! Și chiar un sens ușor de digerat, ca o mâncare gătită după cea mai simplă rețetă. Într-o zi, îna-

inte să plece din Munte, nefericitul acesta – pentru că oricine se îndepărtează de Dumnezeu este vrednic de milă –, în timp ce mergea împreună cu prietenul său pe-o cărare umbroasă, la un izvor, s-a întâlnit cu un pustnic bătrân. Bătrânul trăia de şaizeci de ani într-o peşteră şi de existenţa lui ştiau foarte puţini, în principal câţiva fraţi de la un schit învecinat, care, împlinind dorinţa duhovnicilor din trecut ai schitului, obişnuiau să îi lase pustnicului, în scorbura unui copac, pesmeţi şi murături. Unul dintre foarte puţinele lucruri pe care le ştiau despre el era faptul că era originar din România. Şi înşelatul acesta a început să îi expună cu emfază şi prefăcută politeţe teoriile sale bătrânelului uscăţiv, care avea o bucată de sfoară în loc de brâu, rasa îi era plină de găuri, iar pe trup avea atâtea înţepături de insecte câte stele sunt pe cer. Bătrânul l-a ascultat cu mirare, în tăcere, privindu-l în ochi aşa cum îşi priveşte părintele copilul nou-născut, până când privirea i s-a încetăşat de lacrimi şi i-a zis: „Ce ai citit, fiule, ca să ajungi să înţelegi toate acestea?” „De toate”, a răspuns el în stilul său afectat, „Evangheliile, pe ele le-am analizat cu deosebite, vieţile Apostolilor, izvoare istorice, unele chiar străine, pe care le-am tradus singur. Crede-mă, am citit tot ce se poate!”

Şi atunci, bătrânelul a îngenuncheat, a luat mâinile înşelatului consternat în ale sale şi a început să i le sărute. „Fiule”, i-a zis plângând în hohote, „eu sunt un analfabet. Nici numele nu ştiu să mi-l scriu. Dar dorm şi visez că sunt învăţat şi că toată ziua am citit Scripturile, iar seara, cu mătăniile în mână, vorbesc cu sfinţii despre ce am citit. Dar nu am studiat şi nu m-am învrednicit să ţin în mâini cărţi sfinte. Şi ori de câte ori le-am avut în faţă, mi-a fost

rușine să le țin în mâinile mele. Dar mânuțele astea ale tale le-au ținut!”

A spus asta și a continuat să-i sărute mâinile. Aceste mâini necredincioase, care au ținut însă cărțile sfinte ale credinței noastre. Și atunci cel înșelat a înțeles și picioarele au început să-i tremure neputincioase, a îngenuncheat și, îmbrățișându-l pe smeritul pustnic, a început să plângă ca un copil mic. Asta a fost! Minunea avusese loc! I s-au închis ochii trupești și i s-au deschis ochii sufletului! A văzut totul limpede! Creștinismul nu este cea mai bună teorie filosofică pe care să o pui într-o balanță a cunoașterii. Nu este nici cea mai frumoasă narațiune istorică, nu îl poți evalua prin stratageme literare și descoperiri arheologice. Nu este religia desăvârșită! Nu este nici măcar religie, ca să fie pus alături de alte concepte religioase! Creștinismul este trăire! Respirație și rugăciune! Urmare a lui Hristos! Iubire și iertare! Viață împărtășită prin Taine! Altfel, creștini ar fi doar teologii. Iar sfinți nu ar fi decât cei mai buni dintre aceștia!

Știi de la cine am auzit cea mai bună tâlcuire despre Dumnezeu Cel întreit în Persoane? De la un cioban neștiutor de carte din Ágrafa¹. Un bătrân cu părul alb, care mirosea tot a bălegar și a țap. Nu plecase niciodată din satul lui, nici măcar până în satul învecinat. Cea mai lungă călătorie pe care o făcuse vreodată era până la pășunile de pe munte. Pielea lui se înăsprise atât de mult de la vânturile de nord, încât lamele obișnuite nu erau de ajuns să-și taie barba, care îi crescuse atât de mult, încât l-ar fi invidiat și un patriarh. Nu dormise niciodată într-un pat normal.

¹ Ágrafa este o zonă montană din Grecia Centrală. Ocupă partea nordică a prefecturii Evritanía și partea de vest a prefecturii Karditsa.

Nu știa carte sau limbi străine, dar citea fără greș vremea și vorbea ore întregi cu animalele lui. Bătrânul acesta, care nu pierduse vreodată Liturghia de duminică și din sărbătorile mari, din toate predicile pe care le auzise a rămas cu o nelămurire legată de caracterul întreit al Dumnezeirii. Minte sa simplă nu a putut cuprinde faptul că Dumnezeu Cel Unul era... Trei! Măi, măi, te pomenești – îi băgase diavolul îndoiala în minte – că cei din vechime aveau dreptate că aveau doisprezece zei și noi am scăpat și am ajuns de avem doar trei? Și așa îndoiala a început să-i roadă credința, cum că Dumnezeu ar fi... incomplet! Îl întrebase și pe preotul din sat, care – după ce a încercat în fel și chip să îi explice, văzând că nu reușea nicicum să îl facă să înțeleagă pe bătrânelul cel simplu și neînvățat – i-a spus să nu se preocupe de lucrurile acestea, fiindcă „sunt lucruri înalte, care nu sunt pentru toți”. Asta, până în clipa în care în mâinile bătrânului cioban a căzut o icoană de hârtie a lui Iisus. Era Păstorul Cel Bun, știi, Care este înfățișat purtând o oaie pe umerii Săi. Și atunci toate s-au lămurit. „Doamne”, s-a gândit, „dacă ești cioban, acum înțeleg de ce Te-ai împărțit în trei. Poate să fie unul singur de ajuns pentru atâtea făpturi? Ce e un cioban fără berbecul dinaintea turmei și fără câinele lui ciobănesc? Fără ei nu pot să mân turma și nici ei nu pot să-și facă treaba fără mine!” Astfel, în mintea sa curată, Tatăl a devenit cioban, Fiul, berbecul care conduce turma, și Duhul Sfânt, câinele ciobănesc care păzește bieteile animale de lupi.

CAPITOLUL XVIII

Imediat după Vecernie, călugării și pelerinii mireni au ieșit din biserică și s-au îndreptat spre trapeză. Văzându-i de la fereastra atelierului său, Iorgos pufăi în semn de indignare, ca un cal neîmblânzit, și își întoarse privirea în mod ostentativ.

– Uită-te la ei! Ca o turmă! Oile negre în față și cele colorate în urmă!

– Ce te-a mai deranjat acum?, îl întrebă nedumerit Teofil. Ca o soacră rea ai ajuns!

– Ce mă deranjează? Faptul că de mici suntem învățați să fim membrii unei turme. Unul dintre cei mulți! Să urmărim masa. Toți urmăresc asta. Până și Biserica! De aceea se asociază cu puterea, oricare ar fi aceasta. Până și acasă, dacă ridici capul, sunt gata să ți-l taie. Ne vor oi! Supuși și inofensivi!

– Asta este părerea ta despre familie? Un mediu de supuși? O mini-dictatură a părinților care își oferă grija în schimbul ascultării? Asta ți-a sugerat ție procesiunea aceasta? O turmă de făpturi abulice, care merg în spatele cuiva?

– Exact!

– Și stomacul lor este acest ceva? Fiindcă acum toți oamenii aceștia merg la masă!

– Hai, fii serios! Nu la nevoile fiziologice mă refer, știi foarte bine.

– Adică, dacă ar merge fiecare de unul singur la masă, chiar dacă s-ar face lucrul acesta la o anumită oră, nu te-ar deranja?

– Nu. Și nu e vorba doar de masă! Buluc la școală, grămadă în pas cadențat și țațoș în armată. Unicitatea individuală piere, toți suntem la fel, nu ne deosebim unul de celălalt. Robi ne naștem, ca robii trăim și ca robii murim. Nici unul dintre noi nu este liber.

– Dacă vrei libertate, vino lângă Hristos! Libertatea care se manifestă prin liberul arbitru este cel mai mare dar pe care ni l-a făcut.

– Ce libertate? Unica libertate pe care o avem este să ne alegem singuri lanțurile. Și tu ai făcut același lucru când ai devenit monah – nu te înșela crezând că ești liber! Doar ți-ai vopsit lanțurile în auriu și nu te deranjează. De asta îți spun – toți suntem sclavi, oi pentru sacrificare! Niciodată nu am acceptat să mă pierd în mulțime, să devin pur și simplu unul dintr-o grămadă. Până și numele pe care-l port, tocmai din acest motiv îl urăsc. Iorgos Papadopoulos! Nu există un nume mai comun!

Teofil își lăsă uneltele pe blat și se așeză în fața prietenului său pentru a se putea dedica cu totul conversației:

– Deci, dacă am înțeles bine, lăsând intenționat deoparte delirul despre numele tău, vrei să spui că de mici suntem educați ca niște oi, deși am merita să fim cu toții ciobani sau lupi?

Umflându-se în pene de satisfacție, Iorgos confirmă:

– Te-ai prins! Doar că eu nu îmi doresc să fiu lup.

– Și dacă am fi toți ciobani sau lupi, ce oi am avea de mânat?

– Bine, nu chiar toți... Cei care merită.

– Deci trebuie să existe și o căpetenie a ciobanilor, un... staroste, să zicem, ca să conducă ciobanii și oile, care sunt toți cei care... nu merită să fie altceva.

– Ceva de genul acesta!

– Iar starostele acesta al ciobanilor – în societatea meritocratică la care tu visezi – își va fi câștigat titlul, evident, pe merit.

– Desigur, pe criterii obiective! Știi – personalitate puternică, calități de conducător, simț al dreptății, discernământ, o pleiadă de experiențe și cunoștințe...

– Am înțeles. De asemenea, presupun că trebuie să ai bă curaj, jertfire de sine și toate calitățile nobile pe care le cunoaștem!

– Bineînțeles!

– Și, firește, un om cu asemenea caracter trebuie să ai bă și cunoaștere de sine. Fiindcă nu cred că îți poți închipui că cineva poate cunoaște atâtea lucruri fără să se cunoască bine pe sine însuși.

Iorgos păru că se gândește puțin înainte să răspundă:

– Nu m-am gândit până acum la asta, dar da, așa trebuie să fie.

– Și tu, să presupun, de vreme ce nu intri în mulțime nici măcar ca să mănânci și ai cunoaștere de sine, te consideri pe tine însuși un astfel de staroste sau măcar un cioban.

– Tu ai zis!

– Lasă falsa modestie și citatele, vreau să mă lămuresc. Răspunde-mi deci la o întrebare...

– Zi!

– La școală, când venea momentul să răspunzi la lecție, nu cumva te ascundeai în spatele colegului din față și îți doreai să fi fost invizibil?

– Ca toți copiii, răspunse Iorgos ridicând din umeri. Nu înțeleg ce e bizar în asta!

– Ca toți copiii care nu învață! Și în armată, când sergentul-major căuta o persoană pentru diferite treburi, nu te ascundeai oare în toalete sau te prefăceai că ești obosit sau bolnav?

Iorgos îl observă pe Teofil cu atenție. Era prima oară când îl vedea așa tensionat, atât de agresiv. Dintr-odată și-a dat seama că cel mai ușor îl putea face să-și piardă calmul nu când îl acuza sau îl ironiza, nici măcar când îl jignea, ci atunci când îl judeca pe semenul său.

– Ai zis să răspund la o întrebare, spuse el încercând să scape de întrebările succesive ale lui Teofil.

– Am zis-o retoric. O să răspunzi astăzi?

– Toți făceau așa. Eu eram prost să fac altfel? Chiar excluzi posibilitatea să fi fost obosit sau bolnav.

– Bineînțeles că nu, dar nu exclud nici posibilitatea ca și cel care a mers în locul tău să fi fost în aceeași situație ca tine. Și la greve sau la alegeri – nu cumva îi lăsați pe alții să își asume partea cea mai periculoasă a acțiunii, iar tu te pierdeai în mulțimea anonimă a celor care nu au votat sau a spărgătorilor de grevă?

Vocea lui Iorgos s-a auzit ezitantă:

– Uite, la o slujbă pe care am avut-o chiar înainte de a veni aici, unde patronul a zis clar că participarea la grevă echivalează cu concedierea, nu am fost la grevă. Dar la alte greve am participat, deși, ca liber profesionist, singura persoană împotriva căreia puteam face grevă era tatăl meu sau... eu însumi! În ceea ce privește alegerile, mi-am dat seama că oricine iese este același lucru și nu mă mai preocupă.

– Și, pentru că toți avem instinctul de autoprotejare, în cazul ipotetic în care o persoană rănită, plină de sânge,

victima unui accident rutier, de exemplu, ar avea nevoie de ajutorul tău, ai risca să pui mâna pe ea să o ajuți?

Nedumerit, Iorgos răspunse:

– Nu îți doresc să trăiești vreodată așa ceva! Mi s-a întâmplat o dată. Cineva care a căzut de pe motocicletă: avea capul spart și îi cursese sânge peste tot în jur! Cum să fi pus mâna pe el? Poți să știi ce microbi poartă fiecare? Oricine ar fi procedat așa în locul meu! Sunt de acord, să ajutăm, desigur, dar nu să și murim!

– Deci nici măcar în situația în care semenul tău a avut nevoie de tine nu ai vrut să ieși în evidență?, întrebă Teofil, și era evident că tonul cu care rostea întrebările era direct proporțional cu indignarea sa.

– Ia stai puțin, că prea te-ai aprins astăzi!, ripostă Iorgos la presiunea la care simțea că era supus fără motiv. Am chemat o ambulanță, nu e ca și cum l-am lăsat pe el în voia sorții și eu m-am dus să beau o cafea!

– Nu, bineînțeles, e limpede că aveai conștiința curată. Dar ia zi-mi, când mama ta avea nevoie de cineva pentru anumite treburi, nu bombăneai oare, zicând că era rândul fraților tăi să facă lucrul respectiv?

– Nu-mi place unde bați, părinte!

– Dacă îmi zici părinte, înseamnă că te-ai enervat. Foarte rău! Eu doar pun întrebări. Cu siguranță, răspunsurile pe care le dai te deranjează. Să recapitulăm însă puțin. Vrei să fii în prima linie, un fel de staroste – ca să folosim metafora ta de mai înainte –, și crezi că meriți acest nume, excepție făcând cazurile în care fie nu dispui de cunoștințele necesare, fie ești obosit sau bolnav, fie consideri că ceilalți încearcă să te exploateze, fie riști să nu mai ai ce pune pe masă, fie îți e pusă în pericol sănătatea, fie nu e rândul tău să faci ceva etc.

– Bine, am priceput insinuarea! Sunt o oaie lașă, ca toți ceilalți! Ești bucuros acum?, îngăimă Iorgos supărat, aruncând cât colo pe podea ciocanul de lemn.

Teofil s-a aplecat, a luat unealta de jos și a pus-o ușor în mâinile interlocutorului său, care avea fața roșie de supărare.

– Pe mine te-ai supărat, frate, sau pe tine însuși?

– Pe tine, răbufni Iorgos. Și vrei să știi de ce? O să-ți zic! Ești ca o oglindă care îmi apare în față, fără voia mea, și de fiecare dată când mă uit în ea mă văd urât, plin de coșuri, chel, cocoșat, murdar...

Brusc glasul i s-a înmuiat, și-a plecat capul și a continuat cu reproș:

– Nu zici nimic despre mine în mod direct, pui întrebări care aparent nu au nici o legătură cu tema despre care vorbim și uite așa îmi înfigi și mai adânc bârna în ochi. Astăzi ce-am zis? Că nu vreau să fiu considerat oaie, adică înrobit. E rău că gândesc așa?

– Nu, fratele meu! Rău nu este. Dimpotrivă! E chiar o dorință nobilă. Rău este că în final nu ajungem nici măcar ciobani, ci doar lupi. Secretul pentru a deveni un bun cioban este să fii mai întâi cea mai bună dintre oi. Și știi ceva? Toți suntem mai mult sau mai puțin un Iorgos Papadopoulos. Numai că Dumnezeu nu ne-a făcut pe toți la fel – nici ca înfățișare, nici ca trăsături –, tocmai fiindcă nu ne consideră oi sau mai degrabă nu vrea să fim pentru totdeauna oi. Ne vrea oi atunci când suntem nedreptățiți; pahiderme, în fața ispitei; vulturi care zboară în înaltul cerului, atunci când ne rugăm; câini, atunci când iubim; feline iuți, atunci când sărim în ajutorul semenului nostru; cai semeți, de luptă, atunci când ne bucurăm oferindu-i aproapelui îngrijire; pești muți, atunci când suntem ocărâți. Ne vrea în turmă atunci când păstorul este bun, dar lupi sin-

guratici atunci când se vrea înjunghierea, pierderea noastră, și prin asta mă refer la pierderea sufletului nostru.

– Pe ce te bazezi când zici toate acestea? De unde le deduci?

– Din viața lui Hristos Însuși! S-a născut ca o pasăre călătoare în locuri străine. Ca o oaie în turmă a trăit până la vârsta de treizeci de ani. Și apoi a devenit bufniță înțeleaptă, luminând mințile oamenilor, vacă cu uger bogat, hrănind sufletele și trupurile oamenilor, elefant puternic și neobosit, trăgând lumea în spatele Lui, câine credincios, lingând rănilor bolnavi și vindecându-i. Și la urmă a murit pentru binele nostru, al tuturor, ca un animal de jertfă, din cele care se jertfeau pe altare înainte de plecarea într-o călătorie, ca zeii să descopere în măruntaiele lor furtunile și vijeliile pe care aveau să le înfrunte. Și dacă vrei să devii un cioban vrednic și să conduci tu oile, de la cine ai putea să înveți mai bine cum să faci asta decât de la Hristos?! Fiindcă cine altcineva are toate calitățile despre care am fost amândoi de acord că este nevoie pentru „treaba” asta? Atotștiutor, Drept, Milostiv, Curajos! Nu S-a temut nici să Se jertfească, nici să conducă, nici să fie judecat! Cât despre oglinda aceasta, dacă tu nu ți-ai fi deschis ochii, n-ai fi putut să vezi nici măcar această urâtenie. Îți promit însă că, dacă îi vei deschide și mai mult, o să vezi frumusețea care se ascunde în spatele acesteia, frumusețea pe care ți-a dăruit-o Dumnezeu atunci când te-a creat, cea pe care a dezvăluit-o preotul la Botezul tău și cea pe care ai purtat-o cu tine până când te-ai lepădat de El. Fiindcă nu este o urâtenie din naștere, ci tină, praf, fum și murdărie pe care vreme îndelungată le-ai lăsat să se depună peste tine, neîngrijindu-te de „curățirea” acestei urâtenii.

– Vorbești de parcă Dumnezeu ne face buni și noi ne stricăm pe parcurs. Dacă lucrurile ar fi stat așa, nu ne-ar fi dat sentimente precum ura și mânia, sau foamea, sau dorința sexuală, ci doar iubire, bunătate și înfrânare. Dacă El le-a făcut pe toate, atunci tot El a făcut și răul! Așadar nu suntem cu toții răi prin alegere, ci unii se nasc răi. De unde știi așadar că nu m-am născut și eu „întinat”?

– Dumnezeu nu a creat răul, prietene. Nici nu există sentimente bune și rele. Mânia ne-a dat-o ca să ne mâniem pentru nedreptate; ura, ca să disprețuim păcatul; dorința sexuală, ca să ne înmulțim; foamea, ca să ne amintim că trebuie să ne hrănim ca să trăim. Pe toate le-a creat cu un scop bun. Noi ne-am depărtat de El și am pierdut măsura, iar împreună cu măsura am uitat și folosirea lor potrivit scopului inițial. Depinde de noi modul în care folosim sentimentele. Faptul că le folosim în interes propriu, în scopuri egoiste – e alegerea noastră! Este exact ca în pilda cu cuțitul: de tine depinde dacă o să-l folosești pentru a tăia pâine sau pentru a ucide pe cineva. Poți să zici că, dacă omori pe cineva, de vină este cel care a fabricat cuțitul? De aceea spun că ești om bun și nu meriți „masca” pe care ți-ai pus-o. Așa că, frate, data viitoare când ai să vezi o „turmă” ca cea care ți-a produs azi starea de disconfort, să simți ca pe o onoare și o datorie să intri în mijlocul ei. Dar chiar și dacă ar fi o „turmă” care merge spre junghiere, să simți milă, știind care le e soarta, și nu dezgust. Fiindcă, vezi bine, nu toți oamenii și-au deschis ochii.

– În ce fel se poate scăpa de murdăria asta?, murmură Iorgos, simțind pentru întâia oară că prietenul său purtător de rasă era, poate, o frânghie pe care i-a aruncat-o Dumnezeu ca să-l salveze.

„În cele din urmă, Hristos trebuie să mă iubească mult”, apucă să se gândească înainte de a primi răspunsul lui Teofil.

– Cu pași mici, fratele meu, sau – dacă preferi altă exprimare – treaptă cu treaptă. Calea care ne conduce la Dumnezeu este o scară și noi ne străduim să urcăm, să ajungem la El. Și știi care este partea cea mai frumoasă? Că primele trei trepte sunt cele mai dificile!

– De ce?

– Fiindcă prima treaptă este cunoașterea de sine. Să-ți simți starea de păcătoșenie. Aceasta presupune să te cerți și să judeci fără cruțare persoana care-ți este cea mai dragă, cea pe care ai așezat-o pe cel mai înalt soclu. Pe tine însuși! Dacă nu realizezi că miroși urât sau, ca să formulez ideea așa cum îți place, dacă nu te apropii cu nasul de propria-ți subțioară să simți că leșini de duhoare, cum vei ajunge să vrei să faci baie?

– Mi-am adus aminte acum, zise Iorgos mai relaxat, cu un aer visător, de mama, care, atunci când eram copii – mici golani în toată regula –, ne chema în casă ca să ne spălăm. „Veniți, măi, să faceți baie! Nu vedeți ce e pe voi?!” striga, iar noi, care ne jucam pe maidan și eram toți plini de noroi și transpirați, văzându-ne unul pe celălalt în aceeași situație, nu realizam cât de murdari eram. Îmi aduc aminte că odată am preferat să fac pe mine ca să nu îmi las echipa de fotbal cu un jucător mai puțin. Doar când, seara târziu, ieșeam din cadă și vedeam că apa fierbinte cu săpun avea o culoare negricioasă, abia atunci o credeam pe mama, că suntem murdari. Ca Toma necredinciosul, duceam la nas chiar și hainele aruncate pe jos, de parcă ne-ar fi făcut plăcere mirosul groaznic de transpirație pe care îl

emanau. Și, ieșind din baie, când îl vedeam pe următorul care își aștepta rândul, încă nespălat și murdar, nu ne venea să credem că și noi fusesem ca el.

– Nici măcar eu nu aș fi găsit un exemplu mai bun, constată Teofil, cu fața luminată de surpriza schimbării pe care o vedea la Iorgos.

– Al doilea pas sau, dacă vrei, a doua treaptă, care este?

– Pocăința! Să te pocăiești pentru murdăria ta, să ți se facă silă de ea și, mai ales, să ți se facă silă de sinele tău vechi. Să nu vrei să mai fii vreodată murdar.

– Am înțeles! Dar mă duci spre lucruri adânci și nu știu dacă sunt pregătit să arunc la gunoi vechiul meu „eu”. E ca și cum ai zice puștiului de odinioară că nu o să se mai joace pe maidan, că nu o să se mai bucure de joc, nu o să-și mai vadă prietenii, doar ca să nu se mai murdărească de noroi!

– Ți-am zis că primele trepte sunt greu de urcat. Trebuie să te lupți cu prietenii, cu amintirile, cu obiceiurile tale, până și cu propriul tău trup.

– Să presupunem că am făcut și asta. M-am pocăit, m-am ocărât pe mine însumi și m-am hotărât să nu mă mai „murdăresc”! După aceea ce urmează?

– Aici intervine Dumnezeu! El este mama Care te îmbăiază, Care curăță baia de murdăria pe care ai lăsat-o în urma ta și îți spală din nou hainele pătate de noroi, ca să le poți purta iarăși strălucitoare.

– Și cum face lucrul ăsta?

– Cu iertarea pe care o primești prin Spovedanie!

Iorgos a sărit în sus de parcă ar fi fost pe cărbuni aprinși.

– Uite și capcana! Și chiar mă gândeam cum de oi fi uitat să zici astăzi ceva de Spovedanie. Cum faci, cum nu faci, tot timpul la Spovedanie ajungi. „Săpunul magic!”

Tânărul monah și-a îndreptat privirea către cer, zicând ceva șoptit. Cunoștea de acum încăpățânarea prietenului său. La fel cum înțelesese și că dincolo de pământul acesta uscat se ascunde un teren fertil. Nu trebuie decât să așezi sămânța adânc și toate își vor urma drumul.

– Mare ticălos mai ești!, continuă Iorgos. Parcă ai fi un frizer care, imediat ce mă prinzi pe scaun, te năpustești asupra mea cu mașina de bărbierit la minimum și nu-mi lași nici măcar un fir de păr pe cap!

– Odată cu firele de păr dispar și păduchii!

– Ei, da, dar sunt și niște păduchi cu rasă, care ți se par fluturi și ȋac... te trezești cu mușcătura.

– Mușcătură, Spovedania?, zise Teofil pasămite supărat, ca să îl provoace pe Iorgos să redevină serios.

Într-adevăr, Iorgos a simțit atunci că exagerase puțin.

Auzi, să îi zică păduche prietenului lui! Păduchii se hrănesc cu sângele tău, nu îți dau propriul lor sânge, așa cum ar fi făcut Teofil.

– Lasă Spovedania, măi frate. Doar vezi că, de fiecare dată când pomenesc de ea, nu ne mai înțelegem. Vorbește despre altceva... Uite, spune-mi despre treapta a patra. Dacă a treia este așa de grea, îmi închipui cum este următoarea. Imposibilă!

Teofil zâmbi și figura i se luminează în chip neobișnuit. Își luă culionul din cuier, și-l puse pe cap așezându-și cu grijă părul lung, și apoi își puse geanta cu uneltele pe umăr și se îndreptă spre ușă. Se întunecase deja și era timpul să plece. Când a ajuns pe treapta de sus a scării s-a întors spre prietenul lui și i-a zis:

– Ți-am spus că primele trei sunt cele mai grele. Știi de ce? Fiindcă apoi te poartă Hristos în spate!

CAPITOLUL XIX

Încă de dimineață devreme se vedea că Iorgos nu avea chef de lucru. Și salutul l-a zis cu jumătate de gură, când a venit la atelier. I-a luat zece minute ca să își întindă unelte pe masa de lucru, și până și asta a făcut-o greșit. Dacă nu s-ar fi gândit la Teofil, poate că nici nu ar mai fi venit la atelier. Dar nici pe el nu vedea să îl dea zelul pe dinafară; mișcările pe care le făcea erau lente, lipsite de vlagă.

Tatăl lui Iorgos obișnuia să spună: „Sculptura în lemn aparține artelor frumoase. Artistul nu este muncitor într-o uzină, ca să facă producție. Dacă într-o zi nu ai dispoziție să lucrezi, nu pune mâna pe daltă, fiindcă în ziua următoare o să-ți pară rău.” În astfel de sfaturi ale tatălui său Iorgos avea încredere. Așa că, până să pună mâna pe unelte și să se apuce de treabă, s-a apropiat de Teofil cu gândul de a-i vorbi, indiferent ce. Primul lucru care i-a venit în minte a fost:

– Cu Tainele n-am înțeles cum e!

Teofil îi aruncă prietenului său o privire cercetătoare:

– Mi se pare că începi să te arunci la adâncime. Faci față unei analize teologice sau o să mă trezesc cu vreun ciocan în cap?

– Dacă o să mă iei cu pasaje biblice, cu texte din greacă veche, cu ce a zis cutare Sinod Ecumenic sau cu nu știu ce

sens întortocheat a ceea ce a vrut să zică Hristos sau vre-un sfânt „luminat”, sigur că o să te trezești cu ceva în cap. Acum, ce o să fie – ciocan, daltă – om vedea, ce o să am la îndemână! Astăzi nu mă simt prea bine. Așa că, dacă poți să mă luminezi, simplu și pe înțeles, dă-i drumul! Altfel, cum se zice și la nunți: „taci pentru totdeauna”.

– Bine! Voi încerca! De altfel, ți-am mai zis că nu sunt renumit pentru cunoștințele mele teologice. Orice o să-ți spun o să fie din inimă, și nu din minte. În primul rând, trebuie să cădem de acord asupra faptului că acceptarea caracterului tainic al unor lucrări făcute prin puterea lui Dumnezeu în aceste slujbe și transformarea condițiilor materiale și duhovnicești după o anumită Taină țin de credință, nu de demonstrație. Fiecare Taină este în fond activarea voinței omului de a se face părtaș harului dumnezeiesc. În cele din urmă, Tainele sunt responsabile de surparea necurmată a puterilor demonice, înfăptuită în viața trupului Bisericii, pentru tămăduire, creștere duhovnicească și biruință asupra acestor puteri.

Iorgos s-a uitat încruntat la tânărul monah, ridicându-i în față „amenințător” o unealtă.

– Nu ai început bine, iar în mână țin un burghiu. Ai grijă! Vorbești cu un om care încă nu și-a băut toată ceașca de cafea! Am zis doar: simplu și pe înțeles!

– Ah, știi ceva, se plânse Teofil, nu sunt eu de vină, că tu, grec modern, nu ai în vocabular mai mult de trei sute de cuvinte!

– Trei sute zece! Dintre care, zece sunt înjurături! Și zi mai repede, că îmi pierd răbdarea!

– O să-ți răspund printr-un exemplu: a accepta că la Sfânta Împărtășanie mănânci și bei Trupul și Sângele lui

Hristos înseamnă a crede fără demonstrații. Asta înseamnă credință – încredere desăvârșită în Hristos!

– În regulă, dar vorbele nu sunt de ajuns ca să cucerești. Și o fată se plictisește doar cu cuvinte dulci – trebuie să vadă și niște bijuterii ca să te creadă. Ori de câte ori îți cer ceva veridic, mă trimiți la credință. Asta nu e discuție, e cateheză!

– Din păcate, și aceste lucruri fac parte tot dintre cazurile legate de credință. Nu ar avea sens să-ți analizez fiecare Taină atâta vreme cât credința ta este „în stare de hipnoză”. Pot să-ți vorbesc însă de zeci de situații în care oameni care aveau îndoieli, ca și tine, au simțit că mestecă carne după ce au primit Sfânta Împărtășanie și s-au convins; dar chiar și așa, tot ai avea nevoie de credință, ca să poți crede cuvântul lor.

– Dar cu preoții răi cum rămâne?

– Ce vrei să spui cu asta?, întrebă călugărul, nedumerit. Am crezut că am rezolvat aspectul ăsta. Dacă un preot ți se pare rău, caută unul bun.

– Ha, te-am prins!, sări Iorgos. Tocmai ai acceptat faptul că există preoți răi!

– Nu!, se grăbi Teofil să lămurească răstălmăcirea. Am zis: „dacă ție ți se pare că este rău...”; e cu totul altceva!

Iorgos se ridică în picioare, făcând pe supăratul:

– Adică, după părerea ta, nu există preoți răi? Pe ce lume trăiești? Dar bineînțeles, cioară la cioară nu-i scoate ochii!

Cu un gest al mâinii, Teofil îl îndemnă să se așeze din nou:

– Probabil că există. Așa cum au fost și vor mai fi și în viitor. Oameni sunt și ei – am mai vorbit despre asta, să nu repetăm. Iar preoții sunt supuși unui război mult mai

intens din partea Satanei decât un mirean, întrucât dacă-se-pe-pustie știe că stricând un preot poate vătăma o întreagă parohie. În definitiv, fiindcă ți-am vorbit despre război, chiar dacă unul duhovnicesc, trebuie să accepți faptul evident că nu toți sunt luptători la fel de buni. Este, de altfel, exact ca în războiul obișnuit. Doar că nu eu sunt cel care o să-i judece. Un sfânt sârb a zis că cineva ne pare bun fiindcă trecem cu vederea părțile sale rele și, de asemenea, cineva ne pare a fi rău fiindcă ignorăm părțile sale bune. Așadar, ceea ce ne întunecă discernământul este prejudecata sau necunoașterea noastră. Și, în fond, cunosc eu adâncul sufletului celui de lângă mine? Au fost văzuți sfinți care, ca să-și ascundă sfințenia, se prefăceau că sunt nebuni sau îi ocărau pe ceilalți sau mâncau în mod ostentativ carne în timpul postului. Doar Dumnezeu știe care preot este vrednic sau nevrednic!

– Dar ia zi-mi, dacă fie și în maniera asta suntem de acord asupra faptului că există preoți răi, cum se poate ca niște slujitori necorespunzători să săvârșească Tainele în mod eficient?

– În Taine garantul este Însuși Hristos. Preoții au oricum doar un rol de intermediari. Sunt, ca să fac o asociere, precum casierul de la bancă, banii o să-i primești indiferent de calitatea acestuia.

– Și se poate face o treabă bună cu un instrument stricat? Ia tu o daltă neascuțită și încearcă să sculptezi. O să iasă o monstruozitate! Și nu-mi spune că Dumnezeu este atotputernic și face ce vrea El, fiindcă justificarea asta e expirată.

– O să-ți dau răspunsul printr-un alt exemplu. Închiuie-ți că ai un vecin polițist, despre care știi că este un ti-

călos. Știi că șantajează patroni de magazine ca să-i accepte protecția, vinde droguri, își bate soția, este un împătimit al jocurilor de noroc, lucruri de acest gen.

– Dacă aș avea un astfel de vecin, m-aș muta!

– Și bine ai face! Să presupunem acum că, fiind la volan, încalci o regulă de circulație și sperjurul acesta îți dă amendă. Are valoare amenda aceasta, venind de la un organ de ordine nevrednic sau nu?

– Sigur că are și am s-o și plătesc!

– Foarte frumos!, zise Teofil și fața i se luminează toată. La fel este și cu preotul deficitar. Straiele sale sunt de ajuns ca Taina să fie validă, și când zic straie, mă refer la hirotornirea sa. Aș putea să-ți vorbesc iarăși despre oameni cu sufletul curat, care în timpul săvârșirii unei Taine au văzut îngeri și sfinți plinind neajunsurile preotului, dar mi-e teamă că îți vor părea exagerate astfel de relatări. Tu ține minte că și cel mai rău preot, atâta vreme cât are hirotornia, are puterea de a săvârși Tainele. Este precum un poștaș rău, care nu anulează calitatea plicurilor pe care le predă. Crezi oare că, atunci când îți este trimisă o scrisoare cu vești bune, dacă îți este adusă de un poștaș rău, veștile bune se vor preface în vești rele?

– Dar cum se poate ca, având atâția preoți nevrednici, Biserica să fie bună? Și să nu-mi spui cumva că cei nepotriviti sunt o minoritate, fiindcă ne certăm!

– Noi, oamenii care alcătuim Biserica, suntem cu toții botezați. Te referi probabil la mireni și te miri că preotul rău are o comunitate bună de credincioși. Am un răspuns simplu la această nedumerire a ta: fiecare comunitate are preotul pe care-l merită. Dacă este bună comunitatea credincioșilor, aceasta îl va trage după ea și pe preot.

– Când spun Biserică mă refer la cler, la episcopi și la toți preoții grași, care se plimbă în limuzine. Dacă breasla preoților are și reprezentanți nepotriviți, cum este posibil ca întregul să iasă bun? Să ne gândim: dacă doi-trei jucători dintr-o echipă de fotbal nu joacă bine, strică toată echipa. Și, ca să-ți dau un exemplu dintre cele care îți plac, dacă atunci când gătim punem zece ingrediente dintre cele mai bune și unul stricat, poți să arunci toată mâncarea la coș. Ca să nu zici că nu pot să gălesc și eu exemple bune!

Văzându-l pe prietenul său atât de mândru de exemplul pe care îl dăduse – ca un elev de școală generală care poartă steagul –, lui Teofil îi veni să zâmbească:

– Să știi, Iorgos, că eu mâncarea asta aș mânca-o. Dar mai întâi aș face altceva.

– Ce? Ți-ai face testamentul?, zise Iorgos în glumă.

– Nu, nici măcar n-aș avea ce să trec pe hârtie! Nu am nimic al meu, doar rasa pe care o port. Altceva aș face. Aș pune mai întâi puțină agheasmă în mâncare.

La auzul acestor cuvinte, Iorgos sări în sus ca ars:

– Părinte, joci murdar! Când ești încurcat, arunci câte una din asta popească, bună pentru cucoanele care umblă pe la hramuri. Nu-i corect! Am stabilit că discutăm bărbătește.

– Dar de ce te superi? Nu ți-am zis ceva ce nu cred. Pentru mine, care cunosc puterea lui Hristos, ceea ce ți-am spus este de la sine înțeles.

Iorgos închise ochii pe jumătate, măsurându-și interlocutorul. „Sunt frumoase vorbele mari, dar se sparg ușor dacă sunt ca baloanele de săpun”, își zise. „Și fac chiar zgomot mare.” Îi trecu atunci prin minte un gând rapid – cum să provoace zgomotul acesta. Așa că îi propuse lui Teofil:

– Bine! Dacă ăsta e ultimul tău cuvânt, atunci, dacă poți, aș vrea ca mâine, când vii, să ai cu tine și un păhărel cu puțină agheasmă.

Nerăbdătorului Iorgos i se păru că timpul până a doua zi trecu foarte lent. Chinuitor de încet! De dimineață s-a dus la atelier ca să fie acolo înainte să intre Teofil. L-a întâmpinat la stejarul uriaș, care face umbră atelierului, lângă butoiul cu apă de ploaie, unde muncitorii își pun sapele murdare de noroi.

Și când l-a văzut pe tânărul monah apropiindu-se cu un pahar ce avea înăuntru un lichid transparent, probabil agheasmă, i l-a luat din mână și l-a golit în butoiul cu apă murdară. A amestecat apoi apa și a umplut paharul cu apă tulbure. Și atunci, cu o plecăciune adâncă, ca un majordom la un palat care îi prezintă stăpânului vinul prea-scurp, lăsat la maturat în beci câteva decenii, i-a oferit paharul lui Teofil, zicându-i:

– Până la fund!

Și până ca monahul să apuce să bea, dintr-o înghițitură – ca un naufragiat care ajunge să bea mult dorita apă salvatoare –, brusc, toate păsările din chiparosul învecinat s-au strâns cu zarvă și fâlfâit de aripi și s-au băgat în butoi ca să bea apă și să se bălăcească.

Fără să scoată nici o vorbă, Iorgos s-a tras înapoi speriat, urmărind cu gura căscată priveliștea. Când și-a recăpătat glasul, a zis cu mirare, ca pentru sine:

– Cu șiretlicul ăsta al monahilor, cu păsările și cu celelalte vietăți, n-o să mă obișnuiesc niciodată. Cum o fi asta? Îl transmit din generație în generație?

– Asta e pentru tine Sfântul Munte – un mare circ?, zise Teofil mâhnit, văzând cum Iorgos își închide ochii în fața unei minuni. Și dintr-odată, cu ochii mari de uimire,

privind dincolo de umărul necredinciosului Iorgos, Teofil căzu în genunchi și strigă:

– Hristoase! Tu... Aici?

Iorgos s-a albit la față, picioarele i-au amorțit și i s-au înmuiat și inima a început să-i bată cu putere. Privirea i s-a încetșosat și pentru câteva clipe a rămas fără respirație. Încă încercând să-și revină și să găsească curajul de a se întoarce ca să privească, îl auzi pe Teofil râzând atât de tare, că se ținea de burtă, de parcă l-ar fi văzut pe Satana alunecând pe o coajă de banană.

– Ești bine, măi, omule?, țipă el. Asta e glumă de călugăr? Era să fac infarct!

– Dumnezeu să mă ierte!, zise Teofil, ștergându-și lacrimile. N-am mai râs de mult așa. Dar o meriți, fiindcă tu, doar dacă o să coboare Hristos Însuși în fața ta, ai să crezi.

– Plec, n-am chef de lucru astăzi!, zise Iorgos supărat și, în timp ce se îndepărta grăbit, auzi cum un al doilea val de râs îl zguduia pe prietenul său.

După ce a făcut câțiva pași, s-a oprit, a tras aer în piept și... a început și el să râdă. S-a întors după aceea și, arătând cu degetul spre Teofil, îl „amenință”:

– Dacă-mi mai faci vreodată una ca asta, o să se trezească farsorul din mine și vai de tine o să fie!

– Până la urmă n-am ajuns să vorbim despre Taine, încercă Teofil să revină la un ton sobru, în timp ce pieptul i se zguduia încă de râs.

– O să gălesc o carte să citesc în amănunt. Tu, până n-o să mă faci popă, n-ai să te liniștești. Plec acum. Și mâine e o zi.

– Sper că o zi de pocăință și Spovedanie!

– Îmi plac oamenii care speră. Chiar și când știu că speră în zadar. La revedere!

CAPITOLUL XX

Toate încercările starețului de a-l liniști pe Iorgos au fost zadarnice. Intrase de zece minute în *synodikon* palid ca ceara și cu ochii bulbucăți, ca un taur furios, și de atunci striga continuu că toți cei din Sfântul Munte sunt nebuni. A încercat să îl ia cu binișorul, i-a oferit mai multe sortimente de rahat de care știa că îi plac – Iorgos nimic! Doar vocifera întruna și zicea ceva de neînțeles despre morți și strigoi. Abia după al treilea pahar de *țipuro*, pe care l-a dat pe gât dintr-o răsuflare, părea că s-a mai liniștit; s-a așezat într-un târziu pe un scaun, hotărât să-i spună... păsul său părintelui Gavriil!

– Cum îți spuneam, părinte Gavrilă, cum stăteam eu liniștit și frumos în camera mea și nu deranjam pe nimeni și mă pregăteam să mă duc la atelier ca să lucrez, așa cum fac în fiecare după-masă, aud o bătaie în ușă; deschid și îl văd pe șiretul ăsta îmbrăcat în negru, Hristofor, care știu că nu poate să mă înghită deloc...

Starețul a vrut să îl contrazică, dar s-a abținut, temându-se să nu-l provoace din nou pe Iorgos, care continuă cu aceeași fermitate:

– Îi zic *politicos*: „Ce vânt te aduce pe aici, Hristofor?” Îmi răspunde: „Au picat niște polițe la osuar și aș vrea să vii să vezi dacă putem să le punem la loc.” În loc de osuar

[*osteofylákio*] am auzit „locul unde se țin cochiliile” [*ostrakofylakio*] și m-am mirat, de ce oți fi ținând cochilii de scoici, dar mi-am zis: „cei de aici sunt oricum țičniți, or fi având și niște cochilii sfinte!”

Starețul își mușca buzele ca să nu râdă. Din cauza tulburării de care era cuprins, Iorgos nu a observat însă nimic:

– „Ia-o înainte!”, îi zic. Îmi iau geanta cu unelte și merg după el. Străbatem cărarea, trecem de poarta centrală, intrăm în grădină, mergem înainte spre biserică, trecem de ea, ajungem la chiliile din latura de răsărit, străbatem culoarul lung, ajungem în casa scării și începem să coborâm aproape două niveluri la subsol, într-un întuneric beznă, până ce ajungem în fața unei uși închise. Aud în întuneric zăngănind mănunchiul de chei pe care îl ținea Hristofor; intră el înăuntru, îl urmez și eu. Îl văd apoi că încearcă să aprindă un felinar ca să facă lumină. Și, de bine ce luminează, ce să văd? Mii de schelete și de cranii! Ori încotro mă uitam, schelete și oase! „Am ajuns în tărâmul morții!”, m-am gândit. Mi s-au tăiat genunchii! Numai Dumnezeu știe cum de n-am leșinat în clipa aia! Fac un pas înapoi inconștient, mă împiedic de ceva și pic peste o stivă de femururi. Iar Hristofor, în loc să-mi dea o mână de ajutor ca să mă ridic, îmi tot arăta polița ruptă! M-a îngropat de viu în mormânt, nemernicul! Miros a mort; încă și acum îmi e silă de mine!

Părintele Gavriil strânse capătul cârjei cu putere, într-o ultimă încercare disperată de a-și păstra seriozitatea, ca să nu-l întărească și mai mult:

– Fiul meu binecuvântat, de cei vii să te temi, nu de cei morți!

– Nu mai spune!, replică Iorgos. Acum sunt morți! Nu ziceți voi că sunt „adormiți” și că unii nu mor, se fac strigoi?

– Măi, tăcănitule, zise starețul, încercând din răputeri să nu râdă din nou, „sfînți” le spunem, nu „strigoi”!

– Tăcăniți sunteți voi, toți, care păstrați oasele morților.

– Așa se face la mănăstirile din toată lumea. Pentru noi moartea este biletul de intrare în Viața de Apoi. Nădăjduim în înviere! De asta nu suntem de acord cu incinerarea morților.

– Acum ce facem? O să-mi faci și analiză teologică? Tu nu vezi că mai aveam puțin și o luam razna? Pentru mine treaba asta e morbidă, ce să mai discutăm! Ia închipuie-ți: cum ar fi ca la spitale să se păstreze scheletele celor care mor! Ți-ar plăcea? Ce să mai lungim vorba, eu acolo nu mai cobor, orice-ar fi! Faceți rugăciune ca să se repare polițele... singure!

Și-a spus păsul și lui Teofil. Cu toate detaliile! Căuta cu orice preț un om „cu judecată”, care să-l înțeleagă. Tânărul monah însă, care tot timpul era cu zâmbetul pe buze, s-a întunecat la față pe neașteptate:

– Îți amintești că odată m-ai întrebat ce mă deranjează mai mult?

– Cum să nu! Și mi-ai zis că e pluralul în adresarea dintre oameni. Aș putea să uit așa perlă?

– Ei bine, acesta este al doilea lucru de pe listă! Pe primul loc este teama pe care o au oamenii de moarte. Este cel mai sigur lucru din viața aceasta și totuși se tem de el. Și mă deranjează cu atât mai mult cu cât, fiind creștini care sărbătoresc Învierea Domnului și biruința Lui asupra morții, ar trebui ca cel puțin să o accepte. Să nu zic că ar

trebui să o așteptăm cu nerăbdare, așa cum făceau primii creștini, care mureau mucenicește și zâmbeau!

– Îmi pare rău că îți stric starea de nirvana creștină, dar dacă pui pe o balanță într-o parte o nădejde nedeterminată într-o viață viitoare și, pe cealaltă parte, să fii mâncat de viermi și să nu-i mai vezi pe ai tăi, doar cineva absurd nu s-ar teme de moarte.

Teofil se gândi puțin și îl rugă pe Iorgos să stea jos. Apoi îi zise:

– Fă-mi, te rog, o favoare și închide ochii!

Iorgos s-a mirat, dar a făcut ascultare.

– Imaginează-ți că ești într-un loc pe care l-ai iubit de când erai copil și întotdeauna te-ai simțit în siguranță acolo. Există un astfel de loc?

Doar de o clipă avu Iorgos nevoie, și chipul i se umplu de lumină și pace.

– Casa bunicului meu de la țară!, zise el șoptit. Era sus, pe munte, lângă un râu năvalnic, un loc plin de smochini și de platani. Bunicul săpase chiar la mal, acoperise groapa cu pietricele și făcuse un mic lac. Erau acolo rațe, găște și multe broaște, pe care noi, cei mici, le vânam cu praștia. Îmi aduc aminte de platanii care foșneau în bătaia vântului, iar noi, copiii, stăteam la umbra lor mâncând plăcinte și orez cu lapte rece și cu multă scorțișoară făcut de mâinile bunicii mele. Bunica... Îmi amintesc acum, niciodată nu ne dădea mâncarea în mână. Întotdeauna o așeza înaintea icoanei lui Iisus și ne punea să o cerem de la El!

Nici unul dintre ei nu mai trăiește... Aveau și două capre, Pestrița și Boieroaica; din laptele lor făcea orezul cu lapte. Ce vremuri frumoase, lipsite de griji! Parcă atunci

soarele lumina mai frumos pământul! Toate erau scăldate în lumină!

– I-ai iubit pe bunicii tăi?

– Îi adoram. Bunicile ne făceau tot timpul plăcinte și alte bunătăți, ca să ne facem mari, iar bunicii mergeau cu noi tot timpul la plimbare și ne povesteau diverse istorioare. Nu ne-au certat niciodată! Nici când râdeam de ei atunci când vedeam izmenele lor lungi puse la uscat pe sârmă.

– Închipuie-ți că te afli în locul acesta și masa este întinsă ca pentru o petrecere mare. Împreună cu bunicii tăi se află toți cei pe care îi iubești și care îți lipsesc.

Pe chipul lui Iorgos se prelinse o lacrimă.

– Și... și... și tata?, zise abia articulând cuvintele.

– Da, și tatăl tău!

– Și Alexiu, prietenul meu din copilărie, care a murit din cauza drogurilor?

– Și el!

– Și verișoara mea Aretí, cea cu cosițe, care a murit de leucemie?

– Și ea, bineînțeles!

– Și... Ilarion? Niciodată nu i-am mulțumit. Credeam că o să am timp!

– Și el, și alături de ei toți cei care, cunoscuți și necunoscuți, odată, fiecare într-un anumit fel, te-au făcut să te bucuri, și când te gândești la ei ai o stare de bine. Iar în capul mesei acesteia stă Hristos!

Fața lui Iorgos se făcu galbenă ca ceara.

– Asta nu este masă, este...

Chipul lui Teofil strălucea. Vocea îi deveni mai puternică.

– Spune, nu te teme... Acesta este RAIUL!

Iorgos își deschise ochii și odată cu lumina care l-a orbit brusc, a pierit și amintirea satului. Însă pacea nesfârșită și starea de bine pe care a simțit-o i-au rămas în suflet, așa cum îți persistă noaptea în nări mireasma dintr-o grădină cu iasomie.

– Te-ai teme de moarte dacă ai ști că te așteaptă această simțire pentru o veșnicie?, întrebă călugărul.

Iorgos ezită să-i dea dreptate. Și cum ar fi putut face asta câtă vreme nimeni nu-i putea demonstra că așa va fi în Viața de Apoi! Bineînțeles, dacă omul este bun; fiindcă altfel, îl așteaptă cazanele cu smoală!

– Măi, Teofil – încercă Iorgos să îi explice monahului, revoltat – nu știu cine poartă vina pentru frica de moarte: Hristos, preoții, credincioșii, nu știu! Ceea ce știu este că și cei care se declară cu mândrie credincioși aleargă la medici și iau sertare întregi de medicamente ca să mai trăiască încă o zi!

– Cu siguranță Hristos nu are nici o vină!, răspunse cu hotărâre Teofil. Poate că vinovați suntem noi, toți cei care trebuia să fim modele și nu am reușit. Și când vorbesc de modele, mă refer la toate aspectele: la post, la judecarea semenilor, la mărinimie, la altruism, la înfrânare, la înțelepciune, la vorba măsurată... La toate cele pentru care Hristos ne-a dat pildă prin viața Sa pământească.

– Așa cum prezinți lucrurile, mă îndoiesc că există fie și un singur creștin autentic!

– De ce spui asta?, se miră călugărul.

– Păi, până și eu, care sunt la urma tuturor – să zicem – creștinilor, văd că nu sunt un caz singular. Știi câți împărtășesc majoritatea concepțiilor mele? Eu pot fi un

caz extrem, dar cel puțin am conștiința poziției și a stării mele. Ceea ce văd însă în societate este că, de regulă, cei care sunt creștini prin botez și pentru că așa se declară nu postesc, sunt negustori și înșală lumea, hulesc ca pe șantier, au nu știu câte relații adulterine și sunt și de părere că nu păcătuiesc, nu cred nici în existența diavolului, nici în prefacerea pâinii și a vinului în Trupul și Sângele lui Hristos la Sfânta Împărtășanie, nici în iad, nici în rai, nici în Spovedanie, și nici măcar nu consideră că este necesar să meargă la biserică. Fiecare și-a construit un creștinism lax, lejer, după propria măsură, iar, în epoca abundenței în care trăim nu e dispus să renunțe la nimic. Despre Liturghia de duminică nici nu se pune problema. De-abia dacă ajung la biserică cu prilejul vreunei nunți sau al unui botez.

– Și cu cinci minute înainte de „Hristos a înviat!” se duc să ia lumină, care, pentru ei, oricum nu este sfântă, ci un obicei, completă Teofil.

– Tocmai mi-ai făcut portretul, recunoscui Iorgos cu un zâmbet jenat. Doar că eu merg devreme la Înviere, ca să am timp să arunc toate petardele pe care le am.

Teofil se uită la Iorgos cu mirare și, în cele din urmă, nu a putut să se abțină și remarcă:

– M-a uimit ceea ce mi-ai spus adineauri! Nu mă așteptam să poți face o analiză atât de profundă a creștinilor de azi.

– Și nu ți-am zis partea cea mai bună! Îndrăznește să le spui că nu sunt creștini! O să se arunce asupra ta să te sfâșie. Tot timpul au impresia că ceilalți sunt cu lipsuri! Apropo, dacă vrei să fie bisericile pline, pune-ți *face control*. La intrarea în biserică să stea un tip musculos, care să te analizeze din cap până în picioare și să nu te lase să intri

dacă nu-i place fața ta. Grecul de azi este atât de complexat încât, din dorința de a nu i se refuza ceva, o să-și do-rească să stea zi și noapte în biserică. Așa cum a făcut Kapodístrias¹, de a pus să fie păziți cartofii.

Teofil nu luă în seamă vorba de duh a prietenului său și scoase un oftat de dezamăgire.

– De vreme ce am în fața mea un reprezentant tipic al neocreștinilor, fie și unul de la „coadă”, și ai cel puțin sinceritatea de a te declara cu lipsuri, ca să mă exprim politicos, poți să-mi spui, te rog, un motiv bun pentru care un creștin nu ar trebui să meargă duminica la biserică? Ce motive invocă cei despre care vorbeai anterior ca să lipsească de la Liturghia de duminică? Nu mă refer, desigur, la motive de sănătate.

Iorgos luă o alură serioasă. E o mare răspundere să reprezinti atâtea milioane de „credincioși-necredincioși”:

– Uite, motivele sunt multe și diferă de la caz la caz. Oamenii diferiți, motive diferite. Anumite motive mă împiedică pe mine să merg la biserică, altele, pe altul, și tot așa.

¹ Cartoful a fost introdus în Grecia grație inițiativei primului conducător al statului grec modern, Ioannis Kapodístrias (1776-1831). Potrivit unei legende, răspândind știrea că guvernatorul Greciei a îmbrățișat luteranismul, adversarii lui Kapodístrias au susținut că, prin cultivarea cartofului adus din străinătate, guvernatorul încerca să le altereze cetățenilor greci credința. Cartoful dobândise reputația „fructului oprit”. Sătenii din Eghina (capitala de atunci a statului grec) ajunseseră să creadă că era de ajuns doar să guste din rodul cel nou și își vor pierde credința. Au existat chiar manifestări de revoltă. Kapodístrias a apelat însă la un truc. A dat dispoziția ca sacii cu cartofi să fie încuiați într-un depozit mare, împrejmuit, și a pus pază, vrând să creeze impresia că este ceva valoros. A susținut că erau proprietatea lui și a anunțat cu aparentă severitate pedepsirea drastică a celor care ar încerca să comită un furt, spunându-le însă paznicilor să se facă că nu văd când oamenii se vor apropia de depozit. Curând însă, așa cum era de așteptat, au avut loc primele furturi. Fiind încântați de gust, cei doritori s-au înmulțit, într-o săptămână în depozit nemairămânând nici un singur sac (<https://www.mixanitouxronou.gr/oi-yvreis-kata-toy-kapodistria-otan-efere-tin-patata-stin-ellada/>).

– Îți admir talentul retoric. Continuă, ești foarte clar.

– Ce vrei, măi, călugăre?, zise Iorgos deranjat de ironia lipsită de eleganță a lui Teofil. Mă întrebi pe mine ce e în mintea fiecăruia? Mie nu-mi place să văd popi, eu de asta nu merg la biserică; și ca mine sunt mulți. Altul zice că are o zi liberă, duminica, în care poate să doarmă în tihnă; altul merge la vânătoare sau la pescuit; altul nu merge fiindcă nu are haine bune; altul, fiindcă are hemoroizi; altul, pentru eu știu ce alt motiv! Eu să știu?

– Bine, nu te alarma acum!, se grăbi Teofil să îl liniștească, cu părere de rău că îi provocase reacția aceasta. Iartă-mă pentru sarcasm!

– Ești iertat. Păi ce mai vrei să afli acum, cât împart cunoștințe pe gratis?

– Doar o întrebare mai am.

– Hai, zi, să vedem câtă înțelepciune ai să mai aduni astăzi!

– Dacă pe cei obosiți, la care te refereai, sau pe vânătorul, sau pescarul amator i-ar chema la masă, acasă la ea, duminică dimineața, o persoană importantă, să zicem primarul, sau – să exagerăm puțin – prim-ministrul, crezi că s-ar duce?

– Ar alerga! Chiar dacă nu l-au votat!

– Cred că ar simți că li se face și o mare cinste!

– Sigur! Ar povesti asta și nepoților! Ca atunci când dau mâna în piața publică cu câte un candidat la funcția de deputat și nu se spală pe mâini o săptămână! Darămite într-un asemenea caz!

– Cred că la fel ai proceda și tu, chiar dacă nu l-ai vota, și nu mă refer la gestul salutului, ci la acceptarea invitației.

– M-aș gândi mult înainte de a accepta, fiindcă nu-mi plac lucrurile oficiale și formalitățile, dar bănuiesc că, în final, m-aș duce din politețe. Acum, că mă gândesc la asta, cred că majoritatea tot din politețe s-ar duce.

Teofil ridică vocea și privirea îi ardea:

– Și atunci de ce, mări, binecuvântatule, să nu se ducă cineva duminica la biserică, când îl cheamă la cină Însuși Dumnezeu, iar în meniu este chiar Trupul și Sângele Lui? Cinstești un primar și Îl scuipi în față pe Creatorul tău? Pe Împăratul tuturor? Unde e politețea pe care o invoci?

Teofil se așează în fața prietenului său jenat, care încerca în zadar să găsească ceva putred în nedumerirea călugărului, îl prinse de umeri, îl privi drept în ochi și îl întreabă cu blândețe:

– Zici că nu mai crezi. Atunci de ce nu te dezici de Botez? De ce continui să te preocupi de Hristos dacă nu mai crezi în El și ai devenit un acuzator al credinței? De ce nu-L ignori pur și simplu și nu îți vezi de drum? Nu e de ajuns doar să-L prețuiești ca pe un om bun! Trebuie să crezi în El! Te-ai căsătorit vreodată cu o femeie pe care o iubești, dar în care nu ai încredere?

Iorgos își plecă privirea. Tot timpul acesta a crezut că discutau despre alții și abia acum a realizat că, în final, despre el era vorba de fiecare dată. Încercă să se mânie, dar își simți reflexele amorțite. Făcu câțiva pași spre ușă și, după aceea, ca și cum l-ar fi chemat cineva, se întoarse brusc și îi oferă un scaun tânărului călugăr:

– Stai jos, am și eu să-ți fac o mărturisire... Îți aduci aminte că mi-ai dat un șirag de mătănii ca să vorbesc cu Dumnezeu?

Teofil se așează plin de curiozitate:

– Zici de discuția de atunci, când Îl căutam pe Dumnezeu prin intermediul diavolului!

– Ei, poate că l-am găsit!

– Sper că pe Dumnezeu, spuse călugărul surprins.

– Din păcate, mai degrabă pe celălalt l-am găsit!

– Ai început un pic anapoda, dar sper că destinația e cea corectă!, observă Teofil, provocând involuntar ieșirea lui Iorgos:

– Ce vrei să zici prin „anapoda”? Paros e departe de Antíparos¹? Cu același vapor ajungi la amândouă! Nu pot să suport insistența asta a voastră în privința diavolului! Diavolul e aici, diavolul e dincolo, diavolul a făcut una, a zis alta! Și după aia ziceți că voi nu urâți!

Teofil reacționează prompt:

– Cine îl urăște, noi pe el sau el pe noi? Pot să te asigur că noi simțim milă pentru el, ca și față de toate sufletele pierdute!

– Și atunci ce vă tot ocupați de el? V-a cuprins panica! Preocuparea voastră este când o să vină Antihristul și peste tot vedeți semne ale vremurilor din urmă și 666, de la cartofii prăjiți până la dezastrele naturale și jocurile pentru copii. E chiar odioasă situația asta! Tot timpul ziceți că mai are puțin și vine, și el tot pe drum e! De când eram copil, îmi amintesc că se tot deschid pecețile Apocalipsei și tot vin sfârșitul lumii și Antihristul! Și pe jos dacă venea, și chiar și cu spatele dacă ar fi mers, tot ar fi ajuns!

– Din păcate, ai dreptate!, recunosc monahul. Și aceasta este una dintre reușitele diavolului, ca să nu ne ocupăm cu Dumnezeu. Corect este să te ocupi doar de

¹ Insula Paros și mult mai mica insulă Antíparos se află în Arhipelagul Cicladelor, la o distanță foarte mică una de cealaltă.

Dumnezeu și atunci nu ne va mai rămâne loc să ne gândim la Satana. Mintea care se umple de Hristos nu are loc pentru altcineva. Noi pe Hristos Îl așteptăm, nu pe diavolul, dar mulți au uitat lucrul acesta. Până și dintre purtătorii de rasă!

– Mama mea zice că musafir nu este cel pe care îl chemi și vine, dar stă la poartă, ci cel care intră înăuntru chiar dacă nu l-ai invitat!

– Mama ta are, cu siguranță, înțelepciune și aceste cuvinte ale ei ar trebui să le afle mulți care se consideră luminați. În fine, discutăm despre altceva! Îmi spuneai cum l-ai găsit pe ducă-se-pe-pustii. Au vreo legătură cu asta visele acelea pe care le aveai?, întrebă Teofil și se vedea că de nerăbdare stătea cu mare greutate în scaun.

– O să le iau pe rând, ca să nu te mai țin în tensiune. În seara aceea în care mi-ai dat șiragul de mătănii, cu toate că la început l-am luat ca să nu te mâhnesc, m-am hotărât să dau curs cuvintelor tale, așa, într-o doară, ca să văd ce iese. M-am așezat în genunchi și am început să zic la fiecare nod „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”, și, între noi fie vorba, Îi mulțumeam lui Dumnezeu că nu mă vedea nici un cunoscut, ca să nu mă fac de râs de-a binelea! Până să ajung la al zecelea nod, am simțit o oboseală copleșitoare și am căscat de atâtea ori, încât m-am decis să amân rugăciunea pentru ziua următoare, când aveam să fiu mai odihnit. Și gândește-te că mătăniile pe care mi le-ai dat au o sută de noduri! În seara următoare, imediat ce am încercat să rostesc din nou rugăciunea, iarăși m-a cuprins o stare de somn de nestăpânit și îmi lăcrimau ochii de la atât căscat. Și când zic căscat, era ca și cum aș fi vrut să înghit toată camera dintr-odată! O săptămână în-

treagă am încercat să zic până la capăt rugăciunea, dar nu am reușit decât să mă doară bărbia de la căscat. Ciudat e însă că, atunci când mă întindeam în pat, mi-era greu să adorm, era ca și cum, imediat ce lăsam mătăniile din mână, starea de somn se risipea! M-am încăpățânat, iar în a opta seară am început să rostesc rugăciunea, hotărât fiind să biruiesc starea de somnolență și oboseala. La primul căscat mi-am dat o palmă peste obraz și starea de somn a dispărut brusc. Când am început însă să zic în gând Rugăciunea lui Iisus și să număr nodurile, mintea mi s-a umplut de fel de fel de lucruri, amintiri, lucruri lăsate neterminate, gânduri, griji, persoane și imagini de tot soiul, și nu puteam să mă concentrez. Iar când zic imagini, o să îndrăznesc să-ți mărturisesc, între acestea sunt și imagini necuviincioase. Sau în astfel de momente mă trezeam că îmi apărea pe neașteptate rezolvarea pentru probleme care mă preocupau de multă vreme!

Îmi aminteam din nou, fără nici un motiv, de oameni cu care m-am certat cu mulți ani înainte, și mânia de mult trecută se reaprindea. Lucruri ciudate! M-am încăpățânat! Mi-am zis: „Nu se poate, nu pot să mă gândesc la zece propoziții? Cum fac asta atâția călugări?” Mi-am strâns ochii ca să mă concentrez și să nu mai las nimic altceva în gânduri decât cuvintele pe care le rostesc. După câteva zile, cred că am reușit, cel puțin la câteva noduri, dar mă simțeam cu adevărat extenuat. Ca atunci când faci o călătorie îndepărtată și, cu toate că ai petrecut extraordinar, când te întorci acasă, pici lat în pat, mort de oboseală. La fel mă simțeam și eu când am reușit să mă concentrez la cele câteva noduri! În acea seară au început visele cu chipul acela sălbatic, care îmi zicea că nu există Dumnezeu.

Și nu doar visele, dar aveam și niște... aprinderi [trupești], și tu ești bărbat, înțelegi la ce mă refer, încât ajunsesem să fac cinci dușuri reci pe zi! Atunci ți-am spus de visele acelea nu pentru altceva, ci fiindcă simțeam că am nevoie de ajutor. Cuvintele tale – că toate acestea sunt șiretlicuri ale diavolului – mi-au sfredelit gândurile zile întregi și, nu mi-e rușine să ți-o spun, am intrat în panică. „Să mă fi luat la ochi Beelzebul?”, mă gândeam și tremuram la gândul ăsta!

– Nu e o ironie să te temi de cineva despre care crezi că nu există?

– Tocmai la asta m-am gândit și eu, și așa mi-am revenit! S-a întâmplat exact ceea ce mă preveniseși tu, dar în interiorul meu începuse un război între rațiune și fapte.

– În cele din urmă ce s-a întâmplat?, întrebă Teofil nerăbdător.

– Ce să se întâmple?, răspunse Iorgos cu naturalețe. A biruit rațiunea. Am lăsat deoparte mătăniile și de atunci s-au oprit și toate visele rele și... aprinderile!

– Ce concluzie ai tras din toate astea?

– Că dacă mintea este afectată, ajungi să nu mai știi de tine. Știi ce putere are mintea?!

– Deci diavolul nu există?, întrebă Teofil, dezamăgit de renunțarea prietenului său.

– Doar în basmele creștine. Și nu mă provoca din nou, fiindcă m-am liniștit și nu am nici un chef de coșmaruri și... aprinderi!

CAPITOLUL XXI

Iorgos scuiă cafeaua, cu o expresie de dezgust:

– Bleah, groaznică am făcut-o! Parcă aş bea must, bombăni.

Încă de când se trezise a fost absent. Şi-a pus în picioare şosetele şi papucii anapoda, şi-a căutat periuţa de dinţi în timp ce o ţinea în mână, uita continuu ce voia să facă şi apoi, în final, când şi-a făcut cafea, a pierdut măsura la zahăr.

De vină pentru starea asta era un vis! Ar putea fi numit şi coşmar, dar nu era unul dintre cele care te fac să sari din pat transpirat şi îngrozit. Mai mult i-a dat de gândit decât l-a speriat. Abia aştepta să-l vadă pe Teofil. Când a venit, l-a întrebat:

– Voi aici n-aveţi probleme cu visele, nu?

Tânărul monah îl privi cu nedumerire:

– Ce vrei să zici? Că noi aici avem mai multe vise decât voi?

Iorgos făcu un gest de nemulţumire. Nu avea chef de neînţelegeri:

– Nu, măi, frate! Vreau să zic că voi ştiţi să le interpretaţi!

– Bineînţeles! Există chiar şi ascultarea de onirocrit! De obicei la ascultarea asta este rânduit călugărul care are somnul cel mai uşor!

Iorgos se bucură și continuă, fără a conștientiza că monahul îl tachinase:

– Cine e călugărul acesta aici, în mănăstire? Vreau să îmi explice un vis.

În loc de răspuns, îl văzu pe Teofil că râde și de-abia atunci își dădu seama că glumise. Altădată ar fi țipat la el sau, dacă ar fi avut bună dispoziție, ar fi râs împreună cu el. Astăzi însă doar s-a uitat la el inexpressiv și apatic, ca un totem într-un sat african.

Văzând că prietenul său nu era binedispus, tânărul monah și-a recăpătat pe dată seriozitatea:

– Iartă-mă! Nu mi-am dat seama că te preocupă atât de intens lucrul acesta. Ce vrei să afli?

– Dacă un vis pe care l-am avut a fost adevărat! Știi tu! Dacă ascunde vreun mesaj de... dincolo sau dacă e o înșelare! Lucruri de genul ăsta.

Teofil se încruntă:

– Visele cer o stare duhovnicească înaintată și tu abordezi tema aceasta oarecum cu neîndemânare, așa că mai bine aș zice să nu te preocupe.

Iorgos reacționează virulent, ca un copilaș căruia părinții nu-i dau cadoul de Crăciun:

– Nu vorbești cu un copil născut de șapte luni! Dacă tu crezi că sunt vreun handicapat și nu vrei să-mi spui, o să gădesc pe altcineva!

– Nu te subestimez, se grăbi călugărul să îndrepte ce spusese. Doar că propriile mele cunoștințe despre vise nu cuprind ghicirea în cărți sau în cafea, ci doar multe aspecte legate de Dumnezeu și de diavol, iar tu nu crezi nici măcar în existența lor.

– Pentru următoarele zece minute am să cred! Dă-i drumul, fiindcă e mare nevoie!

– Preabine, dar să nu te plângi apoi că te-am băgat în sensuri adânci. Fii atent! Sunt trei cauze care provoacă visele și, în funcție de fiecare, spunem că sunt de la Dumnezeu, de la Satana sau de la subconștientul nostru – în legătură cu visele care sunt generate de experiențe și de evenimente pe care le-am trăit de obicei de curând. Deosebirea lor este foarte dificilă. De aceea ți-am spus că e nevoie de mare maturitate duhovnicească. În trecut au avut loc multe întâmplări în care Satana, printr-un anumit vis, a dus în înșelare oameni mult mai experimentați duhovnicește decât tine!

Nerăbdător să afle răspunsurile, Iorgos nu a fost satisfăcut de răspunsul monahului:

– Nu există un criteriu general de orientare?

– În linii mari, dacă visul te lasă liniștit, este o mare probabilitate că este de la Dumnezeu. Dacă în urma visului ești tulburat...

– E de la ducă-se-pe-pustii!, se grăbi Iorgos să completeze.

– Și dacă îți lasă ceva din ambele stări, de la cine e?

Teofil veni lângă el și îi puse mâna pe umăr:

– Oare nu este mai bine să-mi spui visul? Poate că, spunându-mi-l, se limpezesc și stările și îți dai tu singur răspunsurile.

– Pe tata l-am visat, zise Iorgos ușor, aproape fără suflare. Era în rai! Cel puțin asta am înțeles, fiindcă era un loc foarte frumos, cu multe flori și păsări de toate culorile, care cântau ca nebunele și zburau împrejurul lui. După aceea i s-au așezat pe umeri, de parcă ar fi fost plini de firmituri! Partea asta din vis mi-a adus multă pace; nu mă mai săturam să mă bucur de el, așa liniștit cum era. Cât

a trăit s-a chinuit mult. Și în vis era și întreg, avea ambele picioare, și chipul îi era strălucitor. Mă chema lângă el, dar eu făceam pe încăpățânatul și nu m-am dus. Pe măsură ce mă striga, se tot depărta de mine, fără ca măcar să se miște din locul lui, ca și cum cineva ar fi îndepărtat treptat orizontul! Cu cât se depărta, cu atât își pierdea și expresia liniștită, și chipul i se umplea de încordare și mă chema să vin lângă el cu mai multă intensitate. Până s-a pierdut cu totul și atunci am început să-l strig eu, dar nu știam dacă trebuie să alerg să-l găesc înspre acel orizont neclar sau să stau unde eram!

Teofil căzu pe gânduri:

– Ce anume te-a tulburat în vis? Să presupun că l-ai receptat ca pe un mesaj despre o eventuală moarte a ta, prematură sau fulgerătoare?

Iorgos sări în picioare și scuipă în sân spontan:

– Părinte, am stabilit să fim sinceri între noi! Îți par eu un om care se teme de moarte? Vorbești cu un urmaș al lui Diogene! Doar și tu ai înțeles ce s-a întâmplat în vis. Să fim serioși! Era ca și cum îmi zicea că prin ceea ce fac o să pierd raiul! Parcă încerca să mă salveze!

– Ai dreptate, recunosc Teofil. La asta m-am gândit și eu, dar, dacă ai fi auzit din gura mea lucrul acesta, probabil că nu ai fi putut să mă ascuți liniștit.

– Înțelegi acum de ce mă preocupă? Dacă există Dumnezeu și îmi trimite mesaje de dincolo, atunci trebuie să mă neliniștesc. Dacă însă este de la chestii popești de care îmi zici, atunci bine am face să ne oprim, fiindcă încep să îmi pierd somnul!

– O să-ți mai spun doar câteva lucruri „popești” și apoi am să te las liniștit, să decizi singur în continuare. În scri-

erile Sfinților Părinți și în Paterice se exprimă cu claritate faptul că Biserica lui Hristos îi cuprinde și pe cei vii, și pe cei adormiți. Pentru Hristos nu există morți. Legătura dintre ei este nevăzută de cei vii, dar pentru cei adormiți, care s-au sfințit, mijlocirea și grija pentru cei vii sunt o îndatorire zilnică. Cu siguranță, această ascultare și-a asumat-o tatăl tău în rai. Să-ți salveze sufletul! Este interesant însă cum, în vreme ce pot să mijlocească pentru sufletul nostru, cei adormiți nu pot face nimic pentru propriul suflet. Și invers, noi avem luxul de a ne putea ruga lui Dumnezeu și pentru sufletul nostru, dar și pentru cei adormiți. De aceea Biserica acordă atâta însemnătate parastaselor și slujbelor de pomenire a morților. Iar noi, dacă am fi creștini autentici, nu am face morminte frumoase pentru cei care au plecat, ci am face neîncetate rugăciuni și fapte de milostenie pentru ei, ca să se mântuiască sufletele lor sau ca Dumnezeu să fie măcar mai îngăduitor cu ei. Vezi, după cum ți-am zis și înainte, suntem singura lor nădejde, și vorbesc în principal de cei păcătoși, pe care Dumnezeu i-a judecat ca fiind nepotriviți pentru dobândirea raiului. Chiar și așa, noi trebuie să ne rugăm întotdeauna pentru ei, fiindcă Dumnezeu este multmilostiv și multmilosârd și Se pleacă cu ușurință în fața rugilor noastre. Ai zis chiar și tu odată – Dumnezeu este un „tătic”! Mai mult de atât, un sfânt a spus că atât timp cât ne rugăm pentru cineva adormit, chiar de ar fi în iad, nici unui demon nu i se îngăduie să îl chinuie în vremea rugăciunii noastre. Imaginează-ți – și îți dau acum un exemplu rudimentar –, să fii într-un cazan cu smoală și să aștepti rugăciunea cuiva din viața aceasta ca să îți poți scoate capul afară să respiri! Tu nu ai vrea să dedici puțin timp pentru acel suflet?

Îngândurat, Iorgos s-a odihnit puțin la prânz. Morți, vii, cazane cu smoală, bunici, mătăanii, lumânări, diavol, toate se făcuseră un ghem în mintea lui și se chinuia să-l descurce. Ce frumos era când le considera pe toate basme! Rațiunea lui încă le consideră așa, dar stomacul i se strânge când se gândește! Iar Teofil a vorbit foarte popește. Mai mult l-a îngrozit decât l-a luminat. Ca ultimă soluție, le-a dat telefon mamei și mătușii sale, Rinió, care are „darul descântecului”, însă mai ales pe acela de a tălmăci visele. Este la mare cinste în familie pentru talentul ei. Și cu confirmări, nu glumă! Când fiul ei a avut un băiețel, ea a visat lucru acesta. Iar de la un vis pe care i l-a tălmăcit odată, mama lui a rămas cu ideea că „Iorgos o să treacă printr-o poartă mare”. La câteva zile după aceea a găsit serviciul acesta în Sfântul Munte și a venit aici! Tatăl său o numea înșelată și cu capul în nori, dar cuvântul său nu conta, fiindcă nu era credibil, de vreme ce mătușa era din... neamul soției sale. Mătușa Rinió a cercetat visul și a afirmat că „băiatul simte lipsa tatălui întrucât se descurcă greu acolo”.

Spre deosebire de mama sa, pe Iorgos l-a liniștit „diagnosticul” acesta și s-a dedicat de atunci fără nici o grijă rutinei sale obișnuite.

În după-amiaza următoare însă rutina sa avea să se zdruncine violent. Stătea rezemat de pervazul ferestrei și se uita liniștit la pârlăiașul care curgea pe sub micul pod, când a văzut trecând în viteză o ambulanță. A parcat în fața porții principale și dinăuntru a ieșit grăbit doctorul, care a intrat în mănăstire ținând în mână geanta cu ustensile. Iorgos abia a apucat să îl salute în fugă.

În mănăstire s-a instalat de îndată forfota și câțiva monahi au început să alerge de colo-colo. Din fericire, Sákis,

șoferul ambulanței, unul dintre cei trei șoferi care lucrau cu schimbul în Sfântul Munte, era vorbăreț și i-a răspuns la toate nedumeririle.

Pentru stareț veniseră. Avea un istoric medical bogat! Îi fuseseră extirpați rinichiul drept și un plămân din cauza cancerului, făcuse ani de zile chimioterapie, suferise de boala Crohn, de aritmii cardiace, care în trecut îi provocaseră două-trei atacuri cerebrale – acestea explicau faptul că atunci când mergea își târa ușor piciorul – și alte afecțiuni minore, care se adăugaseră celor grave, făcându-l pe stareț, după cum se exprima Iorgos, un „dezertor al cimitirului”.

Motivul pentru care veniseră astăzi era o criză de astm. Mai exact, criza aceasta avusese loc cu o seară înainte. Experimentatul Calist făcuse deja terapia cu oxigen care se indică în astfel de cazuri, administrându-i totodată și cortizon, dar starețul nu părea să răspundă atât de bine tratamentului, ca în celelalte dăți.

Un scurt leșin, astăzi, a completat imaginea clinică, și Calist, care își cunoștea limitele, a fost nevoit să solicite de urgență întăriri.

În cele din urmă, monahul înaintat în vârstă, având parte și de intervenția doctorului, și-a revenit și, încăpățânat cum este, a refuzat să se ducă la spital și a cerut să rămână doar la pat câteva zile, pentru a se întrema.

A doua zi de dimineață, Iorgos l-a vizitat în chilia lui. Evdóchimos a vrut să îl împiedice „ca să nu se tulbure părintele”, după cum a afirmat, dar Iorgos, care știa că monahul nu îl simpatiza, a considerat că era doar un pretext și a început să ridice tonul. Starețul a auzit gălăgia și în cele din urmă l-a primit, după ce l-a „certat” din privire pe ucenicul său.

Iorgos nu e dintre cei care vin triști la patul celor bolnavi ca în Vinerea Mare, ca și cum ar avea de a face cu niște muribunzi. Dimpotrivă, este cel mai potrivit ca să le îmbunătățească dispoziția. Bineînțeles că l-a durut sufletul atunci când l-a văzut pe bătrânul stareț la pat, dar cuvintele i-au mascat cu succes sentimentele:

– Părinte Gavrilă, ce-ți trebuia mărire?, îi zise îndată ce îl văzu întins în pat, palid și lipsit de tonus. Ce te mai ții de dirigit dacă ești o epavă?

Starețul zâmbi. Avea cu adevărat nevoie de o astfel de prezență în chilia lui.

– Dar crezi că eu am cerut asta? Visul meu a fost să îmi dau sfârșitul într-o chilie în pustie, necunoscut între necunoscuți, în schimb am ajuns să vânez nebuni ca tine ca să nu dea foc la mănăstire.

– Râde ciob de oală spartă! Dacă eu sunt nebun, atunci tu ce ești, că iubești un Dumnezeu Care te-a umplut de atâtea cusururi?

– Astea sunt „daruri”, măi, binecuvântatule, ca să-mi șterg din păcate!

– Dacă e așa și astfel de daruri face, atunci la mine să vină în vizită cu mâinile goale. N-o să mă supăr deloc!

– Dacă o să ai tot tărâte în loc de creier și Dumnezeu o să-ți vină cu mâinile goale, o să ai un mare șoc!, îl amenință starețul cu prefăcută severitate.

– Pentru un bolnav, văd că ai mintea foarte trează și n-ai uitat de sperieturile popești! Bine că ești călugăr, fiindcă, așa rablă cum ești, dacă am fi vrut să te însurăm, ar fi trebuit să-ți dăm de zestre toată mănăstirea!

Starețul încercă să râdă, dar se înecă în tuse. Când s-a liniștit însă, nu a lăsat „ofensa” fără răspuns:

– Eu, rablă? Stai să mă întremez puțin și o să vezi tu cine e rablă! O să mergem pe jos până la Kareia și o să vedem care dintre noi o să se prăbușească primul!

– Bine, zise Iorgos râzând în hohote. Plimbările pe jos îți mai lipseau! Dacă te duci la spital, o să fie alungați toți ceilalți bolnavi și toți doctorii o să se ocupe doar de tine. De la toate specialitățile!

– Nu toate!, răspunse starețul mai bine dispus. Pediatricul și psihiatrul or să se ocupe de tine!

Iorgos s-a bucurat de schimbul de calambururi și tachinări, dar, văzând că părintele era epuizat, s-a decis să plece. Starețul părea a fi mai bine, pentru că vocea sa avea forță, semn ce arăta că plămânul era sănătos, iar culoarea feței sale era mai rozalie, și asta îi era de ajuns. Înainte de a pleca însă, a mai aruncat o replică:

– În orice caz, să nu te gândești vreodată să devii donator de organe, că te vor da în judecată pentru înșelăciune!

Ultima replică se cuvenea să o aibă pacientul, și Iorgos, auzind-o, închise ușa, lăsând să i se întrevadă un zâmbet pe chip:

– Și tu, măi, zăpăcitule, să donezi mintea ta pentru scopuri științifice! Doctorii or să-și rupă diplomele de mirare, cum de se poate ca, în ditamai capul, mintea să nu cântărească nici măcar un dram!

CAPITOLUL XXII

Mama lui Iorgos stătea ca pe jar. Veniamin al ei a plecat pentru câteva luni și lipsește de un an și jumătate. Tot timpul îl întreabă când o să se întoarcă și mereu aude răspunsuri imprecise. Dar și starețul, pe care l-a sunat de atâtea ori, îi spune de fiecare dată că nu știe nimic:

„De el însuși depinde, doamna Papadopoulos. Când o să termine, o să se întoarcă cu bine; nu vă faceți griji!”

Ce fel de stareț e ăsta care nu știe când o să plece cineva din mănăstirea lui? Ce e acolo? Intră și iese cine vrea? Fiecare face ce vrea, când vrea?!

Mai era și băiatul unui vecin, care vizitase Sfântul Munte și se întâlnise cu Iorgos, care a dat-o peste cap cu ce i-a zis:

„Chira-Vasilichí, fiul tău o duce de minune acolo! Mănâncă pe gratis, bea pe gratis, doarme pe gratis și în treaba lui e șef! Și-a lăsat și o barbă, parcă e dat în urmărire!”

Îi era silă să se bărbierească, se justificase Iorgos când a vorbit la telefon cu mama sa!

„Ei, măi, mamă, unde crezi că lucrez, la vreun magazin universal, ca să fiu pus la punct toată ziua? Aici poți să ai și hainele șifonate, poți să fii și nebărbierit, să ai și pete de sos pe bluză și urme de mâncare între dinți, nu interesează pe nimeni.”

Cui zice el lucrurile astea?! Nu-și cunoaște ea fiul? Dacă rămânea două zile nebărbierit, îl mânca bărbia și se scărpină ca un câine vagabond.

Și-a pus deci în gând să meargă în Sfântul Munte să-l aducă înapoi. Cu plânsete, cu rugăminți, cu amenințări, nu știa cum, totul era să reușească! Și fiindcă nu era permis să intre acolo, ca femeie, l-a luat cu ea și pe băiatul ei mijlociu, care e uns cu toate alifile și știe cum să convingă. Iar acesta abia aștepta să facă o mică excursie. Ba chiar l-a luat cu el și pe băiatul lui mai mic. Pe toată durata călătoriei, Chira-Vasilichí îi dădea sfaturi. Făcuse un întreg plan în mintea ei:

– Mai întâi să afli ce lucrări are și când le termină. O să-ți dai tu seama dacă te minte. Să nu-i zici de la început că am venit cu tine, fiindcă îi merge mintea și o să-și dea seama. Ia-l cu ușurelul și apoi îi zici că mi s-a făcut dor de el și că m-ai adus în Uranoupoli, pasămite, ca să stau la mare, să fac plajă, pentru sănătate, și apoi ieși cu el din Munte să îl văd și eu puțin. Restul lasă în seama mea!

Ceea ce nu știa Chira-Vasilichí era faptul că Iorgos își terminase toate îndatoririle și ușor-ușor începuse să-și ia la revedere de la călugări. Cel dintâi de care s-a despărțit a fost Teofil, care a plecat și el în ziua în care a fost confirmată încheierea tuturor lucrărilor. Despărțirea a fost dureroasă și nu au lipsit nici câteva lacrimi din partea fiecăruia. S-a întors la Locurile Sfinte și l-a chemat să îl viziteze. S-au îmbrățișat ca frații și Iorgos a simțit că odată cu Teofil a plecat și o parte din el.

Teofil a simțit durerea prietenului său și i-a făgăduit că se vor regăsi.

– Fratele meu, pentru oamenii care se roagă, nici timpul și nici distanța nu sunt opreliști! Tu doar ține minte făgăduiala pe care ai făcut-o! Ai cerut o minune. Să ai grijă să nu treci pe lângă ea!

Și Iorgos, amintindu-și de făgăduiala monahului de a-și lepăda straietele dacă această „minune personală” nu ar fi venit, s-a simțit îndatorat să-l elibereze de acel angajament.

În aceeași zi în care și-a luat rămas bun de la Teofil i-a întâmpinat pe fratele și pe nepotul său. Planificase să plece în ziua următoare, dar, dorind să îi însoțească în pelerinajul lor în Munte, și-a amânat cu câteva zile plecarea. A împrumutat jeepul mănăstirii și i-a dus prin toate colțurile Muntelui.

Nepotul său în vârstă de șase ani s-a dovedit a fi cea mai bună companie. Expresiv și activ, a cucerit inimile tuturor călugărilor, peste tot unde s-au dus, spre deosebire de tatăl său, fratele lui Iorgos, care stătea nemișcat și trufaș ca un jandarm și tot timpul avea ceva de comentat. Cel mic a strâns un braț de daruri! Pentru Iorgos, care cunoștea ospitalitatea călugărilor, era ceva de așteptat. Ceea ce l-a surprins a fost constatarea că își făcuse foarte mulți prieteni călugări în Munte și acum își dădea seama că îi va veni greu să se despartă de ei.

Și cel mic, care întreba despre tot ce vedea în jur, nu a ezitat să pună și întrebarea aceasta:

- Unchiule, pe toți de aici îi știi?
- Doar pe cei buni!
- Dar pe toți i-ai salutat!
- Ei, asta înseamnă că toți sunt buni!

Fratele său nu avea aceeași părere și, în ultima după-amiază, când împărțeau o carafă de *țipuro*, și-a exprimat obiecțiile:

– Te-ai schimbat, frate!

– Știu, și vreau să cred că în bine, răspunse Iorgos cu blândețe.

– Nu te recunosc. Unde e Iorgos care, la moartea verișoarei noastre, striga: „Dumnezeu nu există!”? Îți aduci aminte? Nouă ani aveai! Ți-a răspuns cumva vreunul dintre cei îmbrăcați în negru de-aici ce nevoie a avut „milos-tivul” lor Dumnezeu să o ia la El și, odată cu ea, pe toți copiii care mor de timpuriu?

– I-am întrebat!

– Și ce ți-au răspuns? Că mai avea nevoie de încă un îngeraș?, continuă acesta ironic și cu emfază.

– Că nimeni în afară de Dumnezeu nu și-a demonstrat iubirea față de oameni ca El și că, dacă noi am pierdut-o pe verișoara noastră, El Și-a jertfit Fiul și că nu trebuie să-L judecăm pe Dumnezeu fiindcă nu cunoaștem.

– Ce nu cunoaștem?

– Că pe Dumnezeu Îl preocupă mai mult mântuirea sufletului nostru decât cea a trupului nostru și că îngăduie un rău doar dacă prin acest rău împiedică un rău și mai mare sau dacă din acest rău se naște ceva bun. Lucrurile acestea noi nu le cunoaștem.

– Adică ce lucru bun s-a născut din faptul că am pierdut-o pe Aretúla¹?

– În ce o privește pe Aretúla, nu știu! O să-ți dau însă un exemplu, pe care l-am auzit și eu. Dacă Dumnezeu îl lua pe Hitler când era mic, toți am fi zis: „Ce rău este Dumnezeu!” Acum întrebăm de ce nu l-a împiedicat, și tot pe Dumnezeu Îl judecăm.

¹ Formă diminutivă a numelui feminin Aretí.

– Mai lipsește să-mi zici acum că Aretúla era un nou Hitler, ca să mi se facă rău pe de-a-ntregul!

Iorgos făcu o grimasă de nemulțumire. Așa nerod era, oare, și el? Pierdea esența și sensul ascunzându-se în spatele cuvintelor? I-a stat pe vârful limbii să răspundă, dar i-a luat-o înainte nepotul său, care, cu o întrebare, a schimbat subiectul:

– Unchiule, să fii călugăr e o meserie, așa cum e un învățător sau un doctor?

Înainte să apuce să îi răspundă, răspunse fratele lui:

– Bineînțeles că nu, nu vorbi prostii! Meserie este când ostenești și scoți bani și îți întreții familia, nu când tai frunze la câini și te hrănesc alții.

Cuvintele acestea au fost picătura care a umplut paharul răbdării lui Iorgos:

– Zise funcționarul de Stat, care schimbă cinci maiouri pe zi de la atâta sudoare! Mai scutește-ne, măi, amărățurile, care faci pe elogiatorul hărniciei! Îți aduci aminte ce ziceai și râdeai când trăgeai chiulul de la serviciu și veneai mai devreme acasă? „Mă duc târziu ca să vin devreme!” Dacă ai face ce fac cei de aici într-o zi, ar trebui să te ducem la sanatoriu.

– Ce fac aceștia, unchiule, într-o zi?, se miră cel mic.

– Da, chiar, ce fac așa de obositor?, întrebă și cel ofensat. L-am văzut pe călugărul acela gras de la magazinul mănăstirii. Era frânt, săracul, de atâta muncă și post!

Iorgos își lăsă capul în jos și, cu gândul la trăiri din trecut, îi mărturisi fratelui său:

– Grasul ăsta, de care ai zis, este cauza pentru care am încetat să mai trag concluzii pripite și, în general, am încetat să mai judec cu ușurință, așa cum ai făcut tu adinea-

uri. Și eu așa îl vedeam, îi ziceam ba elefant, ba orcă. Până când l-am văzut la spital, în perioada în care am fost internat, îi făcea injecții cu cortizon Calist, un călugăr asistent medical, care muncește atât de mult, că dacă tu ai munci cât el, nepoții mei ar fi acum orfani. Ioan – așa îl cheamă – de la cortizon e umflat, și nu e obez din pricina mâncării. Ba chiar, dacă vezi cât de puțin mănâncă toată ziua, fiindcă are dureri, o să îți fie milă de el!

Știi, unele lucruri pe care le-am învățat de mici la ora de religie nu ne-au fost predate cum trebuie! Ni s-a vorbit, de exemplu, despre desfrânata pe care Hristos a salvat-o de furia mulțimii spunând: „Cel care nu are păcat să arunce cel dintâi cu piatra!” Îți aduci aminte?

– Îmi amintesc! Și de ce nu ne-au predat-o cum trebuie? Doar nu era o problemă de algebră! Nici unul nu arunca cu piatra fiindcă nici unul dintre ei nu era fără de păcat. Dacă vreunul dintre ei ar fi fost fără păcat, ar fi aruncat bolovanul. E simplu!

O expresie de dulce amintire se așternu pe chipul lui Iorgos.

– Greșești, frate! Exista cineva fără de păcat între ei... Hristos! Dar nu a aruncat nici un bolovan. Deci? Deci nimeni nu are dreptul să judece atâta vreme cât nu a făcut-o Cel Care putea s-o facă! Și nu doar atât, aceasta a devenit și sfântă!

Fratele său se replie și, dându-și seama de schimbarea care se produsese în Iorgos, simți fără să vrea ceva asemănător cu invidia strângându-i stomacul. Nu-l mai văzuse niciodată atât de liniștit, atât de blând! Pe chipul său se revărsaseră o pace și o liniște, încât ai fi crezut că este cu neputință să îl faci să-și piardă răbdarea. Parcă toată ura

și toată furia i se dizolvaseră în chip magic și rămăseseră doar iubirea și pacea.

Tăcerea care s-a instalat după acel moment a fost spartă de cel mic, care nu uitase că nu primise răspuns la întrebare:

– Nu mi-ai zis, unchiule..., ce fac călugării toată ziua?

Iorgos mângâie cu dragoste căpșorul nepotului său, se așează mai bine în scaun, ca și cum asta l-ar fi ajutat să-și amintească mai ușor, și zise:

– Cele douăzeci și patru de ore ale zilei se împart pentru monahi în trei părți: opt ore pentru studiu și rugăciune personală, opt ore pentru muncă și opt pentru odihnă. Dacă, dintr-un anumit motiv, se prelungesc orele de muncă, atunci ia de câte ori este nevoie de la odihnă, dar nicio dată de la rugăciune. Am cunoscut pe cineva, un călugăr, pe nume Ilarion, care acum a adormit în Domnul, care se odihnea doar o oră-două pe zi.

Rugăciunea este de două feluri, personală și obștească. Rugăciunea personală, pe care o spune călugărul în gând, este de obicei propoziția: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!”, și o zice în timp ce învârte mătăniile sau chiar și când lucrează. Sigur, dacă lucrează și se roagă, atunci rugăciunea durează mai mult de opt ore! Unii monahi, care dorm foarte puțin sau se roagă neîncetat, zic rugăciunile până și în somn! Acum, că mă gândesc mai bine, uitați ce am zis de cele trei grupe a câte opt ore!

Rugăciunea de obște este reprezentată de următoarele slujbe: Miezonoaptea, Utrenia, Sfânta Liturghie, Ceasurile, Pavecernița și Văcernia, care se fac într-una dintre bisericile mănăstirii. În timpul studiului, călugării citesc de obicei din *Everghetinós*, din *Pidalion*, din *Viețile Sfinților*,

scrieri ale Sfinților Părinți, cum este, de exemplu, *Scara Sfântului Ioan* și altele. *Everghetinósul* l-am citit și eu, și mărturisesc că mi-a plăcut foarte mult. Cuprinde mici istorioare cu o incredibilă înțelepciune! Mulți monahi studiază atât de mult, încât știu pe dinafară întreg Vechiul și Noul Testament. Am cunoscut un călugăr care le știe în trei limbi, de la cap la coadă.

Lucrările sau ascultările, cum sunt numite aici, se împart între monahi de obicei în funcție de cunoștințele pe care le au sau în funcție de vârstă. Un călugăr poate să fie supraveghetor sau să se ocupe de animalele și terenurile mănăstirii, sau să fie arhondar, asistent medical, bibliotecar, bucătar, trapezar, clopotar, și multe altele, pictor, croitor etc.

Rânduiala tipiconală și regulamentul interior variază de la o mănăstire la alta. Oricum, privegherea nu lipsește niciodată. În fiecare zi călugării se trezesc la orele trei-patru, cu o oră și jumătate înainte să tragă clopotul pentru Utrenie. După ce se trezește, se spală și se pregătește, călugărul își face rugăciunea personală, care se numește „canon”. Canonul cuprinde de regulă treizeci și trei de rânduri de mătânii de o sută de noduri.

Fiecărui nod îi corespunde câte o rugăciune „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Dimpreună cu rugăciunile face și mătânii mari, între o sută și trei sute. La fiecare nod și rugăciune și la fiecare metanie și rugăciune se și închină. Dar am cunoscut călugări pentru care numerele acestea erau doar încălzirea.

După ce bate toaca și se trage primul clopot, merg la biserică pentru Utrenie, Ceasuri și Sfânta Liturghie. Toate împreună durează aproximativ patru-cinci ore sau chiar

șase. Depinde de dispoziția cântăreților și de preot! Imediat după aceea merg la trapeză ca să mănânce. Atunci este masa de prânz aici. După-amiază, în jurul orei trei-patru, citesc Ceasul al nouălea, după care urmează Vecernia. După Vecernie, merg din nou la trapeză, pentru masa de seară și, imediat după cină, merg din nou în biserică unde citesc Pavecernița împreună cu Acatistul Bunevestiri, iar după ce iau binecuvântarea starețului, sărutându-i mâna, se retrag la chiliile lor.

Miezonoaptea, Utrenia, Ceasurile și Sfânta Liturghie și după masă, Ceasul al nouălea, Vecernia, Pavecernița și Acatistul Bunevestiri acoperă, în total, între cinci și șapte ore în fiecare zi. Duminicile, de sărbătorile împărătești, de sărbătorile Maicii Domnului și ale sfinților mari, se roagă mai mult, fiindcă sfintele slujbe și cântările sunt mai multe și au caracter festiv. Pot să ajungă la opt sau zece ore, iar la sărbătorile mari, de Crăciun, de Paști și de hramuri, la douăsprezece sau treisprezece ore. Și asta se întâmplă șapte zile pe săptămână, trei sute șaiszeci și cinci de zile pe an! Fără zi de odihnă, fără concedii medicale pentru boli false, fără zile nelucrătoare și greve. Ai înțeles, frate?

Cel mic era entuziasmat de cunoștințele unchiului său și, cu toate că nu înțelese multe lucruri și auzise multe cuvinte care îi erau necunoscute, a preferat să scoată doar o interjecție admirativă. Pe tatăl său îl obosiseră însă atacurile fratelui său, care era de nerecunoscut, și replică:

– Și la ce folos rugăciuni și mătăanii? Dacă îmi zici ce să fac ca să nu mă mai neliniștesc pentru cheltuielile familiei mele, ce să mănânce, cu ce o să se îmbrace, o să-ți fac de trei ori mai multe mătăanii. Ia să iasă puțin în viața reală, să vadă cum sunt adevăratele griji! Nu să stea și să-L roage

pe Dumnezeu doar pentru mântuirea sufletelelor lor. Dacă sunt oameni așa de buni, să iasă afară și să întemeieze familii, ca să facă societatea mai bună.

Iorgos suspină. Aceleași cuvinte i le zisese și el odată lui Ilarion. Și acela îi răspunsese prin cuvintele unui mare ascet:

– Pe cât este de folositor un semafor la cea mai aglomerată intersecție, cu atât mai mult este de folos un far pe o insulă uscată și pustie.

Tocmai asta i-a spus fratelui său, dar nu l-a convins.

– Ce fac de folos călugării aici pentru cei din „afară”, ca să poată fi numiți faruri?

Înainte să-i răspundă, Iorgos s-a ridicat, s-a dus în camera lui, a deschis sertarul noptierei și, cu mâinile tremurând, a scos de acolo o foaie de hârtie foarte uzată.

– Hârtia aceasta este canonul fericitului întru pomenire Ilarion, zise el cu vocea încărcată de emoție. Canonul este un fel de obligație individuală de rugăciune. Mi-a dat-o starețul fiindcă, într-un anumit fel, mă privește. Mi-a luat multe zile să descifrez scrisul lui, de aceea o să ți-l citesc eu. Ascultă deci, ca să afli cum funcționează un „far” în pustie:

„De trei sute de ori cu șiragul de mătânii: Slavă Ție, Dumnezeuul nostru, slavă Ție!

De trei sute de ori: Bucură-te, Mireasă, pururea Fecioară!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă!

De trei sute de ori: Crucea lui Hristos, mântuiește-ne pe noi cu puterea ta!

De trei sute de ori: Botezătorule al lui Hristos, roagă-te pentru mine!

De trei sute de ori: Sfinte Ioane Teologule, roagă-te pentru mine!

De o sută de ori: Sfinte Ilarion, roagă-te pentru mine!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-i pe părinți!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-i pe părinți!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi, monahii!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi, monahii!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, odihnește-i pe robii Tăi adormiți!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, odihnește-i pe robii tăi adormiți!

De trei sute de ori: Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-i pe binefăcătorii mănăstirii!

De trei sute de ori: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-i pe binefăcătorii mănăstirii!

De o sută de ori: Doamne, nu-i părăsi pe robii Tăi care trăiesc departe de Biserică!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care suferă de cancer!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care suferă de neputințe trupești!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care suferă de neputințe sufletești!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe conducători și ajută-i să chivernisească creștinește!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe copiii care provin din familii cu probleme!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, familiile cu probleme și pe cei despărțiți!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe copiii orfani din întreaga lume, pe toți cei îndurerați și pe cei nedreptățiți, pe văduvi și pe văduve!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe toți cei întemnițați, pe anarhiști, pe drogați, pe ucigași, pe răufăcători, pe hoți, luminează-i și ajută-i să se îndrepte!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe toți cei aflați în pribegie!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe toți cei care călătoresc pe mare, pe uscat și în aer, și îi păzește pe ei!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, Biserica noastră, pe slujitorii Bisericii și pe credincioși!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, toate obștile monahale, de bărbați și de femei, pe stareți și starețe și toate obștile și pe toți părinții din Sfântul Munte!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care se află în vreme de război!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care sunt prizonieri prin munți și pe câmpii!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care și-au lăsat casele și slujbele și sunt în suferință!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe săraci, pe cei fără de adăpost și pe refugiați!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, toate neamurile și iubita noastră Grece, și zi și noapte să o ai în îmbrățișarea Ta, să o acoperi cu sfântul Tău acoperământ, să o păzești de tot răul și de tot războiul!

De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robii Tăi care ne-au cerut să ne rugăm pentru ei!”

Când a ajuns la următorul paragraf, mâinile lui Iorgos au început să tremure și mai tare și ochii i s-au umplut de lacrimi, nemaiputând continua lectura. Fratele lui i-a luat hârtia din mână și a citit cu voce tare ultimul rând, care rămăsese necitit:

„De o sută de ori: Pomenește, Doamne, pe robul Tău, Gheórggios, aflat în înșelare și care, ca o vrăbiuță rănită, caută iubirea, și primește-l iarăși în brațele Tale!”

CAPITOLUL XXIII

Starețului nu i-au plăcut niciodată despărțirile, de aceea în astfel de momente era întotdeauna grăbit și scump la vorbă. Îi dorea celui care pleca „întoarcere cu bine în patrie” și cu toții înțelegeau că prin cuvintele acestea se referă la patria veșnică, gândindu-se că urarea avea legătură și cu vârsta sa foarte înaintată. Cu Iorgos a fost însă altfel. Întotdeauna s-a bucurat de compania acestui zăpăcit, de aceea i-a oferit un pahar de *țipuro* și rahat, pentru a mai câștiga câteva clipe alături de el.

O muscă se așează pe o bucată de rahat și Iorgos o alungă cu un gest supărat.

Starețul, cu un gest moralizator, luă bucata respectivă, o duse la gură și zise:

- Noi aici iubim muștele!
- De mâine o să aveți cu una mai puțin, i-a răspuns Iorgos, înțelegând aluzia starețului.
- Încă ești muscă sau ai descoperit cumva mierea și ai devenit albină?

Cu gura plină, Iorgos nu pierdu ocazia să-l tachineze:

- Nu, părinte Gavrilă! Am văzut Lumina! De acum sunt... *muscă aurie*¹.

¹ În limba greacă, χρυσόμυγα (χρυσός, „aur” și μύγα, „muscă”) este numele insectei *Cetonia aurata* – „gândacul de trandafir”.

Părintele Gavriil râdea cu lacrimi. După acest moment chipul său păru însă trist:

– Să știi că poarta mănăstirii este întotdeauna deschisă pentru tine. Ori de câte ori ne simți lipsa sau ai nevoie de lucru sau dacă vrei pur și simplu să te liniștești, poți să vii.

Iorgos simți cum îl copleșește iubirea starețului și încercă să tempereze puțin sobrietatea momentului:

– Ei, dacă nu găsesc de lucru, o să vin să mă călugăresc. Cui strică un leneș în plus? O să-mi dați o cădelniță și o să sun din clopoței toată ziua. O să vă amețesc cu atâta tămâie! Voi avea ascultarea: tămâietor.

– Dacă știam, nu mai vorbeam ca să-ți găsesc de lucru, zise starețul pasămite cu părere de rău și îi întinse lui Iorgos o hârtiuță cu două adrese. Sunt fiii mei duhovnicești și nu mi-au refuzat rugămintea. Unul are fabrică de mobilă și celălalt este antreprenor în construcții.

– Îți mulțumesc din adâncul inimii. Le-ai spus însă că nu avem același mod de a cugeta, părinte – întrebă el mișcat de inițiativa starețului – sau o să mă alunge după o săptămână? Doar nu-ți închipui că au toți răbdarea ta!

Starețul zâmbi:

– I-am mințit zicându-le că ești harnic, un meșter priceput și un om foarte bun. Până să-și dea seama că i-am înșelat, eu am să „adorm” [în Domnul], iar tu ai să înveți să fii așa cum am zis că ești.

– Da, dar nu sunt bun creștin!, insistă Iorgos, sensibilizat, trecând peste dispoziția umoristică a starețului.

– Și cine este?, se întrebă părintele, ridicând vocea. Toți la mila lui Dumnezeu nădăduim. Dacă vei fi judecat, osândit și prigonit pentru părerile tale, atunci cei care vor face asta vor fi răi creștini! Nu creștini buni, dar nici măcar oameni buni.

Iorgos se ridică în picioare și pentru prima dată în atâtea luni îi sărută mâna părintelui cu păr alb:

– Ah, măi părinte, îngăimă emoționat, cum o să mai judec, acum, eu preoții când, uitându-mă la ei, o să te văd pe tine?

Starețul se ridică în picioare ca să-l conducă până la ușă. Dintr-odată își aminti ceva și se întoarse la birou. Scoase o fotografie dintr-un sertar și i-o întinse.

– E de atunci de când am adus icoana în parohia voastră spre închinare. Mijlocise tatăl tău, care, după cum știi, mi-a fost bun prieten, și cu banii strânși s-a finalizat pictarea bisericii.

Iorgos se uită cu atenție la fotografie. O mulțime de mireni și de purtători de rase stăteau pe treptele bisericii și în mijloc era icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Erau amintiri de acum douăzeci și șase de ani! Atunci fusese făcută fotografia aceasta. Abia articulând cuvintele din cauza încordării, recunoscuse multe persoane din fotografie:

– Iată-l pe tata, întreg. Uită-te la el! În costum, cum îi strălucea chipul de bucurie! Și posomorâtul acesta de lângă el sunt eu, un debedeu de șase anișori. Îmi aduc aminte de ziua aceea. Voiam să mă joc cu mingea și m-a luat cu de-a sila ca să întâmpinăm icoana. Îmi amintesc că am plâns mult. Ce bine a făcut că m-a luat! Ia uite-l și pe părintele Grigoris – nu mai trăiește! Era un preot bun, dar încăpățânat. Nu împărtășea pe cei care nu se spovedeau și, la scurtă vreme, biserica a ajuns aproape goală. A aflat mitropolitul și l-a mutat. Iar aici trebuie să fii tu? Văd că de atunci aveai barba albă...

Starețul încuviință cu o mișcare a capului.

– Și călugărul ăsta seamănă mult cu Teofil..., se miră Iorgos.

Împreună cu el se miră și starețul:

– Într-adevăr, Teofil este. Mă uimește faptul că ți-ai amintit de el. Erai mic atunci!

Iorgos râse în hohote la auzul remarcii starețului, care i se părea plină de umor:

– Ei, nu sunt senil. Însă în fotografie călugărul acesta este tânăr, iar poza a fost făcută în urmă cu aproape trei decenii. Nu poate fi Teofil. Doar dacă aveți vreun leac miraculos, care oprește ridurile. Dacă aveți, bine faceți că îl țineți ascuns, fiindcă altfel, de îndată ce ar afla, femeile nu ar mai ține cont de nici o rânduială și ar da buzna în Sfântul Munte!

– Nu te înțeleg!, se miră starețul. De ce nu poate fi Teofil?

Seriozitatea și mirarea sinceră ale starețului l-au pus pe gânduri pe Iorgos.

În discuția asta erau pe alte lungimi de undă și nu se puteau întâlni! Cum poate insista starețul că acesta este Teofil? Dacă e el, atunci acum ar trebui să aibă aproape patruzeci și cinci de ani. Era cu neputință să fi estimat vârsta prietenului său cu o eroare de treizeci de ani! Poate vorbesc de două persoane diferite cu același nume, care, din coincidență, seamănă atât de mult! Da, asta trebuia să fie, și-a zis Iorgos:

– Eu mă refer probabil la alt Teofil, părinte Gavrilă. Nu-i nimic, am făcut o confuzie.

– Și eu m-am mirat cum de îți amintești de el, fiule. Abia dacă am apucat noi să-l cunoaștem bine. Sunt mulți frați vechi din mănăstire, care nici măcar nu își

mai amintesc de el. Fusesse trimis de comunitatea Sfântului Mormânt. Îl adoptaseră de mic, fiind orfan, dar era un caracter foarte extrovertit și neliniștit. Voia să fie tot timpul în mijlocul lumii și să poarte discuții. Nu-i plăcea deloc singurătatea și neglija în mod constant studiul. Ni l-au trimis ca să îl ajutăm să intre în rânduială și să-l învățăm să trăiască în liniște, dar și aici îl ruga tot timpul pe starețul de atunci să îl lase să iasă în lume. De asta venise atunci cu icoana în parohia voastră. Era însă un om foarte bun. Avea un suflet de copil și niciodată nu îi pieirea zâmbetul de pe chip. N-avea pic de mânie și era plin de răbdare. Neobosit și jertfitor. Ajuta pe oricine avea nevoie, era politicos, jovial, lipsit de răutate. Cunoștea și arta sculpturii în lemn, și era chiar bun! V-ați fi înțeles bine voi doi!

Figura lui Iorgos păli, încremeni și se întoarse cu spatele la stareț, ca să nu se vadă.

– Și în final ce s-a întâmplat cu el?, reuși el cu greu să articuleze întrebarea.

Starețul oftă:

– Ce să se întâmple? S-a dus devreme la Dumnezeu! La câteva luni după ce a fost făcută fotografia pe care o ții în mână a auzit că se organiza o misiune apostolică în Asia și s-a oferit. A murit acolo mucenicește împreună cu un alt preot și alți doi creștini de mână unor fanatici. Dacă nu mă înșel, trupul său – ceea ce a mai rămas din el – a fost adunat și dus la Locurile Sfinte, unde se odihnește alături de ceilalți frați adormiți în Domnul de la Sfântul Mormânt. Să avem parte de mijlocirea lui de acolo, din înălțime, unde se găsește, și să ne rugăm să se afle în ceata mucenicilor și a sfinților, ca să ne ocrotească!

Rațiunea lui Iorgos trecuse printr-un șoc. Un răspuns care părea de la sine înțelese se izbi de necredința lui, la care lucrase ani de zile, cu insistență:

– Părinte, întrebă mai serios decât niciodată, îți aduci aminte că, atunci când ziceam că nu fac față lucrărilor, ți-am cerut un ajutor?

Surprins, starețul răspunse:

– Măi, binecuvântatule, cum de ți-ai amintit de asta acum? Unde să fi găsit eu ajutorul?... Îl scoteam din buzunarul meu? Până la urmă nu te-ai descurcat foarte bine și singur?

– Adică, nu mi-ai trimis niciodată pe nimeni?, întrebă Iorgos insistent, cu toate că știa răspunsul.

Starețul râse doar, crezând că Iorgos face din nou vreo glumă.

În privirea lui Iorgos apărură o străfulgerare și chipul i se schimbă dintr-odată. O lacrimă încerca să iasă din ochii săi, dar el i s-a împotrivit cu cerbicie. A îngenuncheat în fața starețului, a luat în mână sa palma dreaptă a părintelui, care îi privea uimit gesturile, a așezat-o pe capul său și – cu o voce hotărâtă, care l-a luat prin surprindere până și pe el – a zis:

– Părinte Gavriil, vreau să mă spovedesc. ACUM!

ȘI CEI DIN URMĂ VOR FI CEI DINTÂI